

ИВЕТ МАНЕСИС КОРПОРЪН КОГАТО КИПАРИСЪТ ШЕПНЕ

Превод от английски: Маргарита Спасова, 2014

chitanka.info

На моята майка и на моите Я-Я

„Останал здрав и читав
неочаквано,
небе, дължа ти много
благодарности!“^[1]
Софокъл, „Антигона“

ПРОЛОГ

ЕРИКУСА, ГЪРЦИЯ

Август 1990 г.

— Ясо, я-я (здравей, бабо) — викаше Дафни, спускайки се тичешком по старинните каменни стъпала. Прашният път до плажа беше дълъг едва 300 метра, но за едно нетърпеливо дванайсетгодишно дете той изглеждаше безкраен. Тя го изминаваше тичешком, като спираше само веднъж и само за момент, протегнала ръка да откъсне някоя едра налята къпина от храста край пътя, прекалено тъмна, тежка и сладка, за да бъде подмината — дори от момиче с мисия.

Дафни хвърляше хавлиената кърпа в мига, когато краката ѝ стъпеха върху пясъка с карамелен цвят. Събуваше в движение белите „Кедс“, изхлузваше ги, тичайки към водата. Първо дясната, после лявата — маратонките без връзки оставаха да се въргалат по девствения плаж. Дафни отдавна беше открила, че връзките на обувките само ѝ пречеха.

Накрая тя забавяше крачка, пристъпваше предпазливо разперила ръце за равновесие, стъпвайки внимателно върху черните камъни, които лежаха разхвърляни по брега. И издаваше тихо възклицание, когато босите ѝ крака усещаха първата хладна милувка на Йонийско море.

Дафни навлизаше бавно и полека, докато водата покриеше до средата тънките ѝ бедра. Тя вдигаше двете си ръце над главата, долепяше длани в очакване, присвиваше колене, после се надигаше на пръсти, изтласквайки тялото си в свършена дъга. Когато накрая се потапяше в прохладните чисти води, тя отваряше очи.

Ето ги тук — точно както ги беше оставила миналото лято — нейните безмълвни подводни другари. Дафни се усмихваше, виждайки бодливите черни морски таралежи, и започваше да маха с ръце и да рита с крака, за да се обърне и да се отдалечи от тях, зърнала едрите ракообразни създания, полепнали по подводните камъни. Накъдето и да погледнеше, имаше риби, толкова много риби с всякакви форми и

цветове, на които знаеше само гръцките имена. *Ципура. Барбуня*. Нито веднъж не ѝ беше хрумвало да научи английските им названия, пък и защо да го прави? Децата от квартала изобщо не се интересуваха как тя прекарваше летата си или как се казваха рибите, които беше видяла. Всъщност те дори не разговаряха с нея.

Дафни оставаше в морето с часове, гмуркаше се, плуваше и мечтаеше с отворени очи, без нито веднъж да се почувства самотна или изплашена съвсем сама във водата. Тя не беше като някои от другите момичета, които се страхуваха от онова, което можеше да се спотайва под повърхността. Дафни обожаваше да се потапя в уединението и тишината на своя малък залив. Морето никога не я съдеше и преценяваше, а я очакваше в хладните си обятия, дори я зовеше. Морето не го беше грижа, че банският костюм, който Дафни доизносваше, ѝ беше прекалено голям; еластичната му материя беше безвъзвратно разтеглена от внезапно наеддрелите извивки на братовчедка ѝ Попи. Морето не се впечатляваше, че дори сега, дори на хиляди километри от крайпътния ресторант, косата ѝ все още беше пропита с леката, упорита миризма на прегоряла мазнина.

Тук това беше без значение. Всяко лято морето я кръщаваше отново, правеше всичко ново, чисто и светло. Дафни винаги си представяше, че сушата и скалите, които опасваха заливчето от двете страни, я галеха и приласкаваха в това спокойно късче море, където можеше да плува и да играе на воля. Тук тя се чувстваше в безопасност, далеч от тайните на откритото море и от погледите на момичетата с луничава кожа, които ухаеха на лосион с аромат на ягоди.

Дори когато започваше да получава мускулни спазми и дробовите я заболяваха от прекалено продължителното задържане на въздуха под водата, Дафни пак не беше готова да напусне водното си убежище. Тя просто се обръщаше по гръб, оставяше се морето да я носи, като съзерцаваше небето, което изглеждаше невъзможно синьо и осеяно с леки перести облачета. Облачета, които според Дафни приличаха на нежни нишки коприна, извезани за украса на синевата.

Нищо чудно, че Атина се е ядосала. Обзалагам се, че коприната на Арахна е изглеждала точно така, мислеше си тя, спомняйки си историята на я-я за суетното момиче, което богинята превърнала в паяк, защото дръзнало да се похвали, че е по-изкусна тъкачка от нея.

Дафни се усмихваше, разказваше си историята наум, а дланите ѝ гребяха нежно водата и настъпващият прилив обгръщаше безтегловното ѝ тяло.

Накрая Дафни поглеждаше крайниците си и забелязваше издайническите знаци, че пак го беше направила, пак беше киснала във водата прекалено дълго. Колкото и да ѝ се искаше да вярва, че беше една от легендарните морски нимфи, които плуваха и играеха сред морските вълни, тъжната истина беше, че тя беше обикновена смъртна. Смуглите ѝ пръсти бяха добили сивкавобял цвят, а кожата ѝ беше подгизнала и набръчкана. Време беше да се връща на сушата.

Докато събираше всичко, което беше разхвърляла по плажа, Дафни поглеждаше часовника си и виждаше, че беше закъсняла повече, отколкото си мислеше и часът вече беше 13:45. Я-я беше приготвила обяда и сновеше из вътрешния двор, очаквайки любимата ѝ внучка да се прибере.

— Я-я ще ме убие — казваше Дафни, макар че наоколо нямаше кой да я чуе. Или имаше? Тя оглеждаше малкия плаж, докато стоеше на пясъка и изчакваше водата да се оттече от тялото ѝ. Обземаше я най-странното чувство, сякаш някой я гледаше, сякаш тя можеше да чуе някой в далечината. Сякаш чуваше песента на някакъв женски глас... нежен и познат, но толкова слаб и далечен, че Дафни не можеше да е сигурна какъв беше.

Тя отново се обръщаше към морето и вдигаше кърпата си, за да я изтърси. Затворила очи, за да се предпази от ослепителното сияние на слънцето, Дафни махаше нагоре-надолу с ръце и хавлията се понасяше от морския бриз като летяща чайка. Изведнъж вятърът се усилваше и неочаквано студен повей прерязваше мократа ѝ кожа. Дафни заравяше крака в пясъка, за да запази равновесие и стисваше по-здраво хавлията, която сега плющеше като знаме през ветровит зимен ден.

Все така със затворени очи срещу пясъка, който шибаше безмилостно лицето ѝ, тя чуваше шумоленето на кипарисите, брулени от вятъра. Дафни притихваше. Ето... ето го. Тя го чуваше. Този път беше сигурна. Пръстите ѝ пускаха хавлиената кърпа и тя отваряше очи, за да види как зефирът я подхващаше и понасяше по брега. Дафни знаеше, че този път наистина беше чула.

Сърцето ѝ препускаше като лудо. *Наистина ли? Наистина ли най-сетне бе чула?* От както се помнеше, я-я ѝ разказваше легендата за

шепота на кипарисите. С приглушен, почтителен глас *я-я* разказваше, че кипарисите си имаха свой таен език, който се носел между дърветата в нежния утринен бриз и утихвал заедно с възцаряването на следобедната нежа. Безброй пъти старата жена беше приласкавала Дафни до гърдите си и я беше молила да се вслуша. Безброй пъти Дафни се беше опитвала да чуе истините, в които вярваше *я-я*, да чуе отговорите, които кипарисите шепнеха на вятъра, но не чуваше нищо.

Моля ви, моля ви, говорете ми, умоляваше кипарисите Дафни. Тя притискаше ръце до сърцето си и затаяваше дъх за по-сигурно, като се вслушваше внимателно. Обръщаше лице натам, откъдето сякаш долиташе гласът, най-отдалечения край на залива, където дърветата и гъсталакът бяха толкова плътни, че дори тя не дръзваше да мине направо оттам на прибиране. Отмаляла да сдържа дъха си, Дафни чакаше и се молеше.

Този път не чуваше нищо, само гладното къркорене на празния си стомах.

Накрая тя издишваше, малките ѝ рамена се прегърбваха напред от тежестта на поредното разочарование.

Тя въздъхваше, тръсваше черните си къдрици и разпръсваше наоколо капки морска вода. Нямаше смисъл. Нямаше никаква песен. Нямаше приказка. Нямаше глас на красива жена, която да ѝ разказва истории. Нямаше отговор на тайнствата на живота, който като зряла къпина очаква да бъде разплетен от вятъра. Дафни чуваше само познатото шумолене на клоните и листата, които трептяха под напора на вятъра.

Но макар да запазваха упоритото си мълчание, Дафни знаеше, че треперещите листа искаха да ѝ кажат нещо.

Те ми казват, че е време да си вървя у дома.

Тя пъхваше покритите с пясък крака в маратонките си.

Я-я ме чака. Трябва да се прибирам.

[1] Превод от старогръцки Александър Димитров Ничев, 1949 г.
— Б. пр. ↑

1.

КОРФУ

Наши дни

— Ето те! — мощният глас на Попи на английски с характерен гръцки акцент отекнаха из летището, а тя разпери ръце и се завтече през терминала. Разблъсквайки група новопристигнали туристи, тя понесе пицното си тяло през навалищата, за да поздрави любимата си братовчедка: — О, боже, я се виж! Защо си толкова отслабнала? Снощи на вечеря изядох пиле, което беше по-голямо от тебе.

Дафни пусна багажа си на земята, наред изходната рампа на терминала за пристигащи полети. Тя чу възклицанията и ругатните от страна на другите пътници, които трябваше да заобикалят багажа ѝ, но не се впечатли особено. Никак даже. Бяха изминали шест години от последното ѝ идване тук, шест години от последното ѝ връщане в Гърция и тя нямаше намерение да губи нито миг повече, преди да се хвърли в топлата, сърдечна прегръдка на братовчедка си въпреки протестите на околните.

— Толкова се радвам да те видя — извика Дафни. Тя отвори своите стегнати, изваяни с тренировки ръце и почувства как потъва в меката плът на Попи.

Попи изписка. Двете останаха в прегръдките си още няколко мига, преди Попи да пусне Дафни и да отстъпи крачка назад, за да я огледа по-добре.

— Че си кльоцава — кльоцава си, но си много красива. Ах, Дафни, твоят Стивън е късметлия. Ще бъдеш толкова хубава булка — от щастие тя плесна с ръце, после наклони глава надясно и присви очи, приближавайки се за по-внимателен оглед. — Изглеждаш някак различна.

— Свалих няколко килограма.

— Не. *Различна* — настоя Попи, като посочи с пръст лицето на братовчедка си.

Дафни попипа с ръка наскоро изтънения си нос. Двамата със Стивън се бяха шегували, че процедурата беше един вид етническо прочистване, практикувано от пластичните хирурзи в Америка.

— О, да. Носът ми. Оправих го.

— Оправи го? Да не беше счупен?

— Не, само прекалено голям — сега Дафни също се засмя. Попи докосна с пръст собствения си гръцки нос, когато братовчедка ѝ заговори.

— Нощем не можех да дишам и докторът каза, че това ще помогне.

Но на Попи не ѝ трябваша повече обяснения.

— Моята собствена братовчедка, която се омъжва за богат американос. Можеш да си купиш всичко, каквото си поискаш, дори нов нос — тя се изкиска. — Толкова се радвам за теб, Дафни му^[1]. Ах. Дафни... оципи любимата си братовчедка, та дано малко от твоя късмет да полепне по мен, а? Не останаха за мен мъже в Гърция — Попи се изплю с отвращение на пода.

Дафни се забавляваше с драматизма на братовчедка си, но знаеше, че оплакването ѝ не беше неоснователно. Неомъжена на 34, по гръцките стандарти Попи беше стара мома. Тя беше излизала с няколко мъже по едно или друго време, но на хоризонта така и не се беше появил мъж, който да съумее да задържи интереса ѝ за повече от няколко седмици. Но колкото и да обичаше да се оплаква Попи от липсата на мъже в живота ѝ, тя не беше като другите жени на острова, които се съгласяваха на компромис и се омъжваха за удобство. Попи, като братовчедка си Дафни, винаги беше искала повече.

Дафни протегна ръка зад гърба си и издърпа петгодишната Еви, която до този момент се криеше зад полата на майка си.

— Попи, това е Еви.

— Охоо. Какво си ми ангелче! — този път Попи изпищя още по-силно. Тя зарови ръце в чантата си, търсейки нещо, като се наведе през Еви: — Ох, къде се е дянало? Знам, че е някъде тук — измърмори тя, без да спира да рови между ключове, пакети цигари и хартийки от бонбони, с които беше осеяна дълбоката ѝ кафява кожена чанта.

Еви не проронваше нито дума. Тя само гледаше тази непозната жена, която ужасно много приличаше на майка ѝ, но беше много,

много по-голяма. Малкото момиче не изпускаше ръката на майка си, докато се опитваше да се скрие отново зад гърба ѝ.

— Добре, ти си мъничко срамежлива. Няма нищо — увери я Попи. Накрая тя намери онова, което търсеше, и измъкна от чантата си малко плюшено кученце. — Помислих си, че това може да ти хареса.

Щом Еви видя кученцето, държанието ѝ се промени напълно. Нейната необщителност се стопи и тя пристъпи към Попи. Малкото момиченце се усмихна, когато взе новата си играчка и я притисна до гърдите си.

— Какво ще кажеш, Еви? — подсети я Дафни.

— Благодаря — послушно каза Еви.

— Еви, аз съм братовчедка на майка ти, казвам се Пенелопе, но ти можеш да ме наричаш *теа* Попи. — За разлика от Щатите, където Попи щеше да се смята за братовчедка на Еви, тук, в Гърция тя беше нейна леля. Такива бяха гърците, границите между поколенията се зачитаха винаги и не се пристъпваха никога. Да наричаш някого *теа* или *тео*, лелю или чичо, често беше по-скоро знак за уважение, отколкото за роднински връзки.

— Знам, че е смешно име — продължи Попи. — Но така ме е кръстила майка ти. Не те е срам, Дафни — Попи вдигна глава и поклати пухкавия си показалец срещу братовчедка си, преди да се обърне отново към Еви: — Когато майка ти и аз бяхме малки момиченца като теб — Попи потупа нослето на Еви с върха на пръста си, — моето семейство отиде да живее в Ню Йорк за няколко години. Майка ти и аз бяхме много, много близки. Като сестри — каза Попи със засияло лице. Майка ти много се стараеше, но колкото и да се опитваше, все не можеше да каже името ми. Пе-не-ло-пе. Ти можеш ли да кажеш Пе-не-ло-пе?

— Пе-не-ло-пе — повтори Еви.

— Идеално — Еви изпъна гръб, когато думата „идеално“ се отрони от устните на Попи. Детето сякаш израсна с няколко сантиметра пред очите им.

— Но майка ти... — Попи се наклони по-близо до Еви, когато заговори, — ах, майка ти, тя не беше толкова добра. Тя просто не можеше да го каже. Затова започна да ми вика Попи. Сега всички ме наричат така.

Еви вдигна поглед към майка си.

— Мамо, едно време и ти ли си била малко момиченце?

— Да, Еви. И аз, но това беше много, много отдавна Дафни сведе очи към дъщеря си, спомняйки си онова време, когато тя също беше толкова малка, толкова невинна, толкова жадна да слуша историите на възрастните.

— Хайде, да вървим — Попи се изправи и изтупа черната си пола от сивия прахоляк, който се стелеше по пода на летището в Корфу. — Отиваме направо в апартамента, за да можете да се освежите и да си починете малко. Ти изморена ли си, Еви?

Еви поклати глава и посегна към дръжката на малкия си розов куфар.

— Всъщност ние си поспяхме в самолета — каза Дафни и се зае да събира багажа. — Пътувахме в първа класа. Там седалките се разтягат като легла. Искам да кажа истински легла, които се разтягат в хоризонтално положение — тя хвана дръжките на двата големи черни куфари на колелца и преметна през ръката си белият калъф, в който се намираше булчинската ѝ рокля.

— Дай да ти помогна. Аз ще взема това — каза Попи, поемайки белия калъф от Дафни.

— Колко е различно всичко сега, когато вече не сме деца, нали, Попи?

— Колко е различно всичко сега, когато имаш богат съпруг американец — изсумтя Попи. Тя подаде ръка на Еви. Момиченцето се поколеба, но после вдигна малката си ръчичка и сплете пръсти с леля си.

Докато вървяха през терминала. Попи каза:

— И аз трябва да си намеря съпруг. Някой богат *американос*. И ти ще ми помогнеш, нали?

— Като Стивън ли? — попита Еви.

Попи закива с глава.

— Да, точно като Стивън. Искам някой красив, богат *американос*, който да ме направи щастлива и постоянно да ме разсмява — Попи погъделичка с нокти дланта на Еви.

Хванати за ръце, Попи и Еви вървяха през терминала. Дафни остана притихнала сред навалищата на летището, въртейки диамантения си пръстен, загледана как дъщеря ѝ и братовчедка ѝ минаха през плъзгащите се врати и излязоха под яркото слънце на

Корфу. Когато Дафни тръгна след тях, тя чу позната мелодия от дълбините на чантата си. Порови с ръка и успя да извади телефона точно преди да се включи гласовата поща.

— Ясо, поздрави от Корфу.

— Е, виждам, че си пристигнала. Жива и здрава, надявам се — това беше Стивън, който се обаждаше от Ню Йорк.

— Жива, здрава и нетърпелива ти също да дойдеш тук — Дафни затъкна телефона под ухото си, придържайки го с рамо, улови отново дръжките на куфара, наклони го така, че да стъпи на колелцата, и излезе от терминала, озовавайки се в сухата горещина на острова.

Дафни и Еви се любуваха на пейзажа, докато траеше десетминутното пътуване до апартамента на Попи в Керкира, столицата на Корфу, като не пропускаха да отбележат основните забележителности.

— Виждаш ли онова малко зелено островче във водата? — попита Дафни, сочейки през прозореца.

— Да, виждам го — каза Еви.

— Това е Пондикониси.

— Какво означава?

Попи тутакси се намеси.

— Братовчедке, знам, че ти нямаш време, но не ми казвай, че детето *изобщо* не знае гръцки? — попита тя, отмествайки очи от пътя, колкото да погледне братовчедка си.

Дафни подмина въпроса и вместо това отговори на дъщеря си.

— На гръцки означава Мишия остров, миличка. Виждаш ли онази дълга бяла пътека, която води към стария манастир? Хората казват, че прилича на опашка на мишка.

Дафни се засмя, спомняйки си как като малко момиче си мислеше, че името на острова означаваше, че на него живееше някаква гигантска мишка. Но като тийнейджърка тя се беше зарадвала да научи, че според „Одисея“ тъкмо там се беше разбил корабът на Одисей. Дафни обичаше да ходи на острова, да броди по древните му пътеки, да мечтае под царствените кипариси — питайки се дали някога щяха да ѝ пошепнат своите тайни. Но шепотът на кипариса, както и притчите за пътуванията на Одисей, се бяха оказали празни легенди.

— А ето това там е моето кафене — Попи посочи масите и чадърите на кафенето, простиращи се до самия бряг на морето, където тя от десет години работеше като сервитьорка. Всички маси бяха заети с туристи и местни. — Еви, ти ще дойдеш и аз ще ти донеса най-големия и най-вкусния сладолед в Корфу. Ще бъде голям колкото главата ти и отгоре ще има не едно, ами две чадърчета.

— Наистина ли, голям колкото главата ми? — момиченцето вдигна ръце към главата си, за да измери точно колко голям щеше да бъде този специален сладолед.

— Ако не и по-голям — Попи се засмя, поглеждайки към Еви в огледалото за обратно виждане.

— Това там замък ли е? — Еви подскочи върху седалката, сочейки старата крепост на върха на скалистия сив нос на Корфу.

— Да, това е нашият фрурио^[2] — обясни Попи. — Построен е преди много, много години, за да пази острова от пирати.

— Пирати! — възкликна Еви, а дългите ѝ черни мигли запърхаха. — Тук има ли пирати?

— Не, вече няма пирати, Еви му — успокои я Попи. — Но много, много отдавна моята майка ми казваше, че ако отидеш в замъка нощем, понякога може да чуеш призраците.

Дафни се закашля в опит да намекне на братовчедка си да спре, но беше безполезно. Попи продължи да разказва историята.

— Тя разправяше, че понякога можеш да чуеш как душите се молят за милост, умоляват да не им взимат живота. Дори се чували гласовете на малки деца, които плачат за майките си.

Еви изхленчи тихичко.

— Еви, миличка, това са само глупави бабини деветини — намеси се Дафни. — Не се страхувай — тя вече се притесняваше, че заради часовата разлика Еви нямаше да заспи навреме. А сега, благодарение на историите за призраци на Попи, сигурно щяха да се върнат и кошмарите. Дафни никога не беше споделяла с Попи за кошмарите, които измъчваха Еви през последните няколко години. Как можеше тя, неомъжената жена, да разбере какво беше да утешаваш изплашено дете нощ след нощ? Как можеше да разбере самотата на това да нямаш мъж до себе си, когото да събудиш нежно и да прошепнеш: *Твой ред е да успокоиш детето*. Дафни дълго беше копняла за някого, който да споделя леглото ѝ и да прогонва

кошмарите както тези на Еви, така и нейните. Много дълго време, когато тя чуваше ужасените писъци на дъщеря си посред нощ, Дафни беше протягала ръка в леглото, за да напипа единствено празнотата и съвсем леката вдлъбнатина върху матрака там, където някога спеше Алекс.

Все още не изглеждаше реално — едната вечер Алекс и Дафни стояха един до друг, хванати за ръце над плетената детска люлка на дъщеря им, а на другата него вече го нямаше. Отиде си без време. Дафни остана сама, питайки се как изобщо щеше да оцелее, как щеше да отгледа Еви без него. Но все някак беше успяла. Изминалите пет години бяха толкова самотни и трудни. Но това беше тогава. Сега тя се омъжваше. Скоро щеше да стане госпожа Стивън Хийтъртън. Дафни се молеше кошмарите и сълзите най-сетне да са останали зад гърба им.

— Отървахме се от пиратите много отдавна — увери Попи момиченцето, а Дафни се откъсна от спомените си. — Сега ни останаха само грамадните морски чудовища — добави през смях тя. Но Еви отново изхленчи.

— Попи, стига! — възкликна Дафни. — Не е смешно — намекът за отчаяние в гласа ѝ разкри, че не се шегуваше.

— Еви, му — започна Попи. — *теа* Попи само се шегува. Тук няма морски чудовища, обещавам ти.

Попи погледна Еви в огледалото за обратно виждане, преди да се обърне към братовчедка си.

— Дафни му, *ти ехеис*? Какво има? — попита тя на гръцки, знаейки, че Еви нямаше да я разбере.

Дафни знаеше, че Попи не би могла да си представи какво беше преживяла тя и колко много промени бяха настъпили в живота ѝ, колко много се беше променила. Когато Алекс почина, в света на Дафни смехът секна, имаше само едно плачещо, неутешимо бебе, растящ куп неплатени сметки и постоянният страх, че тя няма да може да се справи сама.

Дафни постави ръка върху крака на братовчедка си.

— Съжалявам, Попи. Всичко ме изнервя — каза тя на Попи. Може би щеше да настъпи по-подходящ момент да ѝ разкаже повече или може би беше по-добре да остави страданията и терзанията си в миналото.

Попи вдигна ръка от волана и прогони недоразуменията.

— Всичко е наред, миличка. Но започвам да се питам какво си направила с братовчедка ми. В нашето семейство винаги намираме повод за смях, дори и през сълзи.

Двете жени заключиха пръсти, точно както правеха като деца, когато тичаха по пътеките на острова. Дафни изви лице и облегна глава на прозореца, сякаш островният въздух можеше да разкара недоразуменията и толкова познатата тъга.

Скоро пристигнаха в апартамента на Попи.

— Всичко е както го помниш, нали, Дафни? — подхвърли Попи, когато паркира и слязоха от колата. — Хайде, Еви. Ела да те заведе вътре — Попи отвори задната врата. Тя взе куфара на детето и отново праметна през лакът калъфа с булчинската рокля, преди да улови Еви за ръката. — Майка ти идваше тук, когато ни гостуваше. Толкова много се забавлявахме заедно. Наистина трябва да ми намерите съпруг, за да ти родя братовчеди, с които да си играеш, както навремето ние с майка ти. Може би господин Стивън ще доведе някой красив *американос* на сватбата. Ти какво мислиш?

Еви се усмихна, изкикоти се тихичко, докато се изкачваха по стъпалата на бялото мраморно стълбище, за да влязат в прохладния сумрак на фоайето.

— Ако срещнеш момче, трябва да го целунеш.

— Така ли мислиш? — Попи се наведе към момиченцето и ухапа с удоволствие вкусната уловка, която Еви бе провесила под носа ѝ. — Мама целува ли Стивън?

— Не! Уффф! — Еви изпищя с престорено отвращение и хукна нагоре по витите стълби, а смехът ѝ отекваше в облицования с мрамор коридор.

Дафни се качи в скърцащия асансьор до втория етаж и вкара куфарите в огряното от слънце преддверие на апартамента.

Когато внесоха целия багаж вътре, Попи въведе гостите в хола. Тя се усмихна на малкото момиченце и каза:

— Елла^[3], Еви. Майка ти и аз имаме нужда от чаша силно кафе, а пък аз съм твърде изморена, за да го приготвя. Ти можеш ли да ни направиш кафе? Обзалагам се, че си същата страхотна готвачка като майка ти.

— Аз дори не знам какво е това — отговори Еви, свивайки рамене.

— Стига, Еви — Попи сложи ръце на кръста си. — Всяка гъркиня трябва да умее да прави кафе, дори да е толкова мъничка като теб.

— Но аз не съм гъркиня. Аз съм от Ню Йорк — възрази Еви.

Попи събра длани, сякаш за молитва. От устните ѝ се откъсна тих вопъл.

— Еви, обещавай ми, че никога няма да казваш това пред я-я — тя се обърна към Дафни: — Братовчедке, я-я ще те убие, ако чуе това Попи прекръсти въздуха и прошепна едва чуто към братовчедка си: — В това дете няма нищо гръцко. Нищичко.

Дафни взе да върти неспирно годежния пръстен на пръста си. Тя никога не си беше представяла, че Еви щеше да порасне такава. Открай време си обещаваше, че щеше да ѝ говори на гръцки, тъй като това беше единственият начин детето да порасне, говорейки и двата езика също като самата нея. Но бавачките с роден гръцки са голяма рядкост в Манхатън. А тъй като Дафни отсъствате от дома по дванайсет часа и се прибираше само колкото да каже *калинихта* вместо лека нощ, това не променяше съществено положението. След известно време тя престана да се опитва.

— Ела — Попи присви очи и махна на Еви да я последва в голямата, светла кухня. — Сега *теа* ще те научи. И ти ще станеш експерт в приготвянето на *фрапе*.

— Ти нали каза, че ще правим кафе?

— Фрапетото е кафе. Студено и вкусно и се приготвя по много забавен начин. Сега ще видиш.

Попи улови дръжките на тежкия бюфет и отвори с леко дрънчене стъклени вратички. Полиците бяха покрити с трептящи от чистота бели дантелени покривчици. Тя извади три високи чаши от горния рафт и ги постави на масата, която беше застлана с найлонова покривка. След това извади кутия с нес кафе и два пластмасови шейкърa и ги подаде на Еви, едно по едно.

— Ето, постави тези на масата вместо мен.

Накрая тя отиде до хладилника и извади формичка с ледени кубчета и голяма бутилка филтрирана вода.

— Майка ти може да е прочута готвачка, Еви, но аз съм прочута майсторка на фрапе. Сега ще ти покажа моята тайна рецепта.

Дафни беше останала да подрежда багажа, но урокът по приготвяне на фрапе беше прекалено забавен, за да го пропусне. Тя събу черните обувки с отворени пети, тъй като не искаше да се издаде с потропването на токчетата си, и тръгна на пръсти по коридора към кухнята. Стигна до вратата и застана там, скрила в дървения свод, докато Попи инструктираше Еви да постави по една чаена лъжичка нес кафе във всеки един от пластмасовите шейкъри, заедно с водата, леда и малко захар.

— Сега затвори шейкъра и се увери, че си го затворила много, много добре. Не искаме никакви злополуки в моята прекрасна чиста кухня — нареди Попи.

Еви изпълни нарежданията и натисна капачетата на шейкърите с малките си пръсти с лакирани в розово нокти. Тя поднесе за инспекция шейкърите на леля си.

— Добре. Идеално. Здраво затворено. Сега идва забавната част. Започваме да разбиваме.

Попи взе по един шейкър във всяка ръка и ги разтресе като вулканично изригване от женска плът — ръце, крака, бедра, колена, черни къдрици и гърди се разлюляха нагоре и надолу, насам и натам, във всички посоки. Личицето на Еви засия.

— Еви му, тайната на хубавото фрапе е да го разтресеш както трябва.

После, за да достави удоволствие на очарованата си публика, тя вдигна ръце във въздуха и вдигна пластмасовите шейкъри към тавана, без да спира да се върти и тресе, и извива, сякаш беше звездата на представлението в някой бузуки нощен клуб. Еви беше възхитена.

Дафни се опита да заглуши смеха си, докато гледате фрапе лудориите на Попи. Толкова се радваше да види, че Попи си беше същата фурия, пък макар и с двайсет години и двайсет килограма в повече. Дафни не можеше да си спомни кога за последен път се беше чувствала толкова освободена. Време беше и тя да се включи.

— Фрапетото не се прави така — заяви предизвикателно тя. — Ето така се прави фрапе — тя взе единия шейкър от Попи, после хвана ръката на дъщеря си и завъртя малкото момиче и чашата в лудешка въртележка, докато накрая Еви се срина на земята с диво кикотене. Дафни се обърна към Попи, протегна длан и двете братовчедки кръстосаха ръце, сплетоха пръсти и завъртяха бедра със същото

умение, с което го бяха правили в нощта, когато бяха докарали група италиански туристи до кючекчийски транс.

— *Опа*, братовчедке — извика Попи, пляскайки над главата си.

— *Опа*. Попи *му* — провикна се Дафни. От години не се беше чувствала толкова свободна, щастлива и пълна с живот.

[1] Му (гр.ез.) — мила моя. Б.р. ↑

[2] Фрурио (гр.ез.) — крепост. — Б.р. ↑

[3] Елла — (гр.ез.) — ела, хайде. — Б.р. ↑

2.

Докато заспиваше, Дафни си спомни една нощ преди няколко месеца. Сънуваше, че я-я е с нея, всичко изглеждаше толкова реално в съня ѝ. Я-я стоеше съвсем близо до нея, Дафни виждаше лицето ѝ и долавяше лекия аромат на кухненски огън от дрехите ѝ. Когато Стивън я беше събудил, тя седеше в леглото, протегнала ръце в тъмното, сякаш се опитваше да погали обветрената кожа на я-я. Дори в най-натоварените моменти на вечерите поръчки в ресторанта на другия ден Дафни се чувстваше умиротворена само при мисълта, че я-я я беше споходила в съня ѝ. Тя знаеше, че отстрани изглежда глупаво, но сякаш усещаше как ръката на я-я насочваше всяко нейно движение с ножа, всяко поръсване с подправки и умело подхвърляне на продуктите в тигана. Дафни интуитивно знаеше какво трябваше да направи. Не разбираше защо, но просто не можеше да се отърси от нуждата да се прибере у дома при я-я. Тя винаги бе постъпвала като послушна, отговорна внучка, обаждаше се на я-я всяка седмица и никога не пропускаше да отскочи до пощата веднъж в месеца, криейки двайсетдоларови банкноти между картичките и снимките. Със стъписване Дафни си даде сметка, че бяха изминали шест години, откакто беше посетила за последно баба си. Тя все се беше канила да се върне, да заведе Еви у дома. Но между отговорностите на самотна майка и самостоятелното управление на ресторант времето се беше изнизало неусетно.

Не ѝ беше лесно да убеди Стивън да отменят официалната сватба за двеста гости и да я заменят с простичка церемония на острова, в Ерикуса, но ето че сега тя беше тук.

Двамата бяха водили този разговор дни наред. Стивън уж все я слушаше внимателно, разбираше нуждата на Дафни да отиде при я-я, но твърдо отказваше да замени пищния прием в Нова Англия^[1] за селска сватба на глух гръцки остров. Накрая той се съгласи. И то заради калдерата^[2] Дафни му беше показала снимки на забележителните залежи в Санторини, снимани от прекрасна частна

вила, разположена на белите, огладени от вълните скали над морето и с изглед към вулканичната калдера на острова. По време на минойската цивилизация катастрофално вулканично изригване беше опустошило острова, превръщайки го в удивителния полумесец, любимо място на съвременните туристи. Когато тя каза на Стивън, че могат да наемат вилата за медения си месец и че братовчедка ѝ Попи щеше да гледа Еви, за да се насладят на медения си месец сами, той накрая склонил да преместят сватбата в Гърция. Стивън получи, каквото искаше; скъпоценно уединение с бъдещата си жена, а Дафни щеше да се прибере у дома при я-я. Всички бяха доволни.

Въпреки протрития матрак в свободната стаичка в апартамента на Попи и неспирното тракане на чинии от ресторанта долу Дафни от години не беше спала по-спокойно и непробудно. Щеше да спи до още по-късно, ако познатият рингтон, съобщаващ за повикването на Стивън, не я беше събудил.

— Добро утро, мили — тя разтърка очи, за да прогони съня.

— Съжалявам, че те събудих. Сигурно си капнала.

Тя чуваше почукването на пръстите му по клавиатурата, докато той говореше.

— Не, добре съм, дори чудесно. Как е положението в Ню Йорк?

— Натоварено. Самотно. Мразя да спя в това голямо легло без теб. Опитвам се да приключа нещата тук, за да мога да дойда и да те направя почтена жена. Има ли нещо, което си забравила или което искаш да донеса? Имаш ли нужда от нещо?

— Нищо друго, освен теб. Нямам търпение да дойдеш тук и да се запознаеш с всички.

Попи влезе в стаята, носейки поднос с фрапе, пресни смокини и цуреки, ароматния козунак с плетеници, който Дафни обожаваше, но не беше вкушала, откакто диетологът ѝ не ѝ беше наредил да изключи всички бели храни от менюто си. Дафни забеляза лекотата, с която братовчедка ѝ крепеше тежкия поднос с едната ръка и ѝ поднасяше кафето с другата. Движенията на Попи бяха плавни, сякаш с вродена лекота. Но Дафни знаеше истината. Нямаше нищо естествено или лесно в това да превиваш гръб години наред в някой ресторант, за да развиеш подобни умения.

— Ще ти се обадя веднага щом пристигнем в Ерикуса. Обичам те — добави Дафни, преди да прекъсне разговора и да приседне в

леглото. Тя потупа мястото до себе си.

— Какво искаше да ти каже моят бъдещ зет? — попита Попи, оставяйки подноса върху леглото.

— Обажда се, за да провери дали всичко е наред — тя отхапа от козунака, а Попи се намести до нея. — И се пита с кого от своите много богати, много красиви и много свободни приятели да те запознае — пошегува се Дафни, като изтупа трохите от скута си.

— Хайде, *елла* Дафни. Това не е шега, нали? — въздъхна Попи.

— Хм, я да видим кой е изгубил чувството си за хумор? — Дафни се разсмя, а Еви влезе в стаята, гушнала плюшеното си кученце.

— *Елла*, Еви. *Ела* при *теа* — Попи потупа мястото до себе си, където да седне момиченцето. Трябва да ти кажа някои неща за Ерикуса, преди да отидем там. Нашият малък остров е само на няколко километра оттук, но е съвършено различен.

Дафни винаги беше описвала острова на *я-я* като красиво и възшебно място и Еви нямаше търпение да чуе какво ще ѝ разкаже Попи за него. Тя погледна леля си с очакване.

— Първо, трябва да се пазиш от черните вдовици — предупреди я Попи.

— Мразя паяци — Еви зарови пръсти в плюшената козина на кученцето и го притисна до гърдите си.

— Това не са паяци! — разсмя се Дафни. — Попи говори за бабичките — тя се обърна към Попи. — Те още ли са там?

— Да, разбира се — увери я Попи. — Еви, винаги трябва да носиш кърпичка в джоба си. Това е много важно.

— Защо, *теа* Попи?

— Когато слезеш от лодката в Ерикуса, ще видиш много *яи*^[3] да чакат на пристанището. Те излизат от къщите си при всяко пристигане на ферибота, за да видят кой идва и кой си отива. Правят го, за да могат да клюкарстват за хората по-късно. Те обичат да посрещат всеки, който пристига на острова, като го целуват по двете бузи — Попи се наведе и целуна нежните розови бузи на момиченцето. Ето така. Но за разлика от твоята *теа* Попи тези *яи* ще те наплюнчат и олигавят. — Еви направи съответната физиономия, а Попи продължи — Ето защо ти трябва кърпичка, за да избършеш лицето си от лигите и плюнките им. Разбра ли?

— Ама че гадост! — Еви сбърчи нос. — Отивам да гледам телевизия — обяви тя, преди да се изниже от стаята. Дафни и Попи чуха звука на телевизора от другата стая. Еви се кикотеше, докато Бъгс Бъни режеше моркови.

— Това е добър начин да научи езика. Може би Бъгс Бъни ще свърши онова, което не е направила майка ѝ — Попи пусна една от пакостливите си усмивки. Дафни само поклати глава и се насили да се усмихне кисело.

За да смени темата, тя стана от леглото и се спусна към белия калъф с роклята, който висеше над вратата на килера.

— Не мога да повярвам, че още не съм ти показала роклята ми — каза тя, като свали ципа на калъфа. Отдолу се показва рокля от кремава коприна и дантела. После се обърна към братовчедка си за одобрение.

— О, Дафни, това е най-красивата рокля, която съм виждала някога.

Дафни извади роклята от калъфа и я разстла върху леглото.

— Наистина ли мислиш така? Не е ли прекалено натруфена? — Дафни прехапа устни, докато разстилаше внимателно роклята, така че Попи да може да разгледа всеки детайл на дантеления корсаж без презрамки, изящните очертания на корсета и правата копринена пола, украсена с ефирна бродерия от миниатюрни морски перли и кристални мъниста.

— Прекалено ли? — възкликна Попи. — Прекалено за кое? Това е сватбената ти рокля. Тя трябва да бъде специална. А това... — погледна към Дафни, прокарвайки пръсти по нежното дантелено деколте, — ... това е нещо много, много специално.

— Ох, добре — Дафни вдигна ръка към шията си. — Надявах се да кажеш това.

Да носиш дълга до земята дизайнерска рокля на сватба в кънтри клуб за галеници на съдбата, беше едно нещо, да носиш същата тази рокля на гръцки остров с черни пътища, беше съвсем друго. Дафни изобщо не беше възнамерявала да облече толкова претенциозна рокля дори преди промяната в плановите за сватбата. Но Стивън я беше изненадал с посещение в елегантен сватбен салон на Пето авеню. Той я беше уловил за ръката, беше я въвел в салона и беше помолил безупречно облечените и соанирани дами да помогнат на годеницата

му да си избере рокля, която да подхожда на красотата ѝ. След това беше подал на касиерката кредитната си карта, беше целунал Дафни за довиждане и беше излязъл от салона, оставяйки я с чаша шампанско в едната ръка и огромен избор от прекрасни рокли.

Утринното слънце се отрази в диамантения ѝ пръстен и изпрати отблясъци във всички цветове на дъгата върху белите стени на стаята.

— Чакай да ти покажа гърба — Дафни обърна внимателно роклята, за да покаже на Попи двойния ред перлени копченца, които украсяваха корсажа по цялата му дължина.

Попи се прекръсти.

— Това не е възможно! Толкова е красиво! Обаче има един проблем — палавото изражение се върна върху лицето на Попи, когато тя погледна братовчедка си в очите.

— Какъв проблем? — попита Дафин, като се зае да оглежда роклята за петно или нещо скъсано.

— Проблемът е, че никой мъж няма да си губи времето да разкопчава всичките тези копчета в сватбения си ден. Твоята красива рокля ще бъде разкъсана на парцали, докато той се опитва да докопа онова, което се крие под роклята.

Дафни се разсмя.

— Много смешно, Попи. Но Стивън е търпелив мъж. Не мисля, че трябва да се тревожи за това.

— Ти си луда. Никой мъж не е търпелив в сватбената си нощ.

— Е, той чака две години, преди аз дори да се съглася да изляза с него — Дафни премести роклята по-навътре и седна на леглото до Попи.

— Наистина ли е чакал толкова дълго? Не знам кой от вас двамата е по-луд — ти, задето си чакала толкова дълго да кажеш да, или той, задето е чакал толкова дълго, когато аз през цялото време съм била тук, докато ти си се правила на недостъпна.

Дафни взе една възглавница от леглото и я запрати срещу братовчедка си.

— Аз не се *правех* на недостъпна. Аз бях недостъпна. Не бях готова. Не мислех, че някога ще бъда готова.

Това беше вярно. След загубата на Алекс Дафни изобщо не си представяше, че някой ден ще се намери отново любовта. Но по някакъв начин, въпреки нейната неохота и колебание в началото,

въпреки всички препятствия и усложнения, някак си, по някакъв чудотворен начин, това се беше случило.

Тя си спомни първия път, когато го видя, седнала зад голямото бюро на кредитния чиновник в банката, да се върти притеснено на стола си. Дафни имаше отчаяна нужда от този заем и трябваше да попълни и оформи необходимите документи бързо, тъй като не можеше да си позволи да плати на детегледачката за още няколко часа. Влизайки в банката онзи ден, Дафни беше съвсем наясно с положението си. Тя знаеше, че ако мъжът зад бюрото не видеше потенциала в нейния бизнес план, съдбата ѝ щеше да бъде решена веднъж завинаги и тя до края на дните си щеше да се бъхти в някой крайпътен ресторант.

Докато седеше и излагаше плановете си, Дафни се опитваше, но не успяваше да разгадае изражението на мъжа зад бюрото. Имаше моменти на надежда, когато той кимаше на онази част, където тя обясняваше своя бизнес план, и моменти на ужас, когато лицето му ставаше безизразно като бялото платно на художник. Тя нямаше представа как се развива ситуацията: знаеше само, че времето ѝ изтича. Отначало се подразни, когато вратата се отвори и в помещението влезе високият, елегантно облечен мъж с копринена кърпичка, затъкната в горния джоб на сакото. Той се извини за прекъсването и се доближи до бюрото на чиновника, подавайки му някакви документи. След това се усмихна на Дафни, забелязвайки първо краката ѝ, които играеха нервно под полата, а след това нейните черни като маслини очи.

— Здравейте, аз съм Стивън — той се представи и я помоли да му каже името си. Дафни се представи и му каза защо беше тук, молейки се мъжът в костюма с безупречна кройка да можеше да ѝ помогне по някакъв начин. Той ѝ пожела късмет и излезе от стаята. Тя не знаеше защо, но неговият дълбок, кадифен баритон я беше успокоил моментално.

Когато телефонът позвъни няколко дни по-късно и думите „Одобрена сте“ иззвънтяха в ухото ѝ. Дафни си помисли за безупречно облечения мъж и за един съвсем кратък миг се запита дали той и беше помогнал по някакъв начин. Следващите няколко месеца отлетяха като в мъгла; планиране, ремонт, обзавеждане, готвене... Тя вложи сърце и душа в отварянето на ресторанта и мъжът скоро беше забравен... до

онази вечер, когато той влезе в наскоро отворения ресторант, при това сам.

Той седеше на масата в дъното, похапваше с апетит агнешкото фрикасе и попиваше обстановката в салона до най-малката подробност. Когато Дафни излезе от кухнята малко преди затварянето на ресторанта, тя го забеляза и веднага отиде да го приветства с добре дошъл в „Кукла“. Той я покани да се присъедини и да му прави компания на чаша вино и двамата се увлякоха в разговор, който продължи с часове, а опияняващият му глас едновременно я хипнотизираше и отпускате. Той се оказа фантастичен събеседник, а също и съюзник. Нищо не оставаше незабелязано. Посочи й кои келнери се бавеха прекалено много с обслужването и кои ястия се харесваха най-много на гостите.

Вечер след вечер, почти две години, те затваряха ресторанта заедно, на чаша вино. Постепенно стана ясно, че Стивън беше помогнал за благоприятното решение на кредитния чиновник. Също така стана ясно, че той искаше от Дафни повече, отколкото вкусна храна и чаша вино. В началото Дафни не беше сигурна, не знаеше дали беше готова да даде нещо повече на този мъж, на който и да е мъж. Но дълбокият кадифен глас умееше да я предразполага, да ѝ помага да казва да.

Първото да беше най-трудното, после той много я улесни да го каже отново... и отново, и отново, и отново.

[1] Нова Англия (на англ.ез. — New England) е регион в североизточната част на САЩ. Първото място на американския континент, където се заражда американската литература и философия, и първият район, който се преобразява по време на Индустриалната революция. Най-големият град Бостън днес е културен, финансов, образователен, медицински и транспортен център. — Б.пр. ↑

[2] Калдерата (от исп.ез. — caldera — котел, казан) е вулканично образувание, получено при сриване на кратера навътре в самия него. Има кръгла или овални котелообразна форма със стръмни и често стъпаловидни склонове. — Б.пр. ↑

[3] Яи (гр.ез.) възрастни жени. — Б.р. ↑

3.

— Хайде, Дафни. Да тръгваме. Ще изпуснем ферибота, ако не побързаш — провикна се Попи, докато струпваше чантите в багажника на колата за краткото пътуване до пристанището.

— В десет часа има друг ферибот — каза Дафни, като се доближи до колата. — Колко цивилизовано! Не мога да повярвам, че вече не се налага да ставаме в ранни зори, за да хванем *каики* — тя подаде на Попи последната торба и затвори багажника.

Двете имаха отколешната традиция да стават в 6 часа сутринта (а когато пораснаха, изобщо не си лягаха, а оставаха на дискотека до сутринта), да пътуват един час до малкото градче Сидари в северната част на Корфу, откъдето пътниците за Ерикуса се качваха на примитивното и претъпкано *каики* за 90-минутното пътуване до острова. На *каики* нямаше първа класа и хората седяха наблъскани сред зарзават и покупки, селскостопански сечива, кози и кокошки, и бабички, които цял живот бяха живели сред морето, но не можеха да стъпят на лодка, без да получат морска болест и да започнат да повръщат в кофата, която се предаваше от ръка на ръка за всеобщо ползване. Дафни винаги беше смятала, че на бабичките им прилошаваше от зловещата воня от комуналната кофа, а не от бурното море.

— Все още плава, но вече не толкова често. Сега си имаме „Големия Ал“, галеното име на „Александрос ферибот“ — обясни Попи, завъртя ключа в стартера и подкара колата за десетминутното пътуване до пристанището. — Не плава всеки ден, но аз предпочитам да изчакам „Големия Ал“, вместо да се блъскам на старото *каики*, заедно с кокошките.

— А какво стана с Ари? Не ми казвай, че Ари вече го няма?! — възкликна Дафни. Ари беше легендарният козар на Ерикуса, който пътуваше до Корфу, за да продава домашно сирене. Макар да беше ненадминат в пазарлъците, Ари беше известен с отчаяните си опити да си намери жена. Неговите похотливи погледи и неприлични

подмятания бяха за момичетата своеобразен ритуал за зрялост. Когато не доеше козите. Ари дебнеше и гледаше тайно младите жени, докато те се припичаха на слънце или пък „случайно“ се отриваше в тях на минаване по плажа. Той изглеждаше безопасен или поне те така се надяваха. Но все пак винаги оставаше усещане за несигурност, неудобство и дори намек за опасност, когато Ари се промъкваше наоколо. Едва когато стана голямо момиче, Дафни си даде сметка, че понякога се чувстваше така, сякаш някой я наблюдаваше, докато тя плуваше сама в залива. Веднъж, на излизане от водата, тя дори зърна Ари, скрит за едно дърво. Той не посмя да се доближи или да я заговори, само стоеше там и я гледаше.

Дафни тича през целия път към дома и допусна грешката да разкаже на я-я за случката. Дафни не можеше да повярва на очите си, когато видя как старицата се раздвижи с неподозирана ловкост, сякаш ѝ бяха инжектирали серума на младостта. Забравила за изкривените си крака, крехките кости или скованите от артритата стави, я-я грабна мотичката от градината и хукна по нанадолнището, търсейки Ари. Накрая го намери да пуши и да пие фрапе на терасата на единственото кафене на острова. Я-я не се впечатли, че всички обедни посетители щяха да я чуят какво вика. Всъщност тя явно се радваше на публиката, пред която изрева обещанието си да му отреже мъжкото достойнство, ако още веднъж се осмелеше да се доближи до внучката ѝ.

Попи заговори и прекъсна спомените ѝ.

— Не се тревожи, Дафни, Ари е жив и здрав и все така си търси жена. Така че можеш да му отидеш на гости, ако си се затъжила за него. Може би дори ще размислиш и ще станеш *кирия* Ари, вместо госпожа Американска bankerша — Попи плесна волана, развеселена от мисълта как нейната елегантна братовчедка обитава селска колиба и си изкарва прехраната, като дои козите.

— Ще обмисля сериозно тази възможност — каза през смях Дафни, докато паркираха до пристанището.

Пътуването с ферибота беше просто прекрасно. Нямаше я блъсканицата и щайгите със зарзават от дните на *каикито*. „Големия Ал“ беше оборудван с редове истински седалки, работеща тоалетна и дори барче с леки закуски на долната палуба. Попи, Дафни и Еви седнаха на горната палуба, за да си говорят и да се наслаждават на гледките, както природните, така и човешките.

Еви беше запленила от делфините, които плуваха и скачаха около ферибота. Тя стоеше надвесена над перилата, захласната по тяхната красива синхронна хореография от скокове над водата. Дафни не можеше да откъсне очи от калейдоскопа от слънце и вода, който блещукаше по стените на пещерите и тунелите, издълбани преди хилядолетия в колосалните скали на Корфу от настойчивите ласки на Йонийско море. Тя затаи дъх, когато минаха покрай Канала на любовта, където преди хиляди години морето беше прокопало тунел през високата скала. Тя напрегна очи, за да види канала, и прехапа устни, когато видя десетките двойки, които плуваха там, спомняйки си как Алекс беше настоял двамата да преплуват протока под каменния свод, за да бъде вечна любовта им, както обещаваха легендата. Дафни се запита дали плуващите влюбени някой ден щяха да научат, също както нея, че историята беше приказка за възрастни, още една от бабините деветини на острова.

— Дафни, виж — Попи я дърпаше за ръкава. Тя изви глава наляво към млади момче и момиче, които седяха в другия край на палубата. Двамата бяха почернели, руси и много красиви по онзи небрежен хипарски начин, който вървеше най-добре с грамадна раница на гърба. Той беше висок, с дълга до раменете, изсветляла от слънцето коса и пронизително сини очи. Тя беше още по-руса, стройна и зашеметяваща. Той се беше облегал на двете раници и галеше косата ѝ, а тя си почиваше отпуснала глава върху голите му гърди.

— Можеш ли да си представиш какво е да си толкова млада и толкова влюбена? — попита шепнешком Попи.

Дафни видя как младият мъж се наведе и целуна момичето по челото. Тя потрепна с мигли и отвори очи, вдигна ръката му към устните си и я покри с нежни целувки. Той я целуна още веднъж, преди да се изправи и да слезе на долната палуба, оставяйки красивата си приятелка да се прилича на слънце. Дафни не каза нищо, но печалният копнеж в очите ѝ говореше красноречиво, че да, тя можеше да си представи какво беше да си толкова млада и толкова влюбена. Всъщност тя си спомняше съвсем ясно. Но това, както много други аспекти от живота ѝ, беше само спомен от друг, отдавна отминал живот.

Трансът беше разбит на малки парченца, когато Попи скочи от мястото си.

— О, боже мой! Дафни, виж. Виж кой е това!

Дафни проследи погледа на Попи до стълбата и не повярва на очите си, когато видя Ари. Сякаш времето беше спряло. Той все още носеше разкопчана до пъпа избеляла дънкова риза, същите оръфани, срязани над колената дънки и гумени чехли сайонарес, а косата му все още представляваше руно от буйни вълни, прилежно сресани назад и пригладени с гел на маллет^[1]. Единствената разлика, която забеляза Дафни, беше, че някога гарвановочерна, сега косата му беше обилно прошарена.

Братовчедките не откъсваха очи от Ари, който стоеше на най-горното стъпало, с фрапе в едната ръка и цигара в ъгълчето на устата. Той примижа срещу яркото слънце и огледа палубата, преди да се приготви за настъпление.

Ари свърна наляво и тръгна покрай перилото, като не спираше да пафка цигарата и да си пийва от кафето. Дафни се развесели, когато видя, че прочутата му полюшваща се походка с разкършени хълбоци и шляпаци ходила също бе останала непроменена през годините. Момичетата знаеха, че неговата обиколка на горната палуба не беше безцелна разходка. Малките му черни очички бързо набелязаха жертвата, при това не друга, а дългокраката красива германка, която изобщо не подозираше, че кроткото ѝ плаване щеше да бъде разтърсено от легендарния Лотарио.

— Изобщо не се е променил, нали? — прошепна Дафни.

Ари стигна до мястото, където лежеше младото момиче, изтегнато върху раниците, със затворени очи и обърнато към слънцето лице. Около нея имаше достатъчно място, но вместо да стъпи встрани, за да заобиколи златистите ѝ почернели крака, той се спъна в тях. Стъпвайки високо, той нарочно отри крак в бедрото ѝ, като остави тънка бяла следа от одраскване там, където грубите му неравни нокти се отриха в кожата ѝ. После залитна, уж че се беше спънал, и наклони фрапето. Младото момиче скочи като ужилено.

— *Сигноми. Сигноми* — измърмори Ари и се наведе, като се зае да бърше краката на момичето с мръсните си ръце. — Sorry. Desole. Traurig — Ари подхвана репертоара си от извинения на всякакви езици, докато момичето отдръпна краката си и ги сви до гърдите си.

Приятелят ѝ се върна от барчето на долната палуба, за да открие как тормозят пред очите му неговата любима. Той пусна бирите, които

носеше, и се спусна да се разправи с мъжа, който беше дръзнал да я докосне с нечистите си ръце.

Дългунестият германец се изправи над набития, закръглен грък и го изненада с яростно блъсване.

— Съжалявам. Стана случайно. Без да иска — мърмореше Ари на развален английски, като отскочи пъргаво. Туристът продължи да го блъска, докато го приклеци до перилото.

— Не я докосвай изрева младият мъж. — Английският му беше перфектен, както и целта му. Първият улар попадна точно в издутия корем на Ари. Изкара му въздуха и Дафни и Попи ахнаха, когато видяха как той извади сгъваемия джобен нож, с който на острова колежа животните. Но германецът не беше приключил. Следващият удар произведе остро пукане, когато влезе в съприкосновение с челюстта на Ари, главата му отхвъркна назад, а тялото му надвисна опасно над морските води.

— Bitte. Anschlag — примоли се момичето, умолявайки приятеля си да спре, ужасена, че гневният му изблик щеше да ги отведе в някой гръцки затвор.

— Той ще го убие — извика Дафни, опитвайки се да закрие очите на Еви, за да не гледа саморазправата. Иви се сгуши на гърдите на майка си и заплака, докато пасажерите в съседство крещяха високо. Но никой не се намесваше.

Наоколо вече се бяха струпали десетки сеирджии. Мнозина си бяха мечтали да направят същото с Ари в едно или друго време. Ако нападателят на Ари беше грък, те едва ли щяха да се възмущават толкова шумно.

Но възгласите нямаха никакъв ефект върху младия мъж, който беше твърдо решен да накара мургавия непознат да си плати, задето беше обезчестил приятелката му, макар че Ари вече беше окървавен и натъртен.

— Това вече е прекалено — извика Дафни, като целуна главата на дъщеря си и я премести в скута на Попи. Тя се изправи и тръгна към полесражението. Соленият гръцки въздух беше влязъл под кожата ѝ и беше разпалил огъня, който беше тлял с години. Вирнала брадичка. Дафни се отправи към германеца и се опита да направи онова, което другите пътници нямаха смелостта да предприемат.

— Стига толкова — изкрещя тя. — Ще го убиеш — Дафни впрегна цялата си сила, за да издърпа ръцете му и да не допусне поредното кроше, но безуспешно.

— *Стамата* (стига)! — извика тя, като го задърпа с всички сили.

Сега всички погледи бяха приковани върху Дафни. Пътниците стояха и наблюдаваха безмълвно как тя се опитваше да разтърве двамата мъже. Накрая, засрамени от това, че една жена се беше оказала по-смела от тях, мъжете един по един започнаха да пристъпват напред.

— Стига толкова — един мъж с прошарена коса и моряшка шапка заговори пръв. Германецът не обърна внимание на нареждането на непознатия и отново връхлетя върху Ари.

— Казах, достатъчно — изръмжа мъжът. После пристъпи зад германеца, стегна го в железния обръч на ръцете си, вдигна го от палубата и въпреки че младежът се мятеше и риташе, гъркът спокойно го отнесе от другата страна на палубата и го пусна там.

Германецът притисна окървавените кокалчета на дясната си ръка в лявата си длан.

— Той си го заслужи.

— Знам това — каза гъркът. Той обърна гръб на младия турист и се върна там, където разчорленият Ари се беше свлякъл на земята.

— *Малака* (негодник) — заплю той Ари.

Дафни се върна при Еви и Попи.

— Браво на теб, братовчедке — каза Попи, когато Дафни седна до нея. — Ти наистина ли си мислеше, че ще спреш онзи мъж?

Дафни протегна разтрепераните си ръце и придърпа Еви към гърдите си, после зарови лице в ухаещите на лавандула коси на момиченцето.

— Добре ли си, миличка? Това беше просто един глупак, който се държеше много лошо. Ти не си се разстроила, нали? — Дафни се приведе към Попи и заговори тихо: — Не можех просто да си седя и да не направя нищо. Погледни ги всичките онези мъже, които стоят там. Никой от тях не направи нищо, докато не се намесих аз.

— Винаги е така, Дафни — каза Попи. — Те се мислят за по-смелия, по-силния пол, но ние знаем истината, нали?

— Да, ние знаем истината — съгласи се Дафни. Тя прегърна Еви още по-силно и зарея поглед над морската шир. Най-после видя пристанището на Ерикуса да изплува в далечината.

[1] Прическа Mallet — подстригана коса отпред и от двете страни и по-дълга на тила. — Б.пр. ↑

4.

ЕРИКУСА

Лятото на 1992 г

Дафни беше излязла от сутринта и знаеше, че сега, когато слънцето беше тръгнало да залязва, я-я започваше да се безпокои. Тя можеше да си представи как баба ѝ я чакаше въщи, сред отрупания с цветя вътрешен двор, и кръстосваше из лятната кухня под сянката на лимоновите и маслиновите дръвчета, В Ню Йорк, въпреки че вече беше четиринайсетгодишна, майка ѝ и баща ѝ бдяха зорко над Дафни и не я изпускаха от очи нито за миг, още по-малко за цял ден. Но на острова всичко беше различно. Тук беше Ерикуса. Това беше райският остров, където Дафни можеше да прекарва лятото в изследователски експедиции, плуване в морето и правене, на каквото си поиска, стига да се прибираще навреме, за да се нахранят заедно с я-я.

— Я-Я! Я-Я! — викаше Дафни, щом стигнеше до първото стъпало, което водеше към вътрешния двор в къщата на баба ѝ.

Я-я стоеше сред обилната зеленина на патиото. Дребното и тяло се губеше в безформената задължителна черна рокля, прошарените и плитки се криеха под черната кърпа, итързана под брадичката ѝ. Я-я поглеждаше надолу и оглеждаше внимателно пътеката. Набръчканото ѝ лице се озаряваше от широка усмивка, щом видеше внучката си.

— Ето те. Хайде. Ела тук. Приготвям ти обяда — казваше я-я, като вдигаше ръце към небето.

Дафни изкачваше стъпалата две по две. Без дори да свали мокрия бански, тя просто увиваше хавлиената кърпа около тялото си и сядаше на разклатения стар стол до баба си. Дафни наблюдаваше как я-я топваше дървената лъжица в тигана с цвъртящ зехтин и вадеше първата порция пържени картофи с идеална загоряла коричка. Момичето грабваше един хрупкав картоф от вдигащата пара купчина и го захапваше, докато я-я белеше и режеше още картофи с нейния малък, остър нож. Дафни се удивяваше с каква бързина, лекота и ловкост се движеха пръстите ѝ. Въпреки че я-я ѝ угаждаше с

готварските си умения от години, Дафни все така продължаваше да се възхищава на съвършенство на вкусните, кръгли пържени картофи на баба си. Те бяха божествени, несравнимо по-вкусни от мазните пържени картофи, които се продаваха в Ню Йорк. Съвършените пържени картофи бяха само един от неизброимите таланти на я-я.

— Как беше морето? — питаше я-я, докато носеше съчки за огъня на външната печка. Мазнината трябваше да се сгорещи до точната температура, така че карюфките да станат хрупкави отвън и меки отвътре, както ги обичаше Дафни.

— Беше хубаво. Тихо. Пак отидох в залива. Харесва ми, когато наоколо няма никого — отговаряше Дафни, като се пресягаше и си взимаше още един картоф

— Защо не отидеш утре на плажа? Другите момичета обикновено ходят да плуват там следобед. Добре е да си намериш приятелки, с които да прекарваш деня, вместо постоянно да стоиш сама или да си говориш с мен, старата ти баба. Чу ли, кукла! — я-я наричаше Дафни *кукла*, нейната малка гръцка кукла. Старата жена знаеше, че Дафни не беше като другите американски момичета, които идваха за лятото и пътуваха на групички, правеха слънчеви бани, плуваха и флиртуваха с момчетата. Но колкото и да копнееше да прекарва всяка минута с внучката си, я-я не искаше Дафни да потъне напълно в ритуалите и в света, който те двете си бяха създали през последните години. Тя искаше нещо повече за своята *кукла*.

— Не се тревожи, я-я. Предпочитам да си стоя с теб. И без това с теб ми е по-интересно — тя намигаше на баба си. — И никой не може да прави такива пържени картофи — казваше, докато пъхваше още един в устата си. Освен с пържените картофи те щяха да пируват с другото любимо ястие на Дафни, пържени яйца с пресни домати.

Пред погледа на момичето я-я покриваше със зехтин дъното на втори тиган и добавяше току-що нарязани домати, които беше откъснала сутринта от градината. Яркочервената маса цвърчеше, къкреше и подскачаше на огъня, докато доматите достигаха идеалната консистенция, губеха твърдостта си и се превръщаха в гъста сладка каша. Тогава с върха на леко обгорялата и очукана дървена лъжица я-я правеше четири малки кръгли дупки в къкрещия сос. Дафни знаеше, че това беше знак за нейната поява на сцената. Тя се пресягаше към

кошницата с прясно снесени яйца и ги чукваше едно по едно, като ги изсипваше върху дупките сред доматения сос.

После *я-я* разтриваше с пръсти едрите зелени листа на стръка босилек, който току-що беше откъснала.

— Помириши, никога не си виждала такъв *басилико* — *я-я* размахваше напоените си с босилково масло пръсти под носа на Дафни и двете клатеха глави в унисон.

— Страхотно е — Дафни се усмихваше на баба си.

— Много им здраве на парижанките с техните префърцунени парфюмерии. Ние знаем, че това е най-скъпоценното ухание на земята. И си расте свободно в градината ми — с извитите си пръсти тя нахъсваше няколко зелени листа на тънки ивици.

Я-я пускаше нахъсания босилек в тигана и изчакваше няколко минути, колкото свежите листа да омекнат. Тя поръсваше ястието със сол и разделяше яйцата и доматите в две чинии.

— Дафни! — викаше *я-я*, виждайки как внучката ѝ посягаше за следващия пържен картоф. — Остави няколко за обяда — тя се навеждаше и я първаше лекичко с дръжка от босилека.

— Извинявай, *я-я*. Сигурно е от чистия въздух. Много огладнявам.

— О, *кукла*, не се тревожи. Всичките са за теб. Сега яж, яж докато са топли яйцата — *я-я* подаваше на Дафни чинията ѝ, заедно с дебела филия селски хляб със златиста коричка, идеален за топене в гъстия, вкусен доматен сос.

Двете седяха там, близо до печката и ядяха простичката храна. *Я-я* отдавна се беше отказала от официалностите да подрежда красиво масата или да се хранят вътре в къщата. Двете с Дафни знаеха, че храната беше по-вкусна тук, на полъха на чистия солен морски бриз.

— *Я-я* — Дафни излапваше още една вилица от ароматното ястие.

— Да, *кукла* му.

— *Я-я*, разкажи ми за Персефона.

— О. Персефона. Горката, бедната Персефона. Какъв грях е онова, което се е случило с Персефона подхващаше *я-я*, с онзи печално-напевен глас, с който жените от острова неизменно говореха за смъртта или за всичко, в което имаше нещо трагично. Митът за Персефона винаги бе заемал специално място в сърцето на старата

жена, още повече сега, когато можеше да го сподели с Дафни, това красиво дете, което тя обичаше повече от живота.

Дафни плясваше с ръце, обзета от нетърпение.

— Разкажи ми отново. Какво се е случило с нея?

Я-я поставяше чинията върху коляното си, избърсваше длани в престилката си и приглаждаше кърпата на главата си със своите жилести, осеяни със старчески петна ръце. Бавно и тържествено тя започваше да разказва:

— Имало едно време една красива девойка, която се казвала Персефона. Майка и била Деметра, великата богиня на земята и жътвата. Един ден Персефона и нейните приятелки били излезли в полето да берат диви цветя, когато я видял Хадес, повелителят на подземното царство. Деметра била предупредила Персефона да не се отделя от другите момичета. Персефона била толкова увлечена да намери най-красивите, най-дъхавите цветя, които да оплете във венец, че забравила предупреждението на майка си и се отдалечила от поляната. Хадес видял красивата Персефона и веднага се влюбил в нея. Тогава той решил, че тази девойка ще стане неговата царица, царица на подземния свят. За миг Хадес се появил в своята колесница от дълбините на земята и грабнал младата Персефона от Земята, отвлечайки ридаещото момиче в дълбините на мрака, където владеел той.

Дафни се привеждаше към баба си и потриваше настръхналата кожа на ръцете си, сякаш за да се предпази от студената хватка на Хадес.

Я-я продължаваше да разказва:

— Деметра чула виковете на дъщеря си и се спуснала към поляната, но когато стигнала там, намерила само незавършения венец, който била изпуснала Персефона. Деметра била неутешима. Месеци перед тя бродила по земята и търсела дъщеря си. Богинята била толкова опечалена, че отказала да позволи на посевите да пораснат. Земята лежала гола и неплодна и хората умирали от глад. Но Деметра дала обет, че нищо нямало да порасне, докато Персефона не се върнела. Зевс погледнал от върха на планината Олимп и когато видял, че страшният глад заплашвал да унищожи човешкия род, заповядал на Хадес да върне Персефона на майка ѝ. Хадес изпълнил заръката, но преди да пусне Персефона да си върви, разстлал пред нея богата

трапеза и ѝ казал да се нахрани, за да се пригответи за дългото пътуване към дома. Младата Персефона погледнала богатата трапеза пред нея, но не могла да изяде нищо повече от шест зърна от нар. И тези шест мънички, кървавочервени зърна определили съдбата на Персефона и съдбата на всеки човек на Земята. Според законите на подземния свят, който хапне дори един залък от трапезата на Хадес, е обречен да се върне в неговото тъмно царство. Тъй като изяла шестте нариви зърна, Персефона била обречена завинаги да се връща и да прекарва шест месеца от годината като царица на мрака и жена на Хадес. Останалата половина от годината тя можела да прекарва на Земята, заедно с майка си.

Я-я се привеждаше по-близо.

— Затова Земята е студена и безплодна през зимните месеци, Дафни му. Тогава Персефона седи до Хадес в неговото подземно царство, а Деметра броди по земята самотна и тъжна и не позволява на нищичко да покълне, докато Персефона не се върне в прегръдките ѝ.

Дафин и я-я седяха притихнали след края на историята. Двете съзерцаваха огъня и преповтаряха древния мит във въображението си. Но Дафин и я-я знаеха, че тази история беше нещо повече от мит, приказка или предание: тя беше тяхната история.

Дафин първа нарушаваше мълчанието.

— Не искам лятото да свършва. Искан ми се никога да не свършва.

Я-я не казваше нищо. Тя не можеше да каже нищо. Извърщаше глава и се взираше в пищната зеленина на острова, заслушана как листата на кипарисите танцуваха под повея на вятъра и изпълваха вечерния въздух със своите приглушени ридания. После я-я накланяше глава към шумолящите дървета и кимаше в съгласие.

Тя знаеше, че кипарисите пееха за нея, че само те можеха да разберат нейната болка от предстоящата зима без нейната Дафин. Я-я вдигаше задебелялата си длан към лицето си и изтриваше сълзите, които бяха започнали да се отронват една по една от очите ѝ.

5.

Когато фериботът се доближи до пристанището на Ерикуса, Дафни се надвеси над перилата. На брега ги очакваше море от тела, сякаш целият остров беше излязъл да посрещне бъдещата булка и нейното малко момиченце. Тя улови меката малка ръчичка на Еви и двете се приготвиха да слязат на брега и да тръгнат сред тълпите роднини, доброжелатели и черното море от престарели вдовици, които препречваха тесния бетонен път до доковете.

Толкова беше хубаво да се върне тук. Без да изпуска ръката на Еви и обгръщайки пейзажа с очи, Дафни се възхити колко зелен, колко девствен, чист и недокоснат от цивилизацията беше островът. Нямаше високи сгради, небостъргачи или бетонни постройки, които да нарушават естествената патина на Ерикуса. Наситени, пищни цветове се преливаха един в друг, сякаш дъгата беше паднала от небето и беше напълнила земята и морето с богатство от тонове и нюанси, които иначе бяха запазени само за боговете. Кобалтовосиньото море се плискаше ритмично по бежовия пясък, който отстъпваше на тучната зеленина на древните маслинови дървета. Бляскави лимонови дръвчета бяха осеяни с грамадни златни петна, а къпиновите храсти се огъваха под тежестта на винени плодове. И, разбира се, високите, стройни зелени кипариси като царствена стража се издигаха над всичко останало.

Дафни вдиша дълбоко и изпълни дробовете си с морския въздух, знаейки, че солената влага щеше да отстъпи място на уникалното ухание на острова, парфюм от розмарин, босилек и рози.

— О, мамо, толкова е хубаво — изгука Еви.

— Да, миличка. Така е — съгласи се Дафни.

— Хей, Еви, вземи това — Попи смушка шеговито момиченцето и напъха сгъната носна кърпичка в задния джоб на дънките му. — За лигавите бабички. Ето ги там — каза тя и намигна.

Еви се изкикоти. Тя сбърчи нос, изплези език и отново прошепна „Уф, че гадост!“. После стисна здраво ръката на майка си, когато

заслизаха по мостика, оттам към пристанището и право сред тълпата от посрещачи.

В момента, когато краката на Дафни и Еви стъпиха на земята, хората ги наобиколиха от всички страни. Десетки лели, чичовци, братовчеди, съседи, приятели и дори непознати прииждаха към тях от всички посоки; прегръщаха ги, целуваха ги, щипеха ги, като ги покриваха с милувки и плюнки. Жегата на превалящата утрин се смесваше с често задушливата и позната миризма на острова, а именно на стари хора, които въпреки изобретенията на модерната козметика все още не използваша дезодорант.

— Дафни, толкова ми липсваше.

— Толкова се радвам да те видя.

— Еви, момичето ми. Станала си хубавица.

— Дафни, горкичката Дафни. Аз също съм вдовица. Само аз мога да разбера болката ти.

— Дафни, толкова се радвам за теб. Ще бъдеш толкова красива булка.

— Дафни, болна ли си? Защо си толкова слаба?

Приветствията бяха сърдечни, доброжелателни, умилителни и безкрайни. Дафни се постара да поздрави всеки един от посрещачите с прегръдка и целувка, дори когато нямаше представа кой точно беше този човек. Последното, което искаше, беше да изглежда надменна или неблагодарна, когато всъщност беше прекрасно да се чувства толкова чакана и обичана.

Тя поздравяваше всяка старица със сърдечно „ясо, теа“ и всеки старец с бодро „ясо, тео“. „Ясо, ксаделфе“ и „ясо, ксаделфи“^[1] бяха запазени за по-младите жители на острова, чиито имена й убягваха. Това беше една от прелестите да си родом от Ерикуса, тук всички бяха роднини, така че дори да нямаше представа с кого разговаря, човек винаги можеше да отърве кожата, наричайки събеседника си лельо, чичо или братовчеде.

След като огледа внимателно тълпата сред множеството глави и тела, които неспирно прииждаха, Дафни първа я забеляза.

— Я-я, Я-я!

Стискайки ръката на Еви, тя поведе дъщеря си към другия край на пристанището, където чакаше я-я. Тя беше облечена в широката черна рокля, забрадена с черна кърпа и обута в плътни черни чорапи,

въпреки че термометрите вече отчитаха 32 градуса. Стоеше сама, леко встрани от навалищата, облегната на бамбуковия си бастун и уловила юздите на Джак, което беше галеното име на Джакас^[2], магарето, което Дафни беше нарекла така преди толкова много лета.

— Я-я, о, я-я — хлипаше Дафни, вкопчена в любимата си баба.

Старицата захвърли бастуна си и дори юздите на скъпоценното си магаре. Тя се вкопчи в Дафни така, сякаш повече никога не смяташе да я изпусне от прегръдките си. Двете останаха така няколко минути, плачейки неудържимо, разтърсвани от ридания — избелял и измачкан евтин черен полиестер притиснат до финия бял лен.

— Вземи, мамо — Дафни почувства подръпване на бялата си пола и погледна надолу, виждайки усмихнатото лице на Еви, която ѝ подаваше носната кърпичка, която Попи беше напъхала по-рано в джоба на дънките ѝ.

— Благодаря, миличка — Дафни взе кърпичката от ръката на дъщеря си и избърса разтеклата се спирала за мигли от лицето си. — Еви, това е я-я — Дафни сияеше.

Без никакво подканяне от страна на майка си Еви пристъпи към я-я.

— Ясо, я-я. *Sagano* — каза тя. Еви обви малките си ръце около краката на я-я и прегърна старата жена.

Старицата се наведе и докосна ангелското лице на момиченцето. Тя доближи хлътналата си буза до главата на правнучка си и помилва косата ѝ. Сълзите ѝ се лееха като летен дъжд и попиваха в тъмния чернозем на къдриците на Еви.

— Обичам те, Еви му — промълви я-я, изчерпвайки целия си запас от английски думи.

Дафни гледаше дъщеря си и баба си с изумление. Тя толкова се беше притеснявала, че Еви се смущаваше от непознати хора. У дома Еви беше толкова затворена, че Дафни се тревожеше как детето щеше да понесе нейното ново, на моменти доста шумно семейство. Еви беше интровертно дете, страхуваше се от нови преживявания и нови хора. Всъщност тя беше придумвала и убеждавала дъщеря си седмици наред, преди Еви дори да погледне Стивън в очите, още по-малко да му проговори. Дафни не можеше да повярва колко бързо Еви бе възприела Попи вчера, когато пристигнаха на Корфу. Но сега, виждайки как момиченцето веднага хареса я-я и само реши да използва единствения

гръцки израз, който знаеше, на Дафни не ѝ оставаше нищо друго, освен да повярва, че вълшебният въздух на Ерикуса беше облъхнал и Еви.

— Дафни — каза я-я, — Дафни, това не е дете. То е ангел, изпратен от рая — я-я хвана брадичката на Еви с изкривените си от артрит пръсти. Ръката на старицата трепереше леко, но помилва нежно лицето на момиченцето.

— Да, тя е ангел. Ти също — каза Дафни и се наведе, за да подаде бастуна на баба си.

— Ти ми каза по телефона, че тя е срамежлива. Това дете не е срамежливо. Това дете е пълно с живот. Погледни я — я-я цъкна с език, без да откъсва поглед от Еви.

— У дома е срамежлива. Но тук, още щом пристигнахме, сякаш е друго дете.

— Тя не е друго дете — настоя я-я. — Тя е същото прекрасно дете и тук, и там, Дафни му. Разликата е в любовта. Тя знае колко много любов я очаква тук.

Двете жени проследиха как Еви протегна ръка, за да погали магарето.

— Децата знаят кога са заобиколени от любов, Дафни му — продължи я-я. — Те усещат разликата. Това дете притежава дарба, Дафни му, чувствам го.

— Дарба?

— Да, тя е благословена, Дафни му. Виждам го в очите ѝ — я-я вдигна лице и се усмихна, когато деликатният, почти неуловим бриз се понесе над пристанището. — Чувам шепота на вятреца — старата жена зарея поглед над върховете на дърветата, сякаш можеше да чуе шепота на кипарисите, които ѝ нашепваха чудни тайни.

Дафни се притисна до баба си и положи глава върху рамото ѝ. Толкова отдавна не беше чувала я-я да споменава вълшебния шепот на кипарисите и пророческите гласове на острова. Години наред Дафни бе вярвала в разказите на я-я; беше се молила, надявала и мечтала, че някой ден тя също щеше да чуе кипарисите. Но шепотът така и не стана реалност за Дафни, надеждата постепенно отстъпи място на избледняващото ехо от вратата на старицата. След известно време Дафни просто спря да мечтае и престана да вярва.

След като се уговориха да се видят на фрапе по-късно този следобед, Попи се отправи към малката къща, която беше наследила след смъртта на баща си, от другата страна на пристанището. Дафни и я-я натовариха багажа върху гърба на Джак, но оставиха място и за Еви, за да се повози на гърба на магарето. Автомобилите бяха рядкост на острова, където повечето пътища не бяха асфалтирани, пък и твърде тесни, за да мине по тях кола. Дафни с радост установи, че магаретата си бяха останали основното транспортно средство на Ерикуса. Тя и нейният стар приятел Джак бяха преживели толкова много приключения заедно и знаеше, че Еви нямаше търпение да я настигне в това отношение.

Малкият керван напредваше бавно по главния калдъръмен път, който водеше от пристанището покрай малкия централен площад на острова. Трите представляваха забележителна гледка; облечената от главата до петите в черно прегърбена старица предвождаше процесията, хванала юздите на магарето в едната ръка и стиснала здраво бастуна в другата. Сияещата Еви седеше важно върху Джак, заобиколена от чанти и торби, като не спираше да гали магарето по шията, а то се клатушкаше по неравния селски път. Дафни крачеше до Джак и Еви, без да отделя очи от малкото си момиченце, нащрек, готова да улови Еви, ако тя случайно се изхлузеше от царското си място.

Веднага щом стигнаха до знака в бяло и синьо, на който пишеше „Добре дошли в хотел Ница“, я-я спря и се обърна към Дафни.

— Дафни му. Искаш ли да влезеш и да се обадиш на Ница? Да ѝ кажеш, че си тук. Тя всеки ден ме пита кога ще пристигнеш. Трябва да я видиш, Дафни; как само се е развихрила, сякаш планира сватбата на собствената си дъщеря — я-я поклати глава. Тонът на гласа ѝ се промени и тя въздъхна тежко.

Дафни се приготви за неизбежното. Тя знаеше, че сега щеше да последва печалната песен. За нея традицията на хленчене и оплакване на жените от острова беше равносилна на това да слушаш как някой драска с нокти по черна дъска.

— Ах-ах — я-я поклати глава и взе да нарежда напевно: — Ах, горката Ница, горката вдовица, клетата бездетна Ница. Ще кажеш, че се приготвя за сватбата на собствената си дъщеря, дъщерята, която

никога не е познавала, дъщерята, която никога не е заченала. Бедничката самотна, бездетна Ница.

Ница беше прекрасна възрастна жена, съдържателка на малкия селски хотел в Ерикуса, който тя обгрижваше с такова внимание, сякаш беше курорт от веригата „Риц-Карлтън“. Това беше единственият хотел на острова и предлагаше семпли удобства. Но каквото не достигаше на хотел „Ница“ като лукс, се компенсираше пребогато като чистота и гостоприемство. Лобито преливаше в уютна рецепция и бар, като се отваряше към прекрасна, отрупана с цветя тераса, която според Дафни щеше да бъде идеалното място за сватбения ѝ прием.

Ница се беше развълнувала, когато Дафни ѝ позвъни с новината и молбата да резервира целия хотел за сватбата си. Напоследък бизнесът беше замрял и тази неочаквана поръчка се беше оказала животоспасяваща за Ница, която беше вдовица и разчиташе на притока на туристи, за да свързва двата края.

Дафни погледна я-я, после входната врата на хотела. Колкото и да ѝ се искаше да види Ница, в момента изобщо не ѝ се водеха сериозни разговори за организацията на церемонията. Тя искаше само да се прибере у дома, да изрита обувките си, да седне под лимоновото дръвче и да се потопи в пиршеството, което беше приготвила баба ѝ.

— Хайде да се приберем вкъщи, я-я. Мога да се отбия при Ница по-късно.

— Добре — съгласи се я-я. — Вие сигурно сте изморени и гладни, да си вървим у дома. Приготвила съм ти такива изненади. Можем да наминем да видим Ница по-късно. Джак, *елла*, хайде — я-я цъкна няколко пъти с език, за да подкара своя четириног другар. Но точно когато старицата се канеше да вдигне бастуна си и да направи първата крачка, вратите на хотела се отвориха.

Той беше висок, много обгорял от слънцето и брадат. Красив, но не в традиционния смисъл на думата. Във външността му имаше нещо запуснато; гърбавият нос навеждаше на мисълта, че може да е бил счупен при свада в някой бар, обруленото от вятъра лице с прошарена брада и мустаци му придаваха някаква първична привлекателност. Дафни никога не бе виждала този мъж.

Той се спусна по стълбите и се насочи право към я-я.

— Яни му — провикна се я-я, размахвайки бастуна си във въздуха.

— *Теа* Евангелия — по лицето на мъжа плъзна сърдечна усмивка, когато видя старицата. Той пристъпи в обятията ѝ и я целуна по двете бузи.

— Яни му. Толкова се разтревожих за теб. Не съм те виждала от дни. Помислих си, че си ме забравил — подкачи го я-я.

— *Теа* Евангелия. Какво говориш, как бих могъл да те забравя, ти си най-незабравимата жена на острова! Съжалявам, няха намерение да си тръгна, без да се сбогувам, пък и не мислех, че ще отсъствам толкова дълго. Трябваше да взема онази част за лодката ми от Керкира. Онзи *малака* последния път ми изпрати друго витло, което не ми вършеше работа, и два дни не можах да си прибера мрежите с улова. Но сега... — Яни вдигна някаква кафява кесия толкова победоносно, сякаш държеше военен трофей. — Сега мога да се върна при таляните и лодката ми — Яни нито за миг не отклоняваше поглед от лицето на я-я, а тя докосваше с длан брадясалата му буза.

Дафни стоеше и гледаше Яни и я-я. Тя нямаше представа кой беше този мъж, никога не беше чувала баба си да споменава дори името му.

— Яни му — я-я използва бастуна си като показалка, без да изпуска ръката на мъжа. — Това е моята праправнучка, Еви, много е красива, нали? — я-я разцъфна в усмивка и посочи към гърба на Джак, където Еви седеше и галеше неуморно магарето, сякаш бе мъничко котенце.

— Да, много е красива — съгласи се Яни. Той погледна към Еви, но нито за миг не изви поглед към Дафни, дори колкото да покаже, че е забелязал присъствието ѝ.

— А това... — съобщи я-я — това е моята Дафни, моята внучка. Тя е онази много известна готвачка в Ню Йорк, за която съм ти разправяла.

— Да — каза той, отново без да я удостои с поглед. — *Американидата*.

Дафни го изглежда остро, объркана. Подразни я начинът, по който той каза думата *американида*. Нейните родители се бяха трудили неуморно, за да заслужат честта тя да носи това име, и Дафни го

носеше гордо. Но в неговата уста думата не бе прозвучала никак гордо. От неговата уста тя беше прозвучала повече като обвинение.

Я-я продължи:

— Да, тя е моята *американида*. Много е умна, при това. Тези неща, с които тук черпим приятелите и роднините без пари, за тях тя прибира стотици долари в Ню Йорк.

Дафни обикновено се чувстваше неудобно, когато я-я се хвалеше толкова открито с нея, но този път не се впечатли. Тя искаше да покаже на този мъж коя и каква точно беше тя, *американидата*.

— Да, знам ги какви са в Ню Йорк, *теа* Евангелия — изсумтя презрително Яни. — Можеш да забодеш говно на клечка, да му измислиш засукано име и хората ще се редят на опашка, за да заслужат привилегията да го опитат. Имат толкова много, но не знаят нищо — продължи Яни, като протегна ръка, хвана рамото на старицата и го стисна лекичко, сякаш двамата споделяха някаква тайна шега, която не се видя никак смешна на Дафни.

— Всъщност Ню Йорк е прочут с великолепните си ресторанти — намеси се Дафни с троснат тон. — Но ти едва ли знаеш много за изисканите ресторанти или за Ню Йорк — още докато изричаше тези думи, Дафни не можеше да повярва, че ги беше казала. Подобна откровена грубост изобщо не беше типична за нея.

— Грещиш, госпожо американска готвачке. Знам за Ню Йорк повече, отколкото си мислиш — най-накрая Яни се обърна, за да погледне Дафни. — И освен това знам, че хората, които се имат за най-големите космополити, често са най-жалките невежи.

Вербалната му нападка попадна право в целта. Дафни вдиша рязко, думите буквално я зашлевиха. Тя потърси достоен отговор, но я-я заговори, преди Дафни да успее да измисли равностойна обида.

— Ах, Яни, много те бива в приказките. Съгласна съм с теб. Хич не ми трябва тези големи градове, дето са пълни с непознати, когато всичко, което искам, и всички, които обичам, са тук, наоколо — я-я се разсмя, отметнала глава назад, черната кърпа се изсули от главата ѝ и падна на раменете, откривайки дългите ѝ плитки, които се спускаха по гърба ѝ.

— Яни, ще кажа специална молитва, та да са пълни таляните ти с риба — я-я най-сетне се обърна към Дафни. — Яни е майстор рибар, Дафни. Той не е тукашен, наскоро дойде в Ерикуса, но обича острова

не по-малко от нас. Бъди много мила с него, защото тъкмо той ще нахрани гостите на сватбата ти с даровете на морето — старицата подхвана рибаря под лакътя.

Дафни не можеше да повярва на очите си, виждайки как любимата ѝ баба не спираше да се киска и да ласкае Яни. Този мъж нарочно я беше обидил, при това пред я-я — единственият човек, който цял живот се беше спускал безстрашно в нейна защита. Сякаш всички природни закони се бяха преобърнали надолу с главата пред очите на Дафни.

— Елла, Яни. Прибираме се вкъщи да хапнем. Ще дойдеш ли с нас? Приготвила съм *бурекки* и *спуртопита*. Знам колко ги обичаш — опита се да го изкуши я-я, като го потупа лекичко по краката с бастуна си.

Устата на Дафни се напълни със слюнка, когато чу, че в дома на баба ѝ я очакваха божествената баница със сирене и пилешко месо *бурекки* и сладкия тиквеник *спуртопита*. Но мисълта за този грубиянин, който се гласеше да се самопокани на обяда им, беше прекалена. Дафни беше пропътувала хиляди километри, за да седне на масата и да се наслади на чудните ястия заедно със своята я-я, а не с този невъзпитан непознат. Но преди да успее да възрази, Яни се намеси.

— Теа, благодаря ти. Не, трябва да тръгвам. Но ти ми остави едно парче спуртопита. Знаеш, че мога да изям цялата тава сам — Яни целуна я-я по бузата и се обърна да си върви.

— Добре, Яни. Но ми обещавай, че ще дойдеш утре за обяд. Аз ще ти приготвя нещо специално — провикна се я-я.

— Ентакси, да, теа. Обещавам, че ще дойда — Яни махна за довиждане на старицата и закрачи право към Дафни по тесния път.

Почти нямаше място да се разминат. Разумът ѝ казваше да отстъпи крачка встрани, да направи място и да избегне поредната ненужна конфронтация. Но гневът и раздразнението бяха изблъскали разума някъде много далеч. Дафни се запъна на мястото си.

Нека той да се отмести. Тя не отстъпи на сантиметър, докато мъжът вървеше право към нея. Той мина покрай Дафни, толкова близо, че твърдите къдрави косъмчета на ръката му се отриха в нейните — толкова близо, че тя долови мириса на гръцко кафе в дъха му и уханието на морска вода и пот върху кожата му. Когато мъжът се

отдалечи на няколко крачки от нея, той най-накрая се обърна и я погледна с присмехулна усмивка.

— До утре на обяд, твърдоглава *американида* — заяви той, като нахлузи стара, избеляла от слънцето моряшка шапка на главата си и тръгна обратно към пристанището.

Дафни го проследи как се отдалечава. Усещаше издайническата руменина по бузите си, които горяха.

— *Малака* — процеди тя, достатъчно високо, за да я чуе мъжът.

Но от рибаря отговор не последва, само шумоленето на кипарисите, развълнувани от ранния следобеден бриз.

[1] Ксаделфе, ксаделфи (гр.ез.) — братовчеде, братовчедке. — Б.р. ↑

[2] Jackass (англ.ез.) — магаре, глупак. — Б.пр. ↑

6.

Докато изкачваше пропуканите каменни стъпала към къщата на я-я и затваряше скърцащата порта към вътрешния двор за гърба си, Дафни предвкушаше успокоението от познатите гледки — голямото лимоново дърво с огъващи се под тежестта на плодовете си клони, гледжосаните сини и бели грънци с грамадните туфи босилек и старите резбовани дървени столове около оджака, които сякаш очакваха поредната нощ, в която старицата щеше да разказва приказки и легенди до ранни зори.

Като малко момиченце Дафни безброй пъти беше минавала тичешком през тази врата с развълнуван смях и кикот. Но колкото и щастлива и развълнувана да беше сега тя, този път беше различно.

Срещата им не бе продължила дълго, но сякаш всеки миг в компанията на Яни беше изпълнил Дафни с раздразнение и неудовлетворение. Струваше ѝ се, че се беше върнала в онези древни времена, когато крилатите фурии се спускали да измъчват простосмъртните. Спомняше си как като тийнейджърка се беше опитвала да си представи онези митични създания, докато четеше и препрочиташе „Орестия“ на Есхил^[1].

Така ли се е чувствал Орест, питаше се тя.

За разлика от Орест Дафни знаеше, че тя не беше извършила грях, не беше нанесла обида на боговете или на природата. Това тук не бе домът на Агамемнон и тя не беше митологичен герой, нито дори млада девица, чиято женитба или саможертва можеха да преобърнат хода на войната. Дафни беше най-обикновена смъртна; самотна жена, загубила любовта на живота си твърде млада, и накрая, след години на скръб и печал, тя беше готова да отвори сърцето си отново. Това място трябваше да е нейното убежище, нейната награда. Дафни чувстваше, че си беше заслужила правото да се завърне тук, да си спомни и може би в известен смисъл да изживее отново чистите и простишки удоволствия от своята младост.

Като тръгна из патиото, Дафни протегна ръка и помилва едрите листа на босилека. Когато се доближи до растението, тя поднесе пръсти към носа си и вдъхна наситеното познато ухание. Дафни се наведе, откъсна един стрък и размаха листата пред носа си. В древността се вярвало, че босилковата клонка притежавала такава мощ, че можела да отвори портите на рая.

Стига. Стига толкова, помисли си Дафни, като издиша дълбоко, отвори очи и протегна ръка към Еви.

— Ела, Еви — в този миг Дафни си обеща, че дори онзи мъж да беше успял да съсипе утрото ѝ, тя нямаше да му позволи да съсипе остатъка от деня ѝ, а още по-малко деня на дъщеря ѝ.

— Хайде, кукла, ела да ти покажа къщата, преди да седнем да обядваме — извика тя, изненадана колко бодро и весело беше съумяла да прозвучи.

Хванати за ръце, Еви и Дафни прекосиха градината; покрай безкрайните редове домати, насаждения, отрупани с уханни зрели домати, сякаш готови да се пръснат. Продължиха надолу по стълбите в дъното, покрай обраслата с орлови нокти стена, чиито мънички цветчета привличаха хор от жужащи пчели. Оттам се насочиха към мястото, където я-я държеше вързан Джак под едно превито маслиново дърво с дебела сянка, която да брани от слънцето и жегата нейния верен другар.

Усетил приближаването им, Джак проточи врат, за да посрещне Еви. Момиченцето протегна малката си ръчичка, за да погали мекия участък точно над муцуната на магарето. Джак проточи врат още по-напред и близна Еви под гушката.

— О, мамо, той ме целуна. Той ме харесва — изкикоти се Еви.

— Да, миличка. Как няма да те харесва — те бяха в Ерикуса едва от два часа, а Еви вече си беше намерила нов приятел.

— Хайде, миличка, искам да ти покажа нещо друго — Дафни издърпа ръцете на дъщеря си от врата на магарето.

Тя поведе Еви покрай задния двор, през градината и по каменните стъпала към хаоса и какофонията на пълния кокошарник. Дафни отвори вратичката от метална мрежа и въведе дъщеря си вътре, преди да затвори вратата зад тях. Когато влезе вътре, Еви замръзна на място, виждайки половин дузина малки жълти пиленца, които тичаха насам-натам на неуверените си крачета като мънички пияни моряци.

Дафни се наведе полека, взе едно новоизлюпено пиленце и го постави в събраните шепи на дъщеря си. И притихна, наблюдавайки как личицето на Еви засия от радост, когато мъничките ѝ пръстчета погалиха жълтия пух на пиленцето.

Дафни не смееше да помръдне. Тя стоеше и гледаше как Еви се зае с детска прилежност да погали всяко едно пиленце. Сякаш малкото момиченце искаше да е сигурно, че всяко малко пиленце се чувстваше обичано, че нито едно не се чувстваше забравено или пренебрегнато.

— *Елла, елла*. Дафни, Еви. *Елла* — напевният вик на я-я почти не се чуваше сред врявата от пляскащи крила, писукане на пиленцата и радостните възгласи на детето.

Дафни вдигна глава и примижа срещу слънцето.

— Дафниии, Евиии. *еллааа* — провикна се отново я-я.

Дафни вдигна ръка като козирка над челото си, за да засенчи очите си от ослепителното слънце. Но и това не помагаше. Слънцето беше стигнало до апогея на своя път, точно над къщата, и Дафни не можеше да види я-я. Виждаше само нейния силует, изправен високо над тях върху терасата, вдигнала вярната дървена лъжица към небето и призоваваща своите внучка и правнучка да се присъединят към нея на масата.

— Идваме, я-я. *Ерхомасте*^[2] — извика Дафни.

— Може ли да го взема с мен? — примоли се Еви, когато майка ѝ отвори вратичката, за да излезе. — Моля те. О, моля те, мамо — молеше момиченцето, като милваше нежно пиленцето, което все още държеше в ръце.

— Не, миличка. Трябва да го оставиш тук. Но можеш да се върнеш тук и да си играеш с него, след като обядваме — увери я Дафни.

— Обещавах ли? Наистина ли, наистина ли обещавах? — попита Еви с почти неуловимо обвинителен тон. Външен слушател на този разговор между майка и дъщеря не би доловил този нюанс, но той беше там. Дафни знаеше това. Тя го беше чувала вече много пъти и той нараняваше сърцето ѝ всеки пъти.

— Да, обещавам — каза Дафни и клекна, за да погледне Еви в очите. Тя протегна ръцете си и ги постави върху нежните розови пухкави бузи на момиченцето. — Това е твой дом, миличка. Това са твоите пиленца. Можеш да идваш тук, когато си поискаш и да си

играеш колкото си искаш. Нали? — тя целуна нежно Еви по върха на нослето.

— Нали? — повтори Дафни, като притисна лекичко бузите на дъщеря си.

Дафни правеше всичко възможно да вдъхне увереност на малкото си момиченце и поне външно, явно успяваше. За дете, което обикновено прекарваше дните си свряно в апартамента, играейки си само с плюшените играчки, възможността да лудува на воля тук, под открито небе, в кокошарник с истински новоизлюпени пиленца, беше сбъдната мечта. Дафни знаеше, че дъщеря ѝ копнееше за вкуса на чистия въздух и свободата. А тя беше готова да ѝ позволи да им се отдаде на воля.

Дафни открай време имаше най-добри намерения по отношение на Еви; тя постоянно планираше посещения на зоологическата градина в Бронкс и организираше пикници в Сентръл Парк. Но дори най-добрите намерения не бяха достатъчни, за да компенсират лошото стечение на обстоятелствата, когато вторият главен готвач в „Кукла“ се обаждаше да каже, че е болен, или когато инспекторът от здравната служба се изтърсваше на неочаквана проверка. Винаги се появяваше някоя основателна причина, поради която Дафни отново отлагаше плановете си с Еви и хукваше към ресторанта, оставяйки само разочарованото дете.

Дафни чувстваше познатото пробуждане в сърцето всеки път, когато поглеждаше в дъното на ресторанта и виждаше тъжното си малко момиче да си играе вяло на служебната маса. Всеки път, когато виждаше своята Еви да седи там сама, тя си спомняше за собственото си детство, когато нейните родители бяха постъпвали по същия начин с нея. От страни погледнато *естиаторио*^[3] в Манхатън звучеше съвършено различно от малко мазно ресторантче в Йонкърс. Но Дафни знаеше, че за едно самотно малко момиченце разлика на практика нямаше.

Я-я беше избутала Дафни от кухнята, след като пристигнаха в къщата, и беше отказала на всички предложения за помощ в приготвянето на обяда. А сега — докато седеше във вътрешния двор и наблюдаваше последните приготовления на баба си, устата ѝ започна да се пълни със слюнка, виждайки пиршеството, което я-я им беше устроила. Имаше планини от храна; големи чинии със *спанакопита*,

спортонита, прясно изпечено пиле, поръсено с лимонов сок и риган, препълнена чиния с прочутите пържени картофи на я-я, дълбока купа с превъзходна гръцка салата *хоратики* с рубиненочервени, нарязани на кубчета домати, току-що откъснати от градината краставици и извадени преди малко глави червен лук, който излъчваше толкова силна миризма, че на Дафни ѝ се насълзиха очите.

— Дафни му, какво има? Пригответи любимите ти ястия, а ти все още не можеш да се усмихнеш заради своята я-я — каза старицата, като извади последната порция димящи картофи. — Седни. Яж. *Кукла* му. Яж. Мъжете обичат да има малко месце по кокала. А ти си само кожа и кости — подкачи я я-я, като се пресегна през масата и постави една чиния пред Дафни.

— Добре съм, я-я. Мисля, че просто съм огладняла — тъй като не искаше да тревожи баба си, Дафни се зае да пълни чинията си. Колкото и да не искаше да признае на глас, че Яни ѝ беше влязъл под кожата, тя знаеше, че трябваше да излее душата си. Щом можеше да бъде честна с всички останали, значи можеше да бъде честна и с я-я.

— Заради онзи мъж е — изтърси накрая Дафни. Тя въздъхна дълбоко, преди да посегне и да си вземе една лъскава, напрацяла маслина и да я пхне в устата си.

— Кой мъж, *кукла*! — попита я-я, явно объркана. — Стивън ли? Твоят Стивън? Какво ти е направил? Проблем ли има? — я-я изпъна гръб и облегна лакти на масата, готова да чуе най-лошото.

— Не, не Стивън — Дафни отмахна идеята с ръка. — Със Стивън няма проблем — тя се пресегна и си взе още една хлъзгава маслина.

— А, *ентакси*. Добре.

— Заради онзи Яни — изрече на един дъх Дафни.

— Яни?

— Да, Яни. Онзи глупав рибар. Той се държа толкова грубо с мен, я-я. Този мъж дори не ме познава. Но ме осъжда, защото живея в Ню Йорк и си изкарвам прехраната, като готвя за богати американци, както се изрази той. Сякаш това, че е останал тук да лови риба на някаква глупава лодка, автоматично го прави по-добър човек.

— А, Яни — изричайки името му, я-я се усмихна неволно. — Не го съди толкова строго. Яни е добър човек, Дафни. Той ми е добър приятел. Опознай го по-добре и ще се убедиш сама.

— Да го опозная ли? — я-я, ти видя ли колко грубо се държа той с мен? Не искам да разговарям с него, идва ми да го зашлевя — докато изричаше тези думи, Дафни чу как входната врата се отвори със скърцане. Тя почувства как кръвта се изтегли от лицето ѝ, докато се обръщаше да погледне към вратата, за да види кой беше дошъл да се присъедини към обяда и беше станал неволен свидетел на нейната гневна тирада.

— Кого ще шамаросваш? Колко вълнуващо! — Попи дойде с бодра крачка до масата, целуна всички по бузите, преди да си вземе стол и да се настани до братовчедка си. Тя се пресегна през масата и загреба с шепа от пържените картофи на я-я. — Виждам, че съм дошла точно навреме. Е, разправяй, кого ще шамаросваш?

О, слава Богу, че това е Попи. Дафни се пресегна и стисна мекото, закръглено бедро на братовчедка си.

— Яни — съобщи я-я, поставяйки една празна чиния пред Попи, без да я попита дали вече не е обядвала. — Братовчедка ти иска да напляска Яни.

— О, да, хубавия рибар — Попи кимна одобрително, а крайчетата на устните ѝ се извиха в дяволита усмивка. — Аз също бих искала да го нашляпам хубаво, обаче по другите бузи — тя се облегна на масата и си сипа щедра порция *спанакопита*, докато Дафни и я-я избухнаха в неудържим смях.

— *Елла, елла.* Стига приказки за нашляпване и стига глупости. Храната ще изстине. Хайде, яжте — я-я се зае да развива някакъв четвъртит пакет от алуминиево фолио, който се мъдреше по средата на масата. Старческите ѝ пръсти развиваха слоевете един по един, докато накрая се откри съдържанието на пакета. Дафни видя как отвътре се понесе тънка струйка пара, която постепенно се разтопи и разнесе в следобедния въздух.

— *Я-я*, твоето печено сирене *фета* — ахна Дафни. Вътре във фолиото лежеше дебел резен бяло сирене, щедро поръсено със зехтин и червен пипер, гарнирано отгоре с няколко филийки прясна червена чушка.

Дафни не можа да дочака печеното сирене да се сервира в чиниите. Тя се пресегна през масата, набучи едно парченце на вилницата си и напъха ароматното, меко сирене в устата си. Сиренето започна да се топи бавно върху езика ѝ и сякаш заедно с него се

разтопи целия натрупан в тялото ѝ стрес. Тя продължи да гребе с вилицата сред листовете фолио. Както винаги кулинарното изкуство на я-я започваше да твори своята магия. С всяка изумителна хапка Дафни бавно, но сигурно усещаше как възелът в стомаха ѝ се разхлабваше и болката в слепоочията ѝ отшумяваше.

— Дафни му, Стивън кога пристига? Кога ще се запозная с него?
— я-я се облегна на масата и изстиска половин лимон върху сочните пилешки гърди, които беше сервирала в чинията на Дафни.

— Стивън ще бъде тук следващата седмица, я-я. Той искаше да дойде по-рано, но просто не успя да се освободи от работата си за толкова дълго. За него сега е много натоварен период — Дафни поднесе бялото месо към устата си и отхапа със зъби от сочното месо.

— И за нас също, имаме да планираме цяла сватба — добави Попи, като посегна да си сипе още пържени картофи.

— Ах, Дафни му. Дафни, Дафни му — я-я се заклати напред-назад и взе да нарежда с плачевно-напевния глас.

Дафни трепна болезнено още при първата сричка.

— Вече не вярвах, че ще намериш любовта отново, Дафни. Не мислех, че ще потърсиш любовта отново. Макар да не беше грък, Алекс беше красив мъж. Мислех, че никога няма да го замениш с друг — я-я избърса очи с края на бялата си престилка.

Думите на старата жена поразиха Дафни. Тя никога не бе смятала, че заменяше Алекс, никой не знаеше по-добре от нея колко абсолютно незаменяем беше Алекс. Когато той умря, Дафни сякаш загуби част от себе си. Но като човек с ампутиран крайник, Дафни се беше научила да живее с липсващото парче от сърцето си. Тя нямаше друг избор. Празнотата беше заела мястото на Алекс като неин неизменен другар.

— Никого не съм заменила — думите ѝ прозвучаха по-остро, отколкото искаше.

— А, добре тогава. Да, ти знаеш най-добре. Разбира се — я-я размаха ръка в знак на примирие. Това беше нейният любим отговор за онези редки моменти, когато внучка и баба не бяха на едно мнение. Но досега техните дребни разногласия обикновено бяха породени от сблъсък на кулинарна култура, като например защо дръжката от стара метла разточваше тестото по-гладко от скъпо струващите мраморни

точилки, за които настояваха преподавателите французи, при които Дафни се беше учила да работи с тесто.

— Кафе, *елла*. Ще направя кафе — каза *я-я*. Тя вече беше хвърлила камъка в спокойното езеро и беше готова да смени темата.

— Да, кафе. Чудесно. Ще ми дойде добре, *я-я* — съгласи се Дафни, нетърпелива за глътка кафе и за промяна в посоката на разговора.

— *Теа* Попи, искаш ли да дойдеш с мен да видим пиленцата? — Еви скочи от стола и задърпа ръката на леля си. Въпросът беше по-скоро формалност, отколкото нещо друго. Момиченцето дърпаше Попи толкова ентусиазирано, че очевидно нямаше да приеме отрицателен отговор.

— Стига, Еви. Изчакай няколко минути, остави Попи да си изпие кафето — опита се да се намеси Дафни.

— Не, братовчедке. Няма проблем — възрази Попи, като хвана личицето на Еви с длани. — Как мога да устоя на такова сладко момиченце?

Еви погледна към леля си. Усмихна се сладко само за миг, после изплези език и събра очи на носа си, преди да се отскубне и да хукне към кокошарника.

— *Елла, теа* Попи — извика момиченцето и побягна. — *Елла*.

— Как мога да ѝ устоя? Не е възможно — Попи вдигна широките си рамене и тръгна след Еви към кокошарника. — Идвам, Еви му — извика тя и заслиза тежко по стълбите.

Я-я се върна с две ниски чашки с гръцко кафе. Въпреки горещината след пладне, която вече преливаше в лепкава жегла, кафето беше прекрасно на вкус. На четири големи глътки Дафни пресуши чашата и я остави на масата пред себе си.

— *Я-я* — промълви Дафни, загледана в утайката на дъното на малката чашка без дръжка. — *я-я*, гледай ми, моля те. Разгадай какво ме очаква, както правеше, когато бях малко момиче.

Това беше друга тяхна любима традиция. *Я-я* и Дафни сядаха заедно и пиеха гъсто, ароматно кафе, така че *я-я* да разгадае фигурките по утайката и да разкрие на Дафни какво ѝ готвеше бъдещето. Дафни неведнъж се беше опитвала да направи същото. Тя поднасяше чашата пред очите си, въртеше я ту на една, ту на друга страна. Но там, където

я-я виждаше птици в полет, дълги виещи се пътища и чисти млади сърца, Дафни виждаше само влажна, гъста утайка.

— Не^[4], Дафни му. Дай да видим какво имаме тук — я-я се усмихна, а Дафни веднага взе чашата, завъртя утайката три пъти по посока на часовниковата стрелка точно както я беше учила баба й. После бързо обърна чашката и я захлупи върху чинийката, оставяйки я за няколко минути, колкото утайката да се оттече и да разкрие съдбата й.

След две или три минути Дафни вдигна чашката и я подаде на я-я. Старицата се вгледа в утайката, като въртеше чашката в сбръчканите си пръсти.

— Е? — подкани я Дафни, като се присламчи по-близо, за да надзърне в чашата. — Какво виждаш?

[1] Най-късното произведение на Есхил, „Орестия“ (458 г. пр.н.е.) е посветено на проблема за трагичната съдба на рода. Сюжетът е съдбата на потомците на Атрей, над които тежи проклятието за ужасното престъпление на техния праядо Атрей, който враждувал с брат си Тиест, убил децата му и нагостил Тиест с тяхното месо. Ето защо в рода на Атрей не се прекратяват тежките престъпления, породени от демона на отмъщението Аластор: синът на Атрей Агамемнон принася в жертва на боговете дъщеря си Ифигения, а жената на Агамемнон, Клитемнестра, убива мъжа си с помощта на Егист, останалия жив син на Тиест; синът на Агамемнон, Орест, отмъщава за баща си, като убива майка си и Егист. — Б.пр. ↑

[2] Ерхомасте (гр.ез.) — идваме, пристигаме. — Б.р. ↑

[3] Естиаторио (гр.ез.) — изтънчен гръцки ресторант, скъп и луксозен. — Б.р. ↑

[4] Не (гр.ез.) — да, добре. — Б.р. ↑

7. ЙОНКЪРС

Май 1995 г.

Дафни видя как те влязоха, залитайки през вратата на закусвалнята; бъркотия от намачкана тафта, размазано червило и бледи, стройни крайници. В стомаха ѝ зейна пропаст и тя се помоли да умре в същия този миг, да потъне вдън земя, както стоеше там, зад касовия апарат.

— Маса за шестима — каза напосоки високото русокосо момиче. — Умирам от глад — оплака се тя, спъвайки се в подгъва на жълтата си абитуриентска рокля — тя прегърна широкоплещестото си гадже и прокара пръсти по ревера на смокинга му, опитвайки се да запази равновесие.

— Дафни, ксипна. Събуди се — *баба* (баща ѝ) се показва през прозорчето, зад което се приготвяше скарата, и ѝ помаха с шпатулата. — Хайде, *кукла* — гъстите му мустаци не скриваха напълно зейналата дупка в усмивката му вследствие на два липсващи кътника. — Имаме клиенти.

— *Не, баба*. Отивам — послушна както винаги, тя взе шест менюта.

От всички закусвални в града, как можаха да изберат точно тази? Защо точно нея?

Дафни запрехвърля наум списъка с желанията си. Искаше да е навсякъде другаде, само не тук, искаше да не ѝ се налага да прекарва уикендите си, работейки в закусвалнята, искаше тя също да можеше да знае какво би било да положи глава върху ревера на нечий омачкан смокинг.

Но Дафни знаеше, че тези луксове не бяха за момичета като нея. Абитуриентските балове и изтрезняването с кафе в закусвалня не бяха вариант за момичетата, затънали в безизходицата между старите традиции и новия свят.

Тя се приближи към групата тийнейджъри.

— Насам, моля — думите ѝ излязоха като шепот.

Забила брадичка в гърдите си, тя ги поведе към на заведението. Посочи най-голямата ъглова маса, като се надяваше, че те нямаше да забележат съдраната винилова тапицерия или че нямаше да забележат лицето на сервитьорката.

Младежите се настаниха около масата, озарени от прекрасните преживявания на бара и с непринудения смях на стари приятели.

— Кафе — казаха те едновременно, без да си направят труда да погледнат момичето, чиято работа беше да ги обслужва.

— О, и вода — добави русото момиче, докато преглеждаше менюто. Накрая тя вдигна поглед към Дафни, без изобщо да познае момичето, което седеше до нея в часовете по химия, без да види нищо повече от една сервитьорка. — С много лед. Умирам за нещо студено.

Дафни не знаеше от кое я заболя повече: от това, че беше различна или че беше невидима.

Тя се върна зад бара, благодарна, че стои с гръб към масата. Понечи да налее шварц кафе в една чаша, но ръката ѝ трепереше толкова силно, че горещото кафе се разплиска върху чинийката и изгори ръката ѝ.

— Хей, миличка, какво ти става? — Дайна, любимата сервитьорка на Дафни, побърза да ѝ се притече на помощ. Розовите изкуствени нокти на Дайна одраскаха леко китката на Дафни, когато тя се пресегна да задържи стабилно чашата и чинията. После дръпна дръжката на машината, за да спре течащото кафе.

— Онези хлапаци да не са ти казали нещо? — тя кимна към тийнейджърите на ъгловата маса.

— Не — Дафни поклати глави. — Нищо не са ми казали.

Дайна присви очертаните си с черен молив очи и поправи черния си кок.

— Сигурна ли си? — тя отново погледна тийнейджърите. — Аз съм тук, ако ти потърбявам.

— Знам, Дайна — Дафни кимна. — Знам.

— Е, ти само ми дай знак. И аз ще се заема с тях — Дайна се обърна да вземе омлета със сирене и пържени картопки от прозорчето и плъзна чинията по плота, като я закова точно пред гладния клиент.

— Добре. Разбрах — кимна Дафни.

Тя напълни чашите с вдигащо пара кафе и наля леденостудена вода. Подреди всичко върху таблата и я отнесе до масата. Прехапала устни, тя сервираше напитките, после извади тефтера от джоба на черната си полиестерна престилка. Дафни не откъсваше поглед от молива и листа, записваше поръчките за закуска, без да се осмели да погледне групичката. Напразно се опитваше да овладее треперенето на молива в ръката си, пишеше разкривено, докато тийнейджърите се целуваха. Накрая, когато и последната поръчка беше взета, тя се върна отново при прозорчето към кухнята и подаде листчето на баща си.

— Заповядай, баба — Дафни се помъчи да се усмихне, докато баща ѝ вземаше листчето от ръката ѝ. — Дайна, би ли ме отменила за малко, ако обичаш. Трябва да отида до тоалетната.

— Разбира се, Даф. Ще те покривам — извика Дайна от бара, където зареждаше поставките за салфетки.

Дафни отиде в дъното на закусвалнята, далеч от шума на салона и разгорещените приготовления на скарата. Тя отвори вратата към склада, влезе вътре и моментално се свлече на пода и заплака. Плачеше тихо, само раменете и коремът ѝ се разтърсваха конвулсивно при всяко сподавено ридание.

Би останала там, скрита в склада още дълго, но телефонът иззвъня и прекъсна нейната вакханалия от самосъжаление и горест. Дафни избърса сълзите си с края на престилката, отвори вратата на склада и посегна към стенния телефон.

— Плаза Дайнър — въпреки усилията, гласът ѝ прозвуча дрезгаво и глухо.

По линията се разнесе прашцене; гласът идваше отдалеч, но не можеше да бъде сбъркан с никой друг.

— Елла, Дафни му.

— Я-я! — изписка Дафни, като се опита да изтрие сълзите от очите си. — Я-я, какво има? Ти добре ли си? — в гласа на момичето пропълзя страх. — Ти никога не ни се обаждаш тук.

— Знам, кукла му. Но трябваше да чуя гласа ти. Искях да знам, че си добре.

— Добре съм, разбира се — Дафни подсмръкна. — Добре съм.

— На мен можеш да ми кажеш, кукла. Пред мен не е нужно да се правиш на смела.

— О, я-я... — Дафни не можеше да се сдържа повече. Тя заридна на телефона и минаха няколко минути, преди да може да говори отново. — Ти... ти как разбра?

— Недей, недей, сладкото ми момиче. Усетих, че нещо не е наред — отговори я-я. — Просто чух, че плачеш.

8.

— Хайде, Еви. Няма от какво да се страхуваш — умоляваше Дафни. — Водата не е дълбока. Ела, Еви, много ще ти хареса.

— Не.

— Хайде, Еви, ела. Не знаеш какво изпускаш.

— Не.

— Еви, ела, обещавам, че ще те държа непрекъснато. Няма да те пускам.

— Не. Не искам — каза Еви, обърна гръб на майка си и се отдалечи от брега, връщайки се на одеялото върху пясъка.

Дафни беше влязла в морето до кръста, с ръце на талията си и гледаше настойчиво дъщеря си. Как беше възможно, питаше се тя. Как бе възможно дете, които произхожда от семейство на рибари, да се страхува от водата? Дафни не се заблуждаваше. Тя знаеше отговора, както знаеше и мантрата само ако, която повтаряше наум отново и отново.

Само ако... тя си бе вземала отпуск, беше полагала усилието да идва тук всяко лято. Само ако... не беше толкова лесно просто да се потопи в работа, тогава може би нямаше да е изгубила връзката с Еви. Само ако... Алекс не беше работил извънредно до късно през нощта в онази вечер, за да плати за курса по хлебарство и тестени изделия, който Дафни толкова отчаяно искаше да изкара. Само ако... шофьорът на камиона не беше пил в онази вечер, когато беше помлял мантинелата и беше премазал колата на Алекс. Само ако... родителите й не бяха останали в закусвалнята онази нощ, когато стана обирът. Само ако... баба беше замълчал и беше отключил касата, за да даде оборота на въоръжения наркоман. Само ако... мама беше послушала, не беше мърдала и не се беше втурнала към мъжа си, за да го прегърне и да му шепне утешително, докато той лежеше на пода и умираше. Само ако... наркоманът беше видял медальона с портрет, който висеше на врата на мама, със снимката на Дафни и бебето Еви и бе осъзнал, че тя имаше за какво да живее, че беше нужна някому и беше обичана.

Само ако... той би могъл да знае каква болка щеше да причини, когато беше дръпнал спусъка и беше убил и нея.

Само ако Дафни не беше загубила всички хора, които беше обичала някога.

Само ако...

Но онова, което вече се беше случило, не можеше да бъде променено. Нямаше как да върне мама, баба или Алекс, за да ѝ помогнат да отгледа Еви и да я обгърнат с любовта и вниманието, които нейното малко момиче заслужаваше и искаше. Дафни беше само на 35, но се чувстваше така, сякаш беше изживяла цял един живот, белязан от загубата, сякаш тя също беше обгърната в черни жалейни одежди като хора от вдовици на пристанището. Но печалните песни и черните кърпи не са приемлив израз на болката в културата на Манхатън. Дафни се беше научила да носи своя траур отвътре.

Тя знаеше, че не можеше да промени миналото. Но като гледаше как Еви се отдалечава от нея, Дафни осъзна, че от този момент нататък тя може и щеше да промени бъдещето. Сега, когато щеше да се омъжи за Стивън, тя щеше да има свободно време, както и финансовата свобода, за да даде на Еви всичко, което дъщеря ѝ искаше и заслужаваше. Дафни беше длъжна да го направи. Тя вече беше изгубила достатъчно много; съпруга си, баща си и майка си. А сега Дафни осъзна, че в някои отношения нейното собствено дете растеше и без майка. Проклетата да бъде, ако допусне да изгуби и дъщеря си.

Застанала наред прохладната, чиста морска вода, докато леките вълни полюшваха бедрата ѝ, загледана как Еви си играеше на пясъка, Дафни даде обет пред себе си. Тя щеше да бъде до Еви така, както никога досега. Щеше да открие нови светове пред дъщеря си. Еви не подозираше какво изпускаше. Как би могло да разбере момиченцето опияняващото удоволствие от това да се хвърлиш през глава във водата, когато наблюдаваше как всяка крачка на майка ѝ през живота беше прецизно премерена и внимателна?

— Еви. Еви, миличка — извика Дафни. — Ще доплувам няколко минути, а после се връщаме вкъщи, нали?

— Добре, мамо.

Дафни се обърна с лице към откритото море. Тя приклекна, вдигна ръце над главата си и напълни дробовете си с въздух.

Както седеше на брега, Еви спря да копае основите на пясъчния си замък. Тя се изправи и се обърна към гъсталака.

— Мамо, защо плачат онези лелички? Какво ги боли?

Но Дафни не чу дъщеря си. Точно когато първото слабо ридание достигна до ушите на Еви, Дафни изплува от морската вода, порейки вълните с бързо, отривисто свистене. Тя отвори очи. *Барбуня, ципура.* Всичките бяха там. Шест години по-късно и нищо не се беше променило.

Шест години по-късно и всичко се беше променило.

9.

— Отиди в градината и ми набери малко пресен копър, *кукла му*. Мисля, че този тук няма да ми стигне — каза *я-я*, като поръси с брашно вътрешната кухненска маса. Освежена от сутрешното плуване, Дафни се спусна тичешком по задните стълби и набра голяма китка копър от лехата с подправки в градината.

Тя се усмихна, когато размаха копъра под носа си. Неговите нежни като пера листенца я погъделичкаха, танцувайки върху устните ѝ.

— Толкова е хубаво да береш пресни подправки направо от лехата, вместо да ги загребваш замразени от кутия във фризера.

— Не знам, Дафни му. Никога не съм го правила по друг начин — *я-я* взе копъра от Дафни и го постави върху изработената от маслиново дърво дъска за рязане. Взе големия кухненски нож и започна да кълца на ситно зелените листенца, превръщайки ги във фина хомогенна маса. Навремето *я-я* беше обяснила на Дафни защо зелените подправки трябваше да са фино накълцани. Според нея тяхното предназначение беше да наситят ястието с аромати, а не да се подмятат в чинията на едри късове като парчета сувлаки.

— *Я-я* — възкликна Дафни, когато видя стария си розов касетофон на рафта над мивката.

— *Не*, Дафни му.

— *Я-я*, това е моето старо радио — ахна Дафни, припомняйки си как с часове седеше и слушаше гръцка народна музика.

— Старите ти касетки са в чекмеджето — *я-я* посочи стария дървен скрин зад кухненската маса.

Дафни хвана дръжките на скрина и дръпна. Там, на най-долния рафт, се криеше съкровището от класическа гръцка музика. Янис Париос, Йоргос Даларас, Костас Хадзис, Ана Виси... всичките бяха там. Дафни порови в торбата и извади една бяла касета с избелял, протрит надпис с черни букви. Това беше нейната любимка — Маринела.

— Толкова отдавна не съм ги слушала — Дафни седна пред касетофона, постави касетката и натисна копчето. Облегна лакти на масата, подпря брадичка на дланите си и затвори очи. По лицето ѝ пропълзя усмивка, когато от малките колонки на касетофона се разнесоха първите звуци.

— Дафни му, стига — защо слушаш тази тъжна музика. Потискаща е — оплака се я-я, докато мачкаше изстиналите варени картофи в купата.

Подобно на родителите си Дафни винаги бе обичала мелодраматичните песни на Маринела, нейните истории за всепоглъщащи любови и сърцераздиращи раздели. След смъртта на Алекс Дафни беше потънала в мъка и горест, слушаше гръцки балади и страдеше, но всичко се промени в онази вечер, когато тя най-накрая каза да на Стивън.

— Ела, Дафни — каза я-я. — Ще имаме гости за обяд. Стига толкова обречени любовни истории, чака ни работа.

— Знам, я-я — Дафни се изправи и взе касетофона от масата. Остави го на един стол в ъгъла, но не го изключи, а само намали малко звука.

През останалата част от сутринта я-я и Дафни работиха заедно, една до друга. Когато я-я накълца копъра, Дафни загреба с шепя от зелените листенца и ги добави в кастрона. После добави ориза и вече намачканите сварени картофи.

— Аз ще приготвя сиренето — каза я-я, отвори хладилника и извади една голяма бяла кутия.

— Да, моля те — засмя се Дафни, кимайки енергично с глава.

— Значи не ти е минало? — я-я поклати глава. Тя свали капака на кутията и бръкна в мътната саламура с голи ръце. Извади голяма буца бяло сирене фета. От ръцете ѝ капеше опалена на цвят саламура с остра кисела миризма.

Дафни извърна глава и направи отвратена физиономия. Тя можеше да изчисти от люспите, да изкорми и обезглави цяла риба, да разфасова всякакъв вид месо и дори да набучи малко агънце на шиша за чеверме, но в саламурата за сирене имаше нещо, от което стомахът ѝ винаги се преобръщаше.

— А какво правиш в ресторанта? — попита я-я.

— Карам някой друг да го направи.

— Аха, ти си модерна — кимна баба й.

— Да, много съм модерна — засмя се Дафни и счупи първото яйце. Последваха още дузина други, които тя разби на бледожълта пяна. Дафни добави яйцата към сместа и разбърка съставките с помощта на една чиния, разклащайки чинията като ветрило нагоре-надолу в дълбокия кастрон, за да получи хомогенна каша от натрошени картофи, сирене, ориз и яйца. В кухнята бръмчаха няколко мухи. Дафни се помъчи да ги изпъди, но безуспешно.

Я-я беше почти готова с тестото. Тя въртеше с лекота дръжката от стара метла напред и назад по малките топки тесто, докато те се разстилаха на тънка като вестник кора върху масата. Дафни наблюдаваше как я-я вдигаше кора след кора и ги диплеше върху някоя от тавите, оставени върху всяка равна повърхност в кухнята.

Без нито една дупка, удиви се Дафни, мислейки си как тя постоянно събираше с мокри пръсти дупките, които винаги се отваряха, когато точеше кори.

— Ентакси — каза я-я, когато последната тава беше запълнена с плътна смес от пататопита и поръсена с малко захар. Тя сложи ръце на кръста си, а черната й рокля беше покрита с фин слой от брашно — ела, Дафни му, ела да пием кафе, преди да почистим тук. Пак ще ти гледам.

— Не, я-я. Аз не искам повече кафе — Дафни вдигна ръка, мислейки си за трите фрапета, които Еви беше настояла да им приготви, преди да тръгнат за плажа тази сутрин. — Освен това ми хареса онова, което ти видя в чашата ми вчера. Не искам да рискувам да видиш нещо различно днес — тя заснова из кухнята с метла в ръка, обирайки засъхналите парченца тесто от пода.

Я-я взе своята чашка с кафе и излезе на двора, за да седне на любимия си стол под сянката на маслиновото дърво. Тя изпи кафето, като се наслаждаваше на лекия ветрец и гледаше как Еви гонеше саламандрите, които се криеха в процепите на стените. Вчера, когато я-я беше погледнала в чашата на Дафни, дъното беше покрито с гъста черна утайка, докато по стените на чашата нямаше почти никакви фигури.

— Какво означава това? — бе попитала Дафни.

— Дъното е твоето минало; утайката показва, че ти е тежко на сърцето. Но виж тук... — Я-я се наклони, за да покаже чашата на

Дафни. — Виж, стените на чашата прозират под фигурите. Това означава, че настъпва светъл период. Мъката ти ще отминe.

Дафни се беше обгърнала с ръце и беше доближила до баба си. Мълчеше и чакаше я-я да продължи.

— Виждам една линия към ръба на чашата. Това си ти. Но тук... — Я-я обърна чашата и посочи една малка черта, която се беше очертала по средата на чашата. — Това е пътят на твоя живот. А тук се появява друга линия, която тръгва успоредно на твоята. Двете линии изведнъж завиват на дясно. И виж как стават по-ясни, по-силни.

Я-я отново наклони чашата. Дафни трепна болезнено, изпъвайки рамена назад, за да изправи гърба си.

— Виждаш ли, Дафни, един човек ще промени хода на живота ти. Ти ще предприемеш пътуване, ново пътешествие и той ще те придружи в този път. Той ще те направи по-силна и ще излекува разбитото ти сърце. Той ще върви заедно с теб до края на живота ти и ще ти покаже любов, каквато дотогава не си познала.

Тези думи накараха Дафни да засияе. Само след няколко дни Стивън щеше да пристигне тук и те щяха да започнат своето ново пътешествие заедно — техния нов живот, и Дафни щеше да загърби мрака веднъж завинаги.

В миналото Дафни смяташе, че тези гадания не бяха нищо повече от приятен начин за прекарване на горещите следобеди. Но този път не, сега тя имаше нужда да вярва, че разгаданите фигури в чашата можеха да са истински. Този път залогът беше твърде висок.

— Добре, сега постави показалец тук, на дъното на чашата. Това е най-дълбокото кътче в сърцето ти, там, където са твоите мечти.

Я-я посочи дъното на ниската чаша, където утайката беше най-гъста. Дафни изпълни заръката. Тя допря левия си показалец, този, който беше най-близо до сърцето ѝ, до утайката на дъното и го притисна там.

— Така. Вдигни пръста — нареди я-я.

Дафни отдръпна пръста си. Двете с я-я се надвесиха и се заеха да разглеждат утайката. Там, точно в средата, имаше ясен бял отпечатък от пръста на Дафни.

Тя въздъхна.

— Виж, Дафни му. Ти остави чиста следа. Сърцето ти е чисто и твоето най-съкровено желание ще се сбъдне.

Сега, седнала тук, на двора в компанията на Еви, която си играеше край нея, старата жена се вгледа в своята чаша. Тя чуваше как Дафни пееше някаква стара, позната песен от кухнята. Това беше същата онази приспивна песен, която нейната собствена дъщеря, майката на Дафни, пееше тихо навремето, когато Дафни спеше в бебешката си люлка под сянката на същото това лимоново дърво. Беше същата песен, която самата я-я беше пяла неведнъж, докато дундуркаше Дафни на коляното си, молеше боговете да се вслушат в думите и да разберат какво означаваше това дете за нея. А сега беше ред на Дафни да пее същите думи, да почувства техния смисъл и да разбере как резонираха те. Беше ред на Дафни да осъзнае магическата и трансформиращата сила на женската любов.

*Обичам те тъй както никой друг...
Не мога с дарове да те покрия
и нямам злато, перли и богатства,
но ще ти дам каквото имам,
а това, любима моя рожбо, е моята любов.
Едно ти обещавам,
че винаги ще те обичам.*

Я-я въртеше чашата си отново и отново. Взираше се в чернилката и си мислеше как тя също би дала всичко каквото имаше за своята Дафни. Тя беше бедна жена и нямаше какво друго да даде на внучката си, освен няколко стари притчи и гадание в утайката по чашата. Дафни толкова се беше зарадвала от предсказанието вчера, че я-я просто не можа да й каже. Сърцето не й даде да го направи.

Скоро щеше да дойде редът на Дафни да заеме своето място сред жените от техния род, да чува гласовете, които бяха съпътствали я-я през всичките тези години. Но засега имаше време и старицата знаеше, че внучката й все още не беше готова.

— *Охи тора*, не сега — изрече на глас я-я, макар че вече беше сама на двора. Старицата зарея поглед към острова и хоризонта и добави: — *Дайте ми още малко време, моля ви* — тя замълча, заслушана. — *Трябва й още малко време.*

Я-я кимна, когато чу отговора на острова. Вятърът се усили и кипарисите зашумоляха под повея. Звукът се понесе над острова и през вътрешния двор — приглушеният звук на женски шепот, скрит между трептенето на листата. Това беше отговорът, който тя бе очаквала, отговорът, който сега я-я знаеше, че само тя можеше да чуе.

Старата жена погледна към морето и благодари на острова, задето ѝ беше подарил отсрочка. Тя щеше да запази за себе си, каквото беше видяла, поне още мъничко. Тя беше стара, неука жена, но умееше да чете фигурките по утайката в чашата така, както ученият четеше книга. Тя знаеше, че ясната бяла линия, която пресичаше чашата по средата, означава, че Дафни наистина щеше да предприеме пътуване, но това не беше единственото откровение на утайката в чашата.

*Не мога с дарове да те покрия
и нямам злато, перли и богатства,
но ще ти дам каквото имам.*

Засега я-я избра мълчанието.

10.

По-късно този следобед Дафни, Еви, Яни и Попи седяха на старите столове под маслиновото дърво и се угощаваха с *пататопитата* на я-я. Цял следобед Дафни се беше надявала, че Яни може и да е забравил за поканата за обяд и за обещанието си да дойде. Но къде ти такъв късмет.

Яни беше дошъл точно навреме, приказките му колко е гладен бяха накарали я-я да се киска неудържимо, а Дафни се беше покрила в кухнята, за да се отърве от мъжа, който беше дошъл да изяде питата, както и мира и спокойствието в деня ѝ. Дафни реши, че най-добрият начин да изтърпи Яни, беше просто да не му обръща внимание.

Изглежда, че Яни пристъпи към обяда със същата стратегия.

Той влезе през портата с току-що уловена и увита във вестник красива голяма ципура. В другата си ръка носеше голям шоколад с лешници.

— *Ясо, теа* — извика Яни на влизане във вътрешния двор, наведе се почтително и целуна я-я по двете бузи, като ѝ подаде вестника с рибата.

— А това е за теб, малка Еви — добави той на перфектен английски, макар и със силен гръцки акцент, като погали тъмните къдрици на момиченцето и му подаде шоколада. За Дафни нямаше нищо: нито подарък, нито думи, нито поздрав или знак, че е забелязал присъствието ѝ.

Еви се покатери в скута на майка си и зарови носле в рамото на Дафни. Дафни обви с ръце дъщеря си и се удиви на лечебното въздействие на допира до кожата на Еви. Никога не се беше чувствала по-щастлива от желанието на Еви да се сгуши в скута ѝ. Точно сега тя се нуждаеше от невинността и обичта на дъщеря си. Те бяха в рязък контраст със студеното присъствие на Яни, който седеше на няколко сантиметра от нея.

Еви продължи да седи там, наслаждавайки се на изобилието от време и внимание, които ѝ отделяше майка ѝ. Тъй като разговорът се

водеше основно на гръцки, момиченцето бързо изгуби интерес към опитите да отгатне какво си говореха възрастните и вместо това се зае да увива около пръстите си дългите къдрици на майка си. Както седеше свита в скута на майка си, провесила едната си ръка, и подръпваше, увиваше и си играеше с тъмните къдрици на Дафни с другата, изведнъж Еви скочи като ужилена и започна да пищи.

— Мамо, мамо! Махни го от мен, мамо!

— Еви, миличка, какво има? — извика Дафни, изплашено оглеждайки тялото на детето.

— Паяк, един голям паяк пълзи по ръката ми. Уф... помощ, мамо!

Едно мъничко черно телце с осем тънки крачета лазеше полека над лакътя на Еви. С едно движение Дафни махна паяка от ужасеното момиченце.

— Всичко е наред, миличка. Това беше просто паяк, няма нищо страшно — но, разбира се, познавайки дъщеря си, Дафни знаеше, че думите ѝ бяха безполезни.

— Еви, това е най-обикновен паяк — обади се Попи.

— Да, миличка. Няма страшно — съгласи се Дафни, като притегли момиченцето отново в скута си и прокара длани по ръчичките на Еви, сякаш за да изтрие следите от мъничките стъпки на паяка.

— Ах, Еви му, не се страхувай, целувката на паяка носи късмет на момиченцата. Дафни му, разкажи ѝ за целувката на Арахна — добави я-я.

Без да изпуска Еви от прегръдката си, Дафни се приведе към ухото на малкото си момиче и обясни какво беше казала я-я.

— Виждаш ли, миличка, полазването от паяк не е нещо страшно; то е подарък от Арахна.

— Но коя е Арахна? — попита Еви. — Наша братовчедка ли е? Мамо, защо имам толкова много братовчедки с такива трудни имена? — намуси се момиченцето. — Хората тук защо нямат нормални имена?

— Не, Еви — разсмя се Дафни, — Арахна не е наша братовчедка. Тя е паяк.

— Мамо, сега ти говориш глупости — Еви сложи ръце на кръста си и нацупи устни. Тази гледка, на обърканото и възмутено малко

момиченце, накара възрастните да избухнат в неудържим смях.

— Еви — наведе се към детето Дафни, за да обясни по-подробно. — Арахна наистина е паяк. Когато бях малка, горе-долу на твоята възраст, я-я ми разказваше легендата за Арахна и Атина. Арахна била млада девойка, която била твърде горда и прекалено суетна. В цяла Елада се носела славата на Арахна като изкусна тъкачка, тя умееела да тъче с разноцветни нишки и да ги превръща в красиви картини. Девойката се гордееела, че няма равна в изкуството на тъкането и веднъж възкликнала, че дори и Атина не може да я победи, ако се състезават. Богинята Атина много се ядосала и предизвикала Арахна да премерят уменията си, за да видят коя от тях ще изтъче по-красива картина. Двете седнали една до друга и започнали да тъкат, всяка на своя стан. И двете картини били прекрасни. Но Арахна продължавала да настоява дръзко, че нейната картина била по-добра от тази на Атина. Богинята толкова се разгневела, че проклела Арахна. Тя превърнала горделивата Арахна в първия паяк. От този момент нататък Арахна щяла да тъче вечно и да остане завинаги свързана със своя стан.

— Виждаш ли, Еви? — добави Попи, като отхапа от *пататопитата*. Тя отвори уста, за да продължи да говори, и наоколо се разлетяха трохи. — Атина превърнала Арахна в първия паяк, защото тя била много непослушно момиче.

— Но защо е била толкова непослушна, *теа* Попи? Нали само е изтъкала картина. Какво толкова лошо е направила? — попита Еви.

— Ами, Еви... ъммм... виж сега... — Попи погледна Дафни с молба за помощ. — Ъм, причината е... защото... — за първи път в живота си Попи явно не знаеше какво да каже. Съдейки по заекването и хъкането ѝ, тя нямаше представа как да отговори на любознателната си малка племенница.

Дафни се облегна на стола, отхапа от своето парче пататопита и запази мълчание. Тя се наслаждаваше на този мил разговор между своята любопитна, буйна дъщеря и всезнаещата си братовчедка, която само до онзи ден имаше дързостта да критикува родителските ѝ умения.

— Да, Попи — каза накрая Дафни. — Разкажи ни, къде е сбъркала Арахна? — попита тя, като отчупи с палец и показалец парченце от коричката на пататопитата.

— Аз ще ти кажа, Еви — Яни примъкна стола си до Еви. Той се наведе, така че да се озове на нивото на очите на момиченцето.

Предложението на Яни стресна Дафни. Тя го погледна учудено. За първи път се осмеляваше да го погледне в очите, откакто беше дошъл на гости за обяд. Но сега, седнал тук във вътрешния двор, нямаше как да игнорира невежия рибар, който предлагаше да помогне на дъщеря ѝ. Тя се обърна отново и зърна профила му, леко гърбавия му нос, бръчиците около очите му и неподдържаната брада, която изглеждаше изпъстрена с повече бели косми, отколкото тя си спомняше.

— Еви, грешката на Арахна била, че тя се помислила за по-добра от всички останали — каза Яни. — Тя била прекалено горда. В митологията това се нарича хюбрис^[1].

— Да, точно така, Еви му — добави Дафни. — Яни явно знае този мит много добре. Той сигурно е врял и кипял в хюбрис.

За първи път откакто беше дошъл, Яни се обърна да погледне Дафни. Непринудената лекота, с която говореше на Еви, се стопи, когато той кръстоса поглед с *американидата*. За Дафни той беше запазил ироничен, предизвикателен поглед. Дафни изпита желание да погледне встрани, да избяга от черните му очи, които бяха по-студени от мъртвата риба, която сега лежеше върху тава с лед на кухненския плот. Но Дафни не извърна очи; тя не можеше и не желаше да претърпи поражение — не и този път.

— Да — каза Яни, насочвайки вниманието си от Дафни към Еви. — Еви, древните гърци наричали това хюбрис. Това е голяма дума, но означава, че някой е прекомерно горд. Не е добре да си прекалено горд — докато изричаше думите „прекалено горд“, той се обърна към Дафни.

— Аха — каза Еви и скочи от мястото си, за да подгони един саламандър, който прибяга през вътрешния двор, очевидно приключила с хюбриса и със сложния разговор.

— Е, Дафни. Този път ти наистина я заинтригува — засмя се Попи.

— Знам — Дафни поклати глава, — тя е трудна публика, нали?

— Тя е прекрасно малко момиченце — обади се Яни, като проследи с очи отдалечаващата се Еви. — Нищо чудно, че е толкова

красива. Кръстена е на *теа* Евангелия, нали? Красива е като прабаба си — заключи той.

— Да, така е — Попи напълни отново чашата си с бира и се чукна с Яни. — Нали така, Дафни? Нали Еви е кръстена на твоята я-я?

Дафни кимна. Тя се обърна към Яни, който продължаваше да гледа как Еви подскачаше във вътрешния двор и обръщаше камъните с пръчка, за да търси саламандри. Когато момиченцето стигна до вратата на избата, с олющена и избеляла синя боя, Еви застина на място. Устата ѝ зяпна отворена и очите ѝ се ококориха, когато видя един паяк да тъче фината си паяжина в ъгъла на вратата.

— *Теа* Евангелия, погледни Еви. Тя намери Арахна — Яни посочи момиченцето, което наблюдаваше как паякът плетеше своята ефирна мрежа.

— Остана само едно парче — Попи се пресегна и взе последното парче пита от чинията, в която останаха само трохи.

— Браво, днес всички са гладни. Ще донеса още пита — я-я взе празната чиния от масата и тръгна към кухнята.

— За здравето на *теа* Евангелия — възкликна Попи, със съвсем леко завален говор.

— Наздраве за *теа* Евангелия — извика Яни.

— Да, за я-я — съгласи се Дафни, учудена, че все пак имаше нещо, за което двамата с Яни бяха на едно мнение.

— Няма друга като *теа* Евангелия — каза Яни, клатейки глава наляво-надясно. — И никога няма да има друга като нея — добави той, като пресуши последните глътки от четвъртата си бира за този следобед.

— Дафни — обади се Попи, вдигайки чашата към устните си, — Дафни, никога не съм те питала за това. Защо кръсти Еви на я-я, а не на майка ти? Ангелики е красиво име. А и нашата традиция е такава, да кръщаваме децата на техните баби, а не на прабабите. Така както ти си кръстена на майката на баща ти, Дафни.

Яни погледна Дафни в очакване на отговора.

— Не знам. Мислила съм за това. Но предполагам, че исках да засвидетелствам уважение към я-я. Да ѝ покажа колко много означава тя за мен. Тя ми беше като втора майка. — Дафни потрепна при мисълта за майка си, убита толкова безсмислено, отнета от тях толкова рано, точно когато Еви започваше да прохожда.

— Има много начини да засвидетелстваш уважение към човека — обади се Яни, като напълни отново чашата си. — Освен това не виждам какво толкова уважително има в това да кръстиш детето си на човек, който цял живот си държал далеч от това дете. Човек, който мечтае ден и нощ най-сетне да го види на живо. Според мен това не е уважение, а мъчение.

— Моля? — Дафни се обърна с лице към него.

Попи се намести на стола с изправен гръб и се приготви за фойерверките, които несъмнено щяха да последват.

— Какво трябва да означава това, по дяволите? — попита Дафни.

— Означава, че си можела да измислиш и други начини да изразиш *уважението* си към своята я-я, както се изразяваш ти — Яни сви рамене.

— Ти не знаеш нищо за нас, за мен — Дафни почувства как яростта закипя, заплашвайки да избие на повърхността. Тя усети, че се изчервява като доматиите в лехата и се разгорещи като гръцкото кафе, което я-я вареше на печката. Този мъж не знаеше нищо за нея, нищо за я-я. Как се осмеляваше да си въобразява, че знае тяхната история, че познава миналото им. Как смееше той да си въобразява, че имаше някаква представа за дълбочината на чувствата, които Дафни изпитваше към своята баба.

— Знам повече, отколкото си мислиш, Дафни — отвърна Яни. — Ти си мислиш, че е голяма чест да кръстиш детето си на една стара жена. Каква полза от тази чест, когато същата тази стара жена стои сама ден след ден и нощ след нощ и се моли някой ден да има щастието да види това дете, което носи нейното име. Каква полза от този жест за една старица, която от сутрин до вечер пее жалейни песни и призовава името на това дете, но въпреки това знае, че гласът ѝ е твърде далеч, за да го чуят двете малки ушенца, които тя копнее да помилва и целуне.

— Ти за кого се мислиш, по дяволите? — изсъска Дафни. — Какво знаеш ти, дявол да те вземе?

— Знам всичко — отговори Яни, без да се впечатлява от гнева ѝ. — Знам неща, които ти не знаеш, Дафни. Виждам неща, които ти не можеш да видиш. Знам колко много тъгува тя по теб. Колко самотна се чувства. Знам колко пъти идвам да я навестя и я намирам да се взира в огъня и да плаче. Колко сълзи пролива над снимките, които ѝ

изпращаш. Идвал съм тук вечер, тайно, за да проверя как е тя, и съм я виждал да седи съвсем сама и да говори на снимките ти: разказва им шепнешком любимите ти истории, моли се да доживее деня, когато да може да ти ги разкаже наистина.

— Стига толкова — Дафни скочи от мястото си, като прекатури разклатения дървен стол. — Какво ти става? Не чухме ли достатъчно приказки и легенди за днес?

— На мен ли? — Яни вдигна рамена. — Аз само казах истината. Независимо дали ти харесва, това е истината. Аз я виждам, Дафни. Аз знам истината. Може би ми харесва да те дразня с приказки колко невежи сте вие, американците, но поне не се преструвам на сляп. Дафни се хвана за масата с разтреперана ръка, за да намери опора.

— Ти не знаеш нищо — изръмжа тя, като го погледна в очите с дива ненавист, очаквайки да срещне отново неговия студен, безчувствен поглед. Но когато очите ѝ срещнаха неговите, Дафни се сепна, защото улови там нещо, което много ѝ заприлича на състрадание. — Аз се грижа за нея — настоя Дафни. — Изпращам ѝ пари. Работя от тъмно до тъмно всеки божи ден, за да мога да се грижа за Еви и я-я. Нямам си никого, който да ми помага, никого. Правя всичко сама, издържам всички ни. Ти нямаш никакво право да ми говориш по този начин — Дафни обърна гръб на Яни, защото почувства, че очите ѝ започнаха да се пълнят със сълзи. Проклета да бъде, ако му позволише да я види как плаче.

— Каква полза има от твоите пари, Дафни? — попита Яни вече по-меко. — Нима си мислиш, че твоята я-я иска тези пари? Нима си мислиш, че парите ѝ правят компания вечер, когато е толкова самотна? Когато се страхува? Нима смяташ, че с тези пари ѝ купуваш утеха? Че те ѝ говорят, когато тя копнее за топлина и общуване?

Дафни не можеше да го слуша повече. Главата ѝ кръжеше, сякаш вместо малката чаша гръцка бира „Митос“ тя беше пила наравно с Яни и Попи. Тя тръгна към къщата.

— Веднъж ѝ казах, че имам проблеми с лодката и че не мога да си позволя да купя нов мотор. Тя ме улови за ръка и ме доведе в къщата. Твоята я-я извади изпод леглото една кутия пълна догоре с долари и ми каза да си взема колкото ми трябват, понеже на нея не ѝ били нужни. Аз не взех нищо. Тя ги държи там, в кутията. Там отиват парите, които ѝ изпращаш. Няма никаква полза от тях — той взе

рибарската си шапка от облегалката на стола, сложи я на главата си и тръгна с тежки стъпки към портата. — *Ясо, теа* Евангелия. Аз ще тръгвам. Благодаря за обяда.

Вратата се затръшна зад Яни точно когато я-я се появи от кухнята, понесла голяма чиния с още пита.

— Попи, къде отидоха всички? Какво е станало? — попита я-я, като остави подноса върху дървената маса.

— Нямам представа — отговори Попи, клатейки глава наляво и надясно, като допи последните глътки бира.

Дафни отвори вратата на малката къща и влезе вътре. Затвори вратата зад себе си и се облегна на рамката, защото краката ѝ трепереха и не я слушаха. Вдигна глава и огледа стаята. Къщата беше малка, само две тесни стаички и една оскъдно обзаведена дневна. Туптенето в слепоочията ѝ беше толкова силно, че образите се мержелееха пред очите ѝ.

В стаята имаше само един стар, изтърбушен зелен диван и маса с четири стола с червена сатенена тапицерия, покрита с найлон — за да се запазят от гостите, които никога не идваха. Дафни въздъхна.

Зад масата, долепен до стената, имаше дълъг скрин със стъклени вратички, върху който бяха подредени семейните снимки. Имаше черно-бяла фотография на родителите на Дафни от сватбения им ден; косата на мама беше топирана, напръскана с много лак и вдигната в сложна прическа. Имаше една орфана черно-бяла снимка на *папу* (дядо) от времето, когато беше служил в гръцкия военноморски флот, красив в изгладената си униформа и плътен мустак. До *папу* беше една от малкото снимки на я-я като млада майка, застанала на пристанището, уловила мъничката ръчичка на майката на Дафни, със строго изражение на лицето, както е било прието по онова време — никой от тяхното поколение не се усмихваше на снимките. Всички останали снимки бяха на Дафни — Дафни на нейното кръщение, Дафни прави първите си стъпки във вътрешния двор под маслиновото дърво, Дафни гледа стреснато, с нащърбена усмивка на училищния портрет в трети клас, Дафни и Алекс се целуват на сватбения си ден, Дафни с доста по-характерен вид, с все още автентичния, предавания по наследство гръцки нос, Дафни и Еви изпращат въздушни целувки на я-я от апартамента в Манхатън и Дафни в униформа на главен готвач,

маха на я-я от кухнята в „Кукла“. Целият живот на Дафни беше подреден тук, в прашасали снимки с евтини рамки.

Тя се почувства малко по-спокойна, далеч от жаркото следобедно слънце и изгарящия витриол^[2] на обвиненията на Яни. Когато Дафни почувства, че вече може да стои здраво на краката си, без да търси опора в стената, тя тръгна към спалнята на я-я. Знаеше какво ще намери, но трябваше да го види с очите си.

Леглото изскърца, когато тя седна и ръцете ѝ докоснаха изплетената на една кука кувертюра, проследявайки фигурите на подобната на паяжина дантела. След няколко минути Дафни се наведе напред и бръкна под леглото. Ръцете ѝ почти веднага напипаха и извадиха кутията. Дафни постави кутията в скута си. Тя положи длани върху прашасалата кутия от обувки, изпочупените ѝ нокти забарабаниха върху капака няколко секунди, преди да я отвори и да погледне вътре.

Там бяха, точно както беше казал Яни. Там, в кутията бяха надиплени пачки долари, купища зелени банкноти, хиляди долари — всичките пари, които Дафни беше изпращала на баба си през последните години.

Дафни се взираше в кутията и разглеждаше резултата от всичките онези часове, прекарани далеч от дома, далеч от Еви, далеч от я-я. Тя бръкна в кутията и вдигна следствието от всичките онези часове, които беше прекарала на крака, карайки се с доставчиците, спорейки с персонала и плачейки от болка и изтощение. Тя разстла банкнотите — продукт от всички награди, похвали и запълнени книги с резервации, за които се беше борила с всички сили.

Всичко беше тук, набутано в кутия от обувки, забутано под леглото на я-я. И беше напълно безсмислено.

[1] Хюбрис (на гр.ез.: ὕβρις) означава арогантност и надменност, липса на връзка с реалността, надценяване на собственото положение и обида към боговете, което води до последващо наказание и поражение. В Древна Гърция смисълът на това понятие е грешната постъпка за надпоставяне на някого над боговете или забравяне да им се отдаде благодарност, когато са оказали помощ. Хюбрисът е най-страшната постъпка в Древна Гърция, която е последвана от наказания и разрушение. — Б.пр. ↑

[2] Витриол — бояджийска сярна киселина. — Б.р. ↑

11. МАНХАТЪН

Януари 1998 г.

Дафни уви още по-плътно плетения на една кука шал около врата си, излизайки от метростанцията на Осма улица, близо до Нюйоркския университет. Тя зарови лице дълбоко в боцкащата вълна и се приготви да се изправи срещу хапещия вятър, който духаше на Бродуей. Леденото течение заблъска тялото ѝ, а по лицето ѝ потекоха сълзи.

По дяволите! Тя зарови лице още по-дълбоко в кафявия шал. Нямаше спасение. Дори чисто новият шал, оплетен от ръцете на я-я и пристигнал вчера от Гърция, вече беше пропит с миризмата на прегоряла мазнина от закусвалнята.

По дяволите! По дяволите! По дяволите!

Дафни трепереше като лист, дори под всичките етажи дрехи, които майка ѝ я беше накарала да облече, преди да я пусне да излезе навън в този кучешки студ. Мускулите ѝ трепереха и се съкращаваха и Дафни се чувстваше така, сякаш лежеше на едно от онези идиотски масажни легла от по 25 цента за сеанс, по които баба се беше вманиачил преди няколко години по време на тяхното голямо семейно пътуване до Ниагарския водопад.

Да види с очите си легендарния водопад, беше отколешна мечта на баба. Та нали водопадът беше в списъка на Седемте чудеса на света, наред с Акропола. Но макар да знаеше, че баща ѝ искаше да види водопада със собствените си очи, Дафни се учуди, когато родителите ѝ действително повериха закусвалнята на *тео* Спиро, натовариха буика с няколко денкове багаж и отпратиха на север на двудневното пътешествие. До този момент баба никога, никога не беше напускал закусвалнята.

Но колкото и да беше впечатлен баба от дивата красота на водната стихия, той изглеждаше още по-запленен от вибриращите кушетки в Хауърд Джонсън Мотел. Дафни зареждаше една след друга

четвъртдоларови монети в малкия процеп и гледаше как баба се усмихваше блажено, грамадното му шкембе се тресеше и подскачаше като гигантските купи с бледожълта *тапиока*, които мама сервираше всяка неделя. Дафни знаеше, че за баща ѝ този разкош от 25 цента сеанса беше въплъщение на лукса и успеха. За него, човек, който беше свикнал да стои прав зад нагорещената скара и да пече бургери по шестнайсет часа на ден, пулсиращото легло в мотелска стая, която струваше 29,99 долара на нощ и беше обзаведена в цвят на горчица, означаваше, че наистина беше успял и най-после живееше американската мечта.

Дафни пристигна в аулата трийсет минути преди началото на занятията. Тя ненавиждаше да идва толкова рано, но тъй като влакът от Йонкърс до Манхатън минаваше само два пъти за един час, на Дафни често ѝ се налагаше да седи сама в лекционните зали и да чака. Някои други от приходящите студенти се събираха на кафе и цигара в кафетерията от другата страна на улицата, но Дафни не обичаше дребнавите им клюкарски разговори и откровени свалки. Тя предпочиташе да си седи сама и да чака.

Благодарна, че се беше спасила от студа, тя започна процеса, сваляйки етаж след етаж от мечешките одежди. Първо събличаше обемистото черно палто. После сваляше жълтата жилетка, последвана от кафявия памучен пуловер и накрая вмирисания на пържено шал. Дафни по никакъв начин не можеше да побере всичко това върху облегалката на малкия стол в аулата; не ѝ оставаше нищо друго, освен да натрупа всичко на пода, между двата реда места. Тя мразеше да го прави, но нямаше къде другаде да натика зимния си гардероб. Нищо друго не крещеше толкова силно приходящ студент като купчината топли зимни дрехи и учебниците и книгите за целия ден, натъпкани в раницата.

Дафни знаеше, че тя не беше като студентите, които живееха в кампуса в мъгла от случайни свалки, среднощни купони и освободени от чувство на вина сексуални търсения. Но понякога, докато седеше сама в лекционната зала, обичаше да си представя, че беше като тях. Може би наистина беше възможно? Може би беше възможно да я объркат с разрошена студентка, която току-що се беше измъкнала от леглото на гаджето си и беше дотичала през улицата, за да стигне навреме за лекцията. Дафни си представяше, че по нищо не се

отличава от другите студенти. Но после неминуемо виждаше издайническия куп дрехи и книги до нея. Тя отново си спомняше, че вместо опияняващата комбинация от тамян, пачули и сутрешен секс нейното запазено ухание беше на пържена мазнина и скара.

Дафни никога нямаше да забрави онзи ден в класа по история на театъра. Денят остана паметен не заради смразяващия кръвта студ. А заради него. Заради Алекс.

Тя го беше виждала в кампуса няколко пъти; но вниманието ѝ се свеждаше до това да забележи типичната му американска хубост. Но в онзи ден, когато Алекс се изправи в класа по история на театъра, за да изнесе устна презентация, Дафни осъзна, че външността нерядко беше измамна. Това не беше повърхностно привилегировано американско момче, „което иска само едно нещо от хубаво гръцко момиче като теб“, както ревностно я предупреждаваше майка ѝ. Щом Алекс заговори, Дафни разбра, че зад тези сини като метличина очи имаше нещо повече от футбол, купони за надпиване с бира и завоевания сред момичетата в кампуса.

Дафни никога нямаше да забрави как пресекваше гласът му и как му трепереха ръцете, когато Алекс взе презентацията си и се изправи пред аудиторията. Ризата му беше износена и измачкана, а бежовият му панталон беше протрит и оръфан.

— Според мен „Доктор Фауст“ на Кристофър Марлоу съдържа един от най-великите, ако не и най-великия пасаж в историята на театъра — започна Алекс. Той замълча за момент и огледа залата. После вдигна листовите малко по-близо до лицето си и заговори отново. Но когато започна да чете пасажа, Дафни забеляза, че ръцете му бяха спрели да треперят, а гласът му беше станал уверен и спокоен.

*Това ли е лицето, що изведе
хиляда кораба и срина в огън
на Илион безвърховите кули?...
С целувка ме обезсмърти, Елена!...
Душата ми изсмукват тези устни
и ето я къде излита — вижте!
Ела, върни душата ми, Елена!
Оставам тук навеки да живея,*

защото в тези устни е небето
и прах е всичко, що не е Елена.
Аз Парис ще съм. От любов към тебе
не Троя — Витенберг ще обсадя,
ще поваля без мъка Менелая
и с багрите ти свежи ще накитя
перата, върху шлема ми развени,
Ахил в петата ще раня и мигом
ще литна при Елена за целувка.
О, ти си по-прекрасна от нощта,
облечена в безброя на звездите,
по-бляскава от огнения Зевс,
явил се пред злосчастната Семела,
по-чутна от небесния монарх
на Аретуза в модрите обятия.
Ти, само ти любима ще ми бъдеш!^[1]

Когато завърши пасажа, Алекс отново вдигна поглед от презентацията. На лицето му се появи плаха, крива усмивка, докато оглеждаше аудиторията, в очакване на някакво насърчение или реакция от страна на другите студенти. Но го посрещнаха само празни погледи с кървясали от недоспиване и преливане очи. Тоест, докато Алекс не видя момичето с купа книги и дрехи до нея. Дафни задържа поглед върху смутеното американско момче и му се усмихна свенливо, но уверено.

— Много добър избор, млади човече — отбеляза професорът. — А сега ми кажете какво означава този пасаж за вас.

— За мен този пасаж е изкуство — започна Алекс. Той заби поглед в презентацията, която стискаше с две ръце. — За мен истинското изкуство буди емоция. Любов, омраза, радост, страст, състрадание, тъга. Независимо под каква форма е то, изкуството те кара да чувстваш нещо. То те кара да знаеш, че си жив.

Алекс спря, за да си поеме дъх. Вдигна очи от листовите и отново погледна Дафни в очите. Тя се помести леко на стола си и почувства как в стомаха ѝ се оформи някакъв възел.

— Този пасаж ме кара да мисля за силата и възможностите, които съществуват между двама души — продължи Алекс. — Кара ме да мисля какво ли е да обичаш някоя жена толкова дълбоко и безрезервно, че да тръгнеш на война заради нея, да рискуваш живота на своите приятели заради нея — както е направил Парис за Елена. Ако изкуството буди емоция, то този пасаж ме изпълва с емоции. Той ме обсебва, запленива ме с възможността, че една целувка може да накара ангелите да запоят и да направи човека безсмъртен, че портите на рая могат да бъдат отворени от една целувка.

Погледнато от страни, това нямаше смисъл. Това беше учебно задание, домашна работа, нищо повече.

Но въпреки основното правило на имигрантите „Придържай се към земята си“, докато Дафни гледеше петминутната презентация на Алекс, тя разбра, че всичко се беше променило.

— Благодаря, Алекс. Браво — професорът освободи Алекс с кимване.

Алекс събра листовите си и се приготви да се върне на мястото си. Започна да изкачва стъпалата към многобройните свободни места в лекционната зала. Дафни се насили да извърне очи, да разгледа подобния на мозайка рисунък върху мокета в залата. Болеше я да го гледа, да знае, че момчетата като него не бяха за момичетата като нея. Но в този момент самотните ѝ размисли бяха прекъснати от някакъв идващ над нея глас.

— Извинете, това място свободно ли е? — прошепна гласът.

Дафни го позна още преди да погледне нагоре. Когато тя вдигна очи, Алекс не изчака отговор. И двамата знаеха, че нямаше нужда от отговор. Алекс прескочи купа дрехи с дългите си, мускулести крака и разръфганите по подгъва бозави панталони и се настани на мястото до Дафни — и в живота ѝ.

— Здравей, аз съм Алекс — каза той и протегна ръка. Нейните дълги мигли потрепнаха, преди големите ѝ, черни като маслини очи да потънат отново в неговите.

След лекцията отидоха да пият кафе и пропуснаха останалите занятия за деня, което беше крайно нетипично и за двамата. Прекараха целия следобед, разхождайки се, като разговаряха и се държаха за ръце под масата в кафетерията; отначало се докосваха само връхчетата на пръстите им, но на залез-слънце Алекс взе ръката ѝ в своята. Когато

започна да се мръква, Дафни знаеше, че беше време да си върви, че мама и *баба* щяха да се тревожат, ако закъснееше. Алекс я помоли да остане, да отиде с него в стаята му. Дафни умираше от желание да направи това, да се сгуши в гърдите му, да вдъхне уханието му и да почувства как бие сърцето му до нейното. Но тя каза не.

Отидоха хванати за ръце до метрото, никой не се оплака от свирепия студ, сигурно защото не го забелязваха. Там, на входа на метростанцията на Осма улица, Алекс вдигна брадичката ѝ с пръсти и я целуна за първи път.

Когато Дафни отвори най-сетне очи, тя срещна неговите лазурносини очи да се взират в нейните. От този момент нататък Дафни обичаше да се изгубва в тези очи.

Толкова ѝ липсваха тези сини очи.

[1] „Доктор Фауст“ на Кристофър Марлоу. Превод на бълг. ез. Александър Шурбанов, „Театър на Английския ренесанс“, изд. „Народна просвета“ 1975 г. — Б.пр. ↑

12.

За щастие, Еви най-сетне беше заспала; Дафни взе бялата си жилетка от облегалката на един от покритите с найлон столове. Тя се уви плътно, загърна се с меката материя, а после излезе навън, във ветровитата, окъпана от лунна светлина нощ.

— *Елла, Дафни му. Катсе ето.* Седни тук — каза я-я и потупа стола до себе си, старческите петна и издутите вени по ръцете ѝ се очертаваха, озарени от златното сияние на огъня.

Дафни се присъедини към я-я на тяхното любимо място до оджака на двора. Отначало мълчаха. Седяха една до друга и гледаха как пламъците танцуваха по горящите цепеници, разпръскваха нагорещена до бяло жарава, която подскачаше и се премяташе в нощния бриз като акробатите в цирка, където Дафни все обещавахе да заведе Еви, но така и не намираше време да го направи.

— Студено ли ти е, Дафни му? — попита старицата и посегна да вземе шала си, праметнат на облегалката на стола. Я-я уви черния, украсен с ресни шал върху прегърбените си рамене.

— Не, добре съм.

— Искаш ли нещо за ядене, Дафни му?

— Не, я-я, не съм гладна.

— На вечеря не хапна почти нищо. Казах ти, трябва да сложиш малко месце на кокала. Не искаш да изглеждаш като скелет в булчинска рокля, нали? — подкачи я я-я.

Дафни не намери сили дори да наподоби усмивка. Просто продължи да съзерцава огъня, хипнотизирана от горящите въглини. Чувстваше се изтощена до краен предел.

През няколкото часа след разгорещения разговор с Яни, Дафни разиграваше наум сцената отново и отново. Слепоочията ѝ пулсираха от болка, но накрая ѝ хрумна нещо странно, нещо, което Дафни изобщо не беше очаквала. Отначало тя не го осъзнаваше, но щом го зърна да проблясва в ума ѝ, повече нямаше как да избяга от него. Колкото и да бяха пропити с омраза думите му, Дафни не можеше да

отрече, че беше съзряла тревога и загриженост под всичките лъжи, които ѝ беше наговорил Яни. Струваше ѝ се, че колкото и несправедливи да бяха неговите обвинения, под повърхността вървеше една обединяваща тема. Нямаше две мнения по въпроса; този рибар явно наистина държеше много на я-я. Колкото и да искаше да го презре, да го намрази, да го накара да страда, задето беше причинил такъв хаос за краткия отрязък от време, откакто се беше запознала с него, Дафни се разкъсваше от вътрешен конфликт. Как би могла да намрази някого, който обичаше и се грижеше толкова искрено за нейната я-я.

Дафни се обърна и погледна баба си. Всяка бръчка, всяка линия и всяко тъмно петно върху лицето на старицата беше окъпано в меката кехлибарена светлина на огъня. Дафни протегна ръка, доскоро безупречният ѝ маникюр сега представляваше изпочупени и неравни нокти — и вдигна ръката на старицата към устата си. Тя целуна загрубелите кокалчета на я-я, преди да допре дланта на старицата до бузата си.

Наистина ли тя мисли, че съм я изоставила? Наистина ли смята, че не я подкрепям, запита се Дафни и очите ѝ отново се напълниха със сълзи. Тя затвори клепачи, опитвайки се да спре сълзите, които всеки момент щяха да потекат по бузите ѝ. Я-я се вгледа внимателно в лицето на внучката си, докато Дафни не изпусна ръката ѝ. Двете искаха да си кажат толкова много неща, но продължиха да мълчат още известно време. Накрая Дафни заговори:

— Я-я.

— Не, Дафни му?

— Я-я, самотна ли си тук? — думите се изсипаха от устата на Дафни като вътрешностите на изкормено жертвено агне.

— Какво искаш да кажеш, Дафни?

— Чувстваш ли се самотна тук? Знам, че не съм идвала от доста време и откакто мама и татко ги няма...

Я-я отдръпна ръка от скута на Дафни. С две ръце тя намести забрадката на главата си и я завърза отново под брадичката си.

— Трябва да знам — промълви умолително Дафни. — Знам, че мина много време, откакто дойдох да те видя последния път. Но ми беше толкова трудно да се погрижа за всичко. Да подсигурия прехрана за Еви и мен, и за теб.

— Ние сме добре, *кукла му*. Ние винаги ще бъдем добре.

— Толкова ми е мъчно, когато си мисля за теб тук, съвсем сама, да живееш в оскъдица, докато ние имаме всичко в Ню Йорк.

— Аз не съм сама. Аз никога не съм сама. Щом като съм тук, в моя дом, заобиколена от морето, от вятъра и дърветата, аз винаги ще съм обградена от онези, които ме обичат.

— Но ти си сама, *я-я*. Никой не остана тук. Нали затова мама и баба са напуснали острова, за да ни осигурят по-добър живот? Постигнахме го, *я-я*. Най-после имаме всичко, за което те някога са се надявали. Вече мога да дам на теб и Еви нещата, за които мама и баба можеха само да мечтаят да ми дадат.

— Според теб от какво се нуждае Еви, Дафни? Тя е малко момиченце. Малките момиченца имат нужда от въображение и от майка, нищо повече. Еви има нужда да й отделяш време. Да й шепнеш тайни на ушенцето. Да й разказваш приказки и да я целуваш за лека нощ.

Дафни трепна при тези думи. Тя не можеше да си спомни кога за последен път се беше прибирала вкъщи навреме, за да сложи Еви в леглото в Ню Йорк. Може би преди седмици, дори месеци. *Я-я* извърна поглед за момент. Когато обърна лице отново към Дафни, тя видя отражението на огъня в очите на баба си.

— Нищо не може да замени майчината любов, Дафни. Нищо не може да замени времето и вниманието, което отделя майката на детето си. Твоята майка знаеше това, въпреки че и тя се бореше да ти даде по-добър живот — *я-я* видя как Дафни се гърчеше на мястото си, но това не разколеба старицата да довърши онова, което искаше да каже. — Видя ли я тази вечер, когато седеше в скута ти и мъркаше като котенце? Това беше, защото този път ти не я отблъсна.

— Аз не отблъсквам дъщеря си — възрази Дафни, като се помъчи да не повишава глас.

— Тази вечер, когато Еви седеше в скута ти, ти не побягна да се погрижиш за нещо по-важно. Ти беше притихнала. И се заседя достатъчно дълго на едно място, колкото Еви да те хване, да те прегърне и да почувства, че ти също я прегръщаш. За един блажен момент Еви почувства, че е най-важното нещо в живота ти и се почувства щастлива, поне за момент.

Дафни почувства паренето на сълзите в очите си. По дяволите. Тя не беше виждала я-я от години, но баба ѝ все така умееше да я сканира с един-единствен поглед.

— Дафни му — заговори отново я-я. — Виждам те как се стараеш да правиш всичко правилно, но животът си е отишъл от теб. Изтънял е като модерния ти нов нос. Красива си, вярно, но къде е характерът, къде е онова нещо, което те прави различна, специална — жива? Ти си забравила как да живееш и нещо повече, забравила си дори защо живееш.

Дафни се загледа в огъня.

— Я-я... — промълви тя, говорейки сякаш на пламъците, — никога ли не ти се е искало животът ти да се беше развил по друг начин? Мислила ли си как, ако можеше да промениш един-единствен момент, всичко щеше да се случи по съвсем различен начин... — гласът ѝ изтъня, — по толкова по-добър начин...

— Дафни му — отвърна я-я. — Това е моят живот. Няма значение кой е с мен, кой ми е бил отнет или кой е заминал, за да търси по-добър живот. Това е моят живот, единственият живот, който имам. Това е животът, който ми е бил писан в стотиците чаши кафе, който ми е бил писан в небето още преди да се родя и после е бил пошепнат на вятъра, докато майка ми ме е раждала; нейните викове са се смесвали с шепота на кипарисите, докато съм излизала от утробата ѝ. Човек не може да промени вече прошепнатото от съдбата, Дафни. Човек не може да промени съдбата си. А това е моята — така, както ти си имаш своята.

Дафни нямаше какво повече да каже. Тя остана да седи до я-я, заглеждана в последната тлееща цепеница, която се превръщаше в голяма купчина пепел.

13.

В пет часа сутринта Дафни не издържа повече. Гледаше в пукнатините по тавана и превърташе наум разговора край огнището с я-я отново и отново. Как беше възможно една неука жена, която на практика беше неграмотна, никога не беше напускала Гърция и почти не беше излизала вън от дома си, да успее да разтълкува и анализира Дафни с повече точност от прехваления психотерапевт в Ню Йорк, при когото тя ходеше веднъж седмично.

Дафни си мислеше, че тя беше станала майстор в преоткриването на себе си; преуспяла жена предприемач, годеница на заможен директор на банка. Тя това бе искала, мислейки, че то щеше да ѝ върне щастието. На хартия Дафни живееше живота, за който толкова много хора мечтаеха и завиждаха. Но сега, с един поглед на я-я, пукнатините в нейните внимателно изградени основи лъснаха под слънцето.

Дафни провеси крака през рамката на леглото, като внимаваше да не разсърди капризните стари пружини на леглото или Еви. Наметна жилетката си върху дългата бяла нощница и се запромъква през стаята, стигна до писалището и взе мобилния си телефон от ъгъла, където той премигваше с пулсираща червена светлинка, напомняйки за непрослушаните гласови съобщения.

Още щом отвори вратата, Дафни се потопи в спокойствието на симфонията от сутрешните звуци на острова; нежната серенада на щурците, шумоленето на дърветата под свежия ветреца на зазоряване и ритмичния прибой на вълните в далечината, с който морето призоваваше ранобудните рибари. Когато затвори вратата зад себе си, Дафни затвори очите си и се вслуша за момент, знаейки, че съвсем скоро първите петли щяха да оповестят разсъмването.

Ранният утринен въздух беше по-хладен, отколкото беше очаквала, затова Дафни взе вълнения шал на я-я от облегалката на стола, където старицата го беше оставила снощи, преди да си легне. Пристъпвайки внимателно с боси нозе, сякаш за да избегне множеството пукнатини и грапавини по плочника, Дафни прекоси

вътрешния двор и набра телефона на Стивън. В Ню Йорк беше 23 часа. Тя знаеше, че вероятно щеше да го събуди. Стивън обичаше да си ляга рано и ставаше преди зазоряване, за да прегледа котировките на източните пазари. Но въпреки това Дафни го потърси, защото имаше нужда да чуе гласа му.

— Ало — той отговори едва след петото позвъняване.

— Здравей. Събудих ли те? — попита тя, с ясното съзнание, че го беше събудила.

— Дафни? Не, миличка, няма проблем. Радвам се да те чуя — Стивън се прозя високо и продължително. — Звънях ти няколко пъти. Оставих съобщение на гласовата ти поща по-рано днес. Наистина трябва да направим нещо в тази връзка. При теб днес цял ден нямаше покритие и успях да се свържа с твой номер от дъжд на вятър. Не можеш ли да позвъниш в гръцкия оператор и да поискаш да инсталират стационарна линия в къщата или нещо подобно? Неприятно ми е да не знам къде се намиращ, особено след като ми каза, че на този твой остров няма полицейски участък. Притеснявам се, Дафни.

— Добре сме. Тук, на острова никога не е имало полицейски участък. Никога не е имало нужда от полицейски участък. Но от известно време имаме лекар. Това е напредък — Дафни се засмя, като си представи колко провинциално изглеждаше това на Стивън.

— Много смешно, Дафни. Просто разреши проблема с телефона, моля те. Заради мен.

— О, Стивън — Дафни се помъчи да заглуши смеха си. — Тук нещата не стават по този начин. Ще минат седмици, дори месеци, докато изпратят техници на острова — тя подпъхна нощницата под краката си и седна върху каменния зид. След малко, щом просветлееха първите лъчи на изгрева, пред очите ѝ щеше да се открие идеална гледка към плажа и пристанището.

Като човек, свикнал да случва нещата, Дафни знаеше, че Стивън няма да приеме добре нейния отговор. Но животът на този остров се управляваше от различни правила и със съвършено различен ритъм от живота на остров Манхатън. Тук всичко се случваше по-бавно. Това място беше изостанало с десетки години от модерния свят и дори от Корфу, макар да се намираще едва на десетина километра от него. Но за Дафни в това беше чарът и прелестта на Ерикуса.

— Е, ти все пак се опитай да намериш някакво решение.

— Да, ще видя какво мога да направя — опита се да го успокои Дафни, наясно, че в представите на Стивън „намирането на решение“ означаваше да плати на някого, който да премахне проблема.

— О, Стивън. Кажи ми какво беше тайнственото съобщение, което искаше да ми предадеш? — попита Дафни.

— Приключих със задачите в службата и успях да резервирам по-ранен полет. Пристигам на Корфу в 2 часа следобед във вторник. Нямам търпение да те видя. Много ми липсваш.

— Аз също се затъжих за теб и това е страхотна новина — Дафни нададе радостен вик и скочи от зида, забравяйки за момент, че още нямаше 6 часа сутринта и островът все още спеше.

— Родителите ми ще пристигнат другата седмица, но аз исках да дойда възможно най-скоро. Не издържам да съм далеч от теб за толкова дълго. Искам да ти помогна, да се уверя, че всичко е точно както си мечтала да бъде. Искам да си щастлива.

— Ще бъда. Знам това — тя вдиша дълбоко, така че утринните изпарения да напълнят дробовете ѝ. — Ще те посрещна на летището. Обичам те — каза Дафни и прекъсна разговора. Тя остави телефона върху зида и погледна към плажа под хълма.

Стивън пристигаше във вторник. Всичко ставаше реалност. Те наистина щяха да се оженят. Имаше много работа за вършене, но по някаква причина Дафни изобщо не се тревожеше за огромния списък със задачи, който беше съставила в Ню Йорк. Може би беше от чистия морски въздух или пък от сигурността, която ѝ вдъхваше присъствието на я-я, или пък беше фактът, че тук никой не очакваше съвършенство, както у дома. Тук несъвършенството се очакваше и празнуваше. Колкото и да искаше Дафни всичко, свързано със сватбата, да бъде наред, тя не се вкопчваше с маниакална амбиция в стремежа към съвършенство, както допреди няколко дни. *Ще се отбия да видя теа Ница по-късно тази сутрин, за да уточним всички подробности*, каза си Дафни, вдиша дълбоко и се протегна с наслада. Тя се прозя сладко и клепачите ѝ натежаха от прекараната безсънна нощ.

Дафни стоеше права във вътрешния двор, протягаше се и гледаше към хоризонта, където се срещаха морето и небето. Пред очите ѝ първите лъчи на развиделяването пробиха мрака и осветиха морската шир със смели, металически краски. Дафни застана под най-

голямото маслиново дърво в двора, откъдето се откриваше най-добрата гледка към събуждащото се пристанище и плажа. Това беше тайното съкровище в къщата на я-я. Много от другите къщи на острова бяха по-големи и много по-модерни от скромната малка къща на я-я. Но макар да изглеждаха по-комфортни отвън, оборудвани с модерни удобства, съвършени керемидени покриви и свежи цветове, нито една друга къща не можеше да се похвали с идеална, безпрепятствена гледка към пристанището като тази от терасата на я-я. Я-я винаги се шегуваше, че макар да беше бедна жена, тя притежаваше безценна гледка. Докато Дафни стоеше под маслиновото дърво и наблюдаваше как сенките преди зазоряване се разгръщаха в пищните багри на утринния пейзаж пред очите ѝ, тя осъзна, че старата жена имаше право.

Първите утринни лъчи озариха тъмнината и пред очите на Дафни се откри сцена, излязла сякаш от холивудски филм за зомби. Долу, по всички калдъръмени улици и черни прашасали пътеки, които водеха към пристанището, утринното слънце огряваше силуетите на рибарите, които започваха своя утринен ритуал. Някои бяха стари, прегърбени от дългите години изнурителен труд, хвърляне на тежките мрежи сутрин и вечер и недоимък. Други, все още млади, силни и снажни, се спускаха тичешком към кея. Някои вървяха праметнали рибарски мрежи на раменете си, несъмнено прекарвали предишната вечер прегърбени над таляните, за да ги изкърпят край огъня, където бяха пушили и пийвали узо със силен аромат на анасон, докато жените им бяха приготвяли вечерята. Млади и стари, изморени или пълни с енергия, всичките тези мъже крачеха към пристанището в зората на утрото; готвеха се да се качат на своите рибарски лодки и се питаха какъв ли е уловът в заложените предишната вечер мрежи.

Дафни беше толкова погълната от рибарите, че не чу я-я, която вече беше излязла на двора, за да се захване за работа.

— *Ела, Дафни му* — извика старицата от другата страна на вътрешния двор. — *Кукла му*, не очаквах да си станала толкова рано.

— Аз също, я-я, но не можах да спя — Дафни обърна гръб на пристанището и тръгна към баба си, която вече беше облечена и надвесена над външната готварска печка, където разпалваше първия огън за деня.

— Аха, вълнения преди сватбата — засмя се я-я, като струпа няколко тънки вейки под голямата цепеница. Тя се пресегна към купа стари пожълтели вестници, които държеше в една кошница до оджака, и ги натика между дървата. Драсна една дълга клечка кибрит в протритата черна ивица на кибритената кутия и се наведе, за да разпали огъня.

— Да, сигурно се вълнувам за сватбата — Дафни се усмихна, свали черния плетен шал от раменете си и загърна я-я. Набръчканото лице на старицата засия в широка усмивка на благодарност.

— Я-я — каза Дафни, докато баба ѝ взе малкото медно джезве, или както го наричаха тук брики, захар, кафе и бутилка с вода.

— Не, Дафни му — я-я загреба пълна лъжица смляно кафе и го изсипа в джезвето.

— Я-я, ти откъде се познаваш с Яни? Аз защо не го помня? Познавам всички на острова.

— Така е, кукла. Не останахме много хора тук. Разбира се, че ти познаваш всички на Ерикуса. Но Яни, ах, Яни — я-я въздъхна, загледана в огъня. — Не, Дафни му. Ти не познаваш семейството му. Но аз го познавам. Познавах неговата баба и майка — я-я добави съвсем малко захар в *брикито* и разбърка, преди да го постави върху металната решетка над откритите пламъци.

— Но аз защо не съм ги виждала никога? — попита Дафни, като седна на един стол и притисна колене към гърдите си под фината материя на нощницата, а почервенелите пръсти на краката ѝ стърчаха от ръба на стола.

— Ах, Дафни му, семейството на Яни напусна острова много отдавна. Яни е пораснал в Атина, а не тук. Затова не го помниш — я-я вдигна джезвето с кипналото кафе точно в момента, когато черната пяна се надигна до ръба на брикито, преди да прелее навън.

— Яни не беше стъпвал на острова допреди няколко години. Той не е прекарал детството си тук като теб. Но той обича Ерикуса също като теб. Също като всеки един от нас — я-я наля гъстото кафе в две ниски чашки и подаде едната на Дафни.

— Той е образован мъж, Дафни, не се е родил рибар като другите мъже на острова. Той е учил в най-добрите училища, учил е в колеж... също като теб. Но островът го зове.

Дафни поднесе чашата към устните си, загледана как я-я държеше своята, обвила пръсти около малката чашка, за да сгрее ръцете си.

— Той дойде тук и ме намери още първия ден. Още щом стъпи на острова, най-напред дойде тук, при мен. Неговата я-я му беше разказвала истории за нас, какви добри приятелки сме били навремето. Той влезе през портата онзи ден и двамата седнахме тук, аз сварих кафе и двамата го изпихме точно както ние с теб сега. Когато Яни изпи кафето си, аз го накарах да ми даде чашата си. Погледнах в нея и видях тежката черна мъка, която измъчваше сърцето му. Но след това обърнах чашата и видях сърцето му, то беше чисто и светло — толкова различно от сърцата на повечето мъже, в чиито чаши съм надзъртала. И видях още нещо онзи ден, нещо, което изобщо не бях очаквала — продължи я-я. — Видях сърцето му и ума му, видях ги съвсем ясно. И двата стояха на края на плътна, права линия и се срещаха на едно място. Това място. Погледнах в чашата и му казах, че търсенето и лутането му в живота свършват тук. Тук сърцето и умът му ще да се слеят в едно.

— Често ли се виждаш с него, искам да кажа с Яни — попита Дафни, разклащайки кафето в чашата си. — Вчера по време на обяда той ми каза, че идва тук и прекарва много време с теб, че ти носи риба. Вярно ли е?

— Да, Дафни. Вярно е. Той идва почти всеки ден, за да види дали имам нужда от помощ или от нещо друго. Но аз всеки път му казвам, също както казвам и на теб, че нищо не ми трябва. Затова той сяда тук с мен и си говорим. Говорим си за едно време — времето с неговата я-я, за живота му в Атина, за всички чудни неща, които е изучавал в университета. И много пъти вечер си говорим за теб.

Дафни се помести на стола, смутена от мисълта, че Яни е седял тук, несъмнено на същия този стол и вечер след вечер е слушал разказите на я-я за нея.

— Ти какво му разказваш за мен? — не се сдържа и попита тя.

— Ах, разказвам му за всички невероятни неща, които правиш в Ню Йорк — каза старата жена, а лицето ѝ засия от гордост. — Показвам му твои снимки; разказвам му за „Кукла“ и колко се гордея, че ти успя да превърнеш нашите простички рецепти и традиции в голям бизнес.

Дафни отново се размърда на стола.

— Говорим си за разни неща, които явно никой друг не разбира — продължи я-я. — Разговаряме за неща, за които другите хора не знаят или в които не вярват, но Яни не е като другите. Той разбира тези неща, Дафни, той вярва в тях. Аз му разправих историята за шепота на кипарисите, споделих с него, че островът ми говори и ми доверява тайните си.

— А той какво казва?

— Въпреки че не ги чува, Яни разбира. Той знае, че нашата Ерикуса е вълшебен остров, любов моя. Той знае, че е силно свързан с това място, че островът никога не забравя онези, които го обичат.

Дафни започваше да губи търпение. Обикновено тя обичаше да слуша историите на баба си за магическите и тайнствените неща на острова, но този път ѝ трябваха факти, а не фантазии.

— Но аз не разбирам. Щом Яни е толкова прекрасен, толкова грижовен — тогава защо се държи така ужасно и грубо с мен?

Я-я закима с глава. Тя се усмихна леко, колкото да проблесне сребърната коронка в устата ѝ, спомен от едно пътуване до зъболекаря на Корфу преди десетки години.

— Знам, *кукла*. Може би той беше малко строг с теб — призна старицата, като напразно се опита да потуши тихия кикот, който се изплъзна като мъничко балонче въздух в утринната мъгла.

— Малко? Ти чу ли го какво каза...

— Знам, Дафни, но ти трябва да разбереш. Мисля, че Яни си прави погрешни изводи понякога. Постоянно иска да ме закриля. Той знае колко тъгувам по теб и се ядосва, че не си дошла по-рано.

— Но, бабо, това е между теб и мен, а не е работа на някакъв непознат човек. Освен това, ти знаеш, че той греши, много греши... — Дафни скочи от стола си.

— Знам всичко, Дафни — увери я старата жена. — Аз може да нямам телефони и компютри, но научавам каквото трябва дори без тези модерни джаджи. Аз разбирам повече, отколкото си мислиш — я-я погледна покрай Дафни, към тъмнозелените маслинови дървета и кипарисите, които бяха осеяли острова, докдето ти стигат очите.

— Преди да напусне Атина, Яни е дал дума на баба си да дойде тук и да ме намери, тук, на това място, което спаси и двете ни, макар да бяхме обречени на сигурна смърт. Неговата я-я и аз дължим живота

си на това място, Дафни, в най-страшните дни на войната, когато животът тук беше труден, много по-труден, отколкото можеш да си представиш. По човешките закони и двете трябваше да сме мъртви. Но ние седяхме тук нощ след нощ и да си задавахме един и същи въпрос: защо бяхме избрани? Защо ние бяхме спасени? — докато говореше, зачервените очи на старицата сияеха със странен блясък. Но както вдигна джезвето точно преди кафето да кипне и да прелее навън, я-я потуши със същия безпогрешен усет и емоциите си.

— Понякога човешките закони не важат, Дафни му. Понякога в света действат по-големи закони и висши сили. Яни е обещал да дойде тук и да зачете паметта на баба си, да изпълни последното ѝ желание. Той не беше очаквал, че това обещание ще промени живота му. Но стана точно така. Той бързо разбра, че сме благословени да живеем на специално място, че нашият остров променя всички ни. И ако той се държи сурово с теб, мисля, че е, защото не разбира защо си избрала да живееш далеч оттук. Но аз разбирам — я-я се пресегна и погали Дафни по коляното. — *Ентакси, кукла му.* Поговори с него. Ще видиш. Вие двамата не сте толкова различни. Имате много общо.

След като каза каквото имаше за казване, старата жена погледна утринното слънце. От положението му над планинския връх отвъд пристанището тя можеше да прецени, че вече минаваше 7 часът — а по нейните стандарти, почти наближаваше пладне.

— Стана късно. Ти сигурно си гладна — тя плесна с ръце няколко пъти, с което даде знак за рязкото прекъсване на техния задушевен разговор: — Ти седи, аз ще приготвя нещо за хапване — я-я скочи и се разбърза към кухнята.

Дафни свали краката си от стола и стъпи на студените камъни. Пресегна се през масата и взе *брикито*, но откри, че то вече беше празно.

— Виж, това вече е друго нещо. Как ще си свършим работата, ако нямаме сила? — я-я се върна от кухнята, носейки голяма табла натоварена с продуктите за тяхната закуска.

Дафни се облегна на масата, за да вижда по-добре с какво отрупваше баба ѝ масата. Върху таблата старата жена беше подредила всички любими лакомства на Дафни: маслини, сирене, хляб с хрупкава кориичка, суджук и бяла сусамова халва с бадеми. За разлика от другите култури по света, които възприемаха закуската като време за

сладкиши, кифли и конфитюри, гърците предпочитаха да хапват сутрин простишки и солени неща.

— Я-я, в Ню Йорк никога не мога да намеря толкова сочни маслини — каза Дафни, като взе една ненадмината представителка на вида и я хвърли в устата си. Зъбите ѝ захапаха нежната кожичка, пробиха я и достигнаха до мекото вкусно месо сред експлозия от сок, сол и оцет, която можеше да се сравни единствено със средиземноморско слънчево изригване в устата ѝ. Дафни затвори очи и преглътна. Усети как маринованите парченца се спуснаха по гърлото ѝ. Прииска ѝ се да можеше да развие вкусови луковици по хранопровода и в стомаха си, та да можеше да удължи многопластовото сетивно изживяване на всяка съвършена маслина.

— Не, знам. Някои неща не можеш да ги купиш, кукла му. Старото дърво и бурето ни вършат добра работа — я-я махна наоколо към маслиновите дървета, които покриваха имота. Всяка година я-я обираше техните стипчиви плодове и ги мариноваше в огромното буре в кухнята.

Докато Дафни унищожаваше маслините на масата, тя не изпускаше от очи бабата, която в това време отрязва няколко тънки като вестник филийки сирене *касери*^[1] и ги постави в малка плитка тавичка. Я-я постави тавичката направо върху тлеещите въглени и пъргаво отиде в другия край на вътрешния двор, където откъсна един голям, кръгъл лимон от дървото. Дафни не откъсваше поглед от тавичката със сиренето, наблюдаваше как твърдите ръбове на тънките резени постепенно омекваха и се разтопяваха, образувайки златна маса от разтопена амброзия.

Я-я приседна отново край огъня с гигантския лимон на масата зад гърба ѝ, като наблюдаваше как къкрещата маса започна да придобива златистокафяв цвят, образувайки тънка хрупкава коричка, под която се криеше вкусната мека сърцевина. С края на престилката я-я хвана нагрятата дръжка на тенджерата и я свали от огъня. С острия нож за белене тя разреза наполовина едрия лимон и го изстиска с две ръце върху все още врящото сирене.

— Ммм... — изохка Дафни и си откъсна един голям комат хляб, за да натопи коричката в разтопеното *касери*. — Толкова отдавна не съм яла *саганаки*. Почти бях забравила колко много го обичам.

— Че как така? Ти обичаш *саганак*, защо не си хапваш? — учуди се *я-я*.

— Нали помниш... защото е бяло. А аз не ям никакви бели храни. Нали ти разказах, че съм на специална диета.

— Ох, толкова са глупави тези диети. Храните са вкусове и аромати, *Дафни*, а не цветове... — смърми *я-я*.

— О, *я-я*, за малко щях да забравя. Тази сутрин говорих със *Стивън*.

— Знам, *кукла му*, той пристига. Най-сетне ще се запозная с този човек.

— Но ти как разбра? — *Дафни* натопи още един залък хляб в *саганак*ито. — Аз разговарях с него преди по-малко от един час.

— Казах ти, *кукла му*. Островът ми доверява своите тайни.

Дафни поклати глава. С *я-я* винаги беше така, по някакъв начин тя научаваше за нещата още преди те да се случат. Когато беше тийнейджърка, *Дафни* започна да се пита дали нейната баба не беше нещо повече от интуитивна старица, която умее да гледа на кафе.

— Ще го посрещна на летището в *Корфу*. Ще отсъствам само един ден, така че *Еви* може да остане тук, с теб ще се чувства по-щастлива.

— *Ентакси*. Добре.

— Кога пристига „*Големия Ал*“? Днес или утре сутрин? — попита *Дафни*, като погледна към морето и остави чинията си на масата.

— Няма да има друг ферибот до сряда. Последният пристигна снощи. Фериботът не плава дотук всеки ден.

Дафни избърса уста с опакото на ръката си.

— Е, тогава ще взема *каики*.

— *Стамати* замина за *Атина* за сватбата на племенницата си. Няма *каики*.

Дафни зарея поглед към морето, сякаш по силата на някое чудо на хоризонта можеше да се появи нейната лодка.

— И какво ще правя? — обърна се тя към *я-я*.

— *Яни*.

Дафни трепна.

— *Яни*? Няма ли някой друг?

— Няма никой друг, Дафни. Само Яни — повтори я-я. — Ще го помолим да те откара. Неговата лодка вече е ремонтирана. Сигурна съм, че няма да ни откаже.

Дафни отново зарея поглед към хоризонта, но не видя нищо друго, освен морето и небето. В далечината не се виждаше нито една лодка, нито ферибот, нито дори *каики*, което да изплува като по чудо и да я спаси от ужасната мисъл да се окаже хваната натясно на лодката на Яни за двучасовото плаване до Керкира. Дафни обаче знаеше, че нямаше друг избор.

— Добре — отсече тя. — Яни.

Това беше някаква емоционална ретроспекция. За първи път от години Дафни се чувстваше така, сякаш се намирал в сепарето в дъното на закусвалнята на родителите си в някой слънчев съботен следобед или се снишавал в опит да се скрие, потънала в земята от срам на задната седалка на буика, докато заедно с родителите ѝ поемаха към паркинга край река Бронкс, за да берат глухарчета, да ги отнесат у дома и да ги сварят за вечеря. И дори сега, като зряла жена след толкова години по-късно, тя отново се почувства хваната в капан, сякаш не можеше да направи нищо, за да избяга.

[1] Касери е средно твърдо и бледожълто на цвят сирене, което се прави от непастьоризирано овче мляко. — Б.пр. ↑

14.

Еви се излюпи чак в 10 часа и съобщи, че е сънувала как предизвиква Арахна да премерят уменията си като тъкачки. За петгодишно американче, което беше свикнало да се буди в 7 часа сутринта за училище, Еви се беше приспособила към своя нов гръцки островен режим на спане до късно и будуване до среднощ заедно с възрастните със завидна лекота. След закуска майката и дъщерята се спуснаха по каменните стълби, за да хванат Ница, преди да е затънала в обедните поръчки в ресторанта на хотела.

— Защо вземаш това? — попита Еви, когато Дафни взе дългата бамбукова пръчка, която беше подпряна на зида в основата на стълбите.

Докато вървяха, при всяка крачка Дафни почукваше от двете страни на черния път, точно на границата между прахоляка и храстите. Чук, чук, чук, ту от ляво, ту от дясно, тя размахваше бамбуковата пръчка в гнетящата жега под неуморното скрибуцане на цикадите.

— Заради змиите — обясни Дафни, като улови ръката на дъщеря си и я размахна заедно със своята напред и назад, докато вървяха.

— Змии? — изпищя Еви и се вкопчи в крака на майка си.

— Да. Змии.

— Мамо, това не е смешно, много е гадно! — извика Еви, с разширени от ужас очи.

— Не се тревожи, миличка, змиите чуват почукването и бягат. Те няма да излязат, докато чуват звука от пръчката.

Но увереността на Дафни не беше достатъчно убедителна за Еви. Малкото момиче беше ужасено и не престана да хленчи и трепери, докато накрая Дафни се принуди да я качи на гърба си. Превита под тежестта на дъщеря си, Дафни продължаваше да почуква с бамбуковата пръчка по прашния път, докато се спускаше надолу.

Още не бяха завили край ъгъла с табелката за хотела „Ница“, и Дафни чу звънкия глас на домакинята, който отекваше по току-що измития мраморен под.

— Ето я... красивата булка. *елла*, Дафни. Ела да прегърнеш леля си Ница.

Ница изникна пред тях точно когато прекрачиха прага на лобито. С дългата си черна пола, черна памучна тениска и пластмасови чехли, 78-годишната жена се движеше с неподозирана ловкост и бързина за толкова едра жена с астма, диабет и артрит в колената — която по случайност пушеше по две кутии „Кемъл лайт“ на ден.

Дафни винаги беше усещала, че в *теа* Ница имаше нещо особено. Когато съпругът ѝ беше получил инфаркт, а на острова нямаше нито болница, нито лекар, който да го спаси — когато Ница успяла да повика помощ и *каикито* да пристигне най-сетне в Керкира, мъжът ѝ вече бил мъртъв — тя беше останала вдовица на крехката възраст 23 години.

Но както всичко в живота, Ница посрещнала съдбата си със смело вдигната глава и не се предавала. Да, тя се обличаше в черно от главата до петите, както повеляваше местната традиция за всички вдовици. Но за разлика от другите Ница никога не покриваше косата си със забрадка. И макар да не се беше омъжила повторно и дори не беше поглеждала друг мъж, Ница не седеше печално край огнището вкъщи, в очакване на деня, когато щеше да се събере с мъртвия си съпруг на оня свят. Всяка нощ, когато свършеше работата си в хотела, Ница сядаше на бара да пуши любимите си цигари и да гаврътне една метакса черен етикет заедно с клиентите.

За разлика от другите вдовици, които можеха да разчитат единствено на роднините и децата си, които да ги подкрепят и издържат, Ница беше бездетна. Прекалено упорита и горда, за да проси подаяния, тя беше взела спестяванията на съпруга си и беше купила хотела в години, когато беше нечувано жена да върти бизнес сама. Но Ница беше съживила хотела и го беше превърнала в проспериращо предприятие със същата обич и грижа, с която би отгледала децата си, ако бог беше благословил утробата ѝ. Дълго време тя вършеше всичко в хотела сама — готвеше, чистеше и правеше всичко. През последните няколко години Ница беше намалила темпото, напредналата възраст и разклатеното здраве накрая я бяха принудили да осъзнае, че повече не можеше да се нагърбва с всичко сама. Но въпреки включването на млад персонал Ница все още държеше тя лично да приготвя и да сервира храната. За нея хотелът не беше просто бизнес, той беше неин

дом и Ница гледаше на всеки посетител като на свой гостенин за вечеря.

— *Теа* Ница, толкова се радвам да те видя — Дафни се наведе да целуне Ница по двете бузи. Нейните налети бузи със силен слънчев загар вече бяха покрити с фини капчици пот, но Дафни устоя на изкушението да избърше страните ѝ с длан.

— *Ахооо... кита ето* — провикна се Ница, виждайки кацналата на гърба на майка си Еви. Но като забеляза празния поглед на момиченцето и осъзна, че то не разбира гръцки, Ница с лекота премина на английски. — Я да видим кой е дошъл.

Това беше още нещо, с което тя се отличавахе от другите жени на острова. Повечето възрастни гъркини просто отказваха да научат английски. Те знаеха, че като принуждават внуците си да общуват на гръцки, поддържат езика жив, опазвайки най-ценното и най-скъпото им богатство — тяхното наследство.

— Ах, Еви... малка Еви, слушала съм толкова много за теб, момиченце — Ница потри ръце, сякаш от триенето на мазолестите ѝ длани можеше да лумне огън. — Ахууу, дай да те видя. Ау, ти приличаш на гръцка богиня, на Афродита... казвам ти... ах, обаче с американски нос — Ница се засмя. — Това е голям късмет, *кукла му* — добави Ница с всезнаещо намигване.

— Мамо... — гласчето на Еви потрепери. — Мамо, и аз ли ще си изпатя? — прошепна тя в ухото на Дафни, обвиняйки с крачета кръста на майка си и стягайки ръцете си в още по-плътна прегръдка около врата ѝ.

— Миличка — Дафни разхлаби хватката на Еви около гърлото си. — Еви, миличка. Защо трябва да си изпатиш? Ти не си направила някоя беля, нали?

— Не — прошепна Еви и поклати глава. — Не, не съм — момиченцето вдигна треперещия си пръст и посочи Ница: — Но тя каза, че приличам на Афродита. Сега Афродита ще се ядоса, нали? И мен ли ще ме превърне в паяк?

— Не, миличка. Нищо подобно — Дафни се постара да сдържи смеха си и да преглътне напирания кикот.

Но Ница не беше толкова опитна в тези неща. Тя беше свикнала да изразява емоциите си, да живее по свой собствен начин и да отговаря за постъпките си само пред бог. Същия бог, когото почиташе

коленичила пред иконата всяка сутрин, вместо да ходи в църквата и да пали свещи заедно с другите вдовици, които предпочитаха да се молят публично, излагайки на показ своята добродетелност, така че всички да ѝ се възхитят. Ница счете отговора на Еви за много забавен и достоен за искрен, дълбок гърлен смях.

— Ахооо, ти си слушала историите на прабаба си — цялото тяло на Ница се разтресе от смях. Всяка клетка от пицната ѝ плът — от дебелите румени бузи до яките като талпи прасци и увисналите, непознали сутиен гърди, които се спускаха и се опираха в първия етаж на грамадния ѝ корем, всичко се разтресе и заигра, докато тя се смееше.

— *Елла, кукла — теа* Ница протегна към Еви пухкавата си, осеяна с трапчинки ръка. — Но за всеки случай, за да сме сигурни, че си защитена от Афродита и от всеки друг, който може да завиди на красотата ти, имам нещо за теб. Ела, *теа* Ница ще те предпази. На острова вече имаме достатъчно паяци, но ни трябва малки момиченца като теб.

Еви се поколеба.

— Хайде, Еви — насърчи я Дафни. — Отиди при леля Ница.

Момиченцето подаде малката си ръчичка на *теа* Ница. Двете тръгнаха заедно, хванати за ръце, към бара. Ница настани Еви на един висок стол и изчезна зад бара, като се зае да отваря и затваря едно след друго чекмеджетата, търсейки въпросното „много специално нещо“.

— Ех, знам, че е тук. Къде съм го сложила? — мърмореше Ница, без да спира да тършува в чекмеджетата и отделенията зад големия дървен бар. — Ах, *нато*, ето го — възкликна тя и извади дълга, тънка верижка.

Еви се помести на стола, за да види по-добре находката.

— Ето, сложи си това и ще си в безопасност — каза *теа* Ница и закопча верижката около врата на момиченцето.

Еви погледна надолу към гърдите си. Там, нанизано на фината верижка и легнало точно до сърцето ѝ, лежеше малко стъклено синьо око. Момиченцето го улови с пръсти, за да го разгледа по-добре.

— *То мати* — обясни Ница. — Окото. То ще те предпази от зли очи. Пу, пу, пу. — Ница наплю момиченцето три пъти.

Еви трепна. Тъкмо започваше да харесва леля Ница, но това беше, преди тя да започне да плюе.

— Всичко е наред, Еви — Дафни се засмя. — *Теа* Ница те предпазва от уроки. Окоето ще те пази от лошите духове и завистливите погледи. Когато ти беше бебе, бях окачила такова синьо око на креватчето ти.

Еви разгледа окоето отблизо и на лицето ѝ разцъфна усмивка.

— Добре. Защото аз не искам да съм паяк. Искам да си остана момиченце.

— Ами, чудесно. Защото аз също искам да си останеш момиченце, моето малко момиченце — Дафни подхвана Еви и я вдигна от стола. Толкова беше хубаво да вижда широката усмивка на дъщеря си, да чувства прегръдката ѝ около шията си.

Неохотно Дафни се откопчи от хватката на малките пръстчета.

— Сега мама и *теа* Ница трябва да обсъдят някои неща...

— Да, Еви. Моята котка Катерина роди котенца, ето ги там, във вътрешния двор. Искаш ли да ги видиш? — Ница махна към патиото.

Ница сякаш изрече възшебните думи, с които да отвлече вниманието на Еви. Момиченцето изприпка към покрития с цветя вътрешен двор, обзето от нетърпение да види котенцата.

— Браво, Дафни му — Ница плесна с ръце. — Сега кажи какво ти се хапва? Може би малко *йемиста*, спомням си, че ти много обичаш моите пълнени чушки. Приготвих ги тази сутрин, с много стафиди и джоджен, точно както ти ги обичаш... *телис лиго*, искаш ли няколко?

Ница не дочака отговора на Дафни. Тя скокна чевръсто и изчезна в кухнята, връщайки се с голяма чиния с *йемиста*, която постави пред гостенката си.

— Благодаря, *теа* — Дафни забодя вилицата в зелената чушка. Вкусът беше изключителен; деликатен, свеж и ароматен — точно както го помнеше Дафни.

Прекараха по-голямата част от сутринта в планиране на менюто. Двете жени бяха единомислени, че изборът от местни вкуснотии и традиционни ястия щеше да е идеалният начин да отпразнуват сватбата. Те се спряха на меню, изградено върху разнообразието от прясно уловена и изпечена на скара риба, подправена само с лимон, зехтин, риган и морска сол. Дафни обаче настоя при поднасянето на платата с цели риби Ница да ги обезкости, преди да ги сервира. Тя знаеше, че роднините на Стивън нямаха представа как се яде морска риба и като нищо щяха да се задавят с рибешките кости, ако ги

оставеха да се справят сами. Останалите ястия в менюто бяха свършени в своята простота. Освен рибата Ница щеше да приготи безброй плата с мезета, сирена и салати. Когато приключиха с организационната работа, Ница се потопи в другото поприще, в което беше не по-малко прочута: клюките.

— Дафни, казвам ти, тази София е опасна жена.

Дафни помнеше ясно София и не можеше да повярва на ушите си. Когато бяха деца, Дафни винаги беше изпитвала съжаление към София, която живееше целогодишно на острова със семейството си. София беше обречена да прекара живота си на Ерикуса, знаейки, че никога няма да види света, да получи нормално образование или да се омъжи за някой друг, а не за местното момче, което родителите ѝ сметнеха за приемлив зет. Така и беше станало, едва 16-годишна, те я бяха омъжили за някакво момче от другия край на острова.

— Трябва да я видиш. Да не си мислиш, че си стои сама вкъщи и чака мъжът ѝ да се върне от Америка? Нищо подобно, за нея е приказката „който гледа надолу, мисли за голо“ — Ница се приведе напред с разкрачени крака, облегла лакти върху коленете си и си запали още една „Кемъл лайт“, нетърпелива да сподели своите размисли за Софи, която според нея се беше превърнала в путана^[1] на острова Ница дъпна с наслада и се огледа, за да се увери, че наоколо нямаше чужди уши.

— И ти казвам, че София не е никак самотна, откакто мъжът ѝ отиде в Америка, за да се трепа по закусвалните и да ѝ праща пари, за да преживява. Едно време, когато мъжете отиваха на гурбет, тъкмо те шаваха и ходеха по други жени. Но сега, вижте ни колко сме модерни, сега и жените кръшкат.

Ница се плесна по коляното и се разсмя с дълбоко гърлено буботене. Запали си още една цигара, нищо че пепелникът вече преливаше от угарки и фасове, които беше изпушила през последните два часа с Дафни.

— Ница — каза с усмивка Дафни, озарена от мисълта, че Ница единствена можеше да хвърли светлина около мистерията с Яни. Тя не смяташе, че невинното събиране на информация се броеше за истинско клюкарстване. Предпочиташе да мисли за това като за проучване. В края на краищата тя щеше да повери живота си в неговите ръце утре, когато ѝ предстоеше да отиде до Керкира.

— *Теа* Ница...

— *Не*, Дафни.

— *Теа*, ами този Яни... рибарят? Ти какво знаеш за него?

— Ах, Яни. Да, за човек, който не е израснал в морето, той стана истински магьосник с мрежите. Дафни, казвам ти, неговият улов винаги е най-добрият за деня. Аз станах най-добрият му клиент — Ница кимна и се почеса от вътрешната страна на бедрото, а огънчето на цигарата ѝ се доближи опасно близо до полата ѝ.

— Да, но ти какво знаеш за него? Той явно прекарва страшно много време с я-я. Знаем, че лови риба, но какво друго прави? Той няма семейство тук. Не е женен. Има ли някакви приятели?

— Не — Ница поклати глава. — Никога не съм го виждала с приятели, освен с своята я-я, разбира се. Той е тайнствен мъж, Дафни му. Помня неговата я-я, познавах я преди много години, но тя също беше обвита в тайнственост. Появи се тук след войната заедно с дъщерите си, но нямаше съпруг. Носеха се разни истории за нея, нали знаеш. Отначало хората казваха, че пристигането ѝ било лоша поличба; че своята я-я не е трябвало да се наема да храни още гърла, когато нейните собствени хора гладуваха. Но своята я-я не им обръщаше внимание — Ница се наклони по-близо до Дафни и вдигна дясната си вежда. — Някои разправят, че по онова време тук, на острова, е станало чудо.

— Чудо ли? — попита Дафни. Тя беше чувала за чудесата, приписвани на свети Спиридон, покровителят на Корфу, но никога не беше чувала за подобни събития тук, на Ерикуса.

— Да, чудо, Дафни му — Ница наведе глава, прекръсти се три пъти, измъкна златно разпятие измежду гърдите си и го целуна, преди да продължи разказа си.

— Навсякъде около нас, на Керкира и на сушата, хората умираха, гладуваха, изтезаваха ги. Но тук не. Тук не загина нито един човек. Казвам ти, Дафни, германските войници бяха зли гадове, проклетниците. Те избиха много невинни хора на Корфу. Но не убиха нито един човек тук — тя закима бавно и многозначително. — Всички очаквахме най-лошото, но своята я-я, тя знаеше. Тя имаше вяра. Дори когато другите се страхуваха, че няма да има достатъчно храна, че войниците щяха да започнат да безчинстват или от отчаяние ще се обърнем едни срещу други — тя запази спокойствие. Дори когато

всички на острова бяха стреснати и изплашени, тя оставаше спокойна и настояваше, че ще бъдем възнаградени за добрите дела, за задружността и съпричастността помежду ни и към младата майка, която дойде да живее сред нас. И се оказа права. Твоята я-я знаеше, както винаги.

— Тя никога не ми е разказвала за войната.

— Трудни времена бяха, Дафни му. Най-добре е да ги забравим, да ги оставим в миналото. Всички ние носим дълбоки белези от онова време. И както с белезите, често е най-добре да не чоплим и да не бъркаме в старите рани, а да се опитаме да забравим за тях. И да се молим да заздравеят, времето да ги излекува. Макар че винаги остава отпечатък, дълбока следа върху кожата ни, върху душата ни... може би с времето тя също ще избледнее, но никога няма да изчезне напълно... но понякога е най-добре да се престорим, че всичко е минало.

Ница изтупа падналата пепел от полата си.

— Елла, ти ме попита за Яни, а пък аз се разприказвах за едно време и за стари баби. Също като някоя стара баба, нали? Какво искаш да знаеш за Яни?

— Той защо е тук? Щом семейството му е заминало след войната, той защо се е върнал тук?

— И аз това се питам, момичето ми. Той е образован мъж. Какво прави тук, сред тези рибари и баби? Наистина не знам. Но знам, че никога не ходи на църква — Ница се засмя и махна парченце полепнал тютюн от езика си.

— Няма ли приятели?

— Нито един. Само рибарските мрежи и книгите. Това е всичко.

— Книгите?

— Да, когато не е на лодката, той стои тук, на бара — Ница посочи към бара. — Идва тук, понякога пие фрапе, понякога метакса, но без значение какво пие, винаги чете книга. Поглъща ги ненаситно, както аз смуча цигарите — тя се засмя и си запали още една цигара.

— Но има още нещо, Дафни — продължи Ница. — Преди няколко седмици той беше тук, седеше в края на бара, с чаша бренди и книга — тя се засмя и размаха запалената цигара, като изпусна във въздуха няколко кръгчета дим. — Беше късно, много късно и всички си бяха пийнали повечко, дори аз. Бях малко подпийнала — призна Ница през смях и вдигна рамена. — Отидох да си легна. Но си бях

забравила очилата и се върнах след няколко минути да ги взема. Слязох по стълбите и видях Яни да подхваща София. Държеше я много, много здраво. Задържа я така за момент, после я прихвана през кръста и тя облегна глава на рамото му и си тръгнаха така, заедно. Тъй че не знам дали на това му казваш приятели — изкиска се Ница, — но според мен онази вечер Яни не е чел само книгата си.

Значи Яни не беше чак толкова идеален, колкото ѝ се искаше на я-я, помисли си Дафни. В него нямаше нищо особено или специално. Тя въздъхна.

Не разбираше какво точно ставаше, тъй като до сутринта не изпитваше към този мъж нищо друго, освен презрение. Но сега, докато седеше тук и Ница ѝ разкриваше подробности от истинската същност на Яни, Дафни с учудване осъзна, че се чувства някак разочарована. Обаче не знаеше от какво точно. Дали защото Яни се оказваше от мъжете, готови да се възползват от омъжена жена? Дали защото я-я вярваше толкова сляпо на този мъж, който беше прекрачил прага ѝ само с едно име и някаква история от едно време? Или защото самата тя за момент се беше поддала и се беше усъмнила в своето много силно и много негативно първо впечатление за този човек.

— Дафни, елате довечера на вечеря — Ница угаси цигарата си в препълнения пепелник. — Заповядай на гости. Искам да ти направя подарък, една хубава семейна вечеря, преди да пристигне твоят *американос* — Ница стана от стола си и се отправи към кухнята.

— Много благодаря, *теа*. Но трябва да попитам я-я...

— Няма какво да я питаш. Аз ще ѝ се обадя — и с тези думи *теа* Ница излезе пред хотела. Тя застана под малкия, облицован с мрамор навес, сви ръце пред устата си като мегафон и се провикна колкото ѝ глас държи, така че да я чуе я-я в другия край на острова. — Еван-гелия. Еван-ге-лия! — извика тя.

Минаха няколко секунди, но отговорът дойде високо и ясно някъде над маслиновите дървета.

— *Не?*

— Еван-ге-лия, *елла*... Каня ви теб и Дафни да вечеряме заедно в хотела, нали?

— *Не, ентакси.*

— Ето, разбрахме се — *теа* Ница избърса ръце в престилката си и влезе отново в хотела. — Десет часа, нали? Това е Гърция, тук се

храним като цивилизовани хора, а не като твоите американци, които вечерят заедно с кокошките.

След като каза това, Ница се захвана с обедната смяна, като не спираше да мърмори.

— Ще вечерят в 5 часа, какво им става на тези американци? — тя поклати глава. — Толкова нецивилизовано — изсумтя тя, приведена, с увиснала между пръстите цигара, като се почеса по крака и изчезна в кухнята.

[1] Путана (гр.ез.) — обидна дума, проститутка, курва. — Б.р. ↑

15. ЕРИКУСА

1999 г.

Изсушените връзки риган висяха от всички равни повърхности и рафтове в избата. Завързани на снопове от по десетина клонки, съхнещите билки изпълваха въздуха със силния си аромат. Дафни усещаше гъделичкане в носа си всеки път, когато се надигаше на пръсти, за да свали поредната връзка треви. Тя ги смъкваше една по една от тавана и ги хвърляше върху голямото бяло платно, което беше разстлала на пода.

Само преди две седмици, скоро след пристигането на Дафни в Гърция, я-я беше приготвила един вързоп със студена *пататопита* за обяд и двете бяха прекарвали целия ден в планината, берейки див риган. Сега я-я беше преценила, че риганът беше достатъчно изсушен и готов за ронене.

— Дафни, ето. Донеси го тук. Готова съм — извика я-я от вътрешния двор.

С подложени под коленете сгънати кърпи, за да не се ожулят на камъните на двора, Дафни и я-я коленичиха една до друга върху друг искрящ от чистота чаршаф. Те хващаха всяка една връзка риган между пръстите си и я прокарваха по металната мрежа на шредера^[1]. Прокарваха ръце по барабана и гледаха как изсъхналите листенца се посипваха върху чаршафа като благоуханен дъжд.

Този ритуал продължаваше цяла сутрин и откъсваше Дафни от привичното ѝ самотно плуване в залива. Но Дафни не съжаляваше. Тук тя се чувстваше като в рая, коленичила, затънала до лакти в изсушен риган и припяваща заедно с розовия касетофон в кухнята, от който се носеше гръцка музика.

— Дафни му — я-я поклати глава, гледайки как внучката ѝ пееше поредната стара мелодраматична любовна песен. — Понякога си мисля, че си се родила в неподходящо време. Такова модерно американско момиче, пък те тегли драмата, сякаш си самотна старица,

която си припомня своята младост, или сякаш си някоя героиня от нашите митове, която се вира в морето и очаква завръщането на своя любим. Това са песни за самотни старици, а не за красиви млади момичета.

— Ти така ли си правила, я-я? — Дафни протегна ръка и я постави върху рамото на баба си. Момичето почувства кокалите под тънкия плат. — Седяла си тук и си гледала морето, в очакване папу да се върне?

Я-я рядко говореше за *папу*, дядото на Дафни, който беше изчезнал безследно през войната. Една сутрин той бе целунал за сбогом жена си и малката си дъщеря и се беше качил на *каики* с осем други мъже. Планът бил да съберат пари и да отидат до Керкира, за да накупят достатъчно провизии, та да изкарат зимата. Но *папу* така и не беше пристигнал в Керкира. Лодката беше изчезнала безследно. Повече никой не беше чул и видял *папу* и осемте други мъже на борда на *каикуто*.

— Аххх, Дафни — я-я въздъхна. Това беше онази дълбока, печална въздишка, която според Дафни можеше да доведе до някоя жалейна песен, но не стана така. — Да — потвърди я-я, без да спира да рони ригана, зареяла поглед към хоризонта. — Седях тук, под голямата маслина. От тъмно до тъмно гледах и чаках. Отначало имах надежда. Надежда, че той ще се върне. Седях тук с майка ти на гърдите, вирах се в морето като Егей, който търсел белите платна на Тезей. Но на хоризонта не се виждаше нито едно платно. Нито черно, нито бяло. Нищичко. Но за разлика от Егей аз не можех да се хвърля в морето под краката ми, макар че неведнъж ми се е искало и дори съм мечтала да го направя. Защото бях майка. А после, както изглежда, станах и вдовица.

Я-я вдигна ръце да поправи забрадката си и отново насочи цялото си внимание към ригана. Сега, както винаги, имаше работа за вършене, задължения и приготовления за предстоящата сурова зима. Сега, както навремето, нямаше време за оплакване на миналото, за онова, което се беше случило и което би могло да се случи. Сега, както навремето, самосъжалението беше неприемливо и недопустимо тук. Те привършиха събирането на ригана в мълчание. Пръстите на старицата затваряха капачките на бурканите без никакъв намек за артритната болка, която пронизваше всичките ѝ стави.

Бяха изминали няколко месеца от онзи ден в лекционната зала, когато Дафни беше потънала в очите на Алекс. Бяха изминали само няколко седмици, откакто държането за ръце и целувките вече не им бяха достатъчни и накрая тя се беше съгласила да отиде в неговата стая, да легне с него в двойното легло и да се любят до залез-слънце, когато стана време да се прибере у дома. Сега, когато Дафни знаеше какво беше да лежи до него, да заравя пръсти в косата му, докато той спеше, я болеше, като си представяше как се беше чувствала я-я, протягайки ръка в леглото и не намирайки никого, нищо друго, освен пустота.

Онзи ден, под маслиновото дърво, докато кихаше от силната миризма на изсушен риган, Дафни за първи път позна болката на разбитото сърце. Разбито, но не от момче. Тя се влюбваше в Алекс, и то много — сега единствената болка, която чувстваше, беше породена от тяхната раздяла.

Онази сутрин под маслиновото дърво Дафни разбра какво е да те боли сърцето, защото тя най-сетне осъзна, че когато *papu* не се беше завърнал, я-я беше загубила не само своя съпруг, но и всякакъв шанс за по-добър живот. За разлика от историята за смелия Одисей и върната, търпелива Пенелопа, която я-я толкова обичаше да разказва, в нейната съдба нямаше епични митове или легенди. Когато *papu* беше изчезнал, нейното бъдеще се беше почернило също като траура, който тя щеше да носи до края на живота си.

В този момент Дафни даде обещание пред себе си. Тя щеше да поправи случилото се. Щеше да направи живота на я-я по-лек. Дафни се закле, че щеше да довърши образованието си, да си намери работа и да работи неуморно, за да подсигури по-добър живот на баба си. Тя щеше да направи онова, което *papu* така и не беше успял и което нейната собствена майка отчаяно се опитваше да направи — борейки се със суровата действителност на имигрантския живот.

Когато прибраха подредените буркани и бутилки в кухнята, я-я приготви семпъл обяд от задушен октопод и салата. Докато те ронеха ригана, октоподът къкреше в една тенджера, потопен в марината от бира, вода, сол и два цели лимона. След като го набучи няколко пъти с вилицата, я-я прецени, че октоподът беше омекнал достатъчно. Поръси го със зехтин и морска сол и го метна на скарата на двора, за да се обжари.

— Дафни му, ти помниш ли историята за Ифигения^[2]? — попита я-я, докато сваляше октопода от огъня.

— Да, аз много обичам Ифигения, горкото момиче. Представяш ли си как е възможно баща да постъпи по този начин със собствената си дъщеря? Разкажи ми отново тази легенда, я-я.

— Ах, *ентакси*, кукла му. Ифигения — я-я взе чинията от скута си и я остави на масата. Тя избърса устата си с края на бялата си престилка и се впусна да разказва трагичната история за младото момиче, чийто баща цар Агамемнон я беше принесъл в жертва на боговете, за да си осигури попътен вятър за корабите на гърците. Царят излъгал жена си и дъщеря си, като им написал в писмо, че иска да я омъжи за бог Аполон. Но когато сватбената процесия стигнала пред олтара, девойката осъзнала, че вместо да я омъжат, щели да я принесат в жертва.

Дафни потрепери, чувайки края на историята. Въпреки че бе много горещо, кожата ѝ беше настръхнала. Откакто се помнеше, Дафни обичаше историите на я-я, но митът за Ифигения винаги я разтърсваше. Всеки път, когато слушаше тази легенда, в ума ѝ изникваше жива картина на младо момиче, точно на нейната възраст. Но сега картината беше още по-ясна. Откакто Алекс се беше появил в живота ѝ, Дафни можеше да си представи вълнението, с което Ифигения бе пристъпвала към своя бъдещ жених. Дафни се виждаше как самата тя вървеше към олтара, представяше си как Алекс я очакваше там. Виждаше искрящите му сини очи, орфаните му бежови панталони.

Виждаше Ифигения, облечена в бяла, избродирана със златно роба с едно голо рамо, с венец от полски цветя върху дългата ѝ черна коса. Чувстваше тревожното вълнение на девойката, която стискаше ръката на майка си и вървеше по улиците на Авлида, докато хората я обсипваха с розови листенца. И тогава, всеки път, когато я-я стигаше до частта, където Ифигения разбираше, че нямаше да я омъжат, а да я принесат в жертва, Дафни усещаше как кръвта изтичаше от тялото ѝ, сякаш прерязваха нейната тънка шия.

— Не мога да повярвам, че наистина са постъпвали така, бабо. Да убиват собствените си деца, за да ги принесат в жертва на боговете. Защо са го правели? Защо някой би поискал подобно нещо?

— Ах, кукла му. Има много неща, които не можем да разберем. Но ти не се заблуждавай и не мисли, че само боговете са кръвожадни. Едно време... — продължи я-я, загледана в джезвето на огъня. — Едно време хората се допитвали до старите гадатели или до младите жрици, за да им разтълкуват волята на боговете. Но както често се случва, властта носи поквара. Разправят, че дори великият предсказател Калхант си имал свои мотиви да изпрати Ифигения на сигурна смърт — гъстото черно кафе се надигна гневно до ръба на медното брики. — Но ти не се тревожи, момичето ми. Подобно на фуриите боговете също често се оказвали благоразположени. Когато видял, че техните желания се изопачават и използват за егоистичните цели на човека, великият бог Зевс се разгневил. От този момент нататък боговете заповядали само старици с чисти, открити сърца да предават на хората волята на боговете и отредил тази чест на Оракула. Боговете знаели, че могат да вярват единствено на онези жени, които знаели какво е да обичаш, Дафни. Само тези жени могли да разберат колко ценен е животът.

Дафни наблюдаваше как я-я въртеше кафето в чашката си. Къде са тези благоразположени богове и фурии сега, питаше се тя. Щом бяха толкова справедливи, толкова честни, както твърдеше баба ѝ, тогава защо бяха допуснали животът ѝ да вземе такъв трагичен обрат? Дафни се питаше какъв ли би могъл да е животът на я-я, ако не носеше печата „вдовица“ като знак върху траурната си рокля.

Дафни знаеше, че беше получила скъпоценния дар да се роди в Америка с нейните неограничени възможности, равенство и студентски стаи, в които човек можеше да се скрие. Тя знаеше, че имаше късмета да е намерила Алекс и не искаше нищо друго, освен да продължава да открива нюансите на живота и любовта заедно с него. Загледана в своята чаша, Дафни си представяше как върви през живота, но не сама като я-я. Тя си представяше как държи ръката на Алекс — как върви до него, вместо в сянката му. Въртеше чашата ту насам, ту натам, изучавайки внимателно рисунките по утайката, за да ѝ разкрият пътя на живота ѝ.

Но нямаше полза. Както обикновено, Дафни не виждаше нищо повече от гъста кафеена кал.

[1] Шредер — уред с много зъбци и резачи. — Б.р. ↑

[2] Според най-разпространените гръцки митове Ифигения (на старогръцки *Ηφιγένεια*) е дъщеря на Агамемнон и Клитемнестра. Когато гърците се събрали в Авлида, за да отпътуват за Троя, Агамемнон, без да знае, убил една от свещените сърни на богинята на лова Артемида. Това разгневilo богинята и тя не пратила попътен вятър за корабите на гърците. Те се допитали до предсказателя Калхант и той им обяснил, че богинята е разгневена на Агамемнон и за да я омилостивят, трябва да жертват дъщеря му Ифигения. Агамемнон пратил писмо до Клитемнестра в Микена да доведе Ифигения в Авлида, като я излъгал, че иска да я омъжи за храбрия войн Ахил. Когато Клитемнестра пристигнала с дъщеря си в Авлида, разбрала истината. Молела Агамемнон да не жертва дъщеря им, но той отказал. Докато Ифигения вървяла към олтара за жертвоприношения, Артемида се смилила над девойката и на нейно място поставила кошута (или сърна) и след това помогнала на гърците да заминат благополучно за Троя. Ифигения станала жрица на Артемида. — Б.пр. ↑

16.

Беше славен, пък макар и изтощителен ден. Един от онези дни, които Дафни и Еви несъмнено щяха да си спомнят с умиление. Щом си тръгнаха от хотела на Ница, Еви моментално се покатери на гърба на майка си, още щом я видя да взема бамбуковата пръчка. Почуквайки по сухата земя, те поеа към къщата на я-я, като спираха само колкото Еви да откъсне най-едрите, най-узрелите и най-черните къпини.

Когато се прибраха у дома, Дафни приготви торбата с хавлиите, банските, бутилките с прясна вода и няколко сандвича с мортадела, които Дафни обичаше като малко момиче и които сега Еви също започваше да харесва. Те поеа, без други планове, освен да се насладят на деня и на споделената си компания, докато изследваха красотата на острова. Но на излизане от къщата Дафни се постара да включи още един член в тяхната изследователска експедиция.

Знаейки, че дъщеря ѝ няма да забрави скоро за ужаса си от змиите и че носенето на Еви на гръб през целия ден, през множеството баири и каменисти пътеки на острова скоро щеше да ѝ дотегне, Дафни отвърза Джак от неговото местенце в задния двор и го натовари с мисията на ценен помощник.

— Той ще бъде нашето малко островно такси — каза Дафни, като сложи Еви върху гърба на магарето и го поведе надолу по каменните стъпала, за да поемат на своето приключение.

Първата им спирка беше малката живописна църква на Ерикуса. С обраслото гробище, варосани снежнобели стени, прозорци с красиви стъклописи и лети на ръка свещи, които горяха в преддверието, църквата изглеждаше точно както Дафни я помнеше, сякаш беше замръзнала във времето. Отначало Еви се ужаси от идеята за погребаните мъртвци в двора на църквата и отказа да слезе от гърба на Джак. Точно когато Дафни се канеше да я свали насила, отец Николаос ги видя от гробището, където допълваше кандилата със зехтин и палеше фитилите им в памет на мъртвите. Подхванал дългите поли на черното расо с едната ръка и ръкомахайки оживено с другата,

отец Николаос се завтече през гробището право към тях. Това доведе Еви до истеричен пристъп, тъй като детето помисли облеченият в черни одежди брадат човек за някакъв излязъл от гроба демон.

Еви видя как майка ѝ се наведе да целуне ръката на свещеника. Но едва когато съпругата и децата на отец Николаос излязоха да видят каква беше тази врява, момиченцето повярва, че няма от какво да се страхува. Накрая, след продължителни увещания Еви се съгласи да слезе от гърба на магарето. Уловила за ръка тринайсетгодишната дъщеря на свещеника, тя последва майка си в църквата.

Вътре, изправен пред олтара с икона на Богородица с младенеца, отец Николаос прекръсти и благослови Дафни и Еви. Децата му стояха наоколо, притихнали и със сведени почитателно глави.

— Амин — каза отчето, когато завърши благословията.

Децата на свещеника бяха наблюдавали тази молитва стотици пъти, затова разбраха, че вече са свободни да излязат навън.

— *Елла, елла...* — те подръпнаха Еви за ръката и я изведоха навън да си играят, оставяйки възрастните да обсъждат подробностите около сватбата.

Всички бяха единодушни, че церемонията щеше да бъде простичка и традиционна. Съпругата на отчето, презвитера, както се наричаха жените на всички свещеници, предложи да изплете сватбените корони от полски цветя.

— Ще бъдат много по-красиви и символични от онези, които се продават в магазина — изтъкна тя, докато дундуркаше на коляно бебето, най-малкото от петте си деца.

— Получихме кръщелното свидетелство — добави отец Николаос. — Твоят млад човек е добре дошъл в нашата църква и се радваме, че сте избрали да се ожените в божия дом — голямата му уста се разтегна в широка усмивка, надзъртаща сред гъстата растителност на брадата му.

— Дафни — заговори съпругата на свещеника и поправи кока на тила си, — останете с нас за обяд — настоя презвитерата, докато бебето гукаше и протягаше ръце към баща си.

Отец Николаос се наведе и взе детето от скута на жена си. Щом се озова в силните ръце на баща си, бебето вдигна пухкавите си ръчички и се вкопчи в дългата му брада, предизвиквайки дружен смях. Презвитерата ги гледаше с ведра усмивка.

За момент Дафни се изкуши да приеме поканата. В отец Николаос и презвитерата имаше нещо, което я привличаше към тях. Погледнато отвън, Дафни нямаше абсолютно нищо общо с простодушния свещеник и неговата мила, но измъчена жена. Градският начин на живот и възгледите на Дафни бяха толкова далеч от тази благочестива семейна двойка, която живееше и дишаше според църковните правила и обичаи. Дафни знаеше, че те щяха да са потресени, ако откриеха, че в Ню Йорк тя почти не стъпваше в църква и че Еви асоциираше Великден с великденския заек, а не с тържествената прослава на Христовото възкресение. Отчето и презвитерата биха се ужасили, ако знаеха, че Еви не се беше причестявала от кръщенето си. Тук, както във всички гръцки православни църкви по света, всяка неделя, като седмичен духовен витамин, родителите ревностно следяха децата им да се наредят пред свещеника и да се причестят с нафора и вино. Свещеникът топваше една и съща златна лъжица в потира и после в устите на децата. Не че Дафни не искаше да повярва, че причастieto беше благословено свише и затова дезинфекцираше всички бактерии, нищо подобно, тя вярваше и дори искаше да участва в ритуала на светото тайнство. Но все пак реалността на живота ѝ като самотна майка не оставяше място за романтични заблуди. Всеки път, когато Еви се разболяваше, дори това да беше най-обикновена простуда, която изискваше да си остане вкъщи за няколко дни, в света на Дафни настъпваше хаос. Дафни отдавна беше решила, че докато не модернизираха и не хигиенизираха църковните практики, причастieto щеше да бъде поредният елемент от нейното детство в Гърция, което щеше да остане непознато в американизирания свят на Еви.

Дафни видя как презвитерата пое бебето от ръцете на мъжа си. Тя залюля детето, като му шепнеше на ухото, доближи се до олтара и коленичи пред голямата икона на Богородица с пухкавия младенец на ръце. Презвитерата се протегна и целуна краката на Богородица, после повдигна детето, за да направи същото, а бебешките му лиги оставиха влажна следа върху бледосините гънки на дрехата на младенеца Иисус.

Колкото и да ѝ беше приятно в компанията на тази одухотворена съпружеска двойка, Дафни знаеше, че когато се омъжи за Стивън, тя няма да има много възможности да прекарва целия ден само с Еви.

Затова Отклони любезно поканата и обеща да им гостува някой друг път.

От църквата Дафни, Еви и Джак поеха право към залива, където постлаха едно голямо одеяло почти до самия бряг и го отрупаха с храната, която Дафни беше донесла. Почти не говореха, докато ядяха сандвичите. Просто седяха на одеялото; Дафни с изтегнати напред крака, а Еви сгушена в скута ѝ, облегнала гръб върху слабия торс на майка си. Къдриците на момиченцето се спускаха по гърдите и ръцете на Дафни като буйните води на тъмен водопад. Те седяха, похапваха обяда си, гледаха към хоризонта и наблюдаваха въздушния балет на чайките, които се спускаха стремглаво към морската шир, издигаха се стремително и се рееха безгрижно в безоблачното небе.

На Дафни ѝ хрумна да разкаже на Еви приказка, някоя от историите на я-я — може би онази за Персефона или пък за Купидон и Психея. Но когато понечи да заговори, Дафни погледна дъщеря си и се изненада от умиротвореното изражение на лицето ѝ — розовите ѝ бузи, устните ѝ като розова пъпка, тъмния воал на дългите мигли, които потрепваха като крилца на пеперуда при всяко премигване. Нейното малко момиче изглеждаше щастливо — истински, непресторено щастливо. Дафни почувства прилив на емоция в гърдите си и очите ѝ се напълниха със сълзи.

Еви беше щастлива. И радостта на детето не се дължеше на някой подарък или играчки, или на нещо материално. А на това място. На този момент. Точно както беше казала я-я, от самия факт, че Дафни беше останала на едно място достатъчно дълго, така че дъщеря ѝ да можеше да я хване.

Дафни отново понечи да заговори, но в този миг излезе силен вятър, който напълни с пясък очите и устата ѝ. Докато търкаше насълзените си, пламнали очи, тя отново погледна Еви, която беше извила гръб и гледаше някъде зад тях, към ивицата дървета, които ограждаха плажа.

— Какво има, миличка? — попита Дафни, продължавайки да търка очите си.

— Чу ли това? — Еви погледна назад към дърветата.

— Кое?

— Стори ми се, че чух някой да пее — обясни Еви, като се обърна с гръб към майка си и огледа плажа. — Женски глас — тя

пристъпи няколко крачки по-близо до дърветата. — Много нежен и красив... пее на гръцки.

Дафни се изправи на крака и погледна към гъсталака. Невъзможно, помисли си тя, а по гърба ѝ полазиха тръпки. Дафни протегна ръка към дъщеря си. Спомни си как беше стояла тук като младо момиче, почти на същото място, и се беше напъняла да чуе най-лекия шепот от песента, която носеше вятърът.

— Виж какво, Еви — каза тя, като прегърна момиченцето и го придърпа отново на одеялото. — Когато бях малка, аз идвах тук всеки ден и плувах съвсем сама в залива. Никога не съм се страхувала да оставам сама в морето, защото я-я ми беше разказала историята за шепота на кипарисите. Тя ми казваше, че островът ще ме пази и ще ми говори с шепот и песни.

Очите на Еви се разшириха и тя стисна ръката на майка си.

— Като призраците ли? — тя потръпна. — Значи съм чула някой призрак — детето се сгуши в скута на майка си.

— Не, Еви, миличка. Няма призрази — Дафни се засмя на иронията — навремето тя самата се беше молила да чуе онова, от което Еви се ужасяваше сега. Да чуе гласовете, беше нейното най-силно желание — но като повечето мечти на Дафни, то никога не се беше реализирало.

— Това е още една история, като легендите за Персефона или Арахна — продължи Дафни, — ... древен мит, който да разказват бабите край огъня вечер. Сигурно си чула отзвук от радиото на Ница. Хората все се оплакват, че тя го пуска прекалено високо — Дафни видя как по лицето на Еви се изписа облекчение.

— Но когато ти ми каза, че си чула някой да пее, аз си спомних как, когато бях малко момиче, седях тук с часове, чаках и се питах дали някога ще чуя шепота на кипарисите.

— Никога ли не го чу?

— Не, миличка, никога — призна Дафни, поглеждайки към горичката. — Той не съществува. Шепотът на кипарисите не съществува.

Към осем часа вечерта, когато слънчевите лъчи започнаха да отслабват и знойната жегата отстъпи място на вечерната прохлада,

Дафни погледна часовника си. Беше време да съберат нещата си и да тръгнат към къщата. Предвождайки кервана от Джак и Еви покрай къпинака, Дафни погледна дъщеря си и отново изпита силен прилив на емоции. Лицето на Еви сияеше, озарено.

— Беше хубаво, нали, миличка? — попита Дафни.

— Мамо, това беше най-хубавият ден в целия ми живот — извика Еви, като се приведе напред и прегърна с ръчички шията на магарето.

— За мен също... най-хубавият ден — Дафни кимна в знак на съгласие и се усмихна на дъщеря си, стисна юздите на Джак и продължи да върви към дома. *Това беше най-хубавият ден в целия ми живот*, не спираше да си повтаря тя.

Вярно беше, тя бе забравила колко прекрасен, колко щастлив може да бъде денят, прекаран в нищоправене. Но сега, осъзна Дафни, щом Еви беше до нея, денят не можеше да мине напразно. Дори най-простичките удоволствия в живота — пикник, пясъчен замък, разходка върху гърба на старо, изморено магаре, бяха повод за празник, за радост, каквато никога не си беше представяла.

17.

Седнала на ръба на леглото, Дафни трепна болезнено, когато намаза внимателно изгорелите си рамена с лосион лимонита. Когато нанесе последните капки от млечната емулсия върху зачервената си кожа, тя пое дълбоко дъх и събра цялата останала сила в бодящото я тяло, за да се изправи на крака. Загърната в хавлията си, отиде до гардероба и го отвори, разглеждайки съдържанието му, преди да намери онова, което търсеше. Дафни облече през главата си една синя рокля без презрамки.

— Я-я, Еви, *наме*, да вървим. Готова съм — извика Дафни и се пресегна, за да вземе фенерчето от писалището, защото знаеше, че щеше да им трябва допълнителен източник на светлина по неосветените улички и пътеки на острова. На излизане с фенерчето в ръка Дафни зърна отражението си в огледалото. Тя се закова на място и обърна глава, за да разгледа отражението си по-внимателно. Тъмните кръгове под очите й ги нямаше. Нямаше и следа от изпитото изражение със сивкав тен, което я посрещаше в огледалото у дома. Нямаше го небрежния чорлав кок, в който прибираще косата си, когато готвеше. Тази вечер жената, която я гледаше от огледалото, беше по-млада, по-щастлива, по-жива и енергична от когато и да било. С лекия слънчев загар, пуснатите свободно къдрици, ефирната лятна рокля и най-важното, със спокойното, ведро изражение на лицето — жената в огледалото не беше възел от притеснения и тревоги. Тази жена беше щастлива. Тя беше безгрижна. И красива. За първи път от много време насам Дафни се чувстваше красива.

— Ела, Еви, я-я, *наме* — да тръгваме — извика тя, преди да си открадне още един поглед в огледалото и да изхвъркне през вратата.

Точно в 22:05 часа Дафни, Еви и я-я минаха през двойните врати на хотел „Ница“. Щом влязоха вътре, ги посрещна оглушителната музика на бузуки, която гърмеше в лобито. Но колкото и да беше висока музиката, тя беше ритмично заглушавана от крясъците на шестима рошави френски туристи, които седяха на бара и се

надпиваха, като според правилата на импровизираната игра викаха „Опа!“ всеки път, когато някой обръщаше на екс чашка с узо — а това, съдейки по честотата на възклицанията, се случваше веднъж на няколко секунди.

— Дафни! — извика Попи от столчето си на бара, където седеше между двама млади французи с чашка в ръка. — *Елла*, ела да играем. Запознай се с новите ми приятели — Попи скри устата си с длан и се изкиска, преди да извика „Опа“ и да гаврътне шота. Новите ѝ приятели веднага последваха нейния пример.

— *Опа!* — изреваха французите.

Дафни, клатещата с изумление глава *я-я* и дори малката Еви стояха наред лобито и гледаха Попи. *Я-я* събра ръце на гърдите си като за молитва, клатейки ги напред и назад, надавайки отчаяни възгласи. Дафни погледна баба си, знаейки, че този жест обикновено предшества плачевното вайкане, затова моментално реши, че няма да допусне подобни изпълнения тази вечер. Умората отпреди малко изчезна и Дафни се почувства пълна с енергия. Може би беше от бузукитата, може би беше заради красивата жена, която я беше посрещнала в огледалото, или заради аурата на свършения ден заедно с Еви; независимо каква беше причината тази вечер Дафни се чувстваше жива и нямаше да позволи някой пристъп на печално вайкане да ѝ съсипе настроението. Преди *я-я* да успее да подхване първата строфа, Дафни се устреми към Попи, подхвана я под ръката и на практика я вдигна от стола.

— Хайде, братовчедке — настоя тя. — Вземи си довиждане с твоите нови приятели.

— Но, Дафни... — запротестира Попи и се наведе, за да пошепне в ухото на Дафни. — Толкова са сладки.

— И са на половината на твоите години — Дафни се разсмя и издърпа Попи. — Освен това, имаш нужда от малко твърда храна.

Тя с усилие отдели Попи от новата редица шотове, които вече бяха налети и очакваха жадните смелчаци. Подхващайки Попи с две ръце, Дафни се концентрира върху мисията да отдалечи братовчедка си от бара. Докато пристъпваше заднишком и се мъчеше да отклони вниманието на Попи, Дафни изобщо не забеляза човека зад себе си, който стоеше с гръб към нея и разговаряше с *я-я*.

— Ох — извика тя, когато се блъсна с всички сили в здравия гръб, без да изпуска Попи от хватката си, за да не би братовчедка ѝ да използва сблъсъка като възможност да се отскубне от ръцете ѝ и да се върне на бара.

— *Малака* — процеди ядосаният мъж и се обърна да види кой го беше блъснал, прекъсвайки разговора му.

Дафни плъзна очи по широкия гръб на мъжа, очите ѝ обходиха широките рамена и здравия врат. Когато той се обърна, тя видя широките му гърди, под разкопчаните горни копчета на ризата му се подаваха леко прошарени косми. Погледът на Дафни пропълзя нагоре, докато накрая се спря на лицето му.

По дяволите! Беше Яни.

— Не те видях — Дафни впрегна цялата си воля, за да сдържи напирещата подигравателна забележка по негов адрес, която той несъмнено заслужаваше като наказание за минали провинения. Но знаейки, че Яни беше нейната единствена възможност да стигне до Керкира утре, Дафни си наложи съзнателно да се въздържа от всякакви саркастични коментари. Въпреки че не успя да се насили да се усмихне, тя направи следващото най-добро нещо, на което беше способна. Стисна зъби и удържа езика си зад тях.

— Явно ръцете ти са заети — той взе дебела оръфана книга от масичката до него. После се обърна и килна моряшката си шапка към я-я, преди да се насочи към малката маса в другия край на лобито, далеч от глъчката и навалищата.

След като си пое дъх и си възвърна самообладанието, Дафни поведе своите хора към вътрешния двор отзад. Точно когато завиха зад ъгъла на една от отрупаните с цветя площадки, през вратите на кухнята се появи Ница, понесла четири големи чинии и с увиснала в ъгъла на устата си цигара.

— Ето я, ето я моята *нимфи*. Ето я нашата красива булка — възкликна тя, минавайки покрай тях, забързана към масата, за която бяха четирите благоуханни чинии.

Дафни видя как Ница сервира ястията на двойка красиви италианци и двете им малки деца. Ница не попита кое ястие за кого беше. Тя никога не забравяше лицата и поръчките на гостите си.

— Добре, *кали орекси* (добър апетит) — пожела им Ница, изправена над семейството с ръка на кръста, без да спира да пафка

цигарата. — Пригответила съм чудесна изненада за десерт. Деца, на вас много ще ви хареса — тя разроши косата на момченцето и пощипна бузата на по-малката му сестра.

— Евангелия, Дафни. Елате тук — Ница размаха ръце и ги повика да отидат при нея. — Пригответих ви специална маса, ето тук — и ги поведе към кръглата маса в средата на вътрешния двор, която беше украсена с кошница, пълна с бели и сини полски цветя.

— Благодаря ти, Ница — Дафни целуна домакинята по двете бузи.

— Евангелия — засмя се Ница, като избърса ръце в престилката си и бръкна в джоба, за да си извади друга цигара, — знам, че ти си ненадмината в гозбите, но тази вечер се постарях.

— Ница, *елла*... Ти си по-добрата готвачка. Научила съм толкова много от теб — настоя *я-я*, като седна на стола. — Всеки знае, че ти си най-добрата готвачка на острова.

— *Елла*, Евангелия. Стига — Ница размаха ръце във въздуха и наоколо се разлетя пепел от цигарата ѝ, — моля те, аз изобщо не мога да се сравнявам с теб...

— Не говори глупости, Ница — настоя *я-я*, с леко помръкнало лице при вида на голямата бутилка домашно вино от избата на Ница, което украсяваше масата наред с кошницата цветя.

— Стига толкова — обади се Дафни, която следеше спора и обръщаше глава ту към едната, ту към другата жена, сякаш това беше някакъв кулинарен тенис турнир. Тя скръсти ръце. — Тази вечер аз съм съдията и журито и умирам от глад.

— Ох-ооо, великата американска готвачка ни поставя на изпитание. Аз съм готова, шефе — избоботи Ница и посочи към Дафни с цигарата си. — В края на вечерта ти ще ме молиш да се преместя в Ню Йорк Сити при теб и да готвя за всичките ти нафукани приятели.

— Хм, Ница — каза Дафни, наливайки малко вино в чашата на *я-я*, след което напълни чашата на Попи и своята. — Добре, тогава приеми това като прослушване за главната роля — засмя се и вдигна чашата си към Ница. — *Опа!* — извика Дафни и пресуши виното на един дъх.

— *Опа!* — включиха се *я-я* и Попи. Попи гаврътна виното, а *я-я* отпи едва-едва.

— *Она!* — обадиха се като ехо френските туристи от бара. Дафни и Попи се спогледаха и се разкикотиха неудържимо. Дафни си наля още една чаша вино, а Ница забърза към кухнята, за да започне прослушването.

След няколко минути тя се върна, носейки първото от множество ястия. Започнаха с асортимент от малки чинии с мезета; пикантна *мелидзаносалата* от печени на жар патладжани, намачкани с чесън и оцет, *тарамосалата*, *дзадзики*, сочни лозови сарми с борови ядки и мекото, топящо се в устата домашно сирене на Ница. След това дойдоха *тиропити* — малки триъгълни банички със сирене фета и ароматни подправки, последвани от пълнени цветове от тиквички, с пълнеж от ориз и свинско, толкова деликатен на вкус, че да не доминира над леко сладкия вкус на обвивката.

Основното ястие беше шедьовър. Вместо традиционната и очаквана риба на скара Ница изненада я-я и Дафни, като поднесе голямо плато с *бакалиаро*, изпържени до златисто медальони от треска, с цяла купа ароматна *скордалия*, пюре от картофи, чесън и зехтин.

— Ница! — възкликна Дафни, поглеждайки домакията, която я чакаше да опита рибата. — От години не съм яла пържен *бакалиаро*.

— Да, защото е бяла риба — пошегува се я-я, като се пресегна и я ощипа над лакътя. — *Елла*, Дафни му. Време е да заживеем отново.

Устните на Дафни се разтегнаха в красива, ведра усмивка. Устата ѝ се напълни със слюнка, когато намаза първото парче пържена риба със *скордалия* и го налапа цялото. Тя затвори очи и задъвка бавно, наслаждавайки се на комбинацията от вкусове и сюрреалистичното усещане на топящата се върху езика ѝ гладка картофена паста. Лютивият вкус на чесън отшумя, щом зъбите ѝ ухапаха рибата. Сладката хрупкава панировка се разпука, разкривайки коприненото вкусно месо на треската.

— Ето затова, Дафни му, повече никога не искам да те чувам да казваш, че не ядеш бяла храна — я-я се засмя и избърса устата си с хартиената салфетка. — Семейството и храната, Дафни му. Те са в кръвта ти, не можеш да избягаш от тях.

— Аз не искам да бягам от тях. Искам още една порция — Дафни се разсмя и набодя още един медальон на вилицата си, след което загреба с него *скордалия*.

Когато привършиха с основното ястие, всички се чувстваха доста преяли, а също и леко пийнали. Еви отдавна се беше спасила от масата с възрастните и си играеше в ъгъла с двете италианчета и котенцата. Смахът на децата се смесваше с музиката, разговорите на добре нахранените гости и с нежния прибой на вълните, които се разбиваха в далечината. В другия край на терасата френските туристи бяха заменили бара за голяма маса, отрупана с някои от най-прочутите ястия на Ница. Когато и последните чинии бяха раздигнати, никой не бързаше да си тръгва; хората пиеха, смееха се, разтапяха се в непретенциозното съвършенство на малкото цветно патио.

Колкото по-късно ставаше, толкова повече се усилваше музиката. Скоро малкото пространство пред масите се превърна в импровизиран дансинг. Първи станаха да танцуват двамата италианци, преплели тела в някакъв опиянен любовен транс, очевидно омагьосани от този райски остров и благодарни, че децата им бяха погълнати от кошницата с мъркащи котенца. Другите гости не откъсваха очи от италианците, които танцуваха унесено. В тази двойка имаше нещо омагьосващо, техните синхронни движения в сумрака, поклащането и приплъзването на бедрата им в съвършен ритъм, несъмнено усъвършенстван в любовните им прегръдки през годините, гушкането и интуитивно отгатване на извивките на телата им в нощния сън. Дафни наблюдаваше двойката, хипнотизирана и леко засрамена, чувствайки се като воайор, който нахлува в интимен любовен момент на други хора. Но италианците явно нямаха нищо против. Те дори не забелязваха другите. Продължаваха да танцуват, изгубени в магията на Ерикуса.

— Виж ги, Дафни. Вдъхват надежда, нали? Че двама човека могат да са толкова влюбени, след като имат деца, след толкова години заедно — Попи въздъхна, облакътена на масата и подпряла глава върху дланите си.

— Да, така е — отговори Дафни, извъръщайки очи към непрогледната чернилка на плажа. Но за разлика от Попи, за Дафни тази двойка не беше никакво огромно откритие, потвърждаващо съществуването на епична любов. Защото тя си беше представляла живота си точно такъв, беше планирала да извърви същия път.

— Хайде, Дафни — Попи хвана братовчедка си за ръката. — Хайде да им покажем на какво са способни местните.

— Не, не мисля, че...

— Хайде, мисли за това като за твоето моминско изпращане. Ставай да танцуваме — Попи я задърпа за ръката и я помъкна към дансинга. След още няколко опита да усмири Попи накрая Дафни отстъпи. Двете братовчедки се присъединиха към двойката италианци на малкия дансинг. Италианците ги погледнаха и се усмихнаха, когато видяха двете жени, но почти веднага насочиха вниманието си един към друг. От другата страна на патиото французите избухнаха в диви одобрителни възгласи, когато братовчедките завъртяха бедра в чувствен кючек.

Дафни вдигна ръце над главата си, като щракаше с пръсти и въртеше китки в тон с протяжния ритъм на бузуките. Попи последва примера ѝ, вдигна ръце и раздвижи кръшно бедра в ритъма на гръцката музика. Дафни се въртеше, танцуваше, кършеше бедра и се смееше заедно с братовчедка си, отметнала глава назад, а къдриците стигаха до средата на гърба ѝ. Увлечена в извивките, Дафни извика от сърце „Опа“!

Тя се изправи, опиянена от радостта на разтоварването и отърсването от задръжките. Дафни се потопи в момента, удивена колко млада се чувстваше, колко чувствена, колко сексуална. Бедрата ѝ сякаш чувстваха ритъма, сякаш предсещаха следващия удар на тарамбуките, следващия акорд на бузуките, още преди звукът да е излязъл от стерео колоните. Гръцката музика беше драматична, както винаги, и Дафни ѝ се наслаждаваше, както никога; потопена в мъгла от музика, танц, цигарен дим и възгласите на група пияни туристи.

Когато след протяжната мелодия на бузуките последва традиционен моряшки танц, Дафни се обърна към братовчедка си. Очите ѝ грееха под завесата черна коса, която закриваше отчасти лицето ѝ, докато танцуваше. Тя улови погледа на Попи и двете братовчедки закимаха в унисон, знаейки какво следваше. Те застанаха една до друга, прегърнати през рамената, с докосващи се бедра.

Дарараръм, дарараръм... Музиката ги призоваваше.

Щракайки с пръсти в тон с музиката, Дафни наклони глава напред, като почукваше с върховете на обувките си в очакване на точния момент, за да започнат танца.

Дарра... дарараръм. Дарра... дарра... дарараръм. Музиката започна бавно, всяка нота се разтягаше във въздуха, разделена от

съвършено отмерена пауза, така че да подчертае драматизма на песента. За туристите това беше песента на Зорба, песента, която познаваха в изпълнение на Антъни Куин и която бяха гледали безброй пъти по телевизията. Но за местните хора, за гърците, това беше сиртаки — танц, изпълняван при всеки щастлив случай в живота им, на всяка сватба, на всяко кръщение, на всеки Великден, откакто се помнеха. Сякаш тази песен, тази музика течеше във вените им като ДНК, която ги свързваше един с друг и с този остров.

Стъпка наляво, после надясно, братовчедките се движеха в унисон. С прецизна отмереност те скочиха първо напред, после назад, след това отново напред. Дафни коленичи на едно коляно, загреба с ръка невидимия пясък от пода, после се вдигна точно навреме за следващия акорд, за да се изправят на крака и да започнат стъпките отначало. Темпото се ускоряваше, а заедно с него и бързината на танца. Полюлявайки се наляво и надясно, Дафни погледна към я-я и забеляза, бе баба ѝ махаше на някого в другия край на терасата, явно канейки го да отиде на тяхната масата.

ДАРАРАРЪММММ. Братовчедките подскочиха напред, този път по-високо и с повече сила, под ускоряващия се ритъм на музиката. При скока Дафни погледна наляво и видя Яни да сядат на масата до я-я.

ДАДАДА — ДАДА — ДАДА. Все по-бързо и по-бързо, Дафни и Попи се поклащаха, пристъпваха и скачаха в такт с лудешкия ритъм. Всички очи бяха приковани към тях и всички гости пляскаха и ги насърчаваха с възгласи. Дафни и Попи тъкмо се спуснаха на едно коляно, когато на дансинга се разби първата чиния, последвана от втора и трета. Докато отмяташе глава на ляво и на дясно, Дафни видя, че не друг, а Ница чупеше чинии върху мозайката, въоръжена с цял куп. Накрая, точно когато музиката беше толкова лудешка, че за Дафни и Попи беше физически невъзможно да скачат или да танцуват по-бързо, се разнесе последният драматичен акорд — ДАРАРАРЪММММ. Танцът свърши с апломб и братовчедките паднаха в обятията си, потни и щастливи.

— Беше страхотно — Дафни едва успя да изрече думите. Тя се довлече до я-я, подпря се на масата и изгълта една голяма чаша вода.

— Попи, Дафни... красота — възкликна старата жена, събрала ръце пред гърдите си. — Яни, видя ли моите момичета колко красиво танцуват? — тя смушка Яни с лакът.

— Да, беше красиво сиртаки, дори съвършено — съгласи се той, като вдигна чашата си и кимна.

Комплиментът така и не стигна до ушите на Попи, която вече беше на масата с французите, приемаше поздравленията им и почерпка с чаша вино. Но Дафни не пропусна думите на Яни. Всъщност тя не вярваше на ушите си.

— Благодаря — каза тя, като избърса мокрото си чело с опакото на ръката си. — Не помня кога за последно съм танцувала сиртаки. Не мога да повярвам, че дори помня стъпките.

Дафни погледна сътрапезниците си, искаше ѝ се да им каже, че знаеше за бабата на Яни, че Ница ѝ беше разказала историята, но Яни я изпревари.

— Дафни, твоята я-я ми каза, че утре трябва да те откарам до Керкира.

— Да — отговори Дафни, все още задъхана и плувнала в пот. — Ако не те притеснявам — все още се чувстваше неудобно от мисълта да остане сама с този мъж. Но знаейки, че няма друг изход, тя се постара да се държи възпитано.

— Няма проблем. Аз вдигам мрежите в 6 часа сутринта и ще можем да тръгнем към 7:30. Ще отидем до Сидари. Утре имам малко работа там. От Сидари ти можеш да вземеш такси до Керкира.

— Да, добре. Благодаря — отговори Дафни с облекчение, тъй като на практика щеше да се възползва от вече планираното пътуване на Яни. Въпреки похвалите на баба ѝ за този човек Дафни не искаше да му бъде задължена. Преди да продължи обаче, Дафни чу да я викат от другия край на терасата.

— Дафни му. Дафни — викаше я Ница. — Дафни, елла, танцувай. Поздравявам те с тази песен — извика домакинята, сочейки с пръст някой зад бара, някой, който явно пускаше музиката. Когато първите звуци се понесоха от колоните, цялото патيو изригна в аплодисменти. Туристите нямаха представа какво приветстваха и защо ръкопляскаха, а и вече бяха твърде пияни, за да се интересуват от такива подробности.

— Ела, да танцуваме — извика Ница и запляска с ръце.

— Не, Ница, не мога — Дафни поклати глава. — Наистина не мога.

— Елла, Дафни — извика отново Ница.

— Хайде, Дафни, върви — Попи стана, с узо в ръка и я изкомандва от другия край на патиото.

— Я-я... — Дафни погледна умолително баба си.

— Домакинята те кани. *Пегене*... хайде, танцувай заради нас. Ти си млада и красива. Танцувай — каза я-я, сочейки с глава празния дансинг.

Дафни погледна баба си и се насили да се усмихне. Тя знаеше, че вече няма връщаше назад. Протоколът изискваше да изпълни желанието на домакинята, макар че всъщност не искаше да изнася спектакъл пред очите на гостите. Дафни посегна и взе от масата наполовина пълната си чаша с вино. — *Ямас*... наздраве — извика тя и изпи виното на един дъх, преди да излезе на дансинга.

Щом стъпи там, музиката я завладя, а последната глътка вино ѝ вдъхна увереност. Тя се завъртя в кръг, вдигнала ръце над главата си, извивайки китки в такт с бедрата си. Дафни знаеше, че тя не беше най-добрата танцьорка; в това отношение Попи определено я превъзхождаше. Но тъкмо в това се криеше прелестта на гръцките танци. По-важно беше да се вживееш в музиката, да изразиш себе си чрез движенията, отколкото да владееш техниката. А тази вечер, въпреки първоначалното си смущение Дафни затвори очи и почувства как всеки звук и всяка нота отекваха в тялото ѝ.

— *Ona!* — Дафни чу как някой извика и почувства как по лицето и косата ѝ се посипаха листенца от цветя, докато тя се въртеше в кръг. Без да отваря очи, тя вдигна брадичката си към небето и почувства как нежните листенца погъделичкаха клепачите и устните ѝ, сякаш бяха ситни капчици топъл летен дъжд.

— *Ona!* — повтори гласът и Дафни усети още една вълна от цветни листенца да се посипват по тялото ѝ. Те обсипаха рамената и ръцете ѝ като любовни милувки. Тя се въртеше отново и отново, отвори очи, после ги ококори още по-широко. Там, точно пред нея, стоеше Яни.

— *Ona!* — извика още веднъж той, като откъсна листенцата от червения карамфил и ги посипа върху танцуващата Дафни.

18.

На другата сутрин, докато вървеше по бетонния кей към пристанището, Дафни благодари наум на Бог, задето беше послушала я-я и се беше насилила да хапне нещо, преди да излезе от къщата. Плачеше ѝ се, когато отвори очи преди, съмване и почувства жестоката пулсираща болка в главата си, плод на прекаляването с домашното вино на Ница. Още повече ѝ се плачеше при мисълта, че трябваше да прекара сутринта на *каики* — тет-а-тет насаме с Яни — без буфери като баба ѝ, бузуките или виното на Ница.

Тя се почувства малко по-добре след студения душ и *брикито* с горещо, силно гръцко кафе, което ѝ приготви я-я. Но дори тогава храната беше последното нещо, за което би помислила Дафни. Стомахът ѝ вреше и кипеше, така че тя не смяташе, че е възможно да погълне и задържи нещо. Но въпреки протестите на Дафни баба ѝ настоя да не тръгва, преди да изяде един комат селски хляб със златиста коричка и шепа домашни черни маслини. Я-я вярваше, че комбинацията от солените маслини и сбития хляб е най-сигурният лек за махмурлук, който щеше да успокои стомаха ѝ и да облекчи главоболието.

Отначало Дафни не повярва и загриза хляба и маслините само за да угоди на я-я, а стомахът ѝ се обръщаше при всяка хапка. Но след няколко минути хлябът и саламурата сътвориха магията си, точно както беше обещала я-я. Дафни се почувства по-добре, краката ѝ спряха да треперят и да заплашват да се огънат под тежестта на тялото ѝ. Стомахът, макар все още чувствителен, не се опитваше да се освободи от съдържанието си всеки момент. Когато пристигна на пристанището, Дафни вече се чувстваше що-годе нормално.

— Дафни, ето... насам — тя чу гласа на Яни над гълчавата на другите рибари. Той се беше облегал на перилото на *каикито* и разстиляше таляните си да съхнат на палубата.

Яни прокарваше длани по грубите мокри мрежи и проверяваше за дупки.

— Идваш навреме — отбеляза Яни с каменно изражение. — Очаквах да закъснееш. Американците винаги закъсняват.

С протегнати ръце той вдигаше тежките таляни пред очите си, за да ги разгледа по-добре. Дафни спря очи върху тъмния силует на Яни, очертан на фона на ослепителната слънчева светлина. *Сигурно така е изглеждал Икар, помисли си тя, с прикрепени за ръцете, слепени с восък крила, окъпан от слънчевите лъчи, тъмен силует на фона на небето, преди да полети в своя съдбовен и фатален плонж към морето под него — ставайки жертва на своя хюбрис.* Сигурно и Яни щеше да бъде застигнат от своя хюбрис. Но Дафни се помоли наум, с надеждата гневът на боговете да го сполети малко по-късно — поне след като я закараше жива и здрава в Сидари.

Дафни вдиша дълбоко, преди да отговори, стараейки се да запази самообладанието и спокойствието си.

— Аз никога не закъснявам — каза тя и вдигна ръка над очите си, за да ги предпази от слънцето.

— *Елла* — извика Яни, като се надвеси над перилото и ѝ подаде почернялата си ръка. — Трябва да тръгваме — задава се *фуртуна* и трябва да стигнем, преди да излезе силният вятър.

Дафни погледна ръката на Яни и се пресегна инстинктивно, но не към него, защото имаше други планове. Тя вдигна ръка и се хвана за дървеното перило, стъпи с десния крак на палубата и се набра нагоре. Когато се изтегли и стъпи на външната палуба, Дафни прехвърли краката си през перилото. После седна на пейката, сви ръце в скута си и приглади дългата бяла пола върху краката си.

— Добре, да потегляме тогава — тя изгледа Яни, който стоеше на същото място, протегнал ръка към кея и клатещ глава. Дафни почувства прилив на сила. Подсмихна се и прокара пръсти през косата си, а мокрите къдрици сякаш оживяха под утринния ветреца.

— Явно упоритостта е отличителна черта на вашето семейство — подхвърли тихичко Яни, като прибра ръката си и отново се облегна на перилото, този път, за да изтегли котвата.

Само да стигнем до Керкира. Запази спокойствие. Дафни повтори сутрешната си мантра, преди да вдигне глава и да отвърне на сарказма на Яни.

— С нея са закърмени всички родом от Ерикуса, така че ти също я носиш в кръвта си.

— Не бъди толкова сигурна — изсумтя той и се настани зад голямото дървено кормило на *каикито*. Нахлупил моряшката шапка на главата си, разкراчил широко крака и стиснал дървеното кормило в грамадните си ръце, Яни с няколко ловки маневри изкара лодката от пристанището в открито море.

Първите дваисет минути плаваха в мълчание. Дафни не обичаше ненужни любезности и нямаше намерение да говори излишно сега, най-малкото пък заради Яни. Тя се надяваше на едно тихо пътуване, през което тишината щеше да бъде нарушавана единствено от приглушения плясък на вълните в стените на лодката или от пронизителните писъци на кръжащите над тях чайки.

Дафни се облегна на перилото. Тя протегна крака на палубата, облегна гърба си на металния стълб и наклони глава, така че лекият бриз да я обгърне в пелена от сол и морски пръски. В ума ѝ се въртяха толкова много неща. Беше затънала в ритъма на живота на острова, беше се отдала на радостта от простите удоволствия като разходката с Еви или следобедното кафе с я-я и беше изостанала с главната си задача: плановете за сватбата. Все още имаше неуредени детайли, списъци със задачи и наслаждаване на последните моменти на уединение, като този тук. Скоро животът ѝ щеше да се промени завинаги, преди самотата от изминалите години да бъде прогонена от отец Николаос, когато тя щеше да обиколи три пъти олтара, под ръка със своя съпруг, и увенчана с корона от полски цветя.

— Гладна ли си? — попита той.

Дафни отвори очи, стресната от гласа на Яни, който прекъсна мислите ѝ.

— Попитах дали си гладна? — повтори Яни, леко повишил глас, като се изправи, без да изпуска кормилото.

— Не, добре съм — отговори Дафни, въпреки стърженето в корема си. — Не съм гладна — излъга тя.

— Аз пък съм гладен — изръмжа той. — Ела тук и подръж кормилото — той се изправи, с една ръка върху руля, а с другата засенчи очите си и огледа морската шир.

Фактът, че Яни не помоли, а буквално ѝ заповяда какво да прави, не остана незабелязан за Дафни.

— Казах да дойдеш тук и да подържиш кормилото.

— Аз съм готвач, а не юнга.

— Не, твърдоглава си. Просто ела тук и задръж за малко руля. Трябва само да го държиш изправен. Всеки идиот може да се справи с това, дори един американски готвач.

Дафни почувства как кръвта нахлу в лицето ѝ. С ръце до тялото тя ги стигна в железни юмруци, забивайки нокти в дланите си.

— Стига, шегувам се — Яни се засмя. — Това беше шегата, Дафни. Толкова си напрегната, че се засягах от най-малкото. Дано твоят годеник да знае какво прави и да те разтовари от напрежението — Яни удари леко кормилото, с многозначителен смях. — Макар че за разлика от европейците американците не ги бива много в любовните дела. Може би твоят американец може да се допита до Ари; както знаеш, той е специалист по тънката част.

Дафни просто не можа да се удържи. Смяхът започна като спонтанен кикот някъде в дълбините на ума ѝ, но колкото повече си представяше Стивън да повежда разговор с Ари, толкова по-неудържим ставаше пристъпът. Тихият кикот скоро изригна и стомахът и раменете ѝ се разтресоха в бурни конвулсии при мисълта за Стивън и Ари един до друг, независимо при какви обстоятелства, още по-малко в мастър клас по ухаждане.

— Дафни — каза отново Яни. — Хайде, ела да подържиш кормилото. Трябва да свърша едно нещо.

Този път Дафни изобщо не се замисли. Тя се изправи и тръгна към капитанското място. Хвана се за перилото с дясната ръка, докато се придвижваше с олюляване към задната част на лодката, като внимаваше да не загуби равновесие. Вълните и вятърът се бяха усилили за краткото време, откакто бяха излезли в открито море, и люлееха лодката наляво-надясно все по-бързо и по-силно.

— Какво искаш да правя? — попита тя.

— Така, хвани руля — Яни застана зад Дафни. Взе ръцете ѝ в своите и я побутна по-близо до кормилото. Гърдите му се притиснаха до гърба ѝ. — Само дръж здраво, ето така.

— Това е лесно, всеки идиот може да го направи — подхвърли подигравателно Дафни. — Дори ти.

Тя се обърна и погледна крадешком мъжа, който само с едно съвършено абсурдно изказване беше успял да размекне нейната решителност и да я превърне от пасажер в юнга.

— Да, всеки идиот може да го направи — Яни кимна утвърдително, извъръщайки поглед от Дафни към вече бурното море. — Приливът е силен и върви срещу нас, пътуването до Сидари ще продължи по-дълго от обикновено. Огладних от морския въздух, както винаги. Гладен съм като вълк. Ти сигурна ли си, че не си гладна?

— Всъщност умирам от глад — призна Дафни.

Тя не беше възнамерявала да разговаря с Яни, още по-малко пък да обядва с него, но нещо в плаването в открито море събуди авантюристката в нея — както и вълчия ѝ апетит.

— Добре. Ти стой тук — аз се връщам веднага — преди Дафни да успее да попита къде отива, Яни свали ризата си, взе една окъсана стара платнена торба от палубата и я преметна през гърдите си. После стъпи на перилото и скочи от палубата, като се гмурна през глава във вълните.

— Какво, по дяволите... — Дафни видя как той изчезна под морската пяна. Тя продължи да стои, както той ѝ беше показал, стискаше кормилото на лодката и се мъчеше да го удържи право срещу течението. Оглеждаше тревожно морето, в очакване Яни да се появи. За човек, който обичаше морето и никога не беше изпитвал страх да бъде сред водата сам, Дафни се чувстваше странно тревожна. Не можеше да се каже, че беше захвърлена сам-сама наред нищото. От палубата тя виждаше ясно назъбените скали на Керкира, зелените плажове на Ерикуса, както и красивите, но пусти брегове на Албания. По някаква причина обаче от момента, когато Яни скочи от лодката, Дафни се чувстваше нервна, притеснена и необичайно изоставена.

Накрая, след няколко минути, които ѝ се сториха цяла вечност, Яни изплува на повърхността.

— Какво правиш? — извика Дафни, гледайки към онова място в морето на около 50 метра от *каикито*, където се беше появил Яни.

Яни не отговори, а продължи да плува към нея.

— Ето, вземи — каза той, докато се изтегляше на лодката.

Яни прекрачи перилото, а от тялото му се стичаше морска вода и образуваше локви по палубата на всяка негова крачка.

— Ето — повтори той. — Как му казвате на това вие, американците? А, да, брънч — той се усмихна лукаво. Мускулите на мокрите му ръце се издуваха и изпъваха под тежестта на платнената торба, която той подаде на Дафни.

Без да знае какво да направи, освен да се опита да откъсне поглед от мокрия му торс, Дафни протегна ръка и пое торбата от Яни. Отвори я и погледна вътре.

— *Хеинеа*... морски таралежи — тя се засмя и погледна Яни.

— Да. Под палубата има хляб, зехтин и лимони.

Този път Дафни не изчака да я молят; тя се спусна под палубата, като през целия път се държеше за перилото, за опора в развълнуваното море. Спря се на вратата и се хвана за рамката, като огледа малката каюта. Каютата беше старателно подредена и трептеше от чистота, за разлика от повечето рибарски лодки, които Дафни беше виждала. Имаше, разбира се, стандартната походна кухня с малка мивка и котлон, както и тясна койка до едната стена. Но за разлика от другите рибарски лодки, тук в ъгъла имаше малко бюро с компютър. И въпреки че навсякъде цареше ред и чистота, имаше купища книги.

Я виж ти, колко модерно, няма дори кофа за повръщане, засмя се тя, докато оглеждаше каютата. Там, в ъгъла, до котлона и *брикито* Дафни видя кошницата със зехтина, хляба и лимоните, както и шишенце с морска сол. Тя взе кошницата, гушна я и се заизкачва отново към палубата.

Когато се изкачи на палубата, Дафни не повярва на очите си. *Как беше възможно?* За краткия ѝ престой долу вятърът беше утихнал, морето се беше укротило и сега се стелеше гладко като огледало.

Дафни седна на палубата и нареди продуктите върху малкия кош, който Яни беше придърпал между тях. Яни бръкна дълбоко в джобовете на мокрите си срязани дънки и извади чифт износени жълти кожени ръкавици. Напъха ръцете си в ръкавиците и ги мушна в торбата, за да извади един черен, покрит с остри бодли морски таралеж. Той взе бодливото ракообразно в едната облечена в ръкавица ръка и голям рибарски нож в другата. После вкара острието в бодливата защитна черупка и отвори раковината с едно привично движение, сякаш чупеше черупката на рохко яйце. Яни подаде морския таралеж на Дафни и тя се залови за работа, като изстиска малко пресен лимонов сок, поръси го с морска сол и няколко капки зехтин върху мекото кафяво месо. Когато всички морски таралежи бяха отворени и подправени, Дафни отчупи крайшника на селския хляб и го подаде на Яни, преди да отчупи още един комат за себе си.

— *Ямас* — каза тя, като взе един морски таралеж и го вдигна като тост към Яни.

— *Ямас* — отговори Яни, преди да се нахвърли върху храната. — Хей, Дафни. Я кажи, колко ще ми вземеш за това ястие? Може би сто долара, а? Такива ли са цените в твоя ресторант?

Дафни вдигна поглед от бодливото ястие и погледна Яни право в очите.

— Е, ще ти направя отстъпка заради *каикито*. В края на краищата, ти ме возиш без пари. За теб, само 75 долара.

— Колко си щедра — пошегува се Яни. — *Теа* Евангелия с право казва, че си истинска бизнес дама.

— Да, очевидно ти и баба ми прекарвате доста време в приказки за мен.

— Не само за теб, Дафни. Разговаряме за всичко — той ѝ подаде още един морски таралеж.

— Но защо? Не мога да проумея защо — Дафни запрати празната черупка през борда и избърса устата си с опакото на ръката си. — Честно, какво има между вас двамата? — продължи тя. — Никога не те бях виждала и дори не бях чувала за теб преди това пътуване. А сега, най-неочаквано, ти си тук, като сина, който *я-я* никога не е имала. При това от мен се очаква да те посрещна с отворени обятия в нашето семейство, след като ти се държа безобразно и грубо при първата ни среща — тя удари морския таралеж с повече сила, отколкото беше възнамерявала.

Яни задържа поглед върху Дафни за момент, сякаш обмисляше какво да каже. Вятърът се усили отново и той хвърли коричка хляб през борда. Залъкът описа дъга във въздуха, преди да падне в морето и да бъде грабнат от една чайка, която кръжеше над лодката в очакване на нещо за хапване.

— Аз ѝ дължа живота си — каза той без следа от обичайния си сарказъм или самохвалство. — Нямаше да седя тук, ако не беше *теа* Евангелия.

Дафни не разбра. Как беше възможно този едър, широкоплещест мъж да дължи живота си на крехката и слабичка *я-я*?

— Какво искаш да кажеш? — попита сърдито Дафни.

Ето че се върнахме в изходна позиция, помисли си тя.

След споделения смях и обяда с морски таралежи Дафни беше повярвала, че в отношенията им е настъпила промяна. Че той може би се е изморил от тази битка на волята, в която се бяха вкопчили още на първата среща. Но сега, при последното гръмко, драматично изказване Яни явно беше подхванал старата песен, като разваляше иначе съвършено приятната сутрин с вродената си способност да вбесява Дафни.

— Не ме гледай така, Дафни — тъмните му очи се стрелнаха по лицето ѝ като чайката, която беше грабнала коричката хляб.

— Винаги ли драматизираш така? — подхвърли предизвикателно тя.

— Това не е шега, Дафни. Аз дължа на твоята я-я живота си, както и живота на майка ми и на баба ми. Тя ги е спасила. Рискувала е собствения си живот, за да ги спаси, и затова съм свързан с нея завинаги.

Дафни притихна за няколко минути, опитвайки се да осмисли онова, което намекваше Яни. Тя хапеше устни, зъбите ѝ разкъсваха меката плът, докато умът ѝ препускаше.

— Сериозно ли говориш?

— Напълно сериозно — в гласа му нямаше и следа от сарказъм. — Ти не знаеш много неща за твоята я-я, Дафни. Неща, които тя никога не ти е казвала, защото е искала да те предпази.

Искаше ѝ се само да скочи от мястото си и да му каже, че говореше абсурдни, дори идиотски неща. Не беше възможно той да е посветен в тайните на я-я, докато тя, нейната родна внучка, нейната плът и кръв, да е останала в неведение, защитена от мрачното минало, за което намекваше Яни. Това не беше възможно. Или пък беше? Умът ѝ препускаше между образите на баба ѝ, която посрещаше Яни, как го глезеше — как той знаеше за кутията от обувки под леглото на я-я, как се споглеждаха, сякаш умееха да четат мислите си и тайните си. Докато прехвърляше наум тези сцени, Дафни чувстваше как сърцето ѝ биеше все по-бързо и по-бързо, блъскаше се в гърдите ѝ. Тя беше търсила отговори на въпросите си и сега Яни беше готов да ѝ ги даде, със същата готовност, с която беше материализирал брънча с морските таралежи. Дафни искаше да чуе неговия разказ; дали щеше да му повярва, беше друга история.

— Разкажи ми — каза Дафни и скръсти ръце в скута си, обещавайки си да не го съди, а просто да седи и да слуша. — Разкажи ми. Трябва да знам.

Яни заговори още преди думите да се бяха изтърколили от устата й.

19.

— Аз бях като теб, Дафни — започна Яни. — Двамата с теб си приличаме повече, отколкото можеш да си представиш. Аз също обожавях да слушам разказите на моята баба. И аз, като теб, живеех заради онези истории.

Дафни кимна в съгласие, но и от изненада. Той наблюдаваше как се променяше изражението ѝ, как мускулите около устата ѝ най-сетне се отпуснаха.

— Когато бях малък, моята баба ми разказваше за едно време. Обожавях да слушам нейните истории, но, честно казано, ги мислех за фантазиите на стара, изморена жена, която вече не прави разлика между факти и измислици. Но когато срещнах *теа* Евангелия, всичко придоби смисъл.

— Как така всичко е придобило смисъл, какво ти разказа тя? — Дафни подвиг крака под тялото си и се улови за перилото, сякаш за да намери в него опора за предстоящото сътресение.

— Разказа ми какво са преживели през войната. Разказа ми как в един момент непознати хора са разменили живота си — за да спасят своя собствен живот и живота на другия. Разказа ми какво е да се изправиш лице в лице с дявола... и да откажеш да му дадеш душата си.

Я-я и Ница действително бяха намекнали нещо подобно. Но версията на Яни изглеждаше някак различна, по-мрачна.

— Защо научавам за това чак сега?

Той се усмихна, сякаш беше очаквал този въпрос още преди да започне разказа си.

— Тя искаше да остави миналото зад себе си, да забрави. Твоята я-я не е искала да те обременява с призраците от миналото, под чието бреме бяха живели тя и майка ти. Искаше да си свободна от тях, да познаваш само магията и красотата — лицето му омекна, но Дафни виждаше пулсиращата изпъкнала вена на слепоочието му, туптяща и синя под фината мургава кожа.

— Разкажи ми — промълви тя. Беше време да научи истината.

— Всичко започнало в Керкира — заговори Яни. — Моята баба Дора живеела в стария град, апартамент на втория етаж точно под Венецианските арки. Дядо ми бил шивач, най-добрият шивач в Керкира. Неговите костюми и ризи прилягали идеално, бодовете му били толкова безупречно точни, че хората се възхищавали на всяка излязла изпод ръцете му дреха. Баба ми се хвалеше, че били готови да бръкнат дълбоко в джобовете си, само и само да се сдобият с елегантните дрехи на майстора... — гласът му притихна за момент. — Тя казваше, че всички се удивявали на таланта му, признавали, че никоя шевна машина не можела да се мери с изкусността на сръчните му пръсти — че тази дарба била Божия благословия. Магазинът на дядо ми бил точно под семейния им апартамент, на приземния етаж в Еврейския квартал.

— Еврейския квартал? — Дафни никога не беше чувала за Еврейски квартал в Керкира.

— Да, Еврейския квартал. Моето семейство принадлежало към процъфтяващата общност от две хиляди еврейски търговци и занаятчии. Поколения наред Керкира била техен дом, така както е била дом на твоята фамилия. Те били част от острова точно толкова, колкото и твоите собствени предци. Но това било преди войната, преди немците да дойдат и да преобърнат всичко наопаки — Яни погледна надолу и пое дълбоко дъх. С едната ръка държеше кормилото и насочваше *каикуто* към Сидари.

— Годината била 1943, по време на италианската окупация на Керкира и ситуацията в града била относително спокойна. Италианците не закачали местното население. Италианските войници безчинствали навсякъде другаде в Гърция, но не и на Корфу. Тук, заради близостта на островите до Италия, много от местните хора говорили италиански — и войниците били благосклонни към мъжете, които говорили техния майчин език, дори ги предупреждавали, съветвали ги да бягат, когато германците започнали да приближават. Италианците знаели какъв трагичен сценарий щял да последва, ако германците стигнали до Корфу. Но за съжаление, моите баба и дядо и тяхната общност били привързани към това място, което обичали и което наричали свой дом. Моето семейство било чуло, че немските войски приближавали, че унищожавали цели общности, избивали

бойците от гръцката съпротива и евреите в цяла Гърция. Но дядо ми и баба ми се чувствали сигурни в Корфу сред тези цивилизовани и културни хора — Яни замълча. — Сред своите приятели. Но когато италианците накрая отстъпили, заедно с тях си отишла цивилизацията, а Бог извърнал очи, както обичаше да казва моята баба.

Дафни си помисли, че видя влага в очите му, когато Яни спомена баба си. Може би беше от морската влага, тя не можеше да определи.

— Това се случило на 8 юни 1944 година. Само два дни след като Съюзническите сили осъществили десанта в Нормандия. Спасението било близо, толкова невероятно близо. Но недостатъчно. Германците издали заповед всички евреи в Корфу да се явят на градския площад в 6 часа на другата сутрин.

Той поклати глава и се обърна да погледне Дафни.

— Представяш ли си някой да влезе в дома ти — домът, където са се родили твоите предци, където си приготвяла вечерята всяка вечер и където са играли и спели децата ти. Представяш ли си да се събудиш един ден и да ти кажат, че си нищожество — че твоето семейство не означава нищо. Точно това се случвало в цяла Гърция. И накрая стигнало до Корфу. Много от приятелите на дядо и баба заминали същата тази нощ, избягали в планините, в малките затънтени селца. Но не и моето семейство. Те останали.

Дафни го погледна с недоумение.

— Но защо? Защо са останали, щом са знаели колко е опасно?

— Не са могли да напуснат града — той отново поклати глава. Погледът му се спря върху една чайка в далечината. Яни се загледа как чайката се понесе, разперила криле, рееше се и описа грациозно няколко кръга, преди да се гмурне и да изплува с риба в човката. Едва тогава продължи да разказва:

— Не са могли да тръгнат. Моята баба Дора била постъпила в клиника в Палеокастрица. Взела със себе си майка ми Естер и нейната двегодишна сестра Рахел, като оставила дядо ми и четиригодишният им син Давид у дома. Рахел била болнаво дете и от дни наред отново горяла в треска. Лекарят в Палеокастрица бил много добър и приготвял лекарства, от които малката Рахел винаги се подобрявала. Дора изобщо не се замислила за пътуването. Германците били жестоки и агресивни, но евреите се били научили да ги избягват, да не се набиват на очи и да се спотайват. Живеели по този начин от месеци,

молели се Съюзническите сили да щурмуват и се надявали, че скоро нацистите щели да бъдат прогонени от Корфу. Никой не видял надвисналата беда, но положението се променило за една нощ. Дядо ми за нищо на света не би изоставил жена си и дъщерите си. Той избрал да остане, да брани реда и да чака завръщането на своята съпруга и дъщерите си. На другата сутрин — продължи Яни, — когато бомбите на Съюзниците започнали да падат върху Корфу, немците събрали всички евреи на *платиа*, градския площад. Те изпразнили затворите, болниците и дори дома за душевноболни. Всички евреи в Керкира, дори жените в напреднала бременност, които чакали да родят, всички били струпани на площада. Войници претърсили къща по къща, за да не остане дори един евреин; мъже, жени, деца, старци... всеки, който бил дръзнал да не се подчини на заповедта. До вчера те били процъфтяваща общност, на следващия ден били изтръгнати от домовете си и превърнати в нищожества. Представяш ли си някакви непознати да те измъкнат от дома ти като животно от клетката, да те изтръгнат като риба от морето... — Яни се обърна и погледна Дафни. Този път нямаше съмнение какъв беше източникът на влагата в зачервените му очи. — Те стояли под жаркото слънце, цяла сутрин и цял ден, чак до спускането на вечерта, без да знаят какво ги очаква, отказвайки да повярват в злочестата си съдба. Накрая войниците ги отвели. Хвърлили ги в затвора, всички до един. Почти две хиляди евреи били хвърлени във *Фруриото*. Същото място, където те се разхождали със семействата си всеки шабат, сега се превърнало в техен затвор. Държали ги там без храна и вода, отнели им всички ценности, самоличността им — достойнството им — Яни извърна очи от Дафни, после ги затвори и главата му клюмна, притихна за няколко минути, преди да намери сили да довърши: — Преди да ги изпратят в Аушвиц.

Думите му ѝ подействаха като плесница.

— Какво? — извика Дафни, мислейки си за живописната крепост, вечният символ за защита, сила и сигурност. — Какво говориш?

Яни подмина въпроса ѝ.

— Дядо ми и Давид... — той въздъхна. Дафни видя, че пръстите му трепереха, когато стисна кормилото. — Те били в магазина, моят дядо и Давид, когато войниците влезли. Плячкосали магазините, арестували всички и застреляли онези, които дръзнали да се

възпротивят. Моят дядо отказал да се подчини, отказал да тръгне без жена си и дъщерите си. Войниците го пребили заради неподчинението и му заповядали да отиде при другите мъже, подкарани като добитък, като овце на заколение. Но дядо ми отказал да позволи синът му да види как го отвеждат като животно — Яни отново затвори очи. — И войниците го разстреляли.

Дафни вдигна ръце към устата си, но не можа да заглуши риданието, което се изплъзна между пръстите ѝ.

— Застреляли дядо ми в главата. Пред очите на сина му. Оставили безжизненото му тяло да лежи върху кроячната маса.

— О, боже мой — Дафни зареда, дишаше дълбоко, но ѝ се струваше, че кислородът не достига до дробовите ѝ. Дори да чуваше риданията ѝ, Яни не го показва. Той сякаш беше чакал толкова дълго да сподели тази история, че сега нищо не можеше да го спре. Думите продължиха да се леят от него, сега още по-бързо, още по-опустошителни.

— Когато баба ми се върнала в Еврейския квартал, улиците били опустели. Тя тичала през целия път до дома, стискайки ръцете на дъщерите си. Дотичали до магазина и намерили дядо ми там, студен и безжизнен, а Давид — Давид го нямало.

Дафни повече не можеше да сдържа сълзите си. Те преляха и потекоха по лицето ѝ; тя плачеше за това малко момченце, плачеше за неговия баща, за майка му и сестрите му, плачеше, задето Керкира не беше раят, с който тя винаги я беше асоциирала; че Керкира също си имаше своето трагично и тъмно минало.

— Така ги намерила своята баба; моята млада майка и сестра ѝ, свлечени на пода, да гаят и оплакват тялото на мъртвия си баща, докато баба ми тичала по улиците и викала като обезумяла, търсейки сина си.

— *Я-я* ги е намерила? *Я-я* е била там? — *Но как така?* Невъзможно беше да си представи, че нейната баба беше станала свидетелка на тази ужасяваща сцена. Дафни недоумяваше защо изобщо *я-я* е била там. Тя рядко напускаше Ерикуса. Яни сякаш долови съмненията ѝ. Преди Дафни да може да оспори достоверността на историята, той продължи:

— Твоята баба тъкмо била дошла от Ерикуса и не знаела нищо за погрома и арестите. Тя идвала в Еврейския квартал, за да плати

някакъв дълг. Дължала пари на дядо ми. Били минали месеци, а *теа* Евангелия все не успявала да плати сметката си. Тя влязла в дюкяна с кошница с пресни яйца и бутилка зехтин, надявайки се, че той щял да ги приеме като разплата. Вместо това се озовала наред нещастieto на моето семейство. *Теа* Евангелия коленичила и издърпала децата от вкочаненото окървавено тяло на техния баща.

Дафни сякаш можеше да види кръвта, да я помирише. Тя престана да диша за момент и притихна заслушана, сякаш можеше да чуе отекващите ридания на острова.

— Но Давид, какво се случило с Давид?

— Отвели го... но твоята я-я се опитала... тя опитала... — гласът му потрепери, когато повтори думите. — *Теа* Евангелия облякла баба ми като гъркиня, забрадила я със собствената си кърпа и съблякла жилетката от гърба си, за да облече Дора. Скрили се в църквата „Свети Спиридон“, твоята я-я се молела на светеца, докато моята баба и нейните момичета плачели в прегръдките си, седнали на пода. Твоята я-я им казала да се изправят и да се помолят заедно с нея. Казала им, че Агиос Спиридон ще ги закриля. И така станало, светецът наистина ги опазил. Останали скрити в църквата повече от 24 часа, чували изстрелите и хаоса навън. Но нито един германски войник не влязъл в църквата, нито един. Накрая писъците и стрелбата утихнали, но твоята я-я казала на Дора да остане в църквата, да не мърда и да не разговаря с никого. Евангелия излязла навън и хукнала към *Фрурио*. Възнамерявала да говори с полицията и да каже, че е станала грешка, да каже, че Давид бил неин син, гърче, а не еврейче. Но било твърде късно. *Фруриото* вече било изпразнено и *юден*, както ги наричали немските войници, като плюели с отвращение, изричайки тази дума, вече били отведени.

Онази нощ, под прикритието на мрака, твоята я-я отвела Дора, майка ми и малката Рахел в Ерикуса. Отначало баба ми отказвала да тръгне, не искала да напусне Керкира, докато не намери сина си. Заклела се по-скоро да умре, отколкото да изостави надеждата да намери малкото си момче. Но *теа* Евангелия й казала съвсем ясно, че нямамо никаква надежда да намерят Давид. Нейното малко момче, нейният Давид бил отведен заедно с всички нейни приятели, всички нейни близки — било твърде късно да го спасят. Било прекалено късно да спасят, когото и да е от тях.

Яни прокара своята голяма, груба длан по лицето си и подръпна мустаците и брадата си. После се обърна към Дафни.

— Дафни, ти си майка. Представяш ли си да трябва да кажеш на друга майка да се откаже от надеждата да открие детето си? Представи си своята Еви, това красиво дете, което си носила в себе си, родила си, кърмила си го и си се грижила за него. Представи си какво е да си тръгнеш и да я оставиш на сигурна гибел. Да знаеш, че, докато живееш, дишаш и вървиш по тази земя, ти си изоставила детенцето си в ръцете на някакви безбожници, безсърдечни животни, които ще го накарат да страда, решени да го убият. Представи си своята красива Еви, захвърлена като боклук. Сега можеш да си представиш, поне донякъде, какъв ад е преживяла моята баба.

Дафни си представи своето прекрасно момиченце, нейната Еви — и незабавно пропъди образа на дъщеря си от главата си. Дори самата мисъл беше непоносима... немислима... дори от безопасното разстояние на изминалите десетилетия. Тя можеше само да поклати глава. *Не.*

— И си представи своята собствена баба, Дафни. Да трябва да каже на друга майка да забрави детето си — да забрави за едно от децата си, с надеждата да спаси другите.

— Не, не мога — прошепна едва чуто тя.

Яни отново вдигна глава и погледна Дафни в очите.

— Но своята я-я го е направила и е спасила живота им. Тя е спасила наследството на семейството ми, нашия завет. Онази сутрин, когато своята я-я ги измъкнала от шивашкия дюкян, Дора се върнала там тичешком. Тя знаела, че не бива да взема нищо със себе си, че Евангелия била права, трябвало да напуснат веднага, преди да се върнат войниците. Но Дора взела едно нещо, единственото свидетелство, че нейното семейство е съществувало. Това била семейната менора, която баща ѝ бил гравирал върху маслиново дърво и ѝ дал в деня на нейната сватба. Знаейки, че ще ги убият на място, ако я видят да носи менората по улиците, своята я-я увила менората в престилката си и я скрила под полите на роклята си.

Евангелия заплатила с яйцата и зехтина, за да ги откарат обратно в Ерикуса. Тя нямала нищо друго, но дала кошницата на един свой съселянин, за да си мълчи и да ги качи в своето *каики*. Тя рискувала всичко, за да помогне на моето семейство. Нацистите знаели, че някои

евреи са успели да се измъкнат, че ги криели гръцки семейства на Корфу, в селата и на по-малките острови. Те издали официална прокламация, че всеки християнин, който крие или помага на евреи, ще бъде екзекутиран. Че човекът и цялото му семейство щели да бъдат разстреляни, ако бъдели заловени да нарушават заповедта и да помагат на юден. Но въпреки това, въпреки огромния риск, заплахите и съзнанието, че ще я убият, Евангелия ги скрила, опазила ги. Спасила ги — Яни замълча. — Тя ни спасила.

Дафни не откъсваше очи от него. Чувстваше се опустошена; разкъсвана между желанието да го нарече лъжец, който се осмеляваше да измисля подобни ужасяващи истории, и от порива да го прегърне, да се вкопчи в него и да му благодари, че най-накрая ѝ беше казал истината.

— Как? — успя да промълви тя.

— Живели по този начин до края на войната. Двете вдовици и техните деца, преживявали с каквото имали, живеели в къщата на Евангелия. Дора обучила Евангелия в шивашкото изкуство, в изработването на красиви дрехи от подръчни материали, а Евангелия посветила Дора и нейните момичета в обичаите на Ерикуса, така че да се приобщят към местните жени... и да оцелеят. Нощ след нощ те разговаряли и предавали една на друга историите, традициите и културата на своите народи. Научили, че независимо от всичко онова, което били, сходствата били повече от различията между гърците и евреите. Евангелия казала на всички на острова, че баба ми била нейна братовчедка, която щяла да остане да живее при нея, но хората знаели истината. Всички на Ерикуса знаели коя е Дора — каква е. Всички знаели, че баба ми се криела; че тя и твоята баба, а може би и всички на острова щели да бъдат избити, ако нацистите ги откриели. Но никой не ги издал. Никой на острова не разкрил тайната. Въпреки риска за хората, за техните семейства и за целия остров никой не съобщил на нацистите. Нито един възрастен, нито едно дете, Дафни, никой. Отначало хората стояли настрана и просто не закачали двете вдовици. Но с течение на времето хората от острова приели Дора и дъщерите ѝ. Помагали им, защитавали ги и заедно с Евангелия ги накарали да се почувстват част от Ерикуса, част от тяхното семейство.

Дафни усукваше нервно полата си, навиваше белия плат на фишек между пръстите си.

— Но как, как са успели да се скрият от войниците?

Яни помълча малко и се усмихна.

— Твоята я-я е смела и специална жена, Дафни. Всеки път, когато баба ми разказваше за нея, тя говореше с приглушен тон, с почит и уважение.

— Моята я-я... — Дафни си представи своята крехка баба, която изглеждаше още по-дребничка в черната си дреха. Същата я-я, която не говореше английски, никога не беше ходила на училище и никога не се беше качвала на самолет и не беше напускала Гърция. — Как е знаела какво да прави?

— Когато задавах този въпрос, моята баба просто казваше „тя знаеше“. Усещала е. Знаела е кога ще дойдат войници. Знаела е кога ще си тръгнат. Тогава обличала Дора и момичетата в селски дрехи и ги изпращала с една торбичка с хляб, маслини и вода и винаги със скъпоценната менора на баба ми, увита в престилка и скрита в полите на Дора. Те се криели в пещерите на възвишенията откъм дивата, незаселена част на острова, докато войниците си тръгнали. *Теа* Евангелия винаги знаела кога ще дойдат и кога ще си тръгнат. Само и единствено тя. Сякаш чувала стъпките им. Отначало само Евангелия предприемала опасното пътуване, за да им занесе храна и вода, когато се криели. Но после, един по един, започнали да ходят и другите хора от острова. Носели им храна и най-необходимото и дори недодялани кукли, направени от парцали и царевични кочани, за да си играят момичетата — тук Яни се усмихна, очите му засияха при мисълта как малките момиченца са си играли невинно при онези опасни обстоятелства. Но после усмивката му изчезна, когато той си спомни какво следваше в историята.

— Немците така и не окупирали Ерикуса, но идвали от време на време, обикновено веднъж в месеца и оставали за няколко дни, като все търсели укриващи се евреи. Дните се точели бавно, а германците били жестоки, пребивали дори малките деца, които дръзвали да не ги поздравят с вдигната ръка или с недостатъчно висок „Хайл Хитлер“. Но Дора, Евангелия и хората от острова си имали установен ред, доколкото може да съществува установен ред по време на война. Всички знаели къде се криели Дора и момичетата и макар да не им било лесно сами в планината, те никога не заспивали гладни. Все някой идвал и им носел най-необходимото... дрехи, храна, компания и

разговори, за да запълнят часовете на страх и самота. Но един път немците се застояли повече от обикновено. Било в края на лятото и се извила страшна, продължителна буря. Дни наред валил дъжд и морето било бурно. Нито една рибарска лодка не дръзвала да излезе и дори немците, с техните големи, модерни лодки, били безсилни да се изправят срещу разгневеното море. Дора разказваше, че чакали и се молили цяла вечност, надявали се най-сетне да им кажат, че могат да се приберат у дома, но напразно. Вестта за заминаването на войниците така и не идвала — Яни поклати глава, рамената му се смъкнаха под товара на страха и отчаянието на баба му.

— Постоянната влага прекършила крехкото телце на Рахел. Момиченцето започнало да кашля и се влошавало с всеки изминал ден. Дори скъпото лекарство, което Евангелия и другите хора доставяли с риск за живота си, не помогнало срещу възпалението, което се било загнездило дълбоко в дробовете на детето, мъчителната кашлица, която изтощавала слабичкото ѝ тяло. Накрая морето се укротило и немците отплавали за Керкира, но вече било късно. Кашлицата на Рахел се влошавала с всеки изминал ден, а после се появила треската. Бедното дете не можело да се бори повече. Рахел умряла, в леглото на баба ти, докато Дора и Евангелия бдели край нея, държали тънката ѝ ръчичка и поставяли студени компреси на челото ѝ. Дора не издържала. Колко можела да понесе една жена? Това било нечовешко. Тя не продумала седмици наред, седяла, вцепенена от скръб и печал. Евангелия помнела разказите за еврейските обичаи и знаела какво трябвало да направи. Тя измила мъртвото телце на Рахел и нацепила чаршафите от леглото си, за да направи погребален саван. Тъй като Рахел била еврейка, свещеникът нямало да позволи да я погребат в християнското гробище. Но Евангелия коленичила и с голи ръце разкопала земята точно пред вратите на гробището. Погребали Рахел там, до самия вход. Свещеникът стоял с Дора, своята я-я и други хора и макар да не знаел *кадиш*, еврейската молитва за мъртвите, той се помолил от сърце и помолил Бог да приеме това невинно дете.

Дафни мълчеше. Тя понечи да заговори, но от устата ѝ не излязоха думи. Нямаше думи. Но Яни още не беше завършил. Той имаше да разказва още.

— В университета изучавах много истории за войната — продължи той. — Изучавахме мъжеството на атинския архиепископ

Дамаскинос, който казал на енориашите да крият евреите в собствените си домове и издавал фалшиви кръщелни свидетелства, с които спасил хиляди хора. Когато нацистите го заплашили да го разстрелят за действията му, архиепископът отговорил смело: „Съгласно традициите на гръцката Православна църква, нашите прелати трябва да бъдат обесени, а не разстреляни. Моля ви да уважавате нашите традиции“ — Яни отново затвори очи. Потъна в мълчание, съзерцавайки думите на архиепископа.

— Изучавах подвига на епископ Хрисостомос и на Лукас Карер, кмета на Закинтос. Когато немците им наредили да представят списък на евреите, които живеели на острова, те им предали лист само с две имена, своите. Благодарение на тези мъже нито един евреин от Закинтос не е загинал, нито един.

Яни вдиша дълбоко, напълни гърди и изправи гръб.

— Евангелия не отстъпва по смелост на тези мъже, Дафни, тя заслужава същото признание и почести. Ти попита защо се чувствам толкова близък с баба ти. Ето за това, Дафни. Аз ѝ дължа всичко, всичко, което имам, всичко, което съм. Цял живот обещавах да отида в Ерикуса и да намеря Евангелия, да ѝ благодаря. Да взема ръката ѝ и да я целуна по бузата и да погледна в очите жената, която е рискувала живота си, за да спаси моето семейство. Това е единственото, за което Дора ме е молила някога и аз ѝ обещах, че ще го направя. Когато бях по-млад, все не намирах време, все бях зает, тичах насам-натам. Цял живот учих, заровил глава в книгите, в отчаяно търсене и попиване на знания и информация. Но в крайна сметка всичко беше напразно. Напълних главата си с факти, но самият аз бях празен. Тогава осъзнах, че е време да изпълня желанието на баба ми, да дойда тук и да се срещна с жената, която беше спасила живота ѝ, а също и живота на майка ми. Тогава дойдох тук и намерих своята я-я.

— Защо никой не ми е разказал това?

— Тя смяташе да ти каже, когато самата ти станеш майка. Мислеше, че тогава и само тогава ти наистина би могла да осмислиш случилото се. Но тогава те сполетя твоята трагедия и самата ти остана млада вдовица, която трябваше да отгледа сама детето си. Теа Евангелия не искаше да те обременява с призраци от миналото, когато те преследваха твоите собствени призраци.

Истината в думите му беше неоспорима. Дафни го слушаше със затворени очи, но усещаше погледа му. Онова, което видя, когато отвори очи, отново я учуди. Нямаше я проницателната и предизвикателна настойчивост, с която Яни винаги я беше гледал. Този път в очите му нямаше присмех, нямаше надпревара, нямаше загадка.

Нямаше я наперената самоувереност, която бе носил Яни само допреди няколко кратки часа, когато се бяха качили на рибарска лодка. Сега рамената му бяха прегърбени, когато той се облегна на перилото. Това пътуване, тази история го бяха изтощили. Той погледна към кея, който беше по-близо, отколкото очакваше — сякаш брегът ги беше засмукал. Тяхното споделено пътуване приближаваше към своя край. Яни скочи на крака и се приготви да акостира лодката.

Не, не си тръгвай. Още не сме свършили. Дафни искаше той да остане при нея, но не намери сили да го каже, не и на глас. *Върни се. Върни се и седни при мен, разкажи ми повече.* Но Яни не чу безмълвната ѝ молба.

— Пристигнахме — Яни скочи на кея и завърза *каикито* с ловкостта на моряк, който умее да завързва сложи възли със затворени очи.

— Чакай! — извика Дафни. — Чакай, не тръгвай! — извика тя, като скочи от мястото си. Протегна ръка към него. Яни я изтегли да стане и я насочи към брега без колебание. Дафни вдигна глава, знаейки какво трябваше да направи. *Само още веднъж, за да е сигурна.*

Очите ѝ срещнаха неговите. Това беше единственото потвърждение, което ѝ беше нужно.

Болката в черните очи беше неумолима. Дафни добре познаваше този поглед.

Беше, като да се гледа в огледало.

20.

Дафни се хвърли в ръцете на Стивън в момента, когато той се появи от тълпата почернели туристи на летище Корфу. Още щом го видя, с неговите безупречно ушити панталони и раирана трикотажна риза, Дафни се изпълни с очакването да изпита облекчение. Стивън винаги ѝ действаше успокояващо и умиротворяващо, това беше първото нещо, с което Дафни асоциираше годеника си. Самото присъствие на Стивън сякаш излъчваше обещанието, че всичко щеше да се нареди — всеки проблем щеше да намери решение и всеки малък детайл — да бъде изпипан с прецизност.

Там, наред горещината и прахоляка на терминала, Стивън я поздрави със „Здравей, красавице“ и я вдигна във въздуха, навеждайки се да я целуне по устните. Но дори присъствието на Стивън, неговите силни ръце, допирът на пръстите му, които галеха косата ѝ, вдъхващият сигурност тембър на гласа му не можаха да притъпят болката, която се беше загнездила в Дафни, след като чу разказа на Яни. Този път даже Стивън беше безсилен да поправи случилото се. Дори Стивън не можеше да смекчи въздействието на думите и очите на Яни. Облегната на гърдите му, Дафни се почувства останала без капчица сила, сякаш краткото плаване по Йонийско море сутринта я беше изцедило, оставяйки я суха и празна като черните черупки на морските таралежи, които Яни беше изхвърлил в морето.

Но Дафни знаеше, че сега не беше нито времето, нито мястото да разкаже на Стивън за случилото се и за чутото. В усилията си да го убеди да преместят сватбата на Ерикуса Дафни беше обрисувала острова като райско кътче, прекрасно място, изпълнено единствено с любов и смях. Самата Дафни цял живот беше вярвала в тази представа. Едва тази сутрин, на борда на едно просто *каики*, един брадясал рибар беше разбил нейната фантазия.

— Мила, добре ли си? Какво има? — попита Стивън.

— Нищо — отговори Дафни. — Много съм щастлива, че си тук. Сигурно просто съм... — тя замълча, за да подбере внимателно думите

си. — Сигурно просто съм много развълнувана.

Така беше. Колкото и да се беше наслаждавала на компанията на Еви и я-я, Дафни нямаше търпение да продължи напред, да започне своя нов живот. Но тази сутрин, на терминала нещо се промени. Когато видя Стивън, вместо да почувства облекчение, Дафни се изпълни с някакво друго чувство, нещо, което никога не беше очаквала. Когато зърна Стивън да слиза от самолета, тя не спираше да си мисли какъв късмет беше извадила с този мъж, който знаеше всички отговори. Но вместо това Дафни осъзна, че тя самата нямаше никакви отговори.

Да, тя беше постигнала успех, сега имаше пари и дори най-възторжени отзиви; но всичко беше благодарение на неговата помощ. Дафни никога не би постигнала каквото имаше без Стивън. След толкова много години Дафни се беше помислила за толкова напреднала, толкова независима, толкова модерна и надраснала селските корени, които я свързваха с прашните селски пътища, кокошарниците и архаичните обичаи на родната ѝ земя. Но в този момент тя осъзна, че въпреки образованието си, американското възпитание, космополитните възгледи и финансов успех, тя не беше водещата фигура в семейството си. Тя не беше човекът, чиито постижения и живот щяха да будят почит и възхищение. След като беше чула историята на Яни, за Дафни не беше останало капка съмнение, че тази чест се падаше на я-я.

Не Дафни, а я-я беше показала какво означаваше да бъдеш жена; безстрашна, силна, неудържима и божествена. Когато Дафни стисна ръката на Стивън и го поведе към изхода на терминала, тя не се чувстваше такава жена. Чувстваше се като страхливка.

— Веднага се връщам — Стивън я целуна по бузата и влезе в банята, за да си вземе душ.

Дафни се търкулна в леглото. Придърпа белия чаршаф към гърдите си и се заслуша в жалното скърцане на старинния водопровод на хотела, когато Стивън пусна водата в облицованата с бял мрамор баня. Въпреки четирите си звезди хотел „Корфу Палас“ все още пазеше някои особености и странности на традиционния живот на Корфу.

Още като младо момиче Дафни обичаше величествения старинен хотел. Всеки път, когато двете с я-я идваха от Ерикуса в Керкира, било за да напазаруват провизии или за регулярната визита при лекаря, те минаваха, уловени под ръка, по тротоара на Гарица Бей и разглеждаха с възхищение импозантната фасада на хотела. Я-я винаги цъкаше и ахкаше по пищните градини, богатите корони на палмите, високите лилии и сякаш безкрайната дъга от розови храсти. Дафни обожаваше безупречно поддържаните градини, но беше омагьосана от величествения параден вход на хотела.

Повече от всичко тя обичаше широката, полукръгла алея, покрай която се издигаха два реда знамена и флагове като стража, докато портиерът поздравяваше всеки пристигнал гост. Дафни можеше с часове да стои на отсрещния тротоар заедно с я-я и да гледа как знамената се вееха и плюсяха под напора на ветреца в залива. За старата жена това беше просто една красива гледка, на която да се любовува отдалеч. Но за Дафни този хотел не будеше само възхищение; за нея той беше нещо, към което да се стреми.

След като години наред беше съзерцавала хотела от градската градина отсреща, сега Дафни за първи път отсядаше в „Корфу Палас“. За първи път тя можеше действително да избере да похарчи няколко долара за хотелска стая, докато апартаментът на Попи стоеше празен само през няколко улици. Беше ѝ минало през ума да отседне в хотела, когато пристигна от Ню Йорк с Еви, но въпреки че момиченцето щеше да се влюби в големия, плитък и обезопасен детски басейн, Дафни знаеше, че Попи и Еви щяха да се сближат по-бързо в апартамента, без никакви външни източници на разсейване.

Но сега, в първия ден от престоя на Стивън в Керкира, за Дафни нямаше по-подходящ момент да осъществи детската си мечта да мине по алеята с разноцветните знамена и да бъде посрещната тържествено от портиера в ливрея. Тя искаше първите впечатления на Стивън от Гърция да са топли и положителни. А в хотел „Корфу Палас“ те несъмнено щяха да бъдат точно такива. Уверена, че беше постъпила правилно, Дафни се надигна и стана от леглото, а босите ѝ крака потънаха в дебелия бял килим на пода в луксозния апартамент.

Ще оставим реалността на мухите, пилетата и магаретата за по-късно. Дафни се засмя, като си помисли за културния шок, който

очакваше Стивън на Ерикуса. *Засега ще го оставим да си мисли, че го очакват само мраморни бани и румсървис.*

Докато Стивън се къпеше, Дафни се уви в импровизирана тога и отвори вратата към терасата. Чаршафът се вдигна и заигра на лекия ветреца, който полъхваше от бреговете на Гарица Бей. Дафни се доближи до парапета от ковано желязо и се облегна, придържайки чаршафа към гърдите си с едната ръка и държейки се за перилото с другата. Тя се облегна напред, за да види всяка подробност от изумителната гледка. Дафни разгледа открития ресторант и басейните. Басейнът със солена вода беше заобиколен от коринтски колони и тучни зелени растения, сякаш едва завили покрай модерното лоби, гостите на хотела се озоваваха в тайна древна пещера на съкровищата. Дафни се усмихна, осъзнавайки, че тя се чувстваше по същия начин, заобиколена от разкоша на „Корфу Палас“, само на няколко километра, но всъщност в различен свят от живота на нейното семейство в Ерикуса.

Тя вдигна очи от басейна и зарея поглед към залива. Гладката водна повърхност беше осеяна с луксозни яхти и очукани, скромни рибарски лодки като онези, които Дафни помнеше от своето детство. Имаше нещо омагьосващо в светлината по това време на деня. Дафни обичаше часовете, когато ослепителните лъчи на обедното слънце постепенно отслабваха, позволявайки на невъоръженото око да се наслади на цветовете и формите, които иначе оставаха скрити. Тя попиваше с очи красотата; олющената светлосиня боя по корпуса на рибарската лодка, дървените перила на двутонната яхта, ръждивооранжевите цветове на хибискусите, който обточваха пешеходната променада на залива и, разбира се, последните златни и пурпурни отблясъци на умиращите лъчи на слънцето по водната повърхност.

Дафни пое дълбоко дъх, когато я видя, вълните на скръбта я заляха отново, повтаряйки ритъма на приливните вълни, които настъпваха по брега под нея. Ето я. Точно зад басейна, вляво от залива, надвесена над водата и издигната върху малък изкуствен остров, се издигаше старата крепост. Дафни потръпна, като се замисли какво се беше случило там, както ѝ беше разказал Яни. Тя все още недоумяваше

как бе възможно място, построено да пази жителите на Керкира, да бъде използвано за такова зло. Не можеше да си представи хората — мъже, жени и деца, които са били захвърлени там, изтръгнати от кроткото русло на живота им, ужасени и без да знаят каква щеше да бъде съдбата им. Собственият им живот и животът на децата им оставен на милостта на чужденци с автомати на гърдите. Тя си представи я-я, тогава млада жена, която крачеше по улиците, забързана към крепостта, решена да спаси детето на друга жена. Всичко това изглеждаше по-фантастично и сюрреалистично от всеки мит или предание, което Дафни бе чувала някога. Но според Яни това беше истината, смущаваща и плашеща истина.

Дафни беше толкова унесена в мислите си, че не забеляза кога скрибуцането на тръбите беше престанало и Стивън бе отворил вратата на терасата зад нея. Едва когато той притисна все още мокрите си голи гърди до гърба ѝ, Дафни се изтръгна, стресната от унеса си.

— Студено ли ти е? — попита той. — Навън сигурно е 32 градуса, а ти си настръхнала — той прокара длани по рамената ѝ.

— Не, добре съм — Дафни се обърна с лице към него. — Добре съм — повтори тя, повече за себе си, отколкото заради Стивън. — Този хотел е красив, нали? — тя вдигна ръка, сочейки заобикалящата ги обстановка. — Леглото и завивките са толкова уютни. Искане ми се да се сгуша отново и да спя дни наред — тя прихвана чаршафа с две ръце и зарови лице в мекия бял памук.

— Да, красиво е, но не може да се сравнява с теб — Стивън се наведе и я целуна по челото. — Да вървим. Умирам от глад и нямам търпение да разгледам този остров, който ми хвалиш от толкова време — той я целуна отново и понечи да влезе в стаята.

Дафни видя как той отвори ципа на калъфа за дрехи и извади оттам идеално изгладен панталон в цвят каки и спортна риза. Когато Стивън започна да се облича, Дафни отново се загледа към морето. Вече се здрачаваше; опалената и пурпурна омара се беше спуснала над залива. Яхтите, които се полюшваха по водата, вече бяха включили светлините си, хвърляйки мистично сияние по водната повърхност. Дафни погледна към парка и видя как деца бръмчаха на скутерите си, а влюбени двойки се разхождаха хванати за ръце. Тя затвори очи и вдиша дълбоко за последен път. Свежият морски въздух сега беше

пропит с опушения мирис на печено агне, което се въртеше на чевермето долу, намазано с марината от чесън, розмарин и лимон.

Стомахът ѝ изкъркори. Осъзнавайки, че Стивън сигурно вече беше облечен, Дафни се обърна да влезе в стаята и да се приготви. Но тогава ги забеляза и не можа да помръдне, запленена от желанието да остане и да ги погледа.

Долу, хванати под ръка, се разхождаха бавно младо момиче в къса пола и възрастна жена в безформена черна рокля. Дафни ги проследи с очи как вървяха бавно по променадата. Те разговаряха увлечено, смееха се и се гледаха с обич, старицата, облегната на ръката на момичето за опора. Дафни се надвеси още малко, напрягайки се да чуе какво си казваха, но терасата беше твърде нависоко и нищо не се чуваше. И тогава тя си даде сметка, че това всъщност не беше важно. Нямаше нужда да дочува разговора между тази я-я и младото момиче, които се разхождаха в здрача, заобиколени от едната страна от морето, а от другата страна от омайния зов на величествения хотел. Не беше нужно да чува думите им или да се пита за какво си говореха; Дафни си спомняше тези разговори в пълни подробности.

21.

Минаваше 9 часът вечерта, когато най-сетне излязоха от хотела изкъпани, облечени и гладни до прималяване. Докато вървяха хванати за ръце по променадата към града, Дафни реши да не се прави на екскурзовод. Първоначално възнамеряваше да поглези Стивън и да го разведе по всички забележителности на Керкира. Но вечерта беше толкова прекрасна, че този път Дафни предпочете да остави острова да говори сам за себе си. Тя не каза нищо, когато минаха покрай голямата беседка в парка, където Филхармонията на Корфу забавляваше публиката с безплатен концерт. Лиричните гласове на цигулките и деликатните ударни инструменти осигуриха съвършения музикален съпровод за тяхната разходка. Преплели ръце, те продължиха до края на парка, където подрязаната трева се срещаше със стария венециански плочник на площад „Спианада“. Там те спряха и погледаха циганите на площада, които продаваха стоката си: балони, играчки, десетминутно возене на детска количка, печена на жар царевица и дори *спанакопита*.

Дафни спря директно пред стария циганин, който беше привлякъл вниманието ѝ. Нямаше начин да се определи истинската му възраст, може би беше на 50, а може би на 95 години. Кожата му беше мургава, лъскава и дебела като шевро. Лицето му беше набраздено с дълбоки бръчки. Когато някой се спираше да си купи царевица, широката му усмивка разкриваше няколко липсващи зъба. Въпреки че все още беше доста горещо, той носеше изтъркано старо сако, което несъмнено не му беше по мярка, а около врата му беше завързан пъстър шал.

Загледаха се как пече царевицата. Вдигаше всеки мамул с почернели щипци, доближаваше го до лицето си, за да го огледа и да се увери, че е обжарен и препечен, но без да е изгорял. Когато се убедеше, че царевицата е опечена до съвършенство, той я поставяше в друга тава и я поръсваше щедро с морска сол.

— Хайде, да си вземем царевица — Дафни задърпа Стивън към циганина с печената царевица.

— Ти шегуваш ли се? — Стивън се отдръпна. — Дафни, той няма зъби. Ти видя ли ръцете му, под ноктите му има мръсотия. Няма начин...

Но Дафни не искаше да слуша възраженията му. Тя пусна ръката му и се доближи до продавача с широка усмивка.

— Два мамула, моля — каза на гръцки тя, като бръкна в чантата, за да извади портмонето си.

Циганинът посрещна поръчката на Дафни с широка усмивка, а в ъглите на устата му се насъбра пенеста слюнка.

— За теб, красива госпожо, две евро. Специална цена — той уви кочаните в обикновена амбалажна хартия и ги подаде на Дафни.

— *Ефхаристо* — отговори тя, подаде му банкнота от 20 евро и се отдалечи, преди той да може да ѝ върне рестото.

Старият циганин проследи как Дафни се обърна и се отдалечи. После погледна банкнотата в ръката си, малките му, замъглени от пердетата очи се разшириха от изненада. Старецът смачка банкнотата в юмрука си, огледа се, за да се увери, че никой не го гледаше и напъха парите в джоба на сакото си, преди да се върне към кочаните върху жаравата.

— Заповядай — каза тя и подаде царевицата на Стивън. — Довери ми се. Вкусно е — Дафни заби зъби във вкусните, сочни зрънца. Въпреки че беше изпечена върху гореща жарава, царевицата не беше изсъхнала. Дафни захапа отново и в устата ѝ избухна вкусът на десетки зърна със сладък сок, балансирани от свършеното количество хрускаща морска сол.

Все още въртейки кочана в ръцете си, Стивън наблюдаваше Дафни.

— И това от жена, която отказва да яде хотдог от улична количка в Манхатън. *Лицензирана и одобрена от здравните служби* улична количка — той размаха кочана срещу Дафни.

— Да, но онези мърляви хотдози са гадни. Кой знае колко дълго са киснали в мътната вода, преди някой наивен турист да реши да си купи кренвирш — тя се засмя.

— Добре, щом настояваш. Когато си в Рим... — той отхапа няколко зърна и се усмихна, щом вкусовете се разгърнаха в устата му.

— Позволи ми да ти напомня, че тук е Гърция — тя отново промуши ръка под лакътя му и продължиха разходката си.

Спряха се още веднъж, за да си вземат нещо за хапване, следващата спирка беше също толкова необичайна, непретенциозна, но вкусна като първата. „Мик-Мак Фаст Фууд“ беше любимата верига на Дафни и Попи. Мазните сандвичи *сувлаки*, богато гарнирани с *дзадзики*, лук, домати, парченца печено свинско и дори пържени картофи бяха задължителен елемент от програмата, когато двете братовчедки бяха заедно в града. Дори я-я, която рядко се хранеше навън, настояваше да ѝ донесат *сувлаки* от „Мик-Мак“ всеки път, когато идваше в Керкира.

— Ето това е добро, много добро — каза Стивън, като отхапа отново от *сувлакито*, а по брадата му потече *дзадзики*. Дафни се пресегна и избърса соса от лицето му, след което избърса устата си със същата салфетка. — Трябва да предлагаш това в „Кукла“. Сериозно — каза той с пълна уста.

— Не, не в „Кукла“ — тя поклати глава. — Но нещо такова ще има огромен успех в близост до университета. Навремето, когато аз следвах, наблизо имаше една малка закусвалня за мазен *фелафел*, но заведението не струваше. Представи си какво можеш да направиш с модерно фаст фууд бистро с гръцки специалитети. С ето такива класически неща като *сувлаки*, печена царевица и *спанакопита* в хубави опаковки, за да подхождат на нюйоркските студенти — тя замълча и огледа екстериора на „Мик-Мак“ с дръзката червена неонова табела и опашката от туристи и местни, която се точеше от вратата по тротоара. — Да, нещо като „Мик-Мак Манхатън“.

— Това може да се получи — съгласи се Стивън и захапа второто *сувлаки*.

— Знам — отговори Дафни. Не беше сигурна дали трябваше да се радва, или да се страхува, че Стивън хареса нейната идея. Вярно, с помощта на Стивън нейният ресторант „Кукла“ се беше превърнал в печеливш, но такъв беше и генезисът на 18-часовите работни дни далеч от Еви. Дафни беше напълно наясно, че като всичко останало, успехът си имаше своята цена.

— Хайде — каза тя и го улови под ръка, нетърпелива да смени темата. — Има нещо, което искам да ти покажа.

Стивън дояде *сувлакито* и Дафни го поведе по тесния лабиринт от улички, съставляващи историческата търговска част на стария град. Накрая, след като се спуснаха по още една уличка, се озоваха на широк площад.

— Какво е това? — попита Стивън, избърсвайки последните следи от *сувлакито* от лицето си.

— Ох, добре че е отворена — въздъхна с облекчение Дафни, когато видя отворените двойни врати. — Не знаех в колко часа затварят.

— Кое затварят?

— Това е *Агиос Спиридон*, („Свети Спиридон“). Ела — тя тръгна към старата църква.

Познатият аромат на пушек и тамян посрещна Дафни в мига, щом приближи дървените врати на църквата. Всичко беше точно както го помнеше; голямото помещение беше осеяно от облечени в черно вдовици и белокози мъже в сака, които не им бяха по мярка, коленичили пред олтара с иконите. Тя улови ръката на Стивън и се потопи в усещането, спомняйки си историята, която ѝ беше разказал Яни. Дафни си представи как *я-я*, Дора и момичетата се криеха тук, докато кръвожадните отряди на смъртта дебнеха пред вратите на църквата. Тя се опита да си представи сцената и отново потъна в печал. И отново пропъди тези образи от ума си. Не сега. Това не можеше да бъде осмислено, не можеше да бъде преглътнато. Трябваше да прогони Дора и момичетата от ума си, пък макар и само за тази вечер.

Дафни погледна към поставките за свещи на входа на църквата. Тя видя как майките помагаха на децата, които с неуверените си малки ръчички палеха свещи и ги поставяха в сандъчетата с пясък. Отвътре църквата беше изпълнена със сребристо сияние. Там други майки вдигаха на ръце най-малките дечица, които не можеха сами да стигнат до иконите. Жените шепнеха нещо в ушенцата на децата си, казваха им да целунат светеца. Дафни гледаше как тези жени сееха първите семенца на традицията и вярата в децата си и си даде сметка колко много ѝ липсваше Еви. Беше оставила дъщеря си при *я-я* само за една нощ, но сега, като гледаше другите майки с техните деца, ѝ се прииска Еви да бъде тук с нея.

Тя беше планирала да доведе Еви в църквата, да ѝ разкаже за техния любим светец, но така и не ѝ остана време. *След сватбата*,

обеща си тя. Дафни запали една свещ и я постави при другите. Събра трите пръста на дясната си ръка и се прекръсти три пъти, както я беше учила я-я, когато беше малка. Прихвана косата си и се наведе да целуне поставената в сребърна рамка икона на свети Спиридон. Но за разлика от другите поклонници Дафни се постара да целуне стъклото далеч от следите от червило и отпечатъците от чужди устни, оставени от вярващите.

Стивън остана край вратата за момент, удивен от мистериозно екзотичната сцена. Това беше антитезата на аскетичния бял епископален параклис, който посещаваше неговото семейство в Ню Йорк.

— Това е някаква църква — прошепна той в ухото ѝ.

— Знам — кимна Дафни. — Но още нищо не си видял — тя се обърна и му се усмихна. — Хайде, ела с мен — улови го за ръката и го поведе навътре. Вдясно от олтара имаше друга врата, покрита с богато украсени икони. Стивън проточи врат, но наоколо имаше десетки хора, които влизаха и излизаха през вратата и той не можа да разбере каква беше причината за стълпотворението.

— Това е светецът — прошепна Дафни и посочи отворената врата.

Стивън се напегна да разгледа внимателно, без да знае какво точно трябваше да гледа.

— Това е светецът — повтори Дафни. — Свети Спиридон, нашият светец покровител.

— Как така, той в този храм ли живее?

— Не, той е вътре. Тялото му е там.

Стивън се отдръпна като ужилен.

— Той е закрилник на острова, нашият светец покровител. Свети Спиридон е много специален за жителите на Корфу. Неговите мощи лежат тук от векове, но все още са непокътнати. Той защитава острова, пази ни и прави чудеса за нас.

— За нас? — Стивън извърна глава от олтара и погледна Дафни. — Стига, Дафни. Ти нали не вярваш в подобни неща?

Дафни се сепна. До този момент тя никога не се беше замисляла да окачествява вярванията си. В Ню Йорк тя не стъпваше в църква и не говореше по религиозни въпроси, така че нищо чудно, че Стивън бе изненадан от нейната привързаност към светеца. Но вярата в *Агиос*

Спиридон беше даденост за хората от Керкира. Никой не се съмняваше в нея. Всяко дете, родено с връзка към този остров, беше закърмено с вярата в Агиос Спиридон. Сякаш самият светец благославяше всяко новородено дете и вървеше до него, пазеше го и бдеше над него през целия му живот. И да, сега дори повече отпреди, особено след като чу историята на Яни, Дафни вярваше без капчица колебание.

— Да — тя погледна Стивън право в очите. — Да, вярвам. Вярвам.

— Стига, Дафни — той наклони глава и я погледна. — Наистина ли?

— Да, наистина. Винаги съм вярвала и винаги ще вярвам.

Преди да може да каже нещо повече, малкото помещение, където лежаха мощите на светеца, започна да се изпразва. Няколко жени и мъже излязоха, някои носеха малки деца, наред с неколцина любопитни туристи с озадачени от видяното лица.

— Хайде — Дафни промуши ръка под лакътя на Стивън. — Службата свърши. Ела да влезем.

Той изглеждаше разколебан и се отдръпна назад, когато Дафни го побутна към вратата.

— Хайде — тя го дръпна решително.

Малкото помещение се беше изпразнило. Освен Дафни и Стивън вътре имаше две възрастни жени и свещеник, който говореше нещо край отворения сребърен ковчег с мощите на светеца. Дафни се усмихна доволно на късмета да заварят ковчега отворен. Свещениците отваряха сребърния ковчег само на църковни празници и специални служби. Дафни се поклони на брадатия свещеник, който ѝ кимна.

Без да изпуска ръката на Стивън, тя го поведе през малкото помещение със сребърни кандила и стенописи, изобразяващи живота на свети Спиридон. Дафни спря първо в долния край на ковчега и посочи червените кадифени чехли на краката на Агиос Спиридон.

— Това са обувките му — прошепна Дафни, като се приведе към Стивън, за да не смуцава другите поклонници, които отново бяха започнали да изпълват стаичката. — Всяка година свещениците обуват на краката му нови чехли — обясни тя. — И в края на годината отварят ковчега и виждат, че чехлите са износени.

Стивън стисна ръката ѝ. Дафни знаеше, че не му беше лесно да повярва на думите ѝ, но тя държеше да довърши историята.

— Износени са, защото всяка нощ свети Спиридон се вдига и тръгва по улиците на Керкира, за да пази острова и неговите жители — и тя обиколи ковчега, за да стигне в другия край. — Ето, виж.

Под оскъдното осветление беше трудно да се различат детайлите, но пред тях беше лицето на Агиос Спиридон. Лицето му беше мумифицирано, тъмносиво и сухо. Орбитите на очите му бяха хлътнали, бузите бяха изпити, а на мястото на устата имаше тънка чертица. Онези, на които не им достигаше вяра, можеха да се потресат от гледката. Но за Дафни и вярващите гледката на техния закрилник беше източник на утеха.

Дафни изрече наум кратка молитва, докато Стивън разглеждаше ковчега. Когато тя благодари на Агиос за щастието и късмета си и за здравето на дъщеря си и я-я, Дафни му благодари и задето беше приютит и запазил живота на я-я, Дора и децата.

Знам, че твоите чудеса са многобройни, каза Дафни. Благодаря ти, че винаги помагаш и пазиш нашето семейство. Моля те, Агиос Спиридон, помоли се тя. Моля те, върви до мен и ме напътствай. Дръж ръката ми и ми помагай да вземам правилните решения в живота ми. Моля те, дай ми сила, като силата, която си дал на я-я_. Моля те, напътствай ме така, както си напътствал и нея и ми помогни да поведе Еви към щастлив и пълноценен живот._

Когато завърши молитвата си, Дафни отново се прекръсти три пъти. Тя коленичи и целуна ковчега, преди да хване Стивън за ръката и да го поведе към вратата.

— Да. Това беше потресаващо — той прокара ръка през косата си. — Значи, той става и се разхожда наоколо нощем — Стивън вдигна вежди и изгледа Дафни с ирония. — По чехли.

Опитът да се пошегува не остана незабелязан за Дафни. Но шегата не ѝ се видя смешна, затова тя предпочете да замълчи. Тя просто избра да подмине забележката.

— Ела, не сме свършили — Дафни го поведе към главния кораб на църквата и взе един молив и малко листче хартия от кошницата на пейката.

— Какво правиш? — попита Стивън.

— Тук традицията повелява да напишеш върху листче хартия имената на онези, които искаш да пази светецът.

Дафни състави своя списък: Еви, я-я, Попи, Ница и Стивън. Тя целуна листчето, сгъна го на две и го постави във втората кошница, която бързо се пълнеше с листчетата на вярващите.

Дафни се обърна. Усмихна се на годеника си и вдигна ръката му към устните си за целувка. Тя знаеше, че Стивън не разбира действията ѝ, че според него цялата идея за чудеса и поклонение пред мумифицирано тяло е някак архаична и смахната. Той беше човек на разума, на фактите, а не на сляпата вяра. Дафни знаеше, че между техните култури и истории имаше някои кардинални разлики. Но в крайна сметка Дафни нямаше нищо против. Тя отдавна се беше отказала от идеала за съвършения другар, който щеше да разбира и обожаваше всеки неин нюанс. Дафни беше погребала тази мечта в деня, когато положи тялото на Алекс в земята.

— Хайде, да вървим — тя отново го дръпна за ръката. — На покрива на хотел „Кавалиери“ има прекрасна тераса, която искам да ти покажа.

— Хм, това се доближава до моята идея за приятно прекарване. Хайде да се изнасяме оттук. С удоволствие ще пийна нещо — той прегърна Дафни и я поведе към вратата.

— Да, аз също — Дафни се обърна към олтара за последен път, преди да излезе от църквата. И замръзна, когато погледна към гробницата на светеца.

— Какво има? — попита Стивън.

Там, застанал до входа за гробницата, стоеше Яни. Дафни почувства как стомахът ѝ се преобърна. Опита се да преглътне, но в трахеята ѝ сякаш хвърчаха ято пеперуди, а пърхащите им крилца ѝ пречеха да поеме въздух. Тя стоеше до Стивън и гледаше как Яни се поклони пред иконата. Дафни забеляза, че за разлика от другите поклонници той не се прекръсти. *Разбира се, той е евреин*, спомни си тя. Но той се наведе към основата на иконата и целуна краката на светеца, който беше помогнал за спасяването на майка му и баба му преди толкова много години. Яни мина през вратата и изчезна в малката стаичка, където спеше *агиос*.

— Какво става? — попита отново Стивън.

— Нищо — тя се усмихна на годеника си. — Просто един познат.

Двамата излязоха от църквата хванати за ръце в прохладния нощен въздух и се озоваха на калдъръмения площад. Дафни хвърли

един прощален поглед към църквата.

— Просто един стар приятел от Ерикуса.

22. НЮ ЙОРК

2001 г.

— Никога — *мама* удари с юмрук по масата в хола. — Повече никога няма да го видиш — изсъска тя през стиснати зъби.

— Но, мамо, той не е какъвто го мислиш — извика Дафни. Тя протегна ръце умолително към майка си. — Моля те, той не е такъв какъвто го мислиш — гласът ѝ потрепери, също като ръцете ѝ.

Мама се изправи. Тя изгледа Дафни. Очите ѝ бяха присвити и изглеждаха три нюанса по-тъмни.

Тя вдигна кокалчето на десния показалец към устата си и го ухапа силно. Дафни беше виждала *мама* да прави това само веднъж, онзи път, когато тя беше дръзнала да даде телефона си на онова симпатично бледо момче с потните длани, с което се беше запознала на училищната забава в седми клас. Когато той се обади на другата сутрин и просто поиска да разговаря с Дафни, баща ѝ му затвори, тоест тресна телефона с такава сила и трясък, че Дафни беше дотичала от стаята си да види какво става. *Баба* излезе като буреносен облак и се отправи към закусвалнята, без дори да ѝ проговори или да я погледне. Когато вратата се затръшна след него, *мама* ухапа кокалчето си, преди да зашлеви Дафни през лицето.

— *Путана* — кресна тя, преди да изпрати Дафни в стаята ѝ.

Това беше първата и последна училищна танцова забава на Дафни.

Но това беше тогава. Тя вече не беше изплашеното и послушно 13-годишно момиче. Тя уважаваше родителите си, да — но вече не се страхуваше от тях. Въпросът беше прекалено важен. Тук ставаше въпрос за Алекс.

— Тате, моля те — той продължи да стои с гръб към нея. Дафни пристъпи, постави ръка на рамото му, за да го накара да се обърне и да види честността в очите ѝ. — Ти трябва да ми повярваш. Алекс е добър човек.

Баба вирна брадичката си и преглътна мъчително.

— Само се запознай с него. Ще се убедиш, когато го видиш.

Баща ѝ излезе, без да погледне дъщеря си, точно както беше направил онази сутрин след танцовата забава — без да срещне погледа ѝ. Ръката на Дафни увисна във въздуха, после тя чу включването на радиото и новините на гръцки прогърмяха в другата стая.

Мама се надигна от мястото си начело на масата за хранене. Тя направи три крачки към кухнята, после спря. Обърна се към Дафни, кършейки ръце. Черният ѝ кок, обикновено идеално пригладен и вдигнат високо на тила ѝ, се беше разрошил. Фибите са безсилни пред вайкането, биенето в гърдите и яростните жестикулации на майка гъркиня, чиято дъщеря се осмелява да се опълчи на родителите и срещу корените си.

— Ти няма да причиниш това на баща си. Няма да ми причиниш това. Не сме дошли тук, в тази страна, за да стоим на крак по 16 часа на ден, да чистим, да готвим, да сервираме, да се трепем като роби — да се бъхтим като животни, докато окапем от умора, та дори сънят да не носи почивка на пребитите ни тела. Не направихме това, Дафни, за да станеш курвата на някакво американско момче, с което си се запознала в училище.

Думите ѝ нараняваха повече от шамара през лицето навремето. Дафни изправи гръб и срещна яростния поглед на майка си, без да мигне и без да отстъпи.

— Аз не съм неговата курва — тя изрече думите бавно и осъзнато. — Аз го обичам и той ме обича. И ние ще бъдем заедно.

Мама не каза нищо. Тя излезе от трапезарията и се устреми към кухнята. Дафни чу затръшването на вратата на хладилника. Тя потръпна, когато чу гневното млатене на сатъра по дъската за рязане; по-високо, по-силно и по-настойчиво, отколкото беше необходимо.

Край на разговора.

Начало на херкулесовата мисия на Дафни и Алекс.

Седнала между родителите си на църковната пейка, Дафни каза Отче наш първо на гръцки, а след това на английски, заедно с другите богомолци.

— Патеримон, оренди су анис, Агиастисте то онова су...

— Отче наш, който си на небесата, да се свети твоето име...

Тя знаеше, че той беше там. Не беше необходимо да го вижда. Можеше да почувства, че той е наблизо. Знаейки, че беше проява на неуважение да се обърнеш и да погледнеш зад гърба си в църквата, Дафни гледаше право напред, без да посмее да се обърне и да се увери с очите си.

Спомни си Орфей и Евридика, напомни си тя, мислейки си колко далеч беше стигнал Орфей, за да спаси своята любима Евридика. Младата булка настъпила отровна змия и умряла, превръщайки се в сянка в Подземния свят. Орфей бил безутешен, свирел на своята златна лира толкова печални песни, че Персефона и дори самият владетел Хадес съжалили съкрушените влюбени и обещали да ги съберат отново. Те позволили на Евридика да последва Орфей и да напусне Подземното царство при едно условие, Орфей да не се обръща да види дали неговата любима го следва. Но обзет от страх и съмнения, Орфей се обърнал да погледне. Евридика изчезнала пред очите му.

Дафни нямаше да допусне същата грешка.

— И не въведи нас в изкушение... — тя продължи да изрича молитвата малко по-високо от обикновено.

Когато дойде време за причастие, тя се изправи и тръгна заедно с родителите си към олтара. Отец Анастасиос потопи златната лъжица в потира с вино и хляб и я поднесе към устата ѝ. Дафни се обърна да се върне на мястото си и най-сетне го забеляза, седнал най-отзад, сам сред морето от семейства и баби.

Очите ѝ засияха, когато го видя. Той ѝ се усмихна лекичко, свел тържествено глава, заедно с останалите енорияши.

Мама изгледа Дафни и проследи погледа ѝ до Алекс. Нямаше нужда от запознанство.

— Какво прави той тук? Той не е грък — изсъска едва чуто тя, като сграбчи Дафни за лакътя и я поведе в стоманена хватка към тяхната пейка. Баща ѝ вървеше зад тях, потънал в своите мисли, без да забелязва разиграващата се пред него драма.

Дафни се наведе и придърпа червената кадифена молитвена възглавничка. Тя коленичи, прекръсти се, събра ръце и каза наум една благодарствена молитва, преди да се обърне към майка си.

— Той ме обича — тя се усмихна. Друго обяснение не ѝ трябваше.

Мама коленичи и зашепна някаква своя молитва.

Това продължи с месеци. Всяка неделя той сядаше на последния ред в църквата, почтително и уединено, без никога да се доближава до Дафни или семейството ѝ. Само се усмихваше на Дафни и на майка ѝ, когато тя благоволяваше да погледне и да забележи присъствието му.

Той беше там на 11 август, празникът на свети Спиридон. С периферното си зрение *мама* следеше как той запали свещта в червената стъклена чашка и я стави на олтара под иконата на светеца.

Той беше там и на 15 август, празникът на Дормитион, когато отбелязваха Възнесение Богородично. *Мама* тъкмо се беше върнала от дамската тоалетна, когато го видя да пали свещ и да се прекръства, но не с три пръста според гръцката Ортодоксална, а с „кръста на другите църкви“, както се изразяваше *мама* — използвайки цялата си ръка.

Той беше там и на Бъдни вечер, натоварен с подаръци за сиропиталището „Свети Базил“. Усмихна се широко, когато се доближи до масата на дамското общество „Филоптохос“, където *мама* беше поела събирането на детските играчки.

— Весела Коледа, младежо — поздрави една от дамите, когато Алекс подаде подаръците. *Мама* се посвети на важната задача да развързва и завързва една голяма зелена панделка върху малка квадратна кутия.

— *Кала Христогена, кириес* — отговори той. — Весела Коледа, дами — акцентът се чувстваше, но речникът беше безупречен.

— Браво, млади човече — дамите плеснаха с ръце и се засуетиха около него.

Мама не каза нищо.

Той беше там и на Цветница. Алекс се наведе да целуне ръката на отец Анастасиос, когато свещеникът поднесе към него изплетения от цветя кръст в края на службата. *Мама* проследи как отецът приветства Алекс в лоното на църквата и го покани да остане за почерпката.

— Всички са добре дошли в Божия дом — каза свещеникът и тупна Алекс по гърба.

Мама и баба гледаха от другия край на църквата как Дафни се приближи до Алекс. Двамата останаха един до друг, пиеха кафе,

разговаряха и се гледаха усмихнати. Не смееха да се целунат или докоснат, знаейки, че това би се счело за нахално и непристойно. Баба изпуктя, докато ги наблюдаваше, като понечи да отиде при тях и да сложи край на това срамно държание. Но *мама* протегна ръка и го спря.

— Не — каза тя. — Всички са добре дошли в Божия дом.

Той беше там всяка вечер от Страстната седмица, във всеки един миг на всяка тържествена служба. Застана на опашката пред олтара на Велика сряда и вдигна глава към отец Анастасиос, така че свещеникът да помаже лицето му със светено миро. Първо челото, после брадичката и бузите, а накрая дланите и ръцете му. На Велики петък се включи в тържествената процесия от вярващи, които обикаляха църквата, следвайки отрупаните с цветя епитафии, изобразяващи гроба на Христос. В началото Дафни вървеше заедно с родителите си, но лека-полека се промъкна и застана до Алекс. Клатейки глави, *мама* и *баба* проследиха как дъщеря им се отдалечаваше бавно от тях. Но не се опитаха да я спрат.

На тържественото богослужение от Великденската служба Алекс вече беше седнал, когато Дафни и родителите ѝ влязоха в църквата малко преди полунощ. Те бяха закъснели, в закусвалнята имаше повече клиенти от обикновено, така че не успяха да пристигнат навреме, за да си подсигурят места на претъпканата служба. Затова застанаха прави най-отзад, точно зад Алекс, който беше достатъчно съобразителен да не се обърне и да се увери, че Дафни беше дошла. В препълнената църква цареше смирение и тишина, докато богомолците стояха плътно един до друг с незапалени свещи в ръце, очаквайки радостният край на седмицата, посветена на размисъл и печал.

Точно преди полунощ всички светлини бяха угасени. Отец Анастасиос излезе иззад олтара в притъмнялата църква, носейки една-единствена запалена свещ. После той се обърна към клисарите и запали техните свещи. Момчетата слязоха сред паството и една по една, свещ по свещ, ред по ред светлината на Христовото Възкресение се разпространи в църквата. Младата майка, която седеше пред Алекс, се обърна да запали неговата свещ. Тогава Алекс се обърна, за да сподели своя пламък и се озова лице в лице с Дафни и *мама*. Той се усмихна и запали фитила на Дафни. *Мама* го погледна и се поколеба за момент. Но накрая тя се приведе напред и допусна светлината на Алекс

да влезе в живота ѝ. В този момент в църква се понесе радостният химн за възкресението на Христос.

— *Христос Анести ек некрон. Танато Танатон патисас, Кай тис ен тис мномаси, Зои, Харисаминон.*

Дафни вдигна лице към светлината и запя думите, които сякаш се изливаха от сърцето ѝ, а не от устата ѝ.

Тя държеше свещта с едната ръка и потърси с другата ръката на майка си. Този път *мама* не се поколеба. Тя преплете пръсти с Дафни и двете запяха.

— Христос възкръсна от мъртвите, със смъртта си смъртта победи и на тия, които са в гробовете, дарува живот.

И в този момент Дафни разбра, че ѝ беше даден нов живот.

23.

Еви се затича през кея веднага щом видя Дафни да слиза от „Големия Ал“. Момиченцето нададе пронизителен радостен вик и се хвърли в ръцете на майка си.

— Мамо, правих толкова много забавни неща — изпищя Еви, като уви крака около кръста на майка си и склочи ръце около шията ѝ.

— Браво, не ти ли липсвах поне мъничко? — Дафни целуна по гушката малкото си момиче. Еви миришеше на лосион против слънчево изгаряне, смесен с уханието на грамадната червена роза, закичена зад дясното ѝ ухо.

— Да, мамо, обаче... няма да повярваш. Я-я ме научи да правя пита, с мое тесто, което омесих съвсем сама. Разточих го със старата метла и направих всичко сама, както правиш ти у дома. Беше толкова яко. Мамо, беше страхотно. Ти защо никога не готвиш заедно с мен вкъщи, мамо? Защо? Обещай ми, че ще готвиш с мен, нали обещавах, мамо?

— Разбира се, че ще готвя с теб, миличка — засмя се Дафни.

— И знаеш ли какво още? — продължи момиченцето. — *Теа* Попи ми разправи приказка. Имало едно време един човек, цар Мидас и той бил много алчен, мамо. Всичко, каквото пипнел, се превръщало в злато, ама наистина всичко.

— Звучи доста добре — подхвърли със смях Стивън.

— Да, докато не докоснал дъщеря си — Дафни погали косата на Еви и я целуна по розовата буза.

— И тогава тя също се превърнала в злато — извика Еви и плесна в ръце.

— Това е чудесна история, миличка. Една от любимите ми легенди. Но дали не забравяш нещо? — заговори Дафни. — Не забрави ли да кажеш здравей на Стивън? Той дойде чак тук, за да те види — Дафни разплете ръчичките на дъщеря си от шията си и пусна Еви на земята.

— Здравей — Еви попипа стъкленото синьо око, което висеше на врата ѝ.

— Ами, здравей. Това е за теб, мис Еви — каза Стивън, като прегърна детето, извади разноцветна близалка от джоба си и му я подаде.

— Благодаря — Еви взе лакомството, разви хартийката и налапа близалката, след което хукна след едно от бездомните кучета, които живееха на пристанището.

Попи, която до този момент бе стояла встрани и наблюдавала сцената, пристъпи напред.

— Добре дошла отново, братовчедке — тя прегърна Дафни и я целуна по двете бузи.

— Попи, това е Стивън.

— Ах, най-накрая се срещнахме — изгука Попи и прегърна Стивън. Той застина неподвижно за момент, с отпуснати до тялото ръце, без да знае какво да направи с този изблик на обич и привързаност от страна на напълно непознат човек. — Добре дошъл, Стивън — извика Попи, като го стисна още веднъж и го пусна от своята здрава хватка на анаконда.

Дафни се изкикоти. Трябваше да признае, че ситуацията беше доста забавна. От една страна, тук беше Попи, червенобуза, закръглена и излъчваща клокочеща енергия и добри чувства, поклащаща бедра и ръце, сякаш изпълняваше някакъв древен ритуален танц на плодородието. А до нея, естествено, стоеше Стивън; атлетичен, съдържан, с безупречни дрехи и маниери, със свършено пригладена коса и отмерени жестове.

— Къде е я-я? — попита Дафни и се огледа наоколо.

— Остана да ни чака в къщата. Ах, братовчедо Стивън, приготвили сме ти голяма изненада — Попи цъкна с език и хвана под ръка Стивън.

Дафни прехапа долната си устна, за да не се разсмее. Стивън, обикновено владеещ всяко положение, сега изглеждаше някак изплашен, че Попи ще го изяде за закуска.

— Кажу, каква е изненадата? — попита Дафни.

— Ай, братовчедо Стивън — Попи го потупа по ръката, докато вървяха, — заради теб я-я надмина себе си. Приготвила ти е *стифадо*.

— Стиф — какво?

— Сти-фа-до — повтори Попи.

— Яхния — поясни Дафни. — Много вкусна, гъста питателна яхния.

— Тогава защо не си ми я сготвила досега, щом е толкова вкусна? — подкачи я Стивън.

— Знам, спестих си труда — призна Дафни. — Това е много, много трудоемко ястие. Представлява пикантно телешко задушено с домати и оцет и малки лукчета, наричат се арпаджик. Почистването на тези малки главички лук отнема няколко часа.

Устата и очите на Дафни се навлажниха, когато тя си спомни последния път, когато беше приготвяла *стифадо*. Беше за рождения ден на Алекс. По онова време тя беше бременна в седмия месец, затова, докато белеше малките лукчета, я мъчеха крампи в ръцете и болки в гърба. Яхнията стана много вкусна, но Дафни прекара следващите два дни на легло, докато се възстанови от усилието. Но тя не съжаляваше. Струваше си да види върховното удоволствие, което се изписа по лицето на Алекс, когато той вкуси първата хапка от ястието и не се спря, докато не отопи и последните капчици сос. Това беше първият и последният път, когато беше готвила *стифадо*.

— Попи, я-я как приготвя *стифадо* с нейния артрит?

— Станала е в 4 часа сутринта, ето как. Това е бавна и туткава работа, но тя е решена да посрещне Стивън както подобава — Попи поведе групичката, без да изпуска Стивън. — Братовчеде Стивън, ти си голям късметлия — Попи хвърли омаен поглед към своя нов братовчед и запърха с гъстите си мигли.

— Да, знам — Стивън погледна Дафни и на лицето му грейна широка усмивка. — Повярвай ми, знам, че съм късметлия — той остави куфара на земята и бръкна в задния си джоб, откъдето извади бяла памучна кърпичка, с каквато винаги беше въоръжен. С нея той попи капчиците пот, които бяха избили по челото му.

Предвождани от Еви и мършавото улично куче, те се отдалечиха от пристанището и се насочиха към гостилницата на Ница, където щеше да отседне Стивън.

Беше типична сутрин за Ерикуса: лекият бриз откъм пристанището духаше зад гърбовете им, пропуканата настилка на

селските пътища се стелеше под краката им, уханието на морска влага, орлови нокти и свеж розмарин гъделичкаше ноздрите им. И накъдето и да погледнеха, гъмжило от бабички, които искаха да целуват, прегръщат и щипят новопристигналия американец. Ако Стивън не знаеше как да реагира на буйния изблик на чувства от страна на Попи, той определено нямаше никаква представа какво го очакваше.

По дяволите, помисли си Дафни, преглъщайки напушилия я смях. Забравих да го предупредя.

Когато насреща му се зададе първата черна вдовица, Стивън изобщо не подозираше, че той беше целта, към която се беше прицелила тя. *Теа* Параскеви се зарея около набелязаната жертва, размахвайки ръце във въздуха, ахкайки и нареждайки с пискливия си глас радостни приветствия. Но за жалост, вместо добрите пожелания Стивън разбра само, че някаква съсухрена старица, цялата облечена и забрадена в черно, крещеше насреща му, докато го покриваше с влажни целувки.

Дафни гледаше отстрани как една по една всяка *теа*, всеки *тео*, всеки *ксаделфос* и всяка *ксаделфи*, които срещаха по пътя си, се втурваха да приветстват сякаш извадения от кутия *американос*, който беше пристигнал да се ожени за тяхната Дафни. Стивън ѝ хвърляше умотелни погледи и сигнали SOS, но Дафни беше безсилна да спре наплива от доброжелателни посрещачи. Тя само вдигаше рамена и шепнеше „Съжалявам, знам“, докато годеникът ѝ постоянно бъркаше в задния си джоб и вадеше кърпичката, за да избърше следите от мокри целувки по бузите си.

Накрая пристигнаха в хотел „Ница“. Тъкмо когато Стивън си мислеше, че се беше избавил и откопчил от вресливата навалица от фанатични островитяни, те влязоха в излъсканото мраморно лоби, където Ница ги очакваше на пусия.

— Ахуу! — дрезгавият глас на Ница отекна по белия мрамор. — Ето ви. Елате тук. Елате при *теа* Ница. Дайте да ви видя и да ви посрещна.

Винените чаши над бара звънтяха при всяка стъпка на съдържателката. Стивън пусна куфара си в лобито. Огледа се, сякаш готов да хукне да бяха и да се скрие, когато видя Ница да се задава насреща му в бялата си престилка, мрежа за коса и неизменната запалена цигара във вдигнатата високо дясна ръка. Тя му стигаше до

кръста, тежеше три пъти колкото него и явно беше решена да посрещне американския банкер според традициите на Ерикуса.

— Я го вижте — изквича Ница, като улови лицето му с две ръце, а Стивън едва не повърна, когато долови пропитата миризма на тютюн и чесън по пръстите ѝ. — Вижте го само. Прилича на Кенеди. Той си е цял Кенеди, казвам ви. Дафни, твоят мъж прилича на президента Кенеди — Ница събра трите кебапчести пръсти на дясната си ръка и се прекръсти. — Бог да го прости.

— Благодаря — заекна Стивън и се усмихна на Ница, без да знае как точно да реагира в тази ситуация. Още не беше изрекъл думата, когато Ница отново сграбчи лицето му между месестите си длани.

— Добре дошъл в хотел „Ница“ — заяви тя, като вдигна ръце към небето. — Аз... — произнесе отчетливо тя, като се тупна няколко пъти в гърдите — ... съм Ница.

— Приятно ми е — отговори той.

— Сега ти си част от семейството и аз ще се постарая да се почувстваш у дома. *Елла*. Сигурно си изморен. Ще ти покажа твоята стая. Това е най-хубавата стая в хотела.

— Ние с Еви ще ви чакаме тук — извика Попи, улови Еви за ръката и се насочи към бара, където тъкмо седеше нова група австралийски туристи с халби ледена бира „Митос“. — Не бързайте. Аз ще наглеждам малката.

Дафни и Стивън тръгнаха след *теа* Ница по дългия бял коридор и свърнаха вдясно, при последната врата. Ница завъртя топката на вратата и ги въведе в светла, оскъдно мебелирана, но трептяща от чистота стая. Леглото, не по-голямо от два единични матрака, заемаше почти цялото пространство в малката стая. Колосани и изгладени чаршафи надзъртаха през дупчиците на изплетената на една кука кувертюра върху леглото. Дафни знаеше, че тази плетка с миниатюрни розетки беше един от най-сложните мотиви в плетената на една кука дантела, затова Ница пазеше кувертюрата само за най-отбрани гости. Освен леглото в стаята нямаше почти нищо друго, само малко писалище от тъмно дърво, украсено с вазичка с две свършени червени рози. Единичен френски прозорец водеше към малка тераса с изглед към морето.

— Заповядайте — Ница остана на вратата, тъй като в стаята нямаше място за трима човека. Тя извади една цигара от джоба на

престилката си и я запали, като издуха дима право в стаята. — Може да не е луксозно като в другите хотели, където сте отседнали. Но това е най-доброто място на Ерикуса и се надявам да ви харесва и да сте щастливи тук.

— Да, идеално е. Нали, Стивън? — отговори Дафни от ръба на леглото, където беше седнала и проследяваше с пръсти нежните линии на розетките по дантелата. — Нали? — тя стана от леглото и отвори вратата на терасата, в опит да проветри стаята от цигарения дим. Стивън не мразеше нищо повече от миризмата на цигарен дим.

— Да. Много е хубаво. Благодаря, Ница — той изследваше банята и подаде глава оттам, за да отговори. — Само един въпрос, в колко часа отваря бизнес центърът?

— Бизнес център? — засмя се Ница. — Ами, тук аз съм бизнес центърът. Тук съм по цял ден. Винаги съм на разположение на моите гости — тя отново се потупа по гърдите с лявата ръка, без да забелязва посипалата се цигарена пепел по черната ѝ тениска. — Каквото и да ти трябва, ще кажеш на Ница — и Ница ще се погрижи вместо теб.

— Значи тук няма бизнес център? — той стрелна с очи Дафни.

— Не, тук няма бизнес център — Дафни завъртя годежния пръстен на пръста си.

— Добре тогава. Ще ви оставя сами, да се настаните. Още веднъж, добре дошъл — Ница се обърна и понечи да затвори вратата. — Каквото ти трябва, ще питаш Ница, нали?

— Благодаря — той ѝ кимна в знак, че е свободна да си върви.

Дафни знаеше, че колкото и да беше разочарован от стаята, възпитанието на Стивън нямаше да му позволи да покаже това разочарование пред Ница. Едно беше сигурно за годеника на Дафни, той беше джентълмен. Той изчака до вратата, докато сеизмичният тътен от мощните стъпки на Ница постепенно заглъхна. Едва когато Стивън чу гласа на Ница да долита от бара на долния етаж: „Здравей, мой нови приятелю, искаш ли още един «Митос»?“, той се претраши да заговори.

— Е, не е точно „Четири сезона“, нали? — пружините на леглото изскърцаха, когато той седна.

— Знам, че не си свикнал с такива условия. Семпло е, но е чисто. Освен това ти няма да се застояваш в стаята — каза Дафни. — Нали

помниш какво ти казах? Простата елегантност на малък гръцки остров. За това сме тук.

— Хм, по отношение на простотата си права.

Той стана от леглото и свали ципа на калъфа с дрехите си. След цигарения дим Стивън най-много мразеше зле поддържаните и измачкани дрехи. Той отвори вратичката на празния гардероб.

— Хей, къде е твоят багаж?

— В къщата на я-я. Къде другаде може да бъде?

— Тук, с мен, твоя годеник — той замълча. — Помниш ли ме? — той посочи себе си.

— Стига, Стивън, вече ти обясних. Ние все още не сме женени, както знаеш — тя вдигна ръката, на която беше годежният ѝ пръстен.

— Значи не се шегуващ — той застана зад Дафни и я притегли към себе си. — Сигурна ли си, че не можем да останем заедно тук — той посочи стаята — или някъде другаде?

— Не, не се шегувам — Дафни се обърна с лице към него, поклати глава и размаха пръст в шеговита закана. — Това място е много традиционно, нали помниш какво ти казах. Не мога да остана тук, докато не се оженим, мили. Просто не мога. Всички ще ни одумват. Знам, че звучи глупаво, но тук така стоят нещата. Нали помниш, когато си в Рим...

— Позволи ми да ти напомня, че това е Гърция — той я сграбчи и я хвърли върху леглото, надвесен над нея, а после я целуна нежно по устните. — Сигурна ли си, че не мога да направя *нищо*, с което да те убедя?

— Не усложнявай допълнително положението — тя присви очи и поклати глава. — Нещата тук са много традиционни. Знам, че това е трудно за разбиране. Но когато съм тук, аз спазвам тези традиции.

В Ню Йорк тя беше обяснила всичко това на Стивън, беше му обяснила, че модерният живот все още не беше достигнал до Ерикуса, въпреки че Корфу, който отстоеше само на десетина километра оттук, беше съвременен и космополитен в сравнение с острова. Но Ерикуса винаги беше съществувала в някаква своя провинциална среда и епоха. Определени традиции, предразсъдъци и обичаи никога не се променят. За онези, които обичаха Ерикуса, това беше чарът на острова: предсказуемостта, носталгията. Но за външните хора културата на острова беше архаична и непонятна.

— За мен ще бъде голям жест, ако се постарая да уважавам тези традиции, докато сме тук.

— Знам, Дафни. И ще ги спазя. Щом това те прави щастлива, знаеш, че ще ги спазя — той я целуна отново и се изправи на крака. Отиде до гардероба, но се спря и отново се обърна към нея. — Но все пак ми се вижда смешно, след като толкова дълго съм те слушал да повтаряш, че тези традиции са те спъвали и задушавали, когато си била малко дете. Не мислиш ли, че е доста иронично да се връщаш към същите тези традиции сега, като възрастна — когато сама можеш да вземаш решенията си — тонът му не беше гневен, а по-скоро искрено объркан от противоречието.

— Знам. Струва ми се, че никога не съм го възприемала по този начин — Дафни се усмихна на годеника си. — Но тук не става въпрос дали съм учила в гръцко училище, вместо да участвам в кръжока на момичетата скаути, Стивън. Това е различно. Така е, много неща тук не са логично обосновани. Струва ми се, че сега точно това ми харесва. Толкова съм изморена от отговорността постоянно да вземам десетки решения. Може би е приятно да отстъпя пред традицията и да я оставя тя да решава вместо мен, поне за известно време — тя приглади полата си и вдигна рамена.

Стивън поклати глава и приглади измачканите места върху тъмносиния си блейзер.

— Когато си в Гърция...

24.

— *Я-я* — Дафни отвори портата и се учуди, когато не видя баба си да седи край огнището, — *я-я*?

Вратата на къщата се отвори със скърцане и *я-я* се подпря на рамката.

— *Кукла му*, ти се върна. Затъжих се за теб.

— *Я-я, елла*, запознай се със Стивън. Толкова отдавна искам да се запознаеш с него.

— Ах, не. О *американос. Пу еинаи*. Къде е той? — старицата улови ръката на Дафни и тръгна към Стивън. Беше по чехли, очертанията на разкривените и подути стави на пръстите на краката ѝ се виждаха ясно под тънката материя на чорапите ѝ.

Докато вървяха заедно към вътрешния двор, където ги чакаше Стивън, Дафни забеляза, че *я-я* се облягаше на ръката ѝ малко повече от обикновено. *Я-я* беше дребна жена, която за разлика от повечето други вдовици не прекарваше дните си в сладокусен цикъл от готвене и ядене. Въпреки че не беше възможно да е качила няколко килограма през последните 24 часа, Дафни беше категорична, че баба ѝ никога не ѝ беше натежавала толкова много.

Когато се доближиха, Стивън се усмихна учтиво и протегна ръката си.

— *Те еинаи афто?* Какво е това? — тя погледна от Стивън към Дафни. — Дафни му. Моля те, кажи на твоя младеж, че това тук не е бизнес среща. Това е нашият дом.

— Стивън, мили — Дафни протегна свободната си ръка и докосна рамото му с върховете на пръстите си, — хората тук се приветстват с прегръдка и целувка, а не с ръкостискане. То е за бизнес срещи — тя се огледа и видя, че *я-я*, Попи и дори Еви ги гледаха сащисани. — Това е нашето семейство.

Без повече приказки Стивън кимна и пристъпи напред. Той обви ръце около старицата и я прегърна. *Я-я* се приведе и го целуна по двете бузи. Когато тя се отдръпна, Стивън ѝ се усмихна, а свършените му

бели зъби проблеснаха на слънцето. Я-я присви очи и се вгледа внимателно в неговите.

Дафни прехапа устни, когато видя как я-я се взря дълбоко в очите на Стивън. Тя проникна отвъд миглите, мътно сините ириса, през черните му зеници и сякаш надникна в душата му. Дори дърветата спряха да шумолят, за да не разсейват я-я от нейната мисия.

— Ах, *кала*. Добре — тя явно беше видяла, каквото й трябваше.

Докато наблюдаваше тази сцена, Дафни неволно се запита какво се въртеше в ума на старицата. Дафни познаваше баба си достатъчно добре, за да прецени, че тя търсеше нещо в Стивън, щом го гледаше по този начин. При я-я нямаше съвпадения и случайни неща. Всичко в нея — всяка дума, всеки поглед, всяко *брики* с кафе бяха натоварени със смисъл.

— Попи, Еви — Дафни се изправи, без да изпуска я-я, — защо не покажете на Стивън градината и не го запознаете с Джак? Ние ще приготвим обяда.

Тя се обърна към Стивън и се усмихна:

— Само за няколко минути, но ще бъде добре за Еви, тя е стеснителна и не се отпуска бързо.

— Разбира се — Стивън се огледа наоколо, търсейки Еви, която беше забелязала още един паяк, който плетеше фината си мрежа сред извитите клони на лимоновото дърво. — Ела, Еви — извика той. — Къде е това прочуто магаре, за което толкова съм слушал?

— Виж — тя посочи паяжината. — Това е Арахна.

— О, паяк. Хм, както знаеш, в Ню Йорк също си имаме паяци. Да. Но нямаме магарета, кокошки и пилета, а както чувам, ти тук имаш от всичко.

— Не, тя не е обикновен паяк — Еви най-сетне откъсна очи от паяжината и погледна Стивън. — Това е Арахна. Тя е момиче, което се възгордяло. *Теа* Попи ми каза. Атина я наказала и я превърнала в паяк — тя се вгледа откровено в лицето му, скръстила ръчички пред гърдите си. — Така става, когато си мислиш, че си по-добър от всички други.

— Ех, малка Еви. Несъмнено си научила много нови неща, откакто си тук — докато Стивън говореше, нещо малко и черно прелетя над главите им и попадна право в капана на паяка. — Охо, виж това. Видя ли, твоята Арахна се оказа достатъчно умна, за да улови

тази малка приятелка — той се доближи да разгледа отблизо паяжината.

Стивън и Еви се загледаха в борбата на мухата с лепкавите нишки. Малкото ѝ черно телце и крила се извиваха и бореха, докато накрая капнаха от умора. Паякът дори не помръдваше. Той си стоеше в другия край на паяжината, сякаш очакваше да наближи часът за вечеря.

— Знаеш ли какво ще стане сега, Еви? Тази муха ще се превърне в блюдо за вечеря. Паяците изсмукват кръвта на насекомите, които имат глупостта да се уловят в техните мрежи. Хм, това е много яко. Ако питаш мен, тези малки осмокраки паячета са много умни. Те имат всички основания да се гордеят, без да се интересуват какво мисли Атина.

— Невинаги — Еви се обърна към Стивън, а котешките ѝ очи блестяха лукаво. — *Теа* Попи казва, че Арахна понякога се възгордява и сама пада в капана си. Яни също ми каза, че горделивците трябва да внимават.

— Е, смятам, че това е добър съвет. Но ти не забравяй, момиченце, че гордостта може да бъде добро качество — тя може да те тласка да постигаш повече, да бъдеш по-добър, най-добрият. А не е лошо да бъдеш най-добрият — ето, виж майка ти — заяви Стивън. Но Еви вече бе насочила вниманието си към други, по-интересни обекти. Тя се обърна и се затича надолу по стълбите към кокошарника, преди Стивън да е изрекъл последните думи.

Докато Еви се отдалечаваше, Попи налетя Стивън като муха на мед. Тя погали бицепса му с пухкавите си пръсти.

— Ела, аз ще ти покажа всичко. Дафни ми разказа колко си умен в бизнеса, колко много е научила от теб. Аз също искам да те помоля за нещо. Така де, щом ще ставаме братовчеди, роднините трябва да си помагат, нали? Аз имам една идея и никой друг по нашите острови не може да ми помогне да я осъществя. Ако исках да се науча да чистя риба или да правя сирене, нямаше да има проблем, щях да намеря кой да ми помогне. Но в бизнеса... — Попи прокара пръстите на дясната си ръка по шията и брадичката си, гръцкият еквивалент на показване на среден пръст в Щатите. — Бизнес, *типота*... Лайняна работа.

— Хм, ти си огън жена, също като братовчедка ти — Стивън поклати глава и ѝ се усмихна.

— Ние си приличаме с Дафни. Но тя беше късметлийка, порасна в Америка. Тук, ние нямаме този късмет. Нямаме толкова много възможности, толкова голям избор. Аз от години работя в кафенето и знам, че съм способна на повече. Гледах, мълчах и се учех. Знам, че мога да се справя. Не искам повече да работя за неколцина *малака*, които разреждат напитките, пушат си цигарите, спят с туристките и се наричат големи бизнесмени. Аз имам идеи, Стивън. Искам да съм като братовчедка ми. Искам да съм като Дафни — Попи погледна към Дафни, с пълни с копнеж и обич очи.

— Дай да ги чуем тези твои идеи — каза Стивън, докато се разхождаше.

Дафни проследи как Попи отведе Стивън. Тя се напегна да чуе какво му говореше братовчедка ѝ, но напразно. Двамата изчезнаха в кокошарника, преди Дафни да успее да чуе нещо. *И може би това беше за добре*, помисли си Дафни.

Дафни се обърна отново към я-я и стисна осеяната ѝ със старчески петна ръка малко по-силно, като внимаваше да не ѝ причини болка, знаейки колко я мъчеха отеклите от артритата стави. Я-я заговори първа:

— Значи, това е твоят американец.

— След една седмица той ще бъде нашият американец.

— Не, няма да бъде моят, със сигурност — я-я поклати глава.

— Защо, какво има? Какво не е наред?

— Какво ли? Има нещо, което никак не е наред, Дафни. Той е прекалено слаботелесен, също като теб. Този мъж има толкова много пари, а не си позволява да си купи храна. Понякога не ги разбирам американците. Тц-тц-тц. Хайде, ела да видим яхнията. Да не вземе да загори — с тези думи я-я явно завърши анализа на Стивън.

Дафни отчаяно искаше да разбере какво беше видяла я-я, когато надникна в очите на Стивън, но имаше толкова други важни неща, за които искаше да говори с баба си, толкова много въпроси. Защо се беше заловила да приготвя *стифадо*, когато знаеше, че тялото щеше да я боли дни наред от непосилния труд? Защо след толкова много споделени истории и тайни тя не беше доверила на Дафни историята за Дора и случилото се през войната? Дафни знаеше, че можеше да попита баба си за всичко и тя щеше да ѝ каже истината. Но колкото повече мислеше каква би могла да се окаже истината, толкова повече

нарастваше тревогата ѝ. Двете прекосиха бавно вътрешния двор, а Дафни прехвърляше в ума си въпросите, които искаше да зададе, как точно щеше да ги формулира и какви можеха да са отговорите.

— Виж, *кукла* — вътрешният диалог на Дафни беше прекъснат от *я-я*, която посочи лимоновото дърво. — Виж, Дафни. Виж, точно както ти казах. Точно както казах на Еви.

Я-я посочи паяжината, същата, която Еви беше забелязала преди малко. В единия край на сложната мрежа зееше дупка, през която мухата беше избягала от капана.

— Виж, Дафни *му* — каза *я-я*. — Хюбрисът е опасно нещо. Разсейваш се за един миг и твоите скъпоценни притежания могат да се откопчат дори от най-красивите капани.

25.

— Дай да ти помогна — Дафни се наведе над огнището и вдигна тежкия метален съд от решетката.

— *Ентакси*, добре, *кукла му*. Внимавай да не се запечата — все още по чорапи, *я-я* седна на дървения стол.

— Знам, знам — Дафни напрегна мускули под тежестта на тенджерата. Тя разклати съда в кръг няколко пъти. Внимаваше да не размести капака, който баба й беше залепила с изолирбанд, така че да прилепне плътно към тенджерата и да не пропуска парата. Въпреки че тя самата не беше приготвяла *стифадо* от години, Дафни знаеше, че тайната на вкусната ароматна яхния беше в запечатването на парите, така че къкрещият оцет да се превърне в основата на ароматния сос.

— Готово — тя върна тенджерата върху металния триножник.

— Искаш ли кафе? — попита *я-я* и приглади няколко дълги сиви кичура, които се бяха измъкнали от плитките й.

Дафни се пресегна и прибра кичурите зад ухото на *я-я*.

— Ако искаш, довечера ще ти измия косата и ще ти я сплета на плитки — тя се усмихна на баба си, знаейки, че болките в ставите я затрудняваха да сплита дългата си коса всеки ден.

— Благодаря, *кукла му* — кимна *я-я*. — Гладна ли си?

— Да, но ще изчакам *стифадото* — Дафни придърпа стола си по-близо до *я-я* и седна. Радостните възклицания на Еви долитаха от градината.

— Какво има, Дафни му. Какво те безпокои? — *я-я* умееше да чете по лицето на Дафни със същата лекота, с която гадаеше по утайката в кафейната чаша.

— Яни ми разказа всичко.

— Ах, *кала*, добре — тя затвори очи. — Мислех си, че ще ти разкаже.

— Защо, *я-я*? Защо не си ми казала? Защо си го крила от мен? Винаги съм смятала, че си казваме всичко. Че между нас няма никакви тайни.

Очите на старицата бяха натежали и зачервени.

— Това не беше тайна, Дафни му. То беше нашата история. Ти си имаш своята собствена — гласът ѝ беше тих, почти шепот. — Дафни му. *Кукла му*. Ужасен е денят, когато човек осъзнае, че в света има зло. Че дяволът ходи по земята. Аз разбрах това в момента, когато погледнах в ужасените черни очи на Дора и видях какво ѝ бяха направили тези мъже, какво ѝ бяха отнели. Тези животни смятаха, че имат правото да изстребват хората, както се гаси огънят в камината вечер, както се гаси свещ в църквата. Те бяха отнели толкова много човешки животи, бяха разрушили толкова много семейства. Не можех да им позволяя да го направят отново. И то защо, защото народът на Дора наричаше своя бог с друго име? Бог не ни съди според името, с което го наричаме. Той не ни съди по това.

Дафни взе ръката на я-я и видя как първата сълза се търколи по хлътналата ѝ буза, оставяйки влажна пътека за другите сълзи, които щяха да последват. Но старицата не пусна ръката на Дафни, за да избърше лицето си, а я стисна по-силно.

— Понякога тези чудовища не искат само кръв, а искат да откъснат и парче от душата ни — а това е опасно, много опасно. Прекалено опасно — тя вдигна показалеца си, изкривен и осеян с белези, и изтри мокрите вадички под очите си. — Ако не бях помогнала на Дора в онзи ден, те щяха да изтръгнат и моята душа. Аз не можех да изгубя душата си, не исках да я изгубя.

Я-я продължи, гласът ѝ все така потреперваше, но сега набираще сила, ставаше по-ясен, по-силен и страстен.

— Понякога, когато се изправя пред тези чудовища, човек открива своята сила, намира своето предназначение — тя погледна към хоризонта. — Аз никога не съм подозирала, че притежавам едното или другото. Не трябваше да имам сила и мисия, но се оказа, че имам. Открих ги в Еврейския квартал в онзи ужасен ден, Дафни.

Старата жена притегли Дафни по-близо и също както беше направила по-рано със Стивън, тя надникна в дълбините на черните като маслини очи на внучка си, очи, които бяха също толкова ясни и пълни с живот и същевременно объркани и питащи като нейните навремето.

— Понякога срещата с дявола ни прави по-силни, Дафни. Ти никога няма да узнаеш колко си силна, коя си и на какво си способна,

докато не се изправиш пред дявола.

— Значи затова ти и Яни сте толкова близки. Той ти е задължен... задето си спасила семейството му.

— Не, не аз ги спасих — убедеността в гласа на я-я стресна Дафни. — Те ме спасиха.

Имаше толкова много неща, които тя не знаеше за своята баба, толкова много неща, за които така и не си беше направила труда да попита. Толкова много години тя бе седяла на същото това място, слушайки приказките на я-я за Хадес, Медуза и неумолимите фурии; Дафни винаги беше смятала, че я-я повтаряше древните митове за разтуха, за убиване на времето. Но сега тя осъзнаваше, че зад древните предания имаше нещо по-голямо. Подобно на великите герои от тези притчи я-я се беше изправила лице в лице с митичното зло.

— Как така те спасиха?

Я-я пусна ръцете на Дафни и се облегна на стола си.

— Как ме спасиха? Как ме спасиха? — повтори няколко пъти тя.

Дафни долови напевния тон в гласа ѝ. За момент ѝ се стори, че я-я ще започне да нарежда напевно, както правеше понякога. Но това не я плашеше. Дафни искаше отговори. Тя се доближи, стиснала длани в очакване да чуе думите, които щяха да разбудят голямата мистерия, която не ѝ даваше мира. Дафни изгаряше от желание да научи повече за тази история от мига, когато Яни беше нахвърлял първото описание на процъфтяващия Еврейски квартал. Сега тя искаше да чуе версията на я-я, за да прозре в тайните на острова, в тайната, която нейната баба беше крила толкова много години — и може би, по някакъв начин да разбере как техният живот и тези легенди бяха толкова необяснимо преплетени.

Но докато Дафни тръпнеше в очакване я-я да разбуди мистерията, гласовете от градината станаха по-високи. Тя чуваше ясно смехът на Еви и успяваше да различи някои думи в бърборенето на Попи — думи като възможност и инвестиция и риск. Думи, които Дафни дори не предполагаше, че Попи знае.

— Как те спасиха? — попита отново Дафни, решена да научи отговора, преди другите да се присъединят към тях. Но вече беше късно. Топуркането на балеринките на Еви по стъпалата стана съвсем отчетливо, когато момиченцето изкачи последните няколко стъпала, прекоси тичешком вътрешния двор и се хвърли в скута на я-я.

— Внимавай, Еви — Дафни се устреми напред, ядосана, че разговорът беше прекъснат толкова внезапно. Вече нямаше как да научи края на историята, налагаше се да изчака до по-късно тази вечер, когато двете с я-я щяха да останат насаме — едва тогава Дафни щеше да подхване отново темата.

На този остров нямаше много тайни, нямаше много прошепнати разговори. Всичко тук беше споделено и провикнато над короните на дърветата; новини, готварски рецепти, прогнози за времето и клюки. Колкото и първичен да изглеждаше този метод за комуникация, той беше реалността на тукашния живот, хората се нуждаеха едни от други. Те имаха нужда да знаят чуждите работи не само заради липсата на други развлечения, но и за да оцелеят. Но този разговор беше различен. Еви беше твърде малка, Попи беше прекалено фриволна, а Стивън все още не беше свикнал с тази култура и нейните обичаи. Не, разговорът щеше да бъде завършен край гаснещата жарава по-късно вечерта, запазен само за я-я и Дафни.

— Може ли? Може ли? Може ли? — питаше непрекъснато Еви, като се друсаше на коленете на я-я, които бяха малко по-отекли от обикновено, както беше забелязала Дафни.

— Еви, бъди по-внимателна. Стига толкова — Дафни се пресегна, за да сложи край на акробатичните изпълнения на дъщеря си. — Причиняваш болка на я-я. Какво дали може?

— Всичко е наред, Дафни му. Това дете не може да ми причини болка. Тя е моето най-добро лекарство — я-я зарови изкривените си пръсти в косата на Еви.

— Може ли да поюздя Джак? — примоли се Еви.

— По-късно, миличка. Обещавам ти. Стивън току-що дойде тук, не е учтиво да го оставиш сам. Той иска да прекара известно време с теб, домъчняло му е за теб.

— Щом му е домъчняло толкова, тогава защо си играе с *теа* Попи, а не с мен?

Въпреки че Еви говореше на английски, я-я закима с глава в знак на съгласие. Не й беше нужно да говори езика, за да разбере какво ставаше. Старицата умееше да чете по лицата на онези, които обичаше.

— Стивън, не позволявай на Попи да те обсеби, всички искаме да те опознаем — извика Дафни.

— Не, на мен ми е приятно. Братовчедка ти има някои страхотни идеи.

— Да, да. Съжалявам. Не исках да отнемам толкова много от времето ти. Събрали сме се да отпразнуваме предстоящата сватба в края на краищата. Дафни, наистина съжалявам, ти си булката и това е твоят празник. Но и на мен ще ми излезе късметът, знам това. Пък и сега, когато сме едно семейство, ще има достатъчно време за бизнес след сватбата. Каква беше думата... — Попи се порови в паметта си за изплъзващата се дума. — Сливане — тя плесна с ръце, доволна от словесната си победа. — Да, това е сливане на семействата ни и от него ще се родят големи неща за всички ни. *Елла* — тя вдигна ръце и запляска отново, сега над главата си. — Хайде, всички на масата.

Дафни проследи как Попи пристъпи кръшно към масата. Можеше да се закълне, че видя как братовчедка ѝ овлажни с няколко капки зехтин своите полюшващи се бедра.

— Благодаря ти, че я търпиш. Тя е малко досадна понякога, но е добър човек. Добронамерена е — Дафни придърпа Стивън по-близо.

— Не, аз не я търпя. Всъщност тя е страхотна — Стивън продължи да гледа Попи, която седна на масата. — Тя наистина има добри идеи. Много добри идеи — той се засмя, сякаш беше изненадан, че това място можеше да роди нещо друго, освен кокошки, мухи и магарешки фъшкии. — Тя е умно момиче, Дафни, като теб — Стивън стисна ръката ѝ. — Ще има сватба... както каза твоята братовчедка, предстои интересно сливане.

— Хайде, време е за вечеря. Стига толкова бизнес за днес — Дафни плесна с ръце и подкани всички към масата. — Едно от най-хубавите неща в тази яхния е ароматът, когато се свали капакът на тенджерата. Невероятен е. Много ще ти хареса — тя се усмихна на Стивън и го поведе към мястото му.

— Аз говоря сериозно, Дафни — той се наведе съвсем близо до лицето ѝ и постави ръце върху рамената ѝ. — Когато завърша този проект, ние ще бъдем най-голямото нещо, което Ню Йорк е виждал някога. По дяволите, което Гърция е виждала някога. Имам големи планове за нас.

От поколения, откакто се помнеха хората, сватбите на Ерикуса се празнуваха като радостно, но същевременно жизненоважно сливане на две семейства. Никъде изразът „с удвоена сила“ не звучеше по-вярно

от тук, където съединените от брака семейства споделяха своите реколти, добитък и всички неща от първа необходимост. Дафни беше участвала в толкова много сватбени тържества заедно с Попи и я-я. Като онова лято, когато Дафни беше на девет години... тя никога нямаше да забрави удоволствието от танците по прашните селски пътища сред пъстра процесия от жени, които носеха на главите си вързопи с дрехи, одеяла и хавлии, изпълнявайки руха, красив ритуален танц, в който жените от острова пренасяха вещите на булката в дома на младоженеца. Или пък смразяващия срам, който изпита онзи път, на дванайсет години, когато изпусна купата с ориз, която притискаше към гърдите си в очакване булката и младоженецът да излязат от църквата, стовари я върху гърба на *теа* Анна, която беше облякла единствената си „хубава рокля“ за случая и до края на вечерта ръсеше оризови зърна по дансинга. Но в спомените на Дафни нямаше друг по-отчетлив образ на сватбите на Ерикуса от историите, които ѝ беше разказала я-я, за изцапаните с кръв бели чаршафи, които се провесваха по клоните на маслиново дърво, развявани от утринния бриз след първата брачна нощ на младата двойка.

Нямаше да има танцуващи жени, които да носят на главите си вещите на Дафни, нямаше да посрещнат младоженците с купа с ориз, тъй като тя беше настояла да ги обсипват с розови цветове и определено нямаше да има изцапан с кръв чаршаф, който да засвидетелства непорочността на булката. Нямаше да има зестра, добитък, чаршафи и черги, които да преминават от едни ръце в други. Нейната сватба нямаше да бъде типичната сватба за Ерикуса. Щеше да бъде модерна и елегантна — по американски. Но след като видя как Попи беше омагьосала Стивън и чу колко развълнувано говореше той за потенциала за предстоящите нови бизнес начинания, Дафни неволно се запита дали в някои отношения не беше по-голяма традиционалистка, отколкото си представяше, а и че нея също донякъде я измерваха според зестрата ѝ.

Когато яхнията най-сетне беше готова, я-я настоя да се хранят на масата под голямата маслина. Но това беше нейната единствена отстъпка пред американските официалности. Кръглата погача селски хляб беше поставена в средата на масата и начупена с ръце, какъвто беше обичаят. Нямаше фин порцелан или блюда за сервиране,

очуканата тенджера беше свалена от огъня и сложена директно на масата, а Дафни щеше да сипва в чиниите.

— Готово е, можеш да свалиш лепенката — оповести я-я, давайки знак на Дафни, че можеше да отлепи обгорялата лента изолирбанд около капака.

— Защо правите това? — попита Стивън и проточи врат, за да вижда по-добре. Той беше прекарвал безброй часове с Дафни в кухнята на „Кукла“, но никога не я бе виждал да приготвя ястие, използвайки изолирбанд за уплътняване на капака.

— За да се запазят вкусовете и ароматите — отговори Попи. — Тук знаем някои специални номера, чудни трикове — тя се изправи на крака, като за малко да събори стола със силата на бедрата си. Наведе се напред, с навирен задник и се облегна с цялата си тежест на масата. Попи взе едно парче хляб с плътна хрупкава коричка и го натика в лицето на Стивън. — Ето, помириши — изкомандва тя.

Стивън изпълни заповедта.

— Мирише чудесно.

— Да, така е — Попи закима оживено. — Виж, братовчедо Стивън, ние тук много държим на гостоприемството. Правим всичко за нашите гости.

— Това е вкусно. Невероятно вкусно — той отчупи един залък хляб и го потопи в гъстия сос. — Много ми харесват тези малки лукчета — потопи вилицата си в яхнията и загреба една съвършено кръгла главичка арпаджик. — Вкусно — Стивън излапа първата порция и Попи устата си с хартиената салфетка, докато Дафни напълни отново дълбоката му чиния. — Дафни, сериозно. Трябва да добавиш това нещо в менюто на „Кукла“. Говоря сериозно, ще го направиш веднага щом се върнеш на работа.

— Сега яж, наслаждавай се... нали? — Дафни му сипа допълнително.

— Добре. Но трябва да поговорим за много неща, когато тази малка ваканция свърши.

Я-я наблюдаваше как Стивън поглъщаше ароматната яхния, над която тя се беше бързала от ранни зори. Старата жена се наведе и прошепна в ухото на Дафни:

— Твоят младеж има вкус. Но ти предупреди ли го как действат тези малки лукчета, които той толкова много харесва?

Дафни вдигна ръка към лицето си и се засмя. После поклати глава.

— Ах, *кала*. Значи ще има хубав сувенир от първия си ден в Ерикуса — промърмори я-я едва чуто.

Друго не беше нужно. В опит да преглътне смеха си Дафни прехапа устните си навътре, затискайки със зъби горната и долната си устна. Тя наведе глава, така че косата да падне като завеса пред лицето ѝ. Покривалото от черни къдрици пред лицето ѝ можеше да скрие това, че Дафни се смееше, но конвулсивното разтърсване на цялото ѝ тяло я издаде.

— Какво е толкова смешно? — Стивън набоде още една перличка арпаджик и я ухапа със зъби.

— Нищо — Дафни се опита да се съвземе, но един поглед към я-я я накара отново да се разтресе от кискане.

— Наистина, какво е толкова смешно? — попита отново той.

— Лукът — предположи Попи и си наля още една бира.

— Какво му е смешното на лука?

— От него... как се казва... — Попи почука с вилица по чашата си, докато търсеше подходящата дума. — Лукът, нали знаеш... Прави въздух.

— Хъх — Стивън отпи жадно от бирата си.

— Прави въздух — Попи размаха ръце наоколо, сякаш искаше да улови правилната дума в морския бриз.

— Предизвикват газове — Дафни отпи голяма глътка от бирата си, без да знае как щеше да реагира Стивън на посоката, в която беше поел този разговор. Стивън имаше фино чувство за хумор, но за него това бяха непознати води. За гърците нямаше неуместни теми за разговор; нищо не се смяташе за прекалено просташко, неуместно или деликатно за обсъждане на масата за вечеря. Телесните функции бяха източник на първичен, грубоват хумор и гърците не пропускаха да оценят добрата шега за сметка на добрите маниери и благоприличието.

— Пръдня — изрева Попи и тресна празната бутилка от „Митос“ на масата. — Да, това беше думата. Пръдня.

Дафни отново скри лице зад косата си.

Попи сложи ръка на рамото на Стивън и се наведе по-близо до него.

— Братовчеде, радвай се, че си тук навън с нас, а не вътре на някоя важна среща. *Стифадото* е хубаво ядене — тя млясна с устни. — Но не е добро за бизнеса.

И съдейки по това как Стивън потъна в стола си и попи челото си с носната си кърпичка, явно не беше добро и като тема за разговор на масата.

26.

Когато всички се бяха натъпкали със *стифад*о, Дафни настоя я-я да остане на мястото си, а тя сама да раздигне масата. Дафни знаеше колко труд беше хвърлила старата жена и не искаше баба ѝ да се изтощава повече. Тя прибираше чиниите една по една, като остъргваше остатъците в една голяма купа, за да я даде на Ница, така че тя да нахрани прасетата си по-късно тази вечер. Дафни забеляза колко малко беше останало по чиниите, *стифад*ото беше прекалено вкусно, за да остане недоядено. Тя изпита съжаление към прасетата, които щяха да минат с по-лека вечеря от обикновено. Когато взе чинията на Стивън, тя се засмя с глас, забелязвайки как той я беше лъснал, с изключение на няколко мънички глави арпаджик, избутани в единия край с малко сос.

— Дафни му, ще поседна тук и ще си почина за малко. *Ефхаристо* — я-я седна със скръстени в скута ръце и загледа как порасналото наскоро семейство се зае да се опознава. Но като всяка добра гръцка домакиня, тя както винаги беше приготвила достатъчно храна, за да нахрани цялото село. И като всяко добро гръцко село, местните жители започнаха да прииждат на драго сърце и да се възползват от нейното гостоприемство.

Ница дойде първа, тежките ѝ стъпки оповестиха пристигането ѝ още преди отварянето на скърцащата порта. След Ница дойде отец Николаос с цялото си семейство, както и половин дузина лели и чичовци, които искаха да се насладят на вкусното *стифад*о на я-я, както и на развлечението да видят с очите си богатия американец на Дафни.

— Стивън. Как е първият ти ден на нашия красив остров? — Стивън се приготви за най-лошото, когато Ница се приближи до него. С цигара в ръка, тя го сграбчи в обятията си и го прегърна здраво, притискайки лицето му към мощния си бюст.

— Добре. Чудесно — успя да изписка той, въпреки че огромните гърди на Ница вече го задушаваша.

— Извинявай, *теа* Ница — Дафни издърпа Стивън, преди недостигът на кислород да е нанесъл трайни поражения. — Трябва да ти отнема за малко годеника ми. Той още не се е запознал с отец Николаос и презвитерата.

— Благодаря — прошепна той със зачервено лице, когато го изтръгнаха от здравата хватка.

— Няма проблем — засмя се Дафни. Тя го поведе отново към масата, където беше я-я, сега заобиколена от отец Николаос, съпругата му и бебето.

— Отче — Дафни взе ръката на свещеника и я целуна. — Отче, това е моят годеник. Това е Стивън.

— *Ясо* — каза Стивън. Свещеникът протегна ръката си. Вместо да целуне ръката на свещеника, какъвто беше обичаят, Стивън се ръкува с него така, сякаш скрепяваха с ръкостискане бизнес сделка. Ако отецът се почувства обиден, той не го показва. Свещеникът просто се усмихна. Той вдигна дясната си ръка и очерта кръстен знак във въздуха между Дафни и Стивън. — Бог да ви благослови — само това знаеше на английски.

— Благодаря, подобно — отговори Стивън.

— Стивън, това е презвитерата. Тя беше така любезна да предложи да изплете сватбените ни корони от полски цветя. Прекрасно, нали? Това е истинска благословия.

— *Ясо*, Стивън — презвитерата се изправи, като подпря гукащото бебе на хълбока си, и целуна Стивън по двете бузи. — Дафни, кажи на твоя младеж, че сме много щастливи и поласкани да го посрещнем на нашия остров и в Божия дом. Моля се *Агиос Спиридон* да бди над него и Бог да ви дари с много деца и дълги години здраве и щастие.

Дафни преведе пожеланията на презвитерата, а в отговор Стивън се усмихна любезно.

Когато слънчевият следобед отстъпи на красивия залез, компанията по посрещането на гостенина оредя значително. Беше дълъг следобед, пълен с храна, смях и усърден преводачески труд, тъй като Дафни трябваше да превежда безкрайна върволица от благопожелания.

— Честито.

— Добре дошъл в семейството.

— Добре дошъл в Гърция.
— Бог да те благослови.
— Защо си толкова слаб?
— Затова ли си толкова богат, защото не даваш пари за храна ли?
— Колко богат си?
— Моят син иска да отиде в Америка. Можеш ли да го вземеш на работа?

Когато любезностите и храната най-после привършиха, Дафни застана в края на вътрешния двор и загледа как слънцето се скриваше зад далечния шелф на Йонийско море. Тя стоеше сама, потънала в мимолетния миг спокойствие и магическата златна светлина. Огледа се и се наслади на момента. Ето я я-я, прегърбена приготвя кафе на огъня. Еви си играеше кротко в ъгъла на патиото с нейното любимо пиленце и котето, свито на кълбо в скута ѝ. А Попи и Стивън отново потънаха в задълбочен разговор, привели глави един към друг под маслиновото дърво.

Точно когато последният лъч на оранжевата орбита на слънцето потъна зад хоризонта, Дафни понечи да се обърне и да се присъедини към я-я за чаша кафе, когато скърцането на вратата я принуди да се обърне в посока на шума.

— *Ясо, теа* Евангелия.

Беше Яни. Носеше кафява мрежа, праметната на едното рамо и голяма бяла кофа в другата ръка.

— *Теа* Евангелия... — той остави мрежата и кофата в краката на я-я и се наведе да целуне старицата по двете бузи. — *Теа* му, тази вечер морето беше щедро към мен. Напълни мрежите ми със своите дарове. Помислих си, като знам, че твоето семейство расте с всеки изминал ден... — той се огледа наоколо и видя, че всички — Дафни, Еви, Попи и дори Стивън, бяха прекратили заниманията си и го наблюдаваха. — Помислих си, че може би ти би искала да споделиш това изобилие.

— Ах, Яни му. Ти винаги си толкова добър с мен, толкова мил — я-я му наля чаша кафе, преди да я е помолил.

Дафни почувства как смущението се върна в корема ѝ, възелът в гърлото ѝ се затегна отново. След прекараното време на *каикито*,

когато ѝ разказа как техните баби бяха преживели войната заедно, тя беше видяла другото лице на този мъж, към когото в началото беше изпитала силна неприязън. Дафни вече не възприемаше Яни като заплаха. Той вече не беше угроза. Когато се запознаха, самата мисъл за Яни отприщваше яростните фурии в ума на Дафни. Но от момента, когато той се беше разкрил пред нея, беше споделил своето *каики*, своите истории и морските таралежи, Дафни беше омекнала. В този тайнствен мъж нямаше нищо страшно. И като кръвожадните фурии в историята за Орест, които след отмъщението ставаха благосклонни, Дафни също беше отгърнала нова страница в тяхната история.

— Ясо, Яни — изглежда, че пристигането на свободен, читав мъж беше единственото явление, което можеше да отдели Попи от Стивън. — Яни, това е Стивън. Това е моят братовчед, годеникът на Дафни. О *американос* — каза Попи.

— Добре дошъл в Ерикуса. Надявам се, че ще обикнеш нашия остров толкова, колкото го обичаме ние — Яни заговори на Стивън на перфектен английски.

— Ти говориш английски? — Стивън огледа Яни от главата до петите. С неговия бронзов загар и оръфани срязани дънки, той имаше вид на мъж, прекарал целия си живот в открито море, а не в класната стая, където да изучава книжовен английски.

— Да, аз говоря английски — Яни отпи от кафето си. — Учих в Атинския университет, преди да защита докторска степен в Колумбийския университет.

— Не знаех това. Ти никога не си споменавал, че си живял в Ню Йорк — намеси се Дафни. Мислеше си, че беше научила толкова много за него при пътуването им до Керкира. А сега отново разбираше, че не знаеше нищо.

— Да. Класическа литература. Щях да ставам голям професор, ако искаш да знаеш — Яни се засмя, но това беше нервен смях, смехът на мъж, който се опитваше да убеди колкото другите, толкова и себе си. Този път Дафни с лекота проникна зад фасадата на Яни. Тя видя копнежа в очите му, долови разочарованието в потреперването на гласа му.

Всичко в този мъж беше толкова чуждо и все пак толкова познато.

— Планът ми беше да се върна в Атина и да отворя умовете на младото поколение за уроците на предците ни — Яни се засмя на амбициозните си, гръмки проекти. — Но нещата не се развиха така, както ги бях планирал. Учих в Колумбийския университет, но прекъснах след първата година — той погледна от Дафни към Стивън. — Животът в Бръшляновата лига не беше за мен. Аз предпочитам простотата на тукашния живот. Бях като риба на сухо. Плоска шега, знам — отново същият смях. — Но това е истината.

— Кога си бил там, кога си бил в Ню Йорк, искам да кажа? Можеше да ми се обадиш, я-я можеше да ти каже как да ме намериш — каза Дафни, учудена от искреността в думите си.

— Това беше преди години, Дафни. Още преди да се запозная с твоята я-я, преди да дойда на този остров. Сякаш е било в друг живот.

— Жалко. Можехме да се срещнем в онзи друг живот, както ти каза — сега Дафни се засмя, мислейки си колко хубаво би било да има някаква връзка с Ерикуса у дома в Ню Йорк. Дафни винаги се беше чувствала стъпила в два свята, разкъсвана между гръцкия си живот и американския си живот. Тя винаги си беше мечтала да имаше как да изгради мост над пропастта, която разделяше тези два свята. Но когато майка ѝ и баща ѝ бяха умрели, тя нямаше с какво и с кого да сподели своята гръцка същност; сякаш част от нейната идентичност беше загинала заедно с родителите ѝ.

— Да, жалко. Можех да дам още един шанс на Ню Йорк, ако се познавахме навремето. Може би щях да остана по-дълго, щях да имам причина да се старая повече. Всичко можеше да бъде различно — отговори Яни, без да откъсва очи от Дафни.

— Ами, да, красиво е. Обаче е удивително, не мислиш ли, че в наши дни може да съществува такава изостаналост... — Стивън обходи с поглед вътрешния двор с изкорубената, неравна настилка, покрай портата и прашния черен път пред къщата — толкова допотопно.

— Това място е уникално, както и неговите хора — Яни подръпна брадата си. — Но не се подвеждай по външната простота, нови американски приятелю. Хората на този остров не са еднопластови и тук има много невероятни неща, освен морето и красивата природа.

Яни свали ръката си от рамото на я-я и се наведе да хване Еви, която гонеше пиленцето във вътрешния двор. Той я вдигна на ръце и я хвърли във въздуха, а смехът на момиченцето затанцува над короните на дърветата и се понесе над острова като нежна мелодия, подхваната от вечерния бриз. Яни целуна нежно главичката на Еви, преди да я пусне на земята. Момиченцето остана неподвижно за момент, гледайки Яни, с поруменели бузи от смях, с палави пламъчета в очите. Тя вдигна ръчичка и погъделичка Яни по корема с малките си пръстчета, изтръгвайки от него дълбок гърлен смях. Еви изплезе език и побягна, а кикотът ѝ се понесе зад нея като панделки, развени от вятъра.

Може би това е едно от вълшебствата, за които говори Яни, помисли си Дафни, като гледаше как Еви се затича към двора. Тя никога не беше виждала момиченцето да се държи толкова непринудено с чужд човек. Растейки без баща, Еви не беше свикнала да общува с мъже и все още свикваше със Стивън.

— Ами, вероятно аз просто съм нийоркчанин, също като моята годеница, нали, Дафни? — Стивън я притегли към себе си и я целуна по устните. Това беше нетипичен жест за мъж, който рядко си позволяваше публични прояви на каквито и да е чувства. Дафни не пропусна да забележи това.

— Е, в такъв случай приемоте моите поздравления за щастливата двойка. Вие двамата явно сте създадени един за друг — Яни нахлупи шапката си, дръпвайки козирката надолу, така че дълбоките му черни очи почти не се виждаха. — Както казах, ние може да сме прости хора, но сме щедри. И малко да имаме, споделяме го — Яни вдигна кофата от земята и изсипа съдържанието ѝ във вътрешния двор. Знам, че булката обича морски таралежи. Приеми това като сватбен подарък — около две дузини черни и кафяви морски таралежи се посипаха във вътрешния двор, бодливите създания се затъркаляха във всички посоки по грапавата настилка.

— *Кали никта* (беше ми приятно да се запознаем), Стивън. Надявам се гостуването тук да ти хареса — Яни целуна я-я и килна лекичко шапката си към Попи и Дафни. Отвори портата и се спусна надолу по стълбите, преди последният морски таралеж да си е намерил място.

Едно бодливо черно създание се спря в краката ѝ и Дафни го вдигна. Може би беше от изпитата бира или защото бе изморена. Но

каквато и да беше причината, Дафни прояви необичайна небрежност, когато се наведе да вземе черната, покрита с шипове и бодли, топка в краката ѝ. Тя обви пръсти около бодлите и стисна морския таралеж малко по-силно, отколкото трябваше. Трепна, когато най-острият шип прониза кожата ѝ, а от убоденото място се появи малка червена капчица кръв. Портата се затръшна и Дафни вдигна убодения пръст до устата си и засмука кръвта, а медният вкус се разля по езика ѝ.

27.

Дафни и я-я седяха и пляскаха в такта на бузукито, което гърмеше от касетофона в кухнята.

— *Опа*, Еви — Дафни сияеше от щастие, като гледаше как малкото ѝ момиче танцува в ритъма на музиката.

— Браво, *кукла му*. Браво, Еви — похвали я я-я, докато Еви се въртеше, а розовата ѝ нощница се издуваше разперена като балон.

— Обича купоните, също като леля си Попи — засмя се Дафни. Не беше тайна, че в тяхното пъстро голямо семейство Попи беше най-голямата купонджийка.

И тази вечер не беше по-различна от останалите. Дори след изминалия празничен ден, изпълнен с угощения, пиене и клюкарстване с всички гости, които се бяха отбили да посрещнат и почетат Стивън в Ерикуса, Попи беше неуморима. Тя предложи да изпрати Стивън до хотела, така че Дафни да раздигне масата и да приспи Еви. Отначало Дафни не се съгласи. В края на краищата Стивън беше неин годеник и вече се мусеше, че тя нямаше да нощува при него, а вместо това предпочита да спазва строгия морален кодекс на острова. Но Стивън явно нямаше нищо против. Той изглеждаше завладян от духа на Ерикуса, първо с няколко бутилки „Митос“, после с изстудените шотове узо, които Попи представи като неизменна традиция на острова, която непременно трябваше да спазят. Накрая Попи му обеща да му разкрие най-дълбоките, най-тъмните и най-смуцаващите тайни от детството на Дафни, когато стигнеха до бара на хотела. Тогава Стивън целуна Еви, я-я и Дафни за лека нощ, след което хвана Попи под ръка и двамата се понесоха към хотела.

— Чудесно — я-я постави ръка върху коляното на Дафни, докато гледаха как танцуваше Еви. — Толкова ми е хубаво, когато си тук, когато двете с малката сте тук. Дори да е само за малко.

Еви се завтече към прабаба си и я прегърна. Момиченцето притихна за момент, колкото я-я да почувства топлината на меката бузка на Еви до своята. Но после, веднага щом започна следващата

песен, Еви се изпъна отново, готова за последното изпълнение от тазвечерната гала. Застанала на пръсти, с вдигнати ръце над главата, тя танцуваше между майка си и прабаба си, а музиката обгръщаше нощта като разкошен кашмирен шал.

Когато танцът завърши, Еви отново се сгуши в я-я и я прегърна. Този път старата жена притисна момиченцето до себе си, погали го по косата и запя тихо.

*Обичам те тъй както никоой друг...
Не мога с дарове да те покрия
и нямам злато, перли и богатства,
но ще ти дам каквото имам,
а това, любима моя рожбо, е моята любов.
Едно ти обещавам,
че винаги ще те обичам.*

Когато песента свърши, Еви целуна я-я по върха на носа и отиде да си играе с котето.

— Кукла му — усмихна се я-я на Дафни. — Винаги си спомняй за мен, когато чуеш тази песен — тя вдигна ръце към гърдите си и сви изкривените си пръсти върху сърцето си. — Двете с майка ти пеехме тази песен, докато те гледахме как спиш в люлката, точно тук, където седиш сега. Стояхме тук часове наред, Дафни, гледахме те как дишаш, благодаряхме на небесата за твоето съвършенство и се молахме на *агиос* да върви до теб и да те пази.

Маслините и кипарисите наоколо затрептяха от нежния бриз. Когато тяхното тихо шумолене изпълни въздуха, я-я заговори отново:

— Дафни му, аз винаги ще ти пея. Дори когато не можеш да ме чуеш, дори в твой нов живот толкова далеч от мен, знай, че аз винаги ще бъда край теб, ще ти пея тези думи, ще ти напомням, че те обичам.

— Знам това, я-я му. Винаги съм го знаела — и наистина беше така. В живот, пълен със загуба, я-я беше останала единствената опора за Дафни. Нейният пристан. Я-я винаги беше човекът, който щеше да я обича безусловно и напълно.

Тези последни дни преди сватбата трябваше да са време на блаженство за Дафни. Но колкото и да беше щастлива да брои

оставащите дни до деня, когато Стивън и тя щяха да станат съпруг и съпруга, заедно с нарастващото вълнение с всеки изминал ден Дафни изпитваше и нещо, което не беше очаквала: меланхолия. Колкото повече наближаваше сватбата, толкова по-реална ставаше перспективата, че скоро Дафни отново щеше да напусне острова, за да започне своя нов живот; живот под знака на лукса, финансовата сигурност и всичко онова, за което се беше борила и молила през всичките тези дълги години след смъртта на Алекс. Но сред вълнението около планове за бъдещето изникваше нещо, за което Дафни не се беше замисляла. Началото на нов живот означаваше краят на друг живот.

28.

— Мамо, може ли да те попитам нещо? — Еви се покатери на леглото на четири крака, после се хвърли върху чаршафа и тръсна глава на възглавницата, но не придърпа завивките. Момиченцето легна изпънато и притихнало, с голи, почернели от слънцето стройни ръчички и крачета в прохладата на нощта.

Дафни се пресегна и я зави с чаршафа до гърдите.

— Да, миличка. Можеш да ме попиташ каквото искаш.

— Може ли да си взема пиленцето в Ню Йорк, мамо?

— Не, миличка, не можеш. В нашата сграда не пускат пиленца.

Еви сбърчи носле.

— Ами, тогава можем да си останем тук. Аз не искам да го изоставям. То се казва Съншайн^[1], защото е жълто като слънцето.

— Съжалявам, миличка, трябва да се приберем у дома, а Съншайн ще трябва да остане тук.

— Мамо, може ли да те попитам нещо друго?

— Разбира се, миличка — Дафни оправи възглавницата под главата на дъщеря си.

— Ти защо не си ми разказвала за Джак и за я-я, и за Ерикуса? Защо никога не си ми казвала, че тук е толкова забавно? — попита Еви и зашава с ръце и крака по леглото и памучният чаршаф оживя, сякаш беше току-що навалял сняг и момиченцето отпечатваше с тялото си снежен ангел.

— Разказвала съм ти, миличка — Дафни отметна една къдрица от лицето на Еви. — Разказвала съм ти, но ти си забравила. Разказвала съм ти за я-я и защо идваме тук, за да може тя да присъства на сватбата. Помниш ли, миличка? — тя седна на ръба на леглото до Еви, точно там, където трябваше да са крилата на ангела.

Еви седна в леглото.

— Но не си ми казвала колко забавно е тук, колко добри са всички. Дори когато не разбирам какво казват, пак е много забавно.

— Да, миличка. Много е забавно.

— Искам винаги да идваме тук.

— Знам, миличка, аз също. Много съм щастлива, че дойдохме. И ще дойдем отново — тя се наведе и целуна Еви по розовите устнички.

— Лека нощ, Еви.

— Мамо?

— Да, Еви.

— Има още едно нещо, което искам да те попитам.

— Да, миличка. Кажи?

— Тук ти си се забавлявала много, когато си била малко момиченце, нали?

Дафни се замисли за най-щастливите дни от детството си. Еви имаше право, всичките тези дни бяха протекли тук, на Ерикуса.

— Да, Еви, тук ми е било най-хубаво.

— Но тогава не разбирам, мамо. Ти винаги ми казваш да споделям играчките си с другите деца, защото така правят добрите момиченца. Ти защо не си споделила това място с мен? — Еви се прозя, без да сваля очи от майка си, чакайки отговор, без да осъзнава дълбочината на думите си. — Искан ми се да беше поделила това място с мен.

Изгубила дар слово, Дафни прехапа устни. Тя трепна от болка, но ухапа устните си още по-силно, до кръв. Болката беше остра и пареща, но бледнееше в сравнение с болката, която ѝ причиниха думите на Еви.

— Лека нощ, мамо. Много съм изморена — Еви се обърна на една страна и заспа моментално.

Дафни се изправи и понечи да излезе, като погледна вече спящото дете. Да, Еви имаше право, изглежда, че не само я-я криеше тайни в това семейство; Дафни също имаше своите добре пазени тайни.

— Много бързо — я-я подаде на Дафни чаша домашно вино.

— Тя беше капнала от умора. Денят беше дълъг и изтощителен — Дафни поднесе чашата до устните си. Виното беше съвършено, леко сладко и охладено. След първите няколко глътки Дафни реши да не безпокои баба си с подробности около обвинението, което ѝ бе отправила Еви. Старицата несъмнено щеше да се зарадва, че на детето му харесваше тук, но останалата част от разговора трябваше да си

остане между майка и дъщеря, тъй като я-я и Дафни имаха достатъчно за обсъждане помежду си.

— Ти сигурно също си изморена — я-я кимна. — Какво ли прави твоят младеж? Как мислиш, дали Попи го държи все още в бара?

— Не, сигурно го е зарязала заради някой немски турист.

— Или заради някой италианец — я-я се усмихна, сребърната коронка в устата ѝ светна, улавяйки отблясък от огъня.

— Това ми е любимата част от деня — Дафни допря студената чаша до бузата си, мигновена прохлада в топлата нощ. — Откакто се помня, ти знаеш. Дори когато бях малко момиче, най-много обичах да оставам насаме с теб късно вечер. Само ние двете и огънят, вятърът и твоите истории.

— Грещиш, Дафни му. Никога не сме само ние двете, любов моя. Никога не е било така — старицата се загърна в шала си. Въпреки че нощта беше задушна и топла без обичайния освежаващ ветрец, я-я зъзнеше. Тя се примъкна по-близо до огъня.

— Какво искаш да кажеш? — наблизо нямаше никого, само свитата в леглото си Еви, и Дафни и я-я тук, една до друга край огъня. — Наоколо няма никой друг — Дафни се огледа за по-сигурно.

Я-я се усмихна, сякаш тя можеше да види невидимите гости, за които говореше.

— Старите поколения от нашето семейство, Дафни му. Те всички са тук. Това е техният дом и те никога не са го напускали, така както и аз никога няма да го напусна. Те още са тук, всички жени, които са живели преди нас, те ни напътстват. Ние не сме първите, които научават какво е да скърбиш, какво е да загубим мъжете си, изтръгнати и отнесени от тъмната хватка на Хадес. Ние не сме първите, които се питат как ще намерят сили да се погрижат за осиротелите си деца. Те знаят, Дафни му. Те знаят какво е да обичаш мъж, да обичаш дете, да обичаш ближния. И те са тук да ни напътстват, когато останем без сили да търсим сами пътя си.

Дафни отпи от виното и обходи с поглед празното патиио, напразно опитвайки се да си представи жените, които я-я описваше толкова живо. Но нямаше полза. По-добре засега, поне за тази вечер. Тази вечер Дафни искаше да довършат един друг разказ.

— Разкажи ми какво стана, я-я — тя придърпа стола си по-близо. — Разкажи ми историята докрай, историята за теб и Дора.

Я-я затвори очи и вдигна лицето си към морския бриз, сякаш призоваваше спомените от вечерния въздух.

— Знаеш ли, аз не трябваше да бъда в Керкира онзи ден — започна я-я, като положи ръце в скута си. — По онова време рядко ходех на Корфу. За какво ми беше да ходя там? Нямах пари, с които да купувам разни неща, нямах съпруг, за когото да пазарувам. Твоят *papu* беше изчезнал преди няколко месеца и вътрешният глас ми казваше, че е мъртъв. Имах малко дете, майка ти, Бог да я прости — я-я замълча за момент, за да се прекръсти, после продължи своя разказ. — Бяха гладни години, едва се прехранвахме и аз все се страхувах, че ще умрем от глад. Наоколо бушуваше война, Дафни, и въпреки че хората на Ерикуса ни помагаша, споделяха каквото имаха, нашите приятели и роднини нямаха с какво да изхранят собствените си деца, така че не можех да ги натоваря с още две гладни гърла. За да отида до Керкира, оставих майка ти при моята леля за един ден и платих на лодкаря с пресни яйца, тъй като нямах пари. Твоят *papu* беше оставил много дългове и аз знаех, че дължеше пари на шивача в Керкира. *Papu* ми беше разказвал, че шивачът бил добър и щедър човек, беше му ушил нова риза за Великден и му казал да плати, когато може. Налагаше се да отида при шивача, да му благодаря за добрината и да се опитам да изплатя дълга както можех, с яйца и зехтин. Нощта преди пътуването *агиос* ми се яви насън. Той ме призова, Дафни. Заговори ми. Аз от доста време се молах на *агиос*. Затова тръгнах. От пристанището отидох право в църквата и коленичих до него онази сутрин и се помолих да ни пази, да ми помогне да оцелея без пари и без съпруг. После запалих една свещ и излязох от църквата, прекосих стария град и влязох в Еврейския квартал, където беше дюкянът на шивача, изпълнена с вяра, че молитвите ми щяха да бъдат чути.

Я-я замълча отново. Дишането ѝ беше ускорено и плитко. Докато говореше, сякаш всяка дума изсмукваше енергията от крехкото ѝ тяло. Но това не я спираше. Тя вдиша дълбоко и почака, сякаш бризът на нейния любим остров щеше да ѝ вдъхне нов живот. Тя заговори, вече с по-силен глас:

— Разбрах, че се беше случило нещо лошо. Улиците бяха празни. Нямахме жива душа и цареше гробна тишина. Докато вървах към отворената врата на дюкяна, чух отчаяното ридание. Приличаше на вой на диво животно, но не беше. Надникнах вътре и видях една жена,

Дора, бабата на Яни. Застанах на прага, за да видя какво се беше случило, каква беше причината за тези ридания. Роклята и косата ѝ бяха изцапани с кръвта на съпруга ѝ и тя оплакваше изгубения си син.

Я-я поклати глава, тялото ѝ потрепери отново при спомена за звуците и гледките от онзи ужасен ден.

— Моля се ти никога да не чуеш риданията на майка, която е изгубила детето си, Дафни. Това е нечовешки вой, агония... огледах се и видях двете малки момичета коленичили на пода, вкопчени в безжизненото тяло на своя баща, да го умоляват да се събуди. Сякаш бях слязла в ада, Дафни му. Погледнах в очите на Дора и кълна се, видях как я поглъщаха пламъците на ада. И в този момент всичко се промени.

Знаех какво ставаше в цяла Гърция, бях чувала разкази за зверствата. По онова време нямаше телевизия, аз не можех да прочета сама вестника, но все пак знаех какво правеха тези животни в Гърция. И не можех да допусна да унищожат още едно семейство, да ги избият. Нямаше да го позволя.

Дафни почувства как стомахът ѝ се вкопчи в ръба на стола си.

— В онзи ден, както стоях на прага на един дюкян в Еврейския квартал, задуха морският вятър и напълни празните улици с вестници и окапали листа. Отместих очи от бабата и майката на Яни за момент и се загледах в листата и хартиите в краката ми. Тъкмо когато извих очи, изкушена да си тръгна от това място и да забравя какво бях видяла, когато го чух. Отначало беше съвсем слаб, едва чут шепот, сякаш от крилата на пеперуда в ухото ми. Но го чух, Дафни му. Съвсем отчетливо. Отначало се опитах да отрека, че съм чула нещо. Как беше възможно? Но вятърът отново задуха и гласът се усили. Беше женски глас, нежен и красив. Чувах я как плачеше, чувах нежният ѝ шепот между приглушените ридания. И разбрах, че моята я-я не ме беше излъгала. Шепотът на кипарисите съществуваше.

Я-я притвори очи и притихна. Думите отново бяха изчерпали силите ѝ. Дафни зачака със затаен дъх, но я-я продължи да мълчи. Тогава, точно когато Дафни се пресегна да докосне баба си, да се увери, че тя беше будна, я-я отвори очи и продължи своя разказ:

— Дафни му. Вслушах се и разбрах какво трябва да направя. Каква роля ми беше отредена. Че не бях дошла на тази земя, за да бъда поредната забравена вдовица, бreme за обществото, заслужаваща само

жалост и подаяния. Това беше най-тихият, най-неуловимият звук, който бях чувала някога, но крещеше, Дафни. Крещеше ми да направя нещо. Крещеше ми да помогна на тази жена, да я измъкна оттам, преди да са се върнали войниците. Беше най-тихият възможен шепот, но крещеше, че това беше добра жена, богобоязлива и мила жена. Жена, която заслужаваше почит и уважение, а не да я изкормят като животно. Знам колко много добри жени, колко много добри мъже и техните деца не намериха спасение онзи ден, Дафни. Аз не можех да им помогна, не знам дали някой можеше да им помогне. Тези чудовища ги избиха до крак. И за какво? Все още не разбирам — я-я поклати глава и зарея поглед в огъня.

— Но тази жена, Дафни, тази майка, съпруга, дъщеря. Повериха я в моите ръце в онзи ден. В моите ръце, Дафни. Ето тези две ръце. Ръцете на една бедна вдовица, които никога не бяха държали нищо ценно. В онзи ден аз поех в ръцете си съдбата на Дора и не можех да я оставя да изтече през пръстите ми — я-я сви ръцете си в шепи, с обърнати към небето длани, сякаш за да попречи на спомените от онзи ден да изтекат през пръстите ѝ сега, толкова много години по-късно.

Тя погледна първо шепите си, после Дафни.

— Гласът ми каза да спася Дора и децата ѝ. И аз го направих. Заведох ги при *Агиос Спиридон* в онзи ден. Знаех, че той щеше да ги предпази така, както бди над всички нас и ни обича. И той ги опази, Дафни. Скрихме се в църквата. Немците обикаляха от врата на врата, претърсваха къщите, защото знаеха, че имаше скрити евреи. Но колкото и да обикаляха и да тършуваха, нито един нацист не посмя да влезе в църквата на *Агиос Спиридон*. Нито един. Знаех, че ще са в безопасност там, че *агиос* щеше да ни опази. Знаех това дори без шепота в ушите ми. Когато осъзнах, че нямаше надежда да намеря малкия Давид, аз ги доведох тук — Дора, Естер и бедната малка Рахел. Доведох ги ето тук, в нашия дом и споделих с тях малкото, което имахме. Както знаеш, ние бяхме много бедни и аз имах само една друга рокля, моята хубава рокля, с която ходех на църква. Дадох я на Дора да я облече, за да изглежда като нас, като гъркиня християнка, а не като еврейка. Направихме същото с момичетата, облякохме ги в селските дрехи, каквито носим на острова. Когато Дора облече Естер в хубавата рокля, която бях ушила на майка ти за църква, момиченцето се обърна и попита: „Пурим^[2] ли е вече, мамо?“. Сълзите на Дора бяха

по-дълбоки от морето, когато тя отговори „Да, мила моя, точно така“ и облече децата си, за да скрие истинската им вяра.

Старицата се загледа в огъня, сякаш сред танцуващите пламъци там виждаше изплашената майка и ужасените, объркани деца.

— Смъртта на Рахел опустоши всички ни. Но след известно време Дора започна да говори и да се храни отново. От нея беше останала само сянка на предишната жена — но все пак успя да продължи напред. Дора беше изгубила страшно много, но колкото сили ѝ бяха останали, тя ги посвети на едничкото си оцеляло дете, на Естер. Твоята майка и Естер си играеха заедно и се обичаха като сестри. А Дора... — тя въздъхна и вдигна поглед към небето, сякаш знаеше, че по някакъв начин нейната приятелка беше до нея.

Между Дора и мен се породиха обич и доверие. Вечер разговаряхме до среднощ, споделяхме легендите и тайните на нашите народи и своите. Те идваха на църква с нас и макар да не вярваха в Христос като наш спасител, спазваха традициите ни и честваха празниците ни. Молахме се заедно, ние шепнехме нашите молитви, а те техните, знаейки, че Бог щеше да чуе гласовете ни, заедно по-силни. Ние също спазвахме и почитахме техните традиции. Аз се научих да спазвам шабат^[3] заедно с Дора. Всеки петък се приготвяхме, готвехме и почиствахме дома заедно, за да не палим огън и да не работим на другия ден. Гледах как всяка петъчна вечер тя палеше свещите за шабат и ние постехме и се молахме заедно на техните празници. Научих се да обичам тези мълчаливи, споделени вечери, Дафни. И двете ги обичахме. Станахме едно семейство и скоро вече не усещахме разлика, гръцки, еврейски... ние бяхме семейство с много богати традиции. На 15 август, когато целият остров празнуваше Възнесение Богородично, малката Естер хвана майка ти за ръката и двете момиченца се включиха в празничното шествие заедно с всички други деца. Едно момче се присмя, подметна, че еврейчето не може да върви заедно с християнските деца. Отец Петро го чу и удари невъзпитаното момче по главата, преди баща му да има възможност да го накаже сам — я-я плесна с ръце и се засмя на спомена.

— Дафни му — тя вдигна изкривения си пръст към небето. — Дафни, самият отец Петро даде пример на хората. Никога няма да го забравя, Дафни му. Той не ни позволи да погребем милата Рахел в нашето гробище, каза, че законите на църквата не го позволяват. Каза

също, че равинът на Дора също би се възпротивил. Отначало аз се ядосах, много му се ядосах. Как, питах аз, как беше възможно Бог да откаже вечен покой на това бедно дете, което беше страдало достатъчно? Но постепенно разбрах. Отецът беше длъжен да спазва законите на църквата. Той ме видя в онзи ден, на колене да копая земята, за да заровим телцето на Рахел. Отец Петро дойде при мен и със собствените си ръце ми помогна да изровим гроб за Рахел. Той се помоли над малкото ѝ тяло, каза най-красивите молитви, помоли Бог да вземе това дете в своето царство и да го заведе в рая. Всеки път, когато чувах предупрежденията, всеки път, когато кипарисите ми шепнеха и ме предупреждаваха за идването на немците, аз изпращах Дора и Естер нагоре по склона, откъм дивата страна на острова, за да се скрият. Всеки път, когато правехме това, отец Петро вземаше един кръст от олтара на църквата и го поставяше върху гроба на Рахел, така че войниците да не се усъмнят и да не нарушат вечния ѝ покой. Немците идваха много пъти, търсеха евреи, душеха наоколо като ловджийски псета. Но винаги подминаваха гроба на горкото дете и никога не разбраха, че онова, което търсеха, беше под краката им. Те никога не разбраха, че пред очите им имаше гроб на еврейско дете.

Живяхме в страх в течение на шест месеца, докато накрая британските войници дойдоха и освободиха Керкира. Но дори тогава Дора остана с мен тук, на острова, където се чувстваше в безопасност. Изминаха още няколко месеца и накрая се получи писмо от сестра ѝ в Атина, която казваше, че е оцеляла и че Дора имаше дом и семейство, при което да се завърне.

Дафни не можеше да мълчи повече.

— Но, я-я — как? Откъде знаеше всичко това? Как така знаеше какво да направиш, как да ги опазиш, кога да ги скриеш. Как?

Я-я вдигна пръсти към устните си, сякаш да укроти съмненията на Дафни.

— Казах ти, Дафни му. Казах ти, но въпреки че чу думите, ти си избрала да не слушаш. Говореше ми шепотът на кипарисите. Това са древните гласове на вятъра, гласовете на боговете, на предците ни, на моята я-я — красивият хор на техните гласове, слети в един глас. Един глас, който ме води, води всички нас.

Я-я се пресегна и взе ръката на Дафни в своята.

— Знам, че ти е трудно да разбереш, да повярваш. Навремето и моята вяра беше слаба. Растях, отглеждана от майка ми и баба ми, ето тук, в тази къща. Един ден, когато отивах да си играя с наскоро излюпените пиленца, заварих моята я-я да плаче, коленичила под сянката на кипариса. Бях на около пет години, на възрастта на Еви. „Я-я, попитах аз и я прегърнах през рамената. — Я-я, какво има?“ Все още на колене, моята я-я се обърна и ме погледна. „Решено е. Ти си избрана.“ Тя заплака и ме прегърна. „Какво е решено?“, попитах аз. И тогава моята я-я ми разкри каква е съдбата ми. Тя ми каза, че един ден ще започна да чувам как ми говори островът. Че мнозина ще се опитват да чуят шепота на кипарисите, но само аз ще го разбирам. В онзи страшен ден, на вратата на дюкяна, докато майката на Яни виеше и ридаше, аз чух гласа. И тогава разбрах защо плачеше баба ми. Моята съдба беше едновременно благословия и проклятие.

— Твоята съдба? — Дафни не можеше да повярва на ушите си.

— Моята съдба е била решена още преди да се родя, Дафни — продължи тя. — Писано ми е било да разбирам шепота. Дадена ми е била тази дарба, която другите ценяха така, както цар Мидас своето злато. И в началото не разбирах защо, не знаех защо съм била избрана. Но тогава доведох разбитото семейство на Яни у дома, тук. Дора беше сянка на жена. Седмици наред живяхме в мълчание. Аз делях с нея малкото, което имах, и накрая, полека-лека тя започна да споделя с мен; да ми разказва за своето семейство, тяхната култура, тяхната религия и уменията, които беше научила от съпруга си, докато му помагала в шивашкия дюкян. Тя ми предаде тези умения; как се преправя блуза, как се шият поли от чували за брашно и ориз. Как се създава нещо ценно и красиво от дрипи и парцали. Кърпехме стари дрехи и шиехме нови и разменяхме тези неща за храна и провизии. Майка ти и аз щяхме да умрем от глад, ако не бяха Дора и нейните напътствия. Както аз спасих Дора, така тя на свой ред спаси нас. Отначало не си давах сметка за това, осъзнах го много по-късно. Понякога, Дафни му, когато не знаем по кой път да поемем, когато се чувстваме обезверени и изгубени, трябва само да притихнем и да слушаме. Понякога спасението е пред очите ни, очаква да го видим и чуем. Шепотът на кипарисите винаги е наоколо и чака да го чуем.

Дафни седеше притихнала, поне доколкото ѝ позволяваше тялото ѝ. Тя беше седяла тук година след година и беше слушала разказите на

я-я за древните митове и легенди и едно време дори си беше мечтала те да са верни. Като дете тя се беше питала какво би било да седи до Персефона на пиршеството на Хадес или дали тя, за разлика от Психея, би проявила повече сила на волята и би устояла да не погледне крадешком своя спящ любовник? Но това се беше случило в друг живот. Същите онези думи, които бе мечтала да чуе навремето, сега я караха да настръхва. Как беше възможно? Как беше възможно я-я да чува гласове, които да ѝ говорят от оня свят или по вятъра? Как беше възможно това? Това беше лудост. Не беше възможно.

Тя беше спазила обещанието си; слушаше, без да прекъсва, с отворено сърце и отворен ум. Но все пак, сега, когато я-я беше завършила своя разказ, оставаше още един въпрос, който Дафни трябваше да зададе, едно последно нещо, което трябваше да знае.

— Те все още ли ти говорят, я-я?

Старицата не се поколеба.

— Да, говорят ми. Аз все още съм благословена.

Нежен ветрец премина през вътрешния двор и между величествените дървета, които ги заобикаляха от всички страни. Дафни затаи дъх и заслуша напрегнато. Нищо. Нищо друго, освен шумоленето на листата, които танцуваха под напора на морския бриз. Тишината потвърди онова, което тя и без това знаеше. Шепотът на кипарисите не съществуваше.

— Какво ти казват?

Я-я не отговори.

— Какво ти казват? — повтори Дафни.

Ветрецът утихна. Старицата пусна ръката на Дафни и я погледна дълбоко в очите. Накрая заговори:

— Казват, че този мъж не е за теб. Не се омъжвай за него, Дафни. Ти не можеш да се омъжиш за него.

[1] Sunshine (англ.ез.) — слънчева светлина. — Б.пр. ↑

[2] Пурим (на иврит:פּוּרִים) е най-почитаният празник в юдаизма, на който евреите празнуват неуспеха на заговора на злия Аман, целящ тяхното избиване в халдейски Вавилон, както твърди книгата на Еستير. Празникът е свързан с веселие и радост. Традиционно на този ден евреите се маскират, организират празненства и карнавали, пият вино

и вдигат шум (най-често с кречетала). Празникът се пада по еврейския календар през февруари или март. — Б.пр. ↑

[3] Шабат — „покой, прекратил дейност“ в юдаизма е седмият, последен ден от еврейската седмицата, който е събота. Отбелязването на шабат започва в петък вечер и приключва в събота вечер. Според юдаизма на този ден не трябва да се върши никаква работа, което изключва всякакви съзидателни дейности. Спазването на шабат е едно от основните задължения на религиозните евреи. — Б.пр. ↑

29.

КЪНЕКТИКЪТ И БРУКЛИН

2008 г.

Родителите на Алекс бяха настояли погребението да бъде в Епископалната църква, където Алекс бе кръстен. Те винаги се бяха смущавали, че синът им беше склонил да се ожени в гръцка църква с нейния чужд език и странни традиции. Но Дафни беше непоклатима, че първите стъпки в техния съвместен живот като мъж и жена трябваше да бъдат направени около олтара на църквата от нейното детство, където Алекс беше седял търпеливо седмици наред. Но колкото беше категорична Дафни, когато Алекс бе жив, толкова безразлична беше тя след смъртта му.

— Него го няма. Все едно — беше мантрата, която тя повтаряше, когато служителят от погребалната агенция я попита дали иска да го облекат в сивия или раирания костюм, когато полицаите я уведомиха, че шофьорът на камиона е бил пиян, когато е връхлетял върху колата на Алекс и когато пребледнялата майка на Алекс я попита дали можеха да се сбогуват със сина си в църквата, където беше пораснал. — Него го няма. Все едно — беше единственото, което Дафни успя да каже.

Но в деня на погребението печалното безразличие премина в измъчена благодарност. Дафни седеше като вкаменена и наблюдаваше богослужението. Това беше скромна, семпла, цивилизована церемония без вайкане, оплаквачки и жени, което се опитваха да се хвърлят в ковчега, както правеха почернените, опечалени жени на гръцките погребения. Свещеникът беше млад и русокос, с простичка бяла яка — пълна противоположност на разкошните одежди на православните свещеници, с които Дафни беше свикнала. Всъщност свещеникът беше нов в енорията и изобщо не познаваше Алекс. Дафни се огледа, докато той претупваше службата с безучастен, монотонен глас. Всичко изглеждаше толкова стерилно, лишено от емоция... и Дафни беше благодарна за това.

След погребението и обяда в клуба Дафни се довлече до черната кола, за да се върне в Бруклин и към реалността на живота без съпруга си. Еви, която не обичаше дългите пътувания с кола, хленчеше и плачеше от момента, когато се качиха на Паркуей.

— Искате ли да спра, госпожо? — попита шофьорът, гледайки я в огледалото за обратно виждане. — Всичко наред ли е?

— Да — промълви тя.

Когато плачът на Еви премина в оглушителен рев, той отново попита:

— Госпожо, искате ли да спра?

Без да отмества поглед от прозореца, Дафни набута нов биберон с мляко в устата на Еви.

Него го няма. Все едно.

Веднага щом прекрачи прага на апартамента, Дафни остави бебешката чанта на пода. Разкопча обикновената черна рокля и я остави да се смъкне от раменете ѝ и да падне в краката ѝ. Дафни изхлузи роклята и отнесе Еви в креватчето, благодарна, че бебето най-сетне беше заспало. Приспиването на Еви вечер се беше превърнало в постоянна битка, за която Дафни нямаше нерви и сили сега. Тя зави бебето в креватчето и свали медальона със синьото око против уроки от чантата, за да го окачи на бялата тапицерия на креватчето. После Дафни си наля една голяма чаша вино и се сви в леглото. Ръката ѝ се пресегна към телефона.

Тя вдигна още на първото позвъняване.

— *Не...* — сълзите потекоха отново, щом чу гласа ѝ. — *Я-я...* — тя едва пророни думата.

— *Кукла му, кукла.* О, Дафни му. Какъв черен ден. Черен, черен ден.

— Свършено е, я-я. Него го няма. Край — тя зариде. — Не мога да повярвам, че вече го няма.

— *Кукла*, толкова съжалявам. Той беше добро момче, мило момче — гласът на я-я ѝ действаше утешително. Скоро чашата беше пресушена и Дафни се сви на кравай, със слушалката до ухото.

— Ти ще се справиш, *кукла му*. Ти си силно момиче. И ще бъдеш добра майка на детето си, знам това.

— Опитвам се, я-я. Но е толкова несправедливо и аз съм толкова изморена. Толкова съм изморена, я-я, струва ми се, че нямам сили да се

грижа за малката. Как ще се грижа за нея, когато в момента не мога да се погрижа дори за себе си? — Дафни се разплака. — Искам да легна и да умра.

— Знам, *кукла*. Знам как се чувстваш — *я-я* познаваше това чувство.

— *Я-я*, ще направиш ли нещо за мен? — попита Дафни, като избърса сълзите си с края на чаршафа.

— Да, *кукла му*. Каквото пожелаеш.

— Разкажи ми някоя история — Дафни изрече думите с усилие. Тя протегна ръка към другата половина на леглото, където спеше Алекс, и погали възглавницата така, както галеше косата му. Положи ръка върху чаршафа там, където щеше да лежи главата му, ако той бе до нея.

— Ах, *кала*. *Не, кулка му*. Ще ти разкажа история.

Когато *я-я* заговори, Дафни затвори очи.

— Знам, че днес сърцето ти е разбито, Дафни *му*, съсипано и изтерзано. Но едно време имало едно друго красиво момиче, като теб, което мислело, че светът е свършил, когато изгубило любовта. Но не станало така. За нея животът продължил, Дафни *му*, както ще продължи и за теб. Тя се казвала Ариадна и била дъщеря на Минос, царят на остров Крит — *я-я* чуваше приглушеното хлипане на Дафни в другия край на линията.

— Когато героят Тезей дошъл на Крит, за да убие Минотавъра, той знаел, че не може да го направи сам. Като повечето мъже, той имал нужда от помощта на жена, за да осъществи задачата. И тъй като Минотавърът бил брат на Ариадна, хитрият принц усетил, че тя знаела тайната как Тезей да се доближи достатъчно, за да убие звяра. Затова Тезей зашепнал обещания на Ариадна; обещания за любов, романтика и безкрайни дни на щастие заедно. Ариадна повярвала в обещанията на Тезей, предала брат си и цялото си семейство. Тя подучила Тезей как да убие Минотавъра.

Когато той изпълнил мисията си, двамата млади избягали. Те отплавали от Крит и избягали от семейството и приятелите, които Ариадна била предала в името на любовта. След един ден в открито море те спрели на пристанището на остров Наксос. „Защо не отидем в Атина, за да ме представиш на твоя баща, царя?“, попитала Ариадна. „Ще прекараме нощта тук и ще отплаваме на сутринта“, уверил Тезей

младата си любовница. Ариадна спала под звездите онази нощ, сънувала Тезей и децата, които щели да имат заедно. На другата сутрин Ариадна се събудила, за да започне новия си живот. Но се огледала наоколо и осъзнала, че Тезей и неговият кораб ги нямало. Тя била изоставена. Ариадна бродела из острова, безутешна в мъката си. Тя била изгубила всичко: любовта си, семейството си, родината си. Чувствала, че не заслужава да върви сред живите, и помолила царица Персефона да я призове и да я приеме в своето царство на вечния мрак. Един ден, докато спяла в гората, с окъсани дрипи, мръсна и сплъстена коса като диво животно, я намерили трите грации. Те съжалили момичето и забелязали стройното ѝ тяло, което сега било покрито с кал и мръсотия, някога царските ѝ одежди, които сега били овехтели и окъсани. Грациите разбрали, че това била Ариадна, изоставената от Тезей принцеса. Трите грации се навели над нея и ѝ зашепнали на ухо, както спяла — *Не се тревожи, млада Ариадна. Ние знаем, че сърцето ти е разбито, че си изгубила вярата и волята си за живот, но не се отчайвай. Ти имаш мисия в твоя живот и скоро ще я откриеш. Не се обезсърчавай, млада девойко, защото боговете обещаха да те прегърнат и да те пазят. Трябва само да имаш вяра, да вярваш, че всичките ти желания и мечти ще се сбъднат... защото твоето сърце, макар да е разбито, е чисто и неопетнено.* На другата сутрин Ариадна се събудила и си спомнила как сънувала трите грации — или може би това не било сън? Тя погледнала към небето и видяла златна колесница, украсена с лозови листа и едри чепки зряло, сладко грозде. Колесницата се спуснала на земята и спряла точно до мястото, където лежала Ариадна. Колесницата управлявал самият Дионис, богът на виното и веселието. *Ела с мен, казал той. Заедно с теб ще живеем блажено, по-щастливо и по-пълноценно, отколкото някога си си представяла.* Дионис протегнал ръка на Ариадна и тя я поела. Ариадна се качила в колесницата до него и двамата се вдигнали в небето, на върха на планината Олимп, където се оженили и Ариадна станала богиня. Ариадна най-накрая заживяла живота, който ѝ бил отреден от съдбата; не като принцеса на Крит, не като низвергната съпруга на Тезей, а като богиня, чиито дни били по-опияняващи и блажени, отколкото някога си била представяла.

Я-я завърши своя разказ и зачака Дафни да каже нещо. Но от другия край на линията не последваха думи, само лекото дишане на

нейната съкрушена внучка, която беше заспала с телефона до ухото.

— Лека нощ, *кукла му* — прошепна я-я по телефона. — Сладки сънища, любов моя, моя красива богиньо.

30.

Дафни никога не се беше страхувала от тъмното, но точно тази нощ тя посрещна с радост бледата светлина на пълната луна. Вървеше по брега, праметнала полата на дългата си рокля на ръката си и нагазила в нежните води на Йонийско море. Опалената светлина на луната хвърляше перлени отблясъци по леките вълни.

Какво толкова. С едно плавно движение тя издърпа роклята през главата си и я захвърли на пясъка. Нагази до кръста във водата. С вдигнати ръце тя се изстреля и се гмурна под водата, както беше правила безброй пъти на същото това място. Но в това къпане на лунна светлина имаше нещо особено. Тя беше будувала цяла нощ, беше бродила по същите пътеки на острова, по които се беше лутала години наред, след като за първи път беше стъпила на тях с несигурните крачета на наскоро проходило дете. Дафни знаеше, че сънят вече не беше възможен от момента, когато я-я ѝ бе казала, че не може да се омъжи за Стивън и че шепотът на кипарисите беше настоял да отменят сватбата.

Тя отвори очи под водата, както правеше винаги, но този път не видя нищо. Знаеше, че рибите и другите морски създания бяха тук както винаги, но този път те се криеха в мрака. *Те са пред мен, но аз не мога да ги видя. Като толкова много други неща тук, като толкова много неща в живота ми.*

Тя подаде глава на повърхността и си пое дъх. Нощният въздух беше прохладен и неподвижен. Дафни се оттласна с ръце и крака, за да се обърне с лице към откритото море, което се поклащаше в ритъма на прибоя и на нейното дишане. Дафни едва различаваше скалите от двете страни на залива, но знаеше, че те бяха някъде там в мрака. Сега, повече от всякога, тя имаше нужда от тях, да я пазят и да бдят над нея.

Дафни се обърна по гръб и се остави на течението, отпусвайки се на притеглянето на прилива. Тя погледна към черното небе и ѝ се прииска течението да я отнесе някъде много далеч. Прииска ѝ се да можеше да се носи така завинаги, като морска нимфа от древните

митове, безгрижна и уверена във водата, далеч от неизбежността, която я очакваше на сушата.

Как се случи това? Защо не го беше предвидила? Какво щеше да прави, по дяволите?

Дафни не обичаше нищо повече от това да се потапя и наслаждава на света, който *я-я* беше създала и сътворила за нея. Тя не можеше да си представи по-красив и ефективен начин да предадеш на едно дете ценните житейски уроци за *хюбриса*, алчността, ревността и отмъщението. Но сега Дафни се беше озовала изправена пред една съвсем реална дилема. За *я-я* и Дафни границата между мит и реалност открай време беше неясна и размазана. Но, изглежда, че сега, този път, границата не беше просто прекрачена, тя беше изтрита — заличена. Беше прекрасно да се наслаждава на света на възможностите, но сега, като зряла жена, която трябваше да покрива сметки, да изплаща заплати, да отглежда сама детето си и да мисли за бъдещето, Дафни не можеше да си позволи да се изгуби във въображението си.

Неизбежността на това решение тегнеше над нея като буреносен облак както в деня, когато бяха убити майка ѝ и баща ѝ. Сега Дафни беше зряла жена, с отговорности, *американида*. И въпреки упоритостта на *я-я* да не иска да напусне своя дом или острова, Дафни знаеше, че скоро щеше да настъпи денят, когато нямаше да бъде безопасно и разумно старицата да живее тук сама. Дафни се ужасяваше от мисълта за този ден, така както се беше страхувала от поредицата от погребения, които беше принудена да организира. Снощи Дафни беше осъзнала, че този ден беше настъпил. Фантазиите бяха погълнали реалността, а здравият разум беше отстъпил на блуждаещите видения. Дафни отново трябваше да уреди всичко сама.

Сълзите бликнаха, когато тя разбра какво трябваше да направи. Течението я отнасяше все по-навътре в морето, но Дафни нехаеше. Искеше ѝ се да можеше да изчезне, като сълзите, които се плъзгаха по лицето ѝ и изчезваха във водата. И сега, знаейки какво беше принудена да направи, тя си даваше сметка, че това място повече никога нямаше да е същото. Техният любим остров повече никога нямаше да бъде убежище. От този ден нататък това място щеше да се превърне в поредния спомен за толкова много безвъзвратно разбити сърца, за толкова много обречени имигрантски мечти.

Аз мога да го направя. Така е най-добре. Дафни се обърна по корем и заплува към брега в далечината. Дълги силни движения. С дълги силни движения ръцете ѝ цепеха водата с всяка ритване с краката. Тя само трябваше да бъде силна, достатъчно силна за всички.

Тя трябва да дойде с мен. Тя трябва да напусне това място. Няма друг начин. Решението на Дафни беше взето. Време беше. Тя щеше да настоява я-я да напусне Ерикуса и да заживее с нея, Еви и Стивън в Ню Йорк.

Те двете бяха разменили местата си. Едно време я-я беше бранила Дафни от чудовищата, които населяваха въображението ѝ и я преследваха насън. Сега беше ред на Дафни да спаси я-я от чудовищата и отмъстителните богове, които бяха изпъзели от древните митове и легенди и се бяха вмъкнали в живота им.

Когато накрая Дафни стигна до брега и се облече, роклята полепна по тялото ѝ като мокра хартиена салфетка. Но въпреки неприятното усещане и студения утринен въздух тя не съжаляваше нито за миг за импровизираното си нощно къпане. Докато се носеше по гръб върху мастиленосините морски вълни, Дафни най-сетне беше приела неизбежното. Беше съкрушително и болезнено, но сега поне Дафни имаше план. Може би беше прихванала от прагматизма на Стивън, но напоследък Дафни се чувстваше по-добре, когато имаше план.

С фенерчето в дясната ръка и въртейки с палец пръстена с диаманта на лявата, тя тръгна по познатия черен път към площада. Докато се спускаше към пристанището, Дафни се запита колко ли беше часът. *Боже, сигурно е посред нощ, дори рибарите още не са станали.* Тя състави плана си за сутринта. *Ще погледам изгрева на пристанището, после ще отида в хотела да събудя Стивън.*

Тя вървеше по дока, гледаше поклащащите се *каикита* във водата, белите им мачти отразяваха лунната светлина и пронизваха черното небе като ред тънки пръсти, сочещи към небесата. *Средни пръсти*, помисли си Дафни и ѝ се прииска и тя да покаже среден пръст на небето за съдбата, което бе отредило на нейното семейство. Ако не броим полюшването на мачтите, пристанището беше съвършено тихо и спокойно, освен неспирния глух тътен на вълните. Дафни застана наред дока и попи гледката, напълно погълната от мъртвешкото спокойствие на часа преди изгрева.

— Или си подранила, или изобщо не си лягала. Кое от двете?

Гласът долетя от нищото и въпреки че я стресна, Дафни не се изненада от това кой беше нарушил магията на покоя преди зазоряване.

— Яни — тя напрегна очи, за да го различи в непрогледната тъмнина. — Стана ли време да хвърляш мрежите?

— Това явно беше отговорът на моя въпрос. Изобщо не си лягала, нали?

— Да.

— Е, явно купонът е продължил до късно — засмя се той, преди да изчезне под палубата.

В малката каюта светнаха светлини.

— А къде е младоженецът? Не ми казвай, че не е издържал на твоето темпо и си е легнал?

— Той се върна в хотела и вече спи.

— Това е лоша поличба за първата брачна нощ — той се засмя, после вдигна две ръце пред устата си в престорен ужас. — Знаеш, че се шегувам, нали?

Дафни поклати глава и му се усмихна. Да, този път знаеше, че Яни се шегуваше.

— Може ли да те попитам нещо? — тя се доближи до *каикито*.

— Разбира се, всичко.

— Как ти се струва напоследък *я-я*? Говоря сериозно, как *я* намираш? Забелязваш ли някаква промяна?

— Промяна? Да, разбира, никога не съм *я* виждал по-щастлива от сега, когато ти и Еви сте тук. Баба ти се подмлади с години.

Нова вълна от чувство на вина заля Дафни. Това беше добра новина за момента, докато бяха заедно, но какво щеше да стане, когато тя и Еви си тръгнеха?

— Мисля, че искам да те попитам...

Яни й протегна ръка. Дафни *я* пое без колебание. Той обви мазолестите си пръсти около китката ѝ и *я* изтегли на борда на лодката.

С вирната брадичка, лице в лице с него на палубата на *каикито* Дафни довърши въпроса си.

— Предполагам, че въпросът ми е дали забелязваш нещо смущаващо около *я-я*. Тревожа се за нея, притеснявам се, че губи разсъдъка си, поне донякъде.

— Какво губи?

Дафни си пое дъх.

— Губи здравия си разум, Яни. Страхувам се, че губи разсъдъка си.

Двамата потънаха в мълчание, докато Яни осмисляше казаното от Дафни. Накрая той понечи да заговори, но не изрече думите, които Дафни очакваше да чуе.

— Бързо, ела с мен долу, в каютата. Бързо — той я сграбчи над лакътя и я дръпна към себе си. Дафни залитна, изгубила равновесие. Озова се на гърдите му, буквално връхлетя върху мъжа, на когото толкова безразсъдно се беше доверила. Той обви ръка около кръста ѝ и я притегли към себе си. — Ела с мен долу, *веднага* — тя се изплаши от настойчивия му глас.

Какво ми става? Какво си помислих? Задавиха я сълзи на ярост, задето беше толкова наивна и за момент бе помислила, че можеше да му има доверие.

— Какво правиш? Пусни ме.

— Казах ти... — Яни пристъпи по-близо, топлият му дъх облъхна лицето ѝ — За последен път, Дафни, ела с мен в каютата.

— Не. Не — изсъска тя. — Никъде няма да дойда — тя отскубна ръката си и отново тръгна към кея. Този път Яни не ѝ попречи.

— Добре, върви тогава. Но когато другите рибари те видят да слизаш от лодката ми посред нощ, как мислиш, какво ще си кажат? Какво според теб ще си кажат жените им, когато мъжете им донесат заедно с улова сочната клюка от тази сутрин? Нищо друго не разведрява лятото като един пикантен скандал и ти, Дафни, с твоя инат, ще им сервираш най-пикантната клюка от години.

Дафни замръзна, все още пазейки равновесие, стъпила с единия крак на *каикуто* и с другия на дока. Чувахе далечните гласове, които долитаха от другия край на пристанището и знаеше, че той казваше истината. Скучаещите и праведни жените на рибарите не обичаха нищо повече от това да разчепкат добродетелността на някоя жена. А каква по-любима тема от репутацията на една гостуваща *американида*. Сега, когато залозите бяха толкова високи, последното нещо, което ѝ трябваше, бе да влезе в устите на клюкарките на Ерикуса. Гледайки право напред в мрака, Дафни опипа с ръце пространството зад гърба

си. Усети как познатите мазолести пръсти я хванаха и с едно ловко движение я свалиха на борда, а оттам под палубата.

— Извинявай, просто си помислих, че...

— Да — той ѝ кимна да седне на малката пейка с груба възглавница. — Да, моля те, Дафни. Кажи ми какво точно си помисли? — беше по-скоро заповед, отколкото въпрос.

Умът ѝ препусна към Ница и нейната история как беше заварила Яни и София да се прегръщат в онази пианска нощ в хотела. Откакто Ница ѝ беше разказала това, образът на Яни и София, сплетени в страстна прегръдка, беше жигосан в ума на Дафни.

— Аз, аз просто си помислих... — заекна тя, без да знае как и дали да признае истината. — Добре, помислих си, че ме сваляш. Че се опитваш да се възползваш от мен.

— Да се възползвам от теб? От годеницата на друг мъж?

— Да — думата имаше кисел вкус.

— Това е гениално, Дафни, просто гениално — той кипеше от яд, ръката му се сви в юмрук.

— Ами, няма да ти е за първи път — в опит да се измъкне от огромната и дълбока яма, която беше изкопала сама и после беше паднала в нея, Дафни затъна още повече.

— Какво говориш? — очите на Яни се разшириха. Тя не беше съвсем сигурна дали виждаше в тях объркване или гняв, или може би и двете.

— Знам за София, знам какво става, след като се напиете двамата с нея в хотела. Затова си помислих, че искаш да направиш същото с мен — Дафни се опита да приглади все още мокрия плат на роклята си, но усилието, както и обяснението ѝ бяха безполезни.

Яни я изгледа втренчено.

— Мислех те за по-умна, *американида*. Нима вярваш в тези истории?

— Всъщност вече не знам в какво да вярвам. Но, да, хората говорят и аз повярвах на техните истории.

— София е самотна и понякога самотата я кара да пие повече, отколкото може да носи. Помагал съм ѝ и съм я изпращал до дома много пъти, дори съм я отнасял в леглото, когато не може да се държи на краката си. И тя неведнъж ме е възнаграждавала за усилията ми — в очите му играеха пламъчета. — Да, Дафни. София ми се е

отблагодарявала много пъти задето съм я водил до дома ѝ и съм я слагал да спи.

Дафни се отдръпна от него. Я-я грешеше по отношение на Яни, също както грешеше по отношение на Стивън, както грешеше за женските гласове, които се носеха във вятъра. Сега тя искаше само да се измъкне от каютата, да се изтръгне от неговата паяжина от лъжи — да се откопчи от Яни възможно най-бързо.

Той видя как Дафни пристъпваше към стълбите и накрая се отдръпна, за да ѝ направи място да мине, но преди това довърши, каквото имаше да каже.

— Тя ми се отблагодарява с някоя и друга гозба, Дафни. Вярно, нищо не може да се сравнява с ястията, които приготвяте ти или твоята я-я, но не ми е предлагала друго и аз не съм искал нещо повече от нея. Храна. Не секс. Знам, че твоята версия беше много по-интересна, но истината е тази.

Дафни усещаше интуитивно, че беше така. Тя скри лице в ръцете си.

— Съжалявам — каза сконфузена, засрамена и някак пламнала въпреки студената мокра рокля. Тя го погледна, познатото смущение отново пропълзя в гърлото и стомаха ѝ. — Много съжалявам.

— Знам — дяволитото изражение напусна лицето му. На негово място се появи крива усмивка. — Но ти не ги слушай тези харпии. Не ти подхожда.

Гласовете на дока ставаха все по-ясни. Яни се изправи в малката каюта и дръпна завесата. Той напълни *брикито* с вода и го сложи на котлона.

— Кажы сега какво те тревожи за *теа* Евангелия? — навън най-после започваше да се развиеделява.

Дафни се отпусна на пейката, благодарна, че той явно ѝ беше простил.

— Ами, питах се дали си забелязал нещо особено в нея. Дали я намиращ променена по някакъв начин?

— Всъщност според мен тя изглежда сега по-силна, сякаш е пестила енергията си за теб и Еви. Изглежда като възродена в твоє присъствие.

— Но как ти се струва с главата? Яни, струва ми се, че баба губи връзка с реалността — колкото и да искаше да се отвори и да се довери

на Яни, Дафни не можеше да изрече онова, което бе казала я-я за Стивън и сватбата. Не се съмняваше, че той обича баба й и й мисли само доброто. Но все още не можеше да определи какво беше отношението на Яни към самата нея.

— Вземи, трепериш от студ — той й подхвърли едно одеяло, преди да налее кафето в две чашки и да седне до нея на масата. — Какво те кара да мислиш, че баба ти не е добре?

— Тя приказва много странни неща, Яни. Знам, че баба винаги е вярвала, че островът й говори, че тя може да чуе някакъв шепот във вятъра. Но сега е различно. Едно е да гледаш на кафе и да кажеш на някого, че ще има късмет или че рибата ще кълве, но е друго да приемаш легендите като факти. Тя наистина вярва, че островът й говори. Че й казва какво да прави — тя се вгледа в чашата. *Казва ми какво да правя.*

Той остави чашата си на масата и се наклони към Дафни.

— А ти откъде знаеш, че не е така?

Дафни се задави и горещата течност опари гърлото й.

— Отново си правиш шеги с мен, нали? Разбира се.

— Не, говоря сериозно — изражението му беше каменно. — Дафни, когато дойдох за първи път тук, на този остров, аз идвах просто за да изпълня последното желание на моята баба. Тя ми беше разказвала толкова много истории за Евангелия. Винаги беше искала да види старата си приятелка за последен път, да седне с нея и да чуе една последна история край огъня. Тя ме помоли да я доведа в Ерикуса и аз все й обещавах, уверявах я, че някой ден, един ден ще я доведа тук, при Евангелия. Но аз бях прекалено зает. Живеех, заровил глава в книгите, бях толкова погълнат от миналото, че изобщо не се замислях за настоящето или за бъдещето.

Сега картината ставаше по-ясна. Дафни най-накрая разбираше. *Нищо чудно, че той ми беше толкова ядосан, защото бях отсъствала толкова дълго. Той знае. Знае, защото е разбил сърцето на Дора. Допуснал е същата грешка. И той като мен е отсъствал твърде дълго.*

— Когато научих, че не й остава много живот, най-сетне оставих проучванията си, но вече беше късно. Тя умря преди кацането на самолета ми, преди да мога да й кажа колко много я обичам. Умря, преди да мога да й благодаря за всичко онова, което беше направила, и

да я заведе за последен път в нейния дом при Евангелия. Бях предал единствения човек, който никога не ме беше молил за нищо — който ме беше обичал от цялото си сърце. Тя се беше борила толкова смело за оцеляването на семейството си. Дора беше страдала толкова много, а в моя егоизъм аз не направих единственото нещо, за което тя ме беше молила някога — Яни извърна лицето си, но беше безполезно. Следите от сълзи по лицето му проблясваха под първите лъчи на зората.

Онази сутрин, докато плаваха с *каикуто* до Сидари, Дафни беше почувствала, че този мъж познаваше болката. Но сега, като слушаше как той говореше за Дора, осъзна, че той също се измъчваше от чувство на вина.

— И въпреки че Дора не можеше да седне край огъня с Евангелия, аз можех и щях да го направя. Щях да направя това за Дора. В деня, когато пристигнах, намерих Евангелия и седнах с нея. След като пихме кафе, тя обърна чашата ми и погледна в нея. „Твоето търсене свършва тук“, каза тя. Отначало си помислих, че просто една мила старица си правеше шеги с млад посетител. След това се върнах в университета в Атина, за да довърша дипломната си работа. Вече бях напуснал Колумбийския университет и се бях върнал в Гърция. Бях като умопобъркан, обсебен от моите проучвания, на нож с декана на факултета и на ръба да ме изхвърлят заради моя лекомислен опит да пренапиша историята, както се изразяваха другите колеги в катедрата. Но аз нехаех, бях убеден, че мога да докажа моята теория.

— Каква теория? — Дафни отново изгуби нишката, питайки се какво общо имаше въпросната дипломна работа с баба й.

— Бях поредният амбициозен студент... — Яни прокара пръсти през гъстата си коса — въодушевен от красотата и историята на древния свят. Образът на Делфийския оракул Пития ме очароваше и увеличаше, как тази жена можеше да поведе всеки мъж към война или саможертва. Но в хода на проучването постепенно повярвах, че историците не казваха цялата истина за оракула, който оставаше обвит в недомлъвки и загадки.

— Какво общо има това с я-я! — Дафни беше объркана, търпението й се изчерпваше с разсейването на тъмнината.

— Сред класицистите от години се носеха слухове, че древната традиция на оракула продължава да живее. Че някъде има оракул, също толкова чист и прекрасен и че неговото съществуване се пазеше

в тайна, за да не бъде покварен като Пития. Съществуването на този мистериозен оракул беше обсъждано и коментирано надълго и нашироко, но никога не беше доказано.

Толкова много години, толкова много изследвания, но най-великите умове на класическия свят не можеха да установят нищо повече от приказки и слухове, каквито можеш да чуеш на острова. Колко неудобно — за университетите, за учените и за повечето закостенели професори, които твърдят, че знаят всичко за цивилизацията на Древна Елада, но отдават по-голямо внимание на собствения си хюбрис, отколкото на някой класически текст. Но аз не можех да забравя. Открай време имах романтичната представа, че това легендарно място и тези обвеяни в тайна жени съществуват. Навремето имаше един историк, който твърдеше, че отговорът се криел някъде в Омировата „Одисея“, но това никога не се доказва, Одисей беше спирал на толкова много места, докато пътувал към Пенелопа.

При споменаването на Одисей Дафни си припомни многобройните си пътувания до Понтикониси, представяше си как Одисей беше обикалял същите тези пътеки, които тя изследваше всяко лято.

— Но когато седнах край огъня с своята я-я, тя започна да ми разказва как тя и моето семейство се бяха спасили, как чула един глас, който ѝ наредил да спаси майка ми и баба ми и да ги приюти. Разказа ми как винаги знаела кога трябва да ги изпрати високо в планината, за да се скрият, когато войници идвали да претърсват домовете за укрита евреи. А после, когато погледна в чашата ми... Но едва след няколко седмици, когато отново се ровех в старите ръкописи и препрочетох всички творби на Омир, ми просветна. Твоето търсене свършва тук, беше казала тя. И тогава разбрах, че тя имаше право.

— О, стига, Яни — Дафни се изправи, без да си дава сметка или без да я е грижа колко малка и ниска беше каютата. Глухото кълтене на главата ѝ, когато я удари в дървената гредка, отекна в малкото помещение. — По дяволите — възкликна тя. — По дяволите, *по дяволите* — Дафни разтърка удареното място. Нямаше кръв, само остра болка, последвана от туптяща болка, която следваше ритъма на морските вълните около лодката.

— Седни — заповяда той. Този път тя се подчини. — Знам, че звучи налудничаво.

— Налудничаво е.

— Защо, Дафни? Защо ти се вижда толкова налудничаво? Защо не отвориш ума си за възможността, че може да съществува нещо по-голямо?

— Ти си слънчасал — тя се изправи да си върви, но Яни също стана и препречи с тялото си тесния проход между пейката и стената. — Трябва да си вървя.

— Нека те попитам нещо — той вдигна ръка, с дланта напред. — Отговори ми на този въпрос. Ти вярваш в Бог, нали?

— Да.

— Ти си християнка, ти вярваш в Исус Христос, нали?

— Ами, да... аз...

— И вярваш в *агиос*, нали?

— Да, разбира се.

— Знам. Видях те да се молиш край него онази вечер в Керкира, докато твоят приятел се оглеждаше и се чудеше какво става.

Да, видях те.

— Значи имаш вяра. Не ти трябва да видиш нещо, за да повярваш в него. Чувстваш го — той вдигна ръката ѝ и я постави върху сърцето си. — Тук. Ти чувстваш нещата тук — Дафни долавяше ударите на сърцето му под ризата.

— Повярвай ѝ, Дафни. Моля те да ѝ повярваш — тя почувства как собственото ѝ сърце тупаше яростно в гърдите ѝ и се запита дали той също го чуваше. — Повярвай в нас двамата.

Сякаш в каютата не остана никакъв кислород. Дафни трябваше да излезе навън, тя трябваше да се качи на палубата, трябваше да се измъкне оттук и да диша... сега. *Това е лудост. Трябва да се махна оттук.* Тя мина покрай него, обърната настрани, бедрата ѝ се отриха в неговите. *Сигурно е заради мократа рокля, трябва да се преоблека в сухи дрехи,* опита се да се убеди Дафни, когато по тялото ѝ премина електрическа искра и я побиха тръпки.

Той извика след нея, докато тя се изкачваше към палубата.

— Не ти ли е минавало през ума, Дафни, че не *теа* Евангелия губи разсъдъка си, а ти отказваш да отвориш ума си?

Тя не спря и не отговори. Едва когато се върна на палубата, се обърна и погледна надолу по тясната стълба към него. Очите му бяха потъмнели, диви.

— Допускаш грешка, Дафни.

Няма да е толкова голяма, колкото онази, която ще направя, ако остана тук. Тя огледа пристанището, за да се убеди, че наоколо нямаше никого. Когато се увери, че всички рибари бяха излезли в открито море, Дафни скочи на дока и тича през целия път до хотела.

31.

Дафни не спря да тича, докато не стигна в хотел „Ница“. Там се спря за момент, подпря се с една ръка на табелата, с другата на хълбока, превита на две, мъчейки се да си поеме дъх и да се овладее. *Божже, помогни ми, какво става тук?* Тя постоя пред хотела още малко, благодарна за ранния час и липсата на хора наоколо. *Това не е възможно. Омъжвам се. Най-сетне слагам живота си в ред. Губя връзка с реалността, заедно с я-я_._*

Тя изобщо не беше очаквала да реагира по този начин на докосването му. Не беше предвидила това и сега беше изплашена, поточно ужасена. Когато Яни протегна ръка и улови нейната, неочакваните тръпки отекнаха по цялото ѝ тяло. Дори тук, на твърда почва, далеч от него и неговото *каики*, краката ѝ продължаваха да треперят. Дафни опря чело на табелата и напусто се опита да успокои дишането си.

— Аху, виж кой е тук. Много рано си станала, Дафни му — Ница излезе през двойните врати. — Не те съдържа далеч от твоя мъж, нали?

— Още е рано, той сигурно е изморен от пътуването. Не искам да го будя — Дафни се помъчи да се съвземе, като приглади роклята си, но напразно.

Ница я огледа от главата до петите. После остави лейката на земята и извади цигара от джоба на престилката си.

— Той вече е буден, пие втора чаша кафе и работи на компютъра си във вътрешния двор. Е... — Ница засмука, вдигна глава към небето и изпусна една тънка, дълга струя бял дим. — Е... какво става? — тя отметна глава назад и размаха цигарата в кръг под носа на Дафни.

— Какво? С кое какво става?

— С теб, Дафни, какво ти става? Гледаш като обезумяла.

— Добре съм — излъга тя. — Ще вляза вътре и ще намеря Стивън — тя се наведе и прегърна Ница, преди да тръгне към стълбите. Дафни знаеше, че все още не беше съвсем на себе си — но щеше да се стегне, трябваше, нямаше друг избор. Случилото се с Яни

беше най-обикновена реакция на трудния разговор, който беше провела с я-я снощи; тъжната истина, че възрастта накрая беше оставила отпечатък върху баба й и крехкото емоционално състояние, до което този факт бе довел Дафни. Нямаше друго обяснение. Всичко беше едно голямо недоразумение. Всъщност и тримата — я-я, Яни и Дафни — се бяха оплели в света троица от смесени сигнали и грешки.

— Роклята ти е мокра — Ница хвърли цигарата на земята и я смачка с крак. — И бузите ти горят — тя погледна през рамо към Дафни, която вече беше хванала дръжката на вратата, готова да влезе в хотела. — Искам да си довърша приказката, преди да отвориш вратата.

— Ница, наистина, няма нищо.

— Дафни му, аз нищо не те питам и ти не си длъжна да ми казваш нищо — тя се обърна с лице към Дафни. — Знам само, че твоята я-я има своята дарба, а аз имам моята. Чета всичко по лицето ти. Ти изглеждаш изтощена, сякаш не си спала от дни и носиш целия свят на раменете си. Но под повърхността има нещо друго. В очите ти има искра, Дафни. Помня тази красива искра от времето, когато ти беше младо момиче — но после изчезна от лицето ти. Търся я, откакто пристигна тук, но не я откривах. Беше си отишла... пуф, ей така — Ница размаха следващата цигара и във въздуха се образува едно облаче дим, като тамяна от кадилницата на отец Николаос. — Знам само, че нещо е върнало искрата в очите ти, Дафни. Лицето ти отново сияе... и това нещо е станало, докато Стивън е спал в хотела.

— Ох, Ница. Ти толкова обичаш клюките и драмите, нали? — Дафни се засмя, опитвайки се да омаловажи коментара на Ница.

— Да, да, така е — призна Ница със сумтене. — Но обичам и теб, и твоята я-я като свое семейство, Дафни. Затова ще го повторя още веднъж. Помисли си какво ще кажеш, когато отвориш тази врата. Добре помисли, преди да разсипеш всичко. Чу ли?

— Не се тревожи. Добре съм — Дафни изпрати въздушна целувка на Ница и влезе в хотела. Тя го чу, преди да го види.

— Не, малки специализирани магазинчета. Няма такива другаде, освен на островите, знам какво говоря — гласът му кънтеше в мраморното фоайе. Стивън седеше на ъгловата маса с чаша кафе, лаптопа си, джиесема, айфона и Попи.

— Попи, какво правиш тук? — Дафни се насочи към масата, където седяха братовчедка й и годеникът й. Стивън наклони глава, без

да изпуска телефона, и я целуна. Дафни се наведе и прегърна Попи, потъвайки за момент в меките, топли ръце на братовчедка си. Тя си придърпа един стол и седна между тях. Стивън беше прекалено погълнат в телефонния разговор, за да забележи озадачения поглед изпод вдигнати вежди, който Попи хвърли на Дафни.

— Какво правиш тук? — повтори Дафни, благодарна за неведомата причина, която беше довела братовчедка ѝ тук тази сутрин.

— Стивън ме повика да се видим. Харесаха му моите идеи от снощи и иска да ми помогне — помещението едва побираше вълнението на Попи. — Какво е станало с теб? — попита шепнешком тя.

Дафни прогони въпроса с махване на ръка, сякаш беше досадна муха.

— Е, какъв е този велик план? — попита Дафни.

— Фрапе — съобщи Попи.

— Фрапе?

— Добре, всичко е уредено. Супер. Ще се видим в Ню Йорк — Стивън прекъсна разговора, остави мобилния телефон на масата и се обърна към Попи. — Имаш ли валиден паспорт?

— Да, така мисля... не съм сигурна. Защо? — гласът ѝ трепереше заедно с всяка гънка и трапчинка по тялото ѝ.

— Идваш в Ню Йорк заедно с нас. Уредих финансирането и ще осъществим този проект.

Попи скочи и на практика се метна в скута на Стивън.

— Идвам в Ню Йорк. Идвам в Ню Йорк — целият хотел се разтrese. Дафни захлупи с ръце чашите с кафето, за да не се разляят върху електронните устройства на Стивън. — Влизам в бизнеса, като теб, Дафни му. Също като теб. Ще отворим малки магазинчета за фрапе с гръцки сладкиши, малки сладки магазинчета — „Фрапе Попи“.

— Сериозно? — Дафни отмести поглед от просълзената Попи към Стивън.

— Сериозно. Няма начин да пропадне. Не и с моя бизнес план — той се обърна към Попи. — Ти, моя бъдеща братовчедке, скоро ще бъдеш много, много богата. Само прави каквото ти кажа и няма начин да не потръгне.

— Чу ли това, Дафни му? — Попи протегна ръце и сграбчи братовчедка си. — Много, много богата... много, много богата — затананика тя, като притегли Дафни и я притисна до гърдите си.

Това е той, мъжът, за когото ще се омъжа. Дафни видя как Стивън потъна отново в лаптопа си, докато Попи продължаване да я стиска. *Мъж, който сбъдва мечти, който се грижи за мен и кара нещата да се случват... и това е мъжът, който ме обича. Я-я се е объркала. Как може да си мисли, че не бива да се омъжа за него, няма никакъв смисъл.*

— Попи, ела тук. Виж това. Вече са превели парите по сметката ни. Готово. Трябва да се гордееш, Попи. Аз видях нещо специално в Дафни и сега го виждам в теб. Това, братовчедке Попи, е началото на велики неща за теб — той потърси ръката на Дафни. — За всички нас.

Не беше необходимо Дафни да поглежда към братовчедка си, за да разбере, че тя отново подскачаше, чуваше шляпането на сайонарите по мраморния под и чувстваше сеизмичните трусове под тежестта ѝ. Вместо това тя наклони глава и погледна Стивън, който имаше изражението на котарак, който току-що беше облизал каймака на млякото.

— Казвам ти, Попи, аз умея да разпознавам добрите бизнес планове, а този е безпогрешен. Гарантирам ви, че всички ще станем богати. Казвам ви, това съдружие между нас тримата ще бъде магия. Няма начин да не успее.

Загледана в годеника си, Дафни отново се замисли какво беше казала баба ѝ, докато стояха заедно и съзерцаваха разкъсаната дупка, през която мухата се беше измъкнала от мрежата на паяка. *Виж, Дафни му, беше казала я-я. Хюбрисът е опасно нещо. Разсейваш се за един миг и твоите скъпоценни притежания могат да се откопчат дори от най-красивите капани.* За стара жена, която вече губеше разсъдъка си, Дафни не можеше да не се удиви на прозорливостта на тези думи.

32.

— Мамо, ти къде беше? — Еви се втурна в ръцете на Дафни още щом чу отварянето на портата.

— Здравей, миличка — тя вдигна Еви. — Трябваше да се отбия за малко в хотела — остави момиченцето на земята и я хвана за ръката. — И не исках да те будя.

Хванати за ръце, те влязоха в кухнята, където я-я разбъркваше топла вода с мая край мивката. Беше си сложила бяла престилка върху черната рокля. Забрадката ѝ беше метната на облегалката на един стол и сивите ѝ плитки се спускаха чак до кръста ѝ.

— *Кукла му*. Липсваше ми. Ела. Седни да прием кафе, направих *локумадес* за Еви, трябва да ги опиташ.

Дафни придърпа един кухненски стол и седна. Еви вече беше изтичала навън, за да си играе както обикновено с животните и буболечките, които оживяваха вътрешния двор и усмивката на момиченцето.

— Видях Попи в хотела.

— Попи, в този ранен час? Тя обикновено си ляга по първи петли.

— Тя беше със Стивън — я-я не реагира при споменаването на неговото име. Дафни продължи да бърби, сконфузена от мълчанието. — Той ѝ помага да започне собствен бизнес. Смята, че нейните идеи са добри и иска да ѝ помогне.

— Браво на нея. Тя е добро момиче. Заслужава го — Дафни забеляза, че я-я хвалеше Попи, но не каза нито една добра дума за Стивън.

— В Ню Йорк, я-я. Тя идва в Ню Йорк.

— Ах, Ню Йорк — беше лаконичният отговор на я-я. — Ти не си мигнала снощи, нали? — попита я-я, сменяйки темата, като добави разтворената мая към брашното, заедно със стафидите, още малко топла вода и щипка смляно индийско орехче. Когато сместа беше

готова, тя покри купата с чиста кърпа и я остави да бухне край фурната.

— Не, не можах да спя — призна Дафни, когато я-я седна до нея на масата. Тя знаеше, че не можеше да излъже баба си. Никога не я беше лъгала и нямаше намерение да го прави сега. — Не съм мигнала. Как бих могла?

— Върви да си легнеш.

— Не искам да лягам. Искам да си поговорим — тя се пресегна през масата и постави длан върху ръката на баба си. — Не разбирам защо каза онова нещо снощи — защо не искаш да съм щастлива, я-я.

— Аз искам да си щастлива, *кукла му* — тя поклати глава със сведени клепачи от тежестта на обвинението на нейната внучка. — Никой не иска повече от мен ти да бъдеш щастлива, никой — я-я взе забрадката и я завърза под брадичката си.

Още една вдовишка традиция, помисли си Дафни, докато изкривените пръсти на я-я завързваха възела и поправяха черния триъгълник на главата ѝ. *Покривай косата си, носи черно, оплаквай мъката си и се вайкай и никога не се омъжвай повторно.*

— Нещата са различни сега, я-я.

— Нещата никога не са толкова различни, Дафни. Младите все си мислят, че за тях нещата са много различни. Но всъщност не са. Всичко е същото. Поколение след поколение, повтаря се същото.

— Но, я-я, за нас това ще бъде ново начало. За мен, за Еви... за теб — тя не посмя да погледне я-я в очите, докато изричаше това. Знаеше, че скоро щеше да бъде принудена да каже на баба си, че е взела решение, че за свое добро я-я трябваше да напусне Ерикуса и да замине с тях за Ню Йорк. Скоро Дафни щеше да бъде принудена да каже това, но не още. Преди това имаше твърде много неща за уреждане, преди да се потопят в тази драма.

— Да, но откъде си толкова сигурна, че постъпваш правилно? Сигурна ли си, че това е твоето ново начало, твойт верен път, Дафни му? — я-я погали косата на внучката си.

— А ти откъде си толкова сигурна, че не е? — Дафни изпъна гръб, ужасена, че я-я може би знаеше някак за електрическата искра, която я удари, когато се беше допряла до Яни.

— Какво е смисълът да изживееш своята американска мечта, Дафни му, ако вървиш през живота като сомнамбул?

Дафни не можа да каже нищо.

Я-я замълча и се подпря с две ръце на масата пред нея.

— Знам какво ти е предложил този мъж и знам, че е примамливо. Но ти и той сте много различни. Ние сме различни от тези хора.

Ние сме различни от тези хора. Те не са като нас. Пази своята култура и традициите си непокътнати. Не омърсявай наследството си, не смесвай кръвта си. Дафни беше чувала тези думи безброй пъти, когато беше дете и седеше на кухненския плот, загледана как мама приготвяше *локумадес* или подрусвайки се на коляното на баща си, докато той четеше гръцкия вестник. Но това беше толкова отдавна и тя никога не си беше представляла, че същият този хор щеше да прозвучи отново в ушите ѝ, да я преследва като възрастна, като зряла жена, която сама вземаше своите решения за живота и за бъдещето си... за бъдещето на дъщеря си.

— Я-я, аз не съм ти — думите се изтърколиха, прозвучаха по-грубо, отколкото трябваше. — Аз не искам да вехна в самота година след година. Не ме осъждай на самота за цял живот, защото Алекс умря. Аз не съм виновна за смъртта на Алекс. Достатъчно бях наказана, не искам повече да страдам.

— Ти това ли си мислиш? Че за мен традициите са по-важни от твоето щастие? Че не искам да се омъжиш, защото си вдовица? — очите на старата жена натежаха още повече, сега бяха зачервени и натъжени.

— А не е ли така? — прошепна Дафни.

— Не, кукла, не. Никой не иска повече от мен да те види щастлива, кукла му. Никой. Толкова дълго ли си отсъствала, че да забравиш това?

Дафни поклати мълчаливо глава. В сърцето си тя знаеше, че това беше вярно. Никога не се беше съмнявала в преданата обич на я-я и се мразеше, че се беше усъмнила сега.

Без повече приказки я-я стана и се приближи до готварската печка. Изглеждаше изморена, тътреше се, влачеше крака по пода и постоянно се подпираше на плота. Тя отвори вратата на фурната и извади купата с тестото. Повдигна края на кърпата и надникна вътре, а киселата миризма на втасало тесто се разнесе из кухнята.

Дафни остана седнала, кръстосала ръце върху масата и подпряла брадичка на тях, гледайки баба си. След няколко минути старицата

пусна една капка от рядкото тесто в сгорещената мазнина. Цвърчащите мехурчета ѝ подсказаха, че олиото беше достатъчно горещо. Дафни стана и се доближи до печката, където я-я щеше да изпържи *локумадес*. Тя рядко си позволяваше такива упадъчни удоволствия като пържено тесто. Но дори в настоящото си състояние на психическо и физическо изтощение Дафни не можеше да пропусне възможността да погледа как сръчните ръце на баба ѝ създаваха съвършени пухкави облачета от тесто. Когато беше дете, безгрижна и щастлива в кухнята на я-я, на Дафни ѝ се струваше, че всичко желано в живота ѝ започваше и свършваше с тези две ръце.

Дафни седна на плота, така че да вижда купата и да наблюдава как я-я потапяше лявата си ръка в рядкото тесто с цвят на боза. Я-я държеше дланта си изпъната, отваряше и затваряше бавно пръсти и точно премереното количество тесто изплуваше над юмрука ѝ, между палеца и показалеца ѝ. Щом топчето изплуваше над ръката ѝ, тя го загребваше с лъжицата в другата си ръка, преди да го пусне в съда с врящата мазнина. Влажните сфери се въртяха в олиото, кръжаха наоколо, умножаваха се, докато тенджерата се напълни с идеално кръгли малки понички, които подскачаха и добиваха златист цвят. Когато бяха готови, старата жена ги извади с решетъчната лъжица и ги подреди в голяма купа, застлана с тензух, за да попие излишната мазнина.

Я-я работеше мълчаливо, докато не извади и последната малка поничка от горещата мазнина. После поръси купчината със захар, знаейки, че Дафни предпочиташе тази проста поръска пред традиционната заливка с мед. Тя набучи една топла поничка на клечка за зъби и я подаде на Дафни, преди да избърше ръце в престилката си и да ги положи върху коленете на Дафни.

— Дафни му. Знам, че си объркана. Последното, което искам, е да те направя нещастна. И няма да го направя. Знам, че според теб възрастта е замъглила преценката ми, чета го в очите ти. Но аз няма да те съдя, Дафни му. Аз искам ти да си щастлива. Винаги съм искала да бъдеш щастлива.

— Но, я-я...

— Не се тревожи. Ти ще намериш своя път, също както аз намерих моя.

— Ами онова, което ти каза снощи, за шепота на кипарисите, за онова, което са ти казали? За мен и Стивън?

— Сега те мълчат, Дафни му. Изморени са, също като мен. Може би си почиват и ми казват и аз да направя същото.

— Искам да се радваш за мен — Дафни почувства познатото парене на сълзите в очите си. — Искам твоята благословия.

— *Кукла му.* Аз съм обикновена стара жена, която те обича. Ще ти дам всичко, което е по силите ми, кръвта от вените ми. Но аз нямам силата да те благословя. Не аз решавам това.

Дафни скочи от плота и уви ръце около баба си. Не беше честно, единственото нещо, което тя искаше от своята *я-я* сега, беше едничкото нещо, което старата жена не можеше или не искаше да ѝ даде.

33.

С помощта на Стивън Дафни постла върху пясъка раираното в червено и бяло одеяло. Постара се да го постеле достатъчно далеч от брега, така че настъпващият прилив да не съсипе пикника, за който се беше приготвила толкова грижливо у дома.

— Хайде, Еви, обядът е готов — извика Дафни дъщеря си, която беше яздила Джак до плажа.

— Я да видим, какво включва менюто? — Стивън вдигна алуминиевото фолио от купата с *локумадес* и пяхна една поничка в устата си. — Вкусно.

— Помислих си, че може да ти харесат — тя му се усмихна. Беше толкова хубаво да са тук, да разговарят, да се наслаждават на компанията си и на относителното спокойствие преди сватбата. Откакто беше пристигнал, Стивън беше завладян и погълнат от плановите за веригата кафенета на Попи. Беше приятно да седи до него сега, без да се състезава с айфона, мобилния телефон или компютъра за неговото внимание. Глупавата случка с Яни изглеждаше като избелял спомен, въпреки че бяха изминали само няколко часа, откакто беше избягала от него и неговата лодка. *Сигурно е от недостигането. Бях с размътена глава и изморена*, помисли си тя, като вдигна капака на купата с малки пържени кюфтенца.

— Еви, миличка, ела, моля те — провикна се Дафни и помахаше ръце на Еви, която се бавеше необичайно много да слезе от гърба на Джак и да се включи в пикника, — *кефтедес* ще изстинат.

— Плановите се нареждат страхотно — каза Стивън и напъха едно кюфтенце в устата си. — Всички се запалиха по идеята. Казвам ти, това е като една от твоите свършени малки рецепти... — той размахаше следващото кюфте във въздуха, повъртя го между пръстите си, като го оглеждаше с интерес. — Сякаш целият Ню Йорк знае, че ако комбинираш моя бизнес нюх с една невероятно талантива...

— Да не споменаваме и красива — включи се Дафни.

— Да, разбира се. Да не споменаваме много красива гъркиня, се получава перфектната възможност за бизнес, истински удар в десетката — той метна кюфтенцето в устата си и посегна за следващото.

— Хей, по-полека, остави няколко и за Еви — тя заслони очите си с ръка и отново повика малкото си момиче, което продължаваше да си играе с Джак. — Еви... Еви, хайде, миличка. Време е за обяд.

Еви най-после тръгна към одеялото и се сви като коте до меката материя на червената рокля на майка си. Първо посегна към купата с *локумадес* и успя да излапа три понички, преди Дафни да пренасочи малките пръстчета към купата с *кефтедакия*. Момиченцето набута няколко кюфтенца от кайма, магданоз и галета в устата си.

— Сега може ли да отида да си играя? — попита тя с пълна уста.

— Сигурна ли си, че хапна достатъчно? — Дафни приглади къдриците на дъщеря си.

Еви кимна и я погледна умолително.

— Вземи си едно парче *спанакопита*, имаш нужда от зеленчуци — Дафни подаде на Еви едно парче спаначен пай, който детето захапа и се изправи. Сякаш Еви нямаше търпение да избяга от пикника и одеялото.

— Сега може ли да отида да си играя? — попита отново Еви.

Дафни целуна дъщеря си по челото.

— Разбира се, миличка.

— Хей, нали помниш, че трябва да изчакаш половин час, преди да влезеш във водата — извика Стивън през смях. Ако го чу, малкото момиче не си направи труда да се обърне.

— Ще ми се — засмя се Дафни и избърса ъглите на устата си. — Не се тревожи. Тя изобщо няма да влезе във водата. Досега не е влизала по-дълбоко от коленете.

— Ти сериозно ли говориш? — Стивън се обърна и видя как Еви се покатери отново на гърба на магарето.

— Искане ми се да се шегувах. Тя отказва да влезе в морето. Какво ли не опитвах, но по някаква причина тя се страхува — Дафни си сипа една щедра порция салата от домати.

— Ще я вкараме. Ще видиш, преди да си тръгнем за вкъщи, тя ще плува като рибка. Обзалагам се, че ако и двамата влезем в морето с нея, тя ще се чувства по-сигурна. Без време ще я научим да плува.

— Надявам се.

— Казвам ти. А ако не иска, хм, тогава няма да й позволим да си тръгне оттук, докато не влезе в морето — Стивън се засмя срещу Дафни, размахвайки вилицата си като скиптър.

— Тя е дете — засмя се Дафни. — А не проект с фиксиран краен срок.

— Знам. Но това е предизвикателство, Дафни — той набучи войнствено един резен домат. — А ти знаеш колко обичам предизвикателствата — с предните си зъби той отхапа домата от вилицата.

— Да, знам — кимна Дафни, спомняйки си първата им среща. Това беше първото й впечатление от Стивън, фактът, че той не приемаше не за отговор; нито в бизнеса, нито в живота. Тя харесваше неговата упоритост. Упоритостта даваше добри резултати. Но сега Дафни започваше да осъзнава, че за подобна праволинейна упоритост си имаше време и място, а моментът не беше такъв. Тя знаеше, че нейното малко момиче откликваше на прошепнати думи, на нежно докосване и на деликатни, съобразителни предложения, а не на команди и крайни срокове.

— Стивън, мисля си за нещо — тя остави чинията и го погледна в очите, най-сетне изричайки думите, които винаги се беше страхувала да каже на глас. — Мисля, че я-я вече е твърде стара, за да живее сама. Притеснявам се. Мисля, че вече не е безопасно да живее съвсем сама тук.

— Да, разбирам — той закима с глава. — Всъщност съм удивен, че е живяла тук толкова дълго. Колкото и да е красиво, това място не е лесно за придвижване. Мисля, че ти имаш право, мила. Вероятно е добра идея да я преместим на някое по-добро, по-безопасно място.

Дафни въздъхна, залята от облекчение. *Той също е забелязал. Той знае, че трябва да я отведе оттук и да я отведе у дома с нас.* Тя се усмихна. Всичко щеше да се подреди много добре.

— Толкова се радвам, че казваш това — тя протегна ръце и го прегърна. До този момент я-я винаги беше преценявала правилно — но по отношение на Стивън Дафни беше убедена, че баба й грешеше напълно.

— Разбира се, мила — кадифеният му глас й подежда толкова успокояващо — докато не продължи нататък: — Е, къде е най-

близкият дом за възрастни хора? На Корфу? — той се пресегна и набоде още едно кюфте на клечка за зъби.

— Дом за възрастни хора? За какво ни е дом за възрастни хора?

— Убеден съм, че има такъв дом на Корфу. Или може би трябва да проверим в Атина. Сигурно в Атина имат повече удобства, но вероятно струват по-скъпо. Твоя работа. Когато се върнем в хотела, ще направим едно бързо проучване, ще запишем вариантите и ще вземем решение, нали? — той си взе една студена бира, отметна глава назад и отпи няколко жадни глътки. — Няма нужда да се тревожиш, Дафни. Обещавам, че ще разрешим въпроса и ще се погрижим за нея. Ще ѝ намерим подходящо място.

Бузите ѝ пламтяха, тя чувстваше как горяха и пареха, както и цялото ѝ тяло. Стивън говореше, но тя не можеше, не искаше да осмисли чутото.

— Старчески дом? За какво ни е старчески дом? Аз няма да изпратя я-я в старчески дом.

— Защо не? Това е съвсем разумно — ето, отново неговият прагматизъм.

— Не, за мен не е разумно. Никак даже.

— Дафни, стига, бъди реалистка. Няма да е лесно да намерим личен асистент с медицинско образование, който да дойде тук и да прекарва зимите на този остров — той допи бирата и остави празната бутилка върху одеялото зад гърба си. — Изобщо не знам дали това е реалистичен или дори възможен вариант. Особено след няколко години, когато тя ще има нужда от повече грижи, по-лесен достъп до лекари и болница. Когато моят дядо остаря толкова, че вече не можеше да се грижи за себе си, ние веднага го вкарахме в старчески дом. Така беше най-добре за него.

— За него, Стивън. Но това тук е я-я. Моята я-я. Аз не искам тя да живее в дом за възрастни хора — тя изчака малко и се наведе по-близо до него. — Искам тя да дойде да живее с нас — ето, каза го.

Стивън се изпъна като ужилен, поклати глава, а от устните му се изплъзна нервен смях.

— Стига, Дафни — той присви очи и я погледна остро. — Сигурно се шегуваш. Ти сериозно ли говориш?

Тя го гледаше като онемяла.

— Дафни — той се изправи на крака, когато осъзна, че Дафни не се шегуваше. — Дафни, сериозно. Как според теб можем да се погрижим за твоята баба, колкото и да е прекрасна, и да я вземем да живее с нас в Манхатън? Говоря сериозно. Как си го представяш това? — той взе ръцете ѝ в своите.

— Ще успеем.

— Сериозно, мила. Не виждам начин, наистина не виждам как можем да го направим, по ред причини. Готов съм на всичко за теб, знаеш това. Но искам да си помислиш добре, наистина да обмислиш това с разум и логика, а не само с емоциите си.

Нямаше как да разговаря за я-я без емоции. За Дафни всеки спомен, всеки момент, всичко свързвано с я-я беше пропито с емоции. Нямаше как двете да бъдат отделени. Невъзможно беше.

— Ще се получи. Трябва да се получи. Няма друг начин — тя пусна ръцете си и зарея поглед към морето. — Тя ще дойде да живее при нас.

Двамата се бяха озовали от двете страни на водата, Дафни беше стъпила там, където пясъкът и вълните се срещаха, а Стивън крачеше нагоре по плажа, където пясъкът се срещаше с храсталака. И двамата мълчаха. Чувахе се само тъничкото гласче на Еви на фона на нежната песен на морските вълни.

Накрая Стивън не издържа и заговори:

— Обясни ми точно как, Дафни. Как? — той отново тръгна към нея. — Всяка година милиони хора настаняват родителите си, бабите и дядовците си в домове за възрастни хора. Не разбирам какъв е проблемът — той спря точно пред водата, като внимаваше вълните да не докосват подгъва на панталона му. — Ще ѝ осигурим най-добрите грижи, обещавам ти. Тя ще има всичко, което ѝ е необходимо.

— Ние сме всичко, което ѝ е необходимо.

Водата вече стигаше до средата на прасците на Дафни, която беше праметнала през ръка полите на червената рокля. Тя не се обърна да го погледне; гледаше напред, към морето.

— Тук ние не постъпваме така, Стивън. Никой не отпраща семейството си. Грижим се за възрастните хора сами, така, както те са се грижили за нас, когато сме били малки — тя пусна полата си в морето и се загледа как платът се разстла върху повърхността на водата, обгръщайки я като локва кръв. — Всичко описва пълен кръг и

завършва своя цикъл, Стивън. Не виждаш ли? Аз не мога да отпратя моята я-я, просто не мога — тя се обърна и тръгна към него на сухия пясък.

— Но ти забравяш едно — той протегна ръце и ги постави върху рамената ѝ, изправяйки я точно пред лицето си. — Ние не живеем тук, ние живеем в Ню Йорк. Различна страна, различни правила... *нашите* правила, Дафни. Твоите и моите.

— Не и когато става въпрос за това.

— Значи сега изведнъж ти стана доброто гръцко момиче, което уважава традициите? Кога стана това? Милион пъти си ми разказвала колко си се бунтувала срещу тези неща, докато си растяла. Колко назадничаво е това място с уредените си бракове и почернените вдовици — той размаха ръце във въздуха. После ги отпусна до тялото си, сковани и свити в юмруци. — Обясни ми как ще стане това, Дафни, когато поканя перспективни клиенти у дома, когато те дойдат на вечеря в нашия приказен нов апартамент. Сега си представям... Разбира се, заповядайте да се насладите на ястията, приготвена от моята съпруга, която е майстор готвач с четири звезди. Опитайте най-добрата храна, опитайте най-доброто вино, насладете се на нашите остроумни разговори, но не обръщайте внимание на бабичката в черните дрехи и забрадката, която си тътри краката по паркета, обути в пластмасови чехли. Тя какво ще прави, Даф? Ще се появи в края на вечерята и ще им гледа на кафе, за да им каже дали да сключат сделката, или не? Виж, това наистина не може да се намери при никой друг банкер в Ню Йорк, домашна вещица. Това ще бъде страхотно, Дафни. Просто страхотно — сега той крачеше в кръг, със зачервено лице, също като нея.

Дафни беше виждала Стивън в нападателна позиция само два пъти, откакто се бяха запознали. И двата пъти се дължеше на провал на важна сделка. И двата пъти той беше загубил потенциални приходи, възлизащи на милиони долари. Това явно беше третият случай, помисли си Дафни.

— Това е нашето семейство, Стивън. Не е бизнес, а семейство.

Той пристъпи към нея.

— Съжалявам, мила. Много съжалявам. Знам колко важно е това за теб, колко важна е тя за теб. Но аз просто не виждам начин, Дафни. Не се вписва в живота ни, не ни подхожда — той отново размаха ръце

и сви рамена, сякаш дисекцията и анализът на проблема бяха достатъчни, за да го прогонят. — Не ни подхожда, Дафни.

Тя го погледна и задържа погледа си много дълго, но накрая наведе глава, когато болката от погледа в безизразните му очи стана непоносима.

Тогава ние не си подхождаме.

Излезе лек бриз и раздвижи въздуха на иначе горещия, безветрен следобед. Дафни се затича към раираното одеяло и разпери ръце, опитвайки се да опази остатъците от обета им. Очите ѝ се напълниха със сълзи, тя видя как зефирът подхвана една бяла книжна салфетка; тя се понесе с въртене и пърхане във въздуха, грациозно и красиво като гръцка булка, която танцуваше в сватбения си ден.

34.

Тази нощ, след като Стивън се понесе сърдит към хотела, Дафни потърси утеха в топлината на семейния уют с я-я и Еви. Тя се нуждаеше от нежната милувка на баба си, която да ѝ вдъхне увереност и да утеши тревогите ѝ за неизвестността, в която се беше обгърнало бъдещето.

Дафни протегна ръце към огъня. Беше средата на август, но във въздуха вече витаеше намек за ранен есенен хлад. Тя загърна плетеното на една кука одеяло около тялото си и уви ръце около себе си, с надеждата вятърът да утихне. За другите той беше неуловим, но Дафни се беше научила да го усеща, да подушва промяната във въздуха. Още като младо момиче тя умееше да усеща първото предупреждение за края на един сезон и започването на друг. За разлика от повечето хора Дафни не намираше удоволствие от палитрата златни, кехлибарени и червени нюанси на листата в гората. Стигаше ѝ да види един-единствен вълнен пуловер или най-лекият хладовит повей на вятъра да я запрати по спиралата на есенната меланхолия. За Дафни това бяха знаци, че лятото свършва и тя скоро трябва да се върне към живота си в Ню Йорк; към живот, където се криеше на най-затътената маса в закусвалнята на родителите си, вместо да тича свободно на Ерикуса. И сега, когато отново усещаше съвсем леката промяна във въздуха, я обзе същата потиснатост. Но този път тя знаеше, че промяната на сезона беше натоварена с много по-голямо значение.

— Виж нашата кукла — я-я посочи Еви, която с клонки в ръце танцуваше в единия ъгъл на вътрешния двор. Я-я подаде на Дафни прясно запарен лайков чай. Малките цветенца растяха на воля по целия остров и събирането им беше ежегоден ритуал за баба и внучка, по същото време, когато беряха ригана. Сладкият аромат на билковия чай в керамичната чаша имаше незабавно успокоително действие върху Дафни.

— Тя прилича на малка горска нимфа, танцуваща в пещерата — я-я се усмихна и се подпря на каменната стена на оджака, за да приседне на стола. Дафни се пресегна да ѝ помогне, но я-я поклати глава и седна без чужда помощ.

— Защото е щастлива — каза Дафни, обвивайки ръце около чашата и загледана как Еви подскачаше по двора, а котето я дебнеше и се опитваше да улови с лапички края на роклята ѝ.

— А ти? — попита я-я. — Ти щастлива ли си, Дафни му?

Дафни обърна глава и погледна баба си. Тя се вгледа в зачервените очи на я-я, в бръчките и линиите, които набраздяваха лицето ѝ, и кафявите петна, които осейваха мургавата ѝ кожа като физически следи за изминалото време и научените уроци. Това беше лицето на човека, когото Дафни обичаше и на когото вярваше най-много на света. Откакто се помнеше.

— Вече не съм толкова сигурна — олекна ѝ, когато изрече тези думи. — Ти как разбра? — попита тя тихо, а очите ѝ молеха за отговор. — Как разбра, че Стивън не е за мен?

— Знаех, Дафни, знаех, още преди да го видя — старата жена въздъхна с дълбока, печална въздишка, която се изтръгна, сякаш се изплъзна неволно от гърдите ѝ. — Вие не сте създадени един за друг. Не е било писано.

— Как е възможно това? Как така си разбрала, още преди да го видиш?

— Казвала съм ти, кукла, но предпочиташе да не чуваш. Предпочиташе да не вярваш.

Дафни допря чашата до гърдите си. Почувства как сърцето ѝ заби по-бързо и по-бързо.

— Готова съм да слушам, я-я. Готова съм — изправена пред толкова много нови въпроси, Дафни склони да потърси отговори.

— Знаех, че този ден ще дойде, кукла. Просто не бях сигурна кога ще настъпи. Надявах се да е скоро, надявах се да е, преди да ме оставиш отново.

Дафни остави чашата на земята и се наведе, обвивайки ръце около ръцете на я-я.

— Няма да те оставя — смехът ѝ замаскира риданието, което се опита да се измъкне от гърлото ѝ. — Все още не знам какво означава това, но няма да те оставя, бабо. Никога повече.

Тя знаеше, че казваше истината. Не можеше да остави я-я отново, дори ако това означаваше да загуби Стивън.

Я-я затвори очи и заговори:

— Казах ти, че когато бях малко момиче, горе-долу на възрастта на Еви, моята я-я ми предсказа съдбата ми. Каза ми, че ще чувам шепота на острова, че един ден ще бъда посветена в неговите тайни. Аз не разбрах смисъла на думите ѝ до деня, когато видях Дора в Еврейския квартал, тогава чух гласа и разбрах всичко. Но дори тогава, Дафни, дори тогава не разбрах защо. Защо бях избрана? Какво означаваше това и защо аз бях избраната? Не бях направила нищо специално. В мен нямаше нищо необикновено. Не бях по-различна, от което и да е друго момиче на острова, възпитано за бъдеща съпруга и майка. Но една нощ, малко след като доведох Дора тук, заспах на ръце с майка ти, както я кърмех. Събудих се стресната, мислех си, че съм чула майка ти да плаче за още мляко, но тя лежеше в ръцете ми и спеше кротко. Примижах в тъмното и ми се стори, че видях някой в ъгъла, но не бях сигурна. И тогава я видях — лицето на я-я омекна при спомена за онази нощ. В очите ѝ се появи отнесено, тъжно сияние, сякаш все още виждаше образа, след толкова много години.

— Беше моята я-я, моята любима я-я, която се беше грижила за мен и ме беше обичала с нежност и преданост, също както аз те обичам — сълзите потекоха по лицето на старицата, лениви реки, които постепенно очертаха същите бръчки и линии, в които изчезвах. — Тя тръгна към мен, прииска ми се да скоча, да я прегърна и да я целуна, толкова много ми липсваше. Но тя сложи пръст на устните си и посочи към мен. „Бебето, каза тя. Не мърдай, Евангелия, да не събудиш това прекрасно бебе.“ Аз лежах неподвижно, гушнала майка ти, и видях как моята починала баба се доближава до леглото. Но не се страхувах, нито за миг — старата жена поклати глава, забрадката падна и откри плитките ѝ.

Това беше моята баба. Беше дошла при мен и аз изпитвах любов и признателност. Островът ти е проговорил, Евангелия, каза тя. Ти си благословена. Ти си добра жена с чиста душа. Духовете знаят, че могат да ти имат доверие, на теб, моята внучка, както се доверяваха на мен и на моята баба преди това. Преди много години сме били избрани, защото сърцата ни са чисти, не са омърсени от егоизъм и мрак като много други. Но тази чест върви със своя товар, кукла му. В древните

времена благословените оракули, които можели да чуват шепота на боговете, били девици или вдовици. Ние не сме девици, но вместо това сме вдовици. Ние сме благословени, моето момиче, но също и прокълнати. Лесно е едно разбито сърце да се изпълни с чернилка, горчивина и гняв. Но твоето не почерня, твоето сърце остана чисто и ведро, дори след като беше разбито. И затова ти си била избрана. Светът е бил различен, когато нашите прабаби са били надарени с тази дарба, дете мое. Но ние и досега се нуждаем от божествените напътствия, които да ни показват онова, което стои пред очите ни, да решим по кой път да тръгнем, помагат ни да чуем понякога вплетения във вятъра шепот.

Дафни затрепери. Това ли имаше предвид я-я? Че това беше проклятието на тяхното семейство, тяхната история? Това ли беше нейната съдба — да остане вдовица, да прекара живота си в самота, изпълнен с неосъществени мечти, докато тя помагаше на другите да осъществят техните? Тя си мислеше, че трябва да вземе решение, решение, което щеше да очертае пътя до края на живота ѝ; но от думите на я-я излизаше, че решението беше взето отдавна.

— И тогава, Дафни му — продължи я-я, отмествайки поглед от залязващото слънце в далечината към Дафни. — И тогава моята я-я изчезна. Оттогава не ми се е явявала, въпреки че съм чувала гласа ѝ хиляди пъти в главата си и дори в морския бриз — старата жена вдигна треперещата си ръка, за да отпие от чая. Чашата се затресе между пръстите ѝ, чайт преля през ръба и заля черната рокля.

— Виждаш ли, Дафни. Знаех, че този младеж не е за теб. Чух шепота. Гласовете ми казаха, че ако се свържеш с него, си обречена на нещастен живот и още страдания. Този мъж не вижда твоята истинска същност — не те оценява. Той си мисли, че те познава, но не вижда нищо под повърхността, страхува се да погледне по-дълбоко. Ти заслужаваш някой, който ще се вглежда по-дълбоко, Дафни, който ще те обича за това, което си била, и за това, което си сега, а не само заради онова, което можеш да станеш. Мъж, който не може да се вгледа в сърцето ти, ще го разбие. Това ще стане малко по малко, през годините. Но той ще ти разбие сърцето. А твоето сърце вече страда достатъчно.

Дафни погледна черното нощно небе. Една падаща звезда прекоси небосвода. Персефона, Ариадна... Евангелия, Дафни.

Различни жени, различни времена. Но техните истории си приличат. Техните истории не са просто митове.

Дафни обеща на баба си, че ще слуша и наистина го направи. Тя остана будна почти цялата нощ, слушайки историите на я-я за острова и как тя беше научила толкова много в живота само като притихваше, сядаше кротко и слушаше. Накрая Дафни осъзна, че във вярванията на я-я и в начина ѝ на живот нямаше нищо старомодно или ограничено. Я-я обясни, че тя наистина се модела и надявала Дафни да срещне мъж, когото да обича и с когото да сподели живота си. Че шепотът на кипарисите не е измислица, че традицията вдовиците повече да не се омъжват произтичала от това, че на острова просто нямало мъже, за които жените да се омъжат. Не било стигма, просто нямало достатъчно мъже. Но ако тя се омъжеше отново, я-я накара Дафни да обещае, че щеше да бъде по любов, не за сигурност, не за пари и дори не за физическо удоволствие — за истинска любов, като любовта, която беше познала с Алекс.

Когато накрая си легнаха малко преди съмване, Дафни целуна сбръчканата буза на баба си и ѝ благодари.

— Не ми благодари, Дафни му. Единственото, което направих, беше да те обичам. А тази любов, *кукла му*, е единственото, което мога да ти дам, и всичко, което някога е имало значение за мен в този свят: да знаеш колко много те обичам.

Когато положи глава на възглавницата тази нощ, Дафни знаеше, че стои на кръстопът в живота си и че ѝ трябва време. Трябваше ѝ повече време с я-я, повече време да се посвети на Еви и повече време да реши как точно се вписваше Стивън в живота ѝ, ако изобщо там имаше място за него. Тя реши да отиде в хотела на сутринта и да му каже, че е осъзнала, че е избързала, че просто не е готова да се обвърже отново. Той беше продукт на своята среда по същия начин, както тя беше продукт на нейната. И нищо, дори новата банкова сметка или новият изтънен нос не можеха да променят нейната същност.

Не беше минало много време, след като бе заспала, в малката стая още беше тъмно, а през прозореца се виждаха първите лъчи сребриста светлина, които се преплитаха с плътните черни нишки на нощта, която покриваше острова. Отначало Дафни помисли, че чува

скърцането на пружините на леглото под тялото си. Но притихна неподвижно и чу звука отново. Дафни се надигна в леглото и примижа в сумрака на развиделяване. Там, в другия край на стаята стоеше я-я. Плитките ѝ бяха разплетени, косата ѝ се спускаше свободно до кръста, краката ѝ шумоляха под дългата бяла нощница.

— Я-я, защо още не си легнала? — попита Дафни.

— Искях да ти пожелаая лека нощ още веднъж, Дафни му — я-я застана до леглото. — Искам да съм сигурна, че ти знаеш колко много те обичам, теб и нашата красива малка Еви. Аз никога не съм се съмнявала в теб, Дафни, нито за миг, дори когато ти се съмняваше в себе си. Аз не се съмнявах. Обичам те с цялото си сърце, *кукла му*. Ти ще намериш отново щастието, когато си готова да следваш сърцето си, само затвори очи и слушай. Очаква те красив живот и ние, които те обичаме, винаги ще бъдем до теб. Обещай ми, че когато се нуждаеш от сила или напътствия, ще затваряш очи и ще слушаш.

— Да, я-я. Обещавам — в тялото на Дафни вече нямаше съмнения. Те си бяха отишли, прогонени от живота ѝ, заедно с възможността да изживее нечия чужда мечта, да осъществи нечия друга съдба, а не нейната собствена.

— Лека нощ, *кукла му* — я-я се обърна и безшумно излезе. Дафни се обърна на една страна и заспа моментално. Спа дълбоко и непробудно тази нощ, уверена, че щеше да вземе правилното решение, и убедена, че повече никога няма да забравя какво беше най-ценно в живота ѝ: своето семейство и своята история — както и своето бъдеще.

* * *

Дафни я намери на другата сутрин, безжизненото ѝ тяло лежеше на единичното легло, в което беше спала сама нощ след нощ, откакто младият ѝ съпруг беше изчезнал в морето. Тя коленичи до трупа на баба си и се наведе да целуне изпитата ѝ буза. Сълзите се стичаха по лицето ѝ и падаха върху посивяла кожа на я-я. Дафни придърпа чаршафа до гърдите на я-я и покри все още топлото тяло на жената, която я беше научила на толкова много за живота и любовта. Галейки ръкава на меката нощница, Дафни вдигна ръката на старицата до устните си и целуна тънката кожа на изкривените ѝ пръсти, задържа я

така няколко минути, молейки се да имаше някакъв начин да вдъхне живот в изпъкналите ѝ вени. Тя знаеше, че трябва да остави я-я тук и да обясни на Еви случилото се, да уведоми отец Николаос, да се заеме с приготовленията и да съобщи новината на приятелите и роднините — но не можеше да се откъсне от я-я. Искаше да остане още няколко минути насаме с любимата си баба, преди да може да се изправи пред студената реалност на предстоящото.

Накрая Дафни се изправи, наведе се и целуна главата на я-я. Проследи с пръст устните ѝ и затъкна кичур сива коса зад ухото на я-я, както тя имаше навик да прави. Пръстите ѝ проследиха дългия прошарен кичур коса, който по-надолу се сливаше с плитката.

— Разкажи ми история, я-я, една последна история — тя прошепна думите едва-едва. Зрението ѝ се замъгли от пороя сълзи, които потекоха по лицето ѝ и покапаха по бялата фланелена нощница на я-я. Но този път нямаше история. Я-я лежеше безмълвна.

Дафни се обърна да излезе от стаята. Спря, спомняйки си образа на баба си до леглото и своето последно обещание. Дафни вдигна глава и затвори очи, подпряла ръце на рамката на вратата. Там, борейки се да намери сили да не се свлече на земята, тя изпълни последното си обещание към я-я. Притихна и се заслуша.

Беше не по-високо от тихо шумолете, като пърхане на крилца на колибри, носено от морския бриз. Тя остана така, без да смее да помръдне, затаила дъх, мъчейки се да преглътне хлипането си, за да чуе.

И накрая успя.

Въпреки че сълзите продължаваха да се стичат по бузите ѝ, на лицето на Дафни разцъфтя широка усмивка. Удиви се, че наред отчаянието и мъката можеше да съществуват такава красота и радост. Тя притисна ръце до гърдите си, като едновременно плачеше и се смееше. Гласът, който чу, не беше гръмният баритон на някой велик и могъщ бог, нито неземният шепот на някое безименно, безлико божество. Гласът, който зашепна на Дафни на фона на вятъра, беше познат. Беше гласът на нейната я-я; нежен, утешителен и любещ — този глас ѝ пееше нежно, както бе правил толкова години, толкова пъти.

Обичам те тъй както никои друг...
Не мога с дарове да те покрия
и нямам злато, перли и богатства,
но ще ти дам каквото имам,
а това, любима моя рожбо, е моята любов.
Едно ти обещавам,
че винаги ще те обичам.

35.

Облечени от главата до петите в траур, Ница, Попи и Дафни се трудиха цяла сутрин, за да приготвят я-я за погребението. Тук нямаше траурна агенция, която да поеме тези задължения. В смъртта, както и в живота близките се грижеха за своите. Дафни прерови гардероба и извади най-хубавата черна рокля на баба си, онази, която се беше канила да облече на сватбата. Дафни я изпра в легена на двора и я простря на възето, така че платът да се пропие с бриза на Ерикуса, който означаваше толкова много за старицата.

Трите жени работеха заедно и плачеха. Смееха се, когато си припомнях всички прекрасни мигове, които бяха споделяли заедно, и плачеха, когато си казваха, че я-я повече нямаше да ги очаква край огъня. Заедно те изкъпаха безжизненото тяло на я-я, но Дафни настоя тя да сплете косата ѝ за последен път. После вдигнаха я-я в простия дървен ковчег и положиха ръцете ѝ върху гърдите. Между пръстите ѝ поставиха една червена роза от градината, заедно с иконата на нейния любим *Агиос Спиридон*.

За да продължаваш да ми разказваш истории, пошушна Дафни, като постави една кипарисова клонка под тялото на баба си.

Дафни беше обмислила варианта да проведе бдението в църквата, но вместо това предпочете да почете традицията на острова и да го направи в дома на я-я. Тя искаше баба ѝ да прекара последните моменти в простата и проветрива къща, която им беше давала неизмерими блага. Отначало Еви се изплаши, когато видя я-я да лежи неподвижна и мълчалива в средата на дневната. Момиченцето не разбираше защо нейната я-я лежеше в кафявата кутия и не искаше да стане да види новоизлюпените пиленца, както я увещаваха Еви.

— Я-я си е отишла, миличка — опита се да ѝ обясни Дафни, като застана до ковчег и погали косата на Еви. — Сега тя е на небето, при татко ти и при другата ти я-я и папу. Те ни гледат отгоре, съкровище.

— Но тя защо не иска да стане, мамо? Кажи на я-я да стане — разплака се Еви и затропа с крачетата. Като видя сълзите на дъщеря си,

Дафни също заплака.

Стивън стоеше в коридора, сякаш смъртта беше заразна. През целия си живот той не беше виждал такова нещо и не знаеше как точно да го приеме. В Щатите си имаше хора, които се занимаваха с тези неща. За Стивън смъртта, подобно почистването на ваната и попълването на данъчна декларация, беше нещо, което трябваше да бъде възложено на външен изпълнител.

— Не мислиш ли, че трябва да я преместим в църквата? — попита той веднага щом влезе в къщата. Не дочака отговора на Дафни. — Наистина смятам, че трябва да я преместим в църквата.

Сякаш целият остров се събра в малката къща, за да засвидетелства почитта си към я-я. Един по един хората влизаха в дневната, коленичеха до я-я и ѝ говореха, пееха ѝ, милваха лицето ѝ, целуваха ръцете ѝ и ѝ показваха същото уважение, топлота и обич в смъртта, както приживе. Цял ден и цяла нощ местните хора се отказаха от покая на домовете си, за да правят компания на я-я, когато тя напускаше своя.

София дойде с първите. Донесе поднос с прости домашни сладки *кулуракия*.

— Помислих си, че можеш да ги поднасяш заедно с кафето — тя се усмихна, когато Дафни остави подноса на масата. — Твоята я-я винаги беше толкова добра с мен, Дафни. Знам, че двете с теб не сме близки, но искам да знаеш, че тя означаваше много за мен. Прекарвала съм тук толкова следобеди, пиехме кафе, *теа* Евангелия ме успокояваше и окуражаваше, казваше ми да съм силна и да не губя вяра, да не давам ухо на хорските клюки зад гърба ми. Нейното приятелство беше всичко за мен. Тя ми вдъхна вяра, когато бях загубила моята. Тя ми каза, че независимо какво говореха клюките, Петро не ме е забравил. Че той още ме обича и ще ме повика. И тя позна — София стисна ръката на Дафни. — Той ми изпрати вест, Дафни. Спестил е достатъчно пари и аз най-сетне ще отида при него в Ню Йорк. Ще започнем нов живот заедно, Дафни. Точно както ми беше казала *теа* Евангелия.

— Тя никога не грешеше — Дафни поднесе една *кулуракия* до устата си. Учуди се колко беше гладна, цял ден не беше хапнала нищо. — Много се радвам за теб, София. Наистина. Яни също каза много добри думи за теб.

— Той е добър човек, Дафни. Щастлива съм, че мога да го нарека мой приятел.

Аз също, помисли си Дафни, аз също.

— Извинявай — каза тя и остави София. Чу скърцането на портата и се изненада, когато видя Ари на прага с малка китка полски цветя.

— Ари? — нямаше как името му да не прозвучи като въпрос. Дафни знаеше, че всички жители на острова щяха да дойдат да се сбогуват, но по една или друга причина тя не допускаше, че Ари също щеше да дойде.

— Май си изненадана да ме видиш — той ѝ подаде цветята. — Вземи, за теб са. Е, за теб и за *теа* Евангелия.

— Благодаря.

— Просто исках да си взема сбогом с нея. Тя ми помогна, Дафни. Макар че говореше сериозно онзи път, когато ме заплаши, че ще използва мотичката... — Дафни и Ари се засмяха, като си спомниха как *я-я* беше хукнала да го гони, като го заплашваше да отреже мъжкото му достойнство. — Макар да не ми дължеше нищо, тя ми помогна, Дафни. Не бях казал на никого, но тя някак си беше разбрала, че ще загубя къщата си — че бях останал без пукната пара; всичко бях проиграл и пропил. Отидох в банката да заложа къщата, а там те като по чудо ми казаха, че дългът ми е погасен, наведнъж. Няколко дни по-късно *твоята я-я* и аз се засякохме на пътя към пристанището. Тя ми препречи пътя с бастуна си. „Ти плашиш младите момичета, каза ми тя. Остави ги на мира и повече не ги закачай. Нашите момичета си имат достатъчно тревоги и без ти да ги дебнеш в храсталаците. Дадена ти е втора възможност, ново начало в дома ти. Трябва да отвърнеш на доброто с добро. Време е да дадеш спокойствие на нашите момичета.“ Без повече думи тя свали бастуна си и си продължи по пътя. И този ден аз дадох обещание повече никога да не закачам момичетата. Държа ръцете си и очите си мирни. Знам, че не друг, а *теа* Евангелия беше платила дълга ми. Обещах ѝ и до ден-дневен го спазвам.

Дафни сложи ръце на кръста си.

— Я стига, Ари. Разправяй тези истории на някого друг. Аз те видях, Ари, нали помниш? Бях там онзи ден на „Големия Ал“, когато ти награби русото момиче. Приятелят ѝ щеше да те убие, ако не го

бяхме спрели. Не ме убеждавай, че си се променил. Защото те видях със собствените си очи.

— Обещах никога не закачам момичетата от *острова*, Дафни — настоя той. — Онова момиче беше германка.

Докато гледаше ухиления насреща ѝ Ари, Дафни чу пронизителен писък от вътрешността на къщата. Тя остави Ари на двора и се втурна вътре, където намери Ница просната върху ковчега, покривайки с едрото си тяло трупа на я-я.

— Дафни му, Дафни, детето ми — Ница ридаше и се удряше с юмруци в гърдите, черната пола се беше оплела между краката ѝ, откривайки три четвъртите черни чорапи и отеклите колена, които преливаха над връзаните в плътта ѝ ластици. — Черен е денят, в който ти напусна тази земя, Евангелия. Черен, черен ден. Една последна прегръдка, искам само една последна прегръдка от моята приятелка — Дафни не знаеше дали да се смее, или да плаче, когато Ница запретна полата си още по-нагоре между краката си и се наведе да прегърне я-я.

Дафни погледна към Стивън, който продължаваше да стои в коридора, наблюдавайки Ница със смесица от учудване и отвращение. *Естествено*, помисли си Дафни, *той никога не беше виждал подобно нещо на цивилизованите погребения в Щатите*. Но колкото Стивън изглеждаше объркан от прекомерните прояви на скръб и покруса, толкова утеха намираще Дафни в тях, след като години наред беше ненавиждала драматизма на жалейните песни и оплаквачките. Но сега беше различно. Този път самата Дафни беше покрусена. Тя също би се удряла с юмруци в гърдите, би скубала косата си, би издрала с нокти лицето си и би се хвърлила в ковчега, ако така можеше да върне обратно я-я. Чак сега Дафни разбираше, че за тези хора траурните ридания не бяха никакво състезание. Нямаше награда за жената, чиято печал засенчваше скръбта на другите, за онази, която плачеше най-високо или удряше гърдите си най-силно. Това беше емоция, чиста, нефилтрирана любов и емоция, единственото, което те можеха да дадат от себе си. Тези хора нямаха пари за големи дарения за благотворителност в името на я-я, нямаше да построят паметник на простата стара жена, нямаше да откупят цялата страница във вестника, за да публикуват там некролога ѝ, така че всички да прочетат за нейните добродетели. Това беше единственият начин да я почитат: със своите емоции, гласове и скръб. И Дафни осъзна, че тези неща бяха

много по-ценни и смислени от всичко, което тя можеше да си представи.

— Дафни му. О, Дафни, толкова съжалявам. Какво ще правим без нея? — Попи се хвърли в ръцете на Дафни. — Погледни се. Трябваше да си облечена в бяло, в бяла сватбена рокля, а не в черни жалейни дрехи.

— Всичко е наред, Попи. Не се тревожи за мен — тя искаше да каже повече, да каже на Попи, че нямаше да има сватба, но докосването на нечия ръка върху рамото ѝ я накара да се обърне.

— Яни — тя залитна съвсем леко и сигурно никой друг нямаше да забележи, но той видя. Постави ръка на талията ѝ за опора.

— Много съжалявам, Дафни — той изглеждаше изморен, сякаш не беше спал.

— Знам — тя го погледна, разрошената коса, наболата прошарена брада. Почувства се утешена от докосването му, сякаш знаеше, че тези ръце може да я подкрепят, да я опазят и защитят. — Знам, че ти я обичаше. И тя те обичаше. Ти беше много специален за нея — Дафни не направи опит да се отдръпне.

— Чувствам се благословен, че я познавах, Дафни. Тя промени живота ми. Даде му смисъл — той затвори за момент черните си очи. Когато ги отвори, Дафни видя колко зачервени бяха, колко тъмни бяха кръговете отдолу. Не можеше да не забележи и това, че ръката му остана на талията ѝ. Този факт не остана незабелязан и за Стивън, който за първи път тази сутрин влезе в стаята, където лежеше тялото на я-я.

— Дафни — Стивън най-сетне се помръдна от мястото в коридора и влезе в стаята. — Добре ли си, мила?

Сякаш по сигнал, Яни свали ръката си от кръста на Дафни.

— Извинявай — каза той и пристъпи към ковчега. Утехата моментално изчезна.

Дафни проследи как Яни пристъпи към я-я и коленичи до тялото ѝ. Затвори очи, сякаш се молеше. Когато изрече молитвата, той се наведе и докосна ръката на я-я, после прошепна нещо в ухото ѝ.

— Ще дойдеш ли? — Стивън ѝ говореше, но Дафни беше толкова погълната от онова, което правеше Яни, че не го беше чула.

— Къде?

— Казах, просто ела да прекараш нощта при мен в хотела. Вече няма кой да те съди, Дафни — той постави ръка на талията ѝ точно както беше направил Яни. — Ела при мен — и я притегли към себе си.

— Мили, съжалявам — отвърна тя. — Искам да остана тук. Трябва да бъда тук — отдръпна се от него лекичко. — Трябва да ме разбереш. Наистина искам да разбереш защо това е толкова важно за мен.

— Знам. Но си мислех, че аз също съм важен — каза той, после свали ръка от кръста ѝ и тръгна към своето място в коридора.

Дафни не го последва. Тя стоеше и гледаше как Яни положи ръка върху ръката на я-я, усмихваше се на най-скъпата си приятелка. Наведе се и я целуна за последен път. Накрая той се надигна. Сведе глава, за да нахлупи шапката си, и по лицето му се стече сълза.

След още няколко часа къщата поляка започна да се изпразва. Докато обикаляше във вътрешния двор, Дафни беше поразена от чистотата и реда, които царяха там. Всички местни жени бяха помогнали: бяха измили чиниите, прибрали останалата храна и премели двора, така че Дафни да може да се отдаде на скръбта и да не се отвлича с такива банални неща като чистене и домакинстване. Такива бяха жените на Ерикуса. Вярно, те можеха да клюкарстват зад гърба ти, но когато се стигнеше до такива дела като сватби, погребения и раждания, те бяха готови да отидат накрай света, за да помогнат, знаейки, че един ден техните приятели и съседи щяха да направят същото за тях.

Дафни отиде в градината, където Еви и Попи седяха на зида и разглеждаха един куп стари снимки.

— Виж, Еви — каза Попи, като взе една избеляла и пожълтяла снимка и я подаде на момиченцето. — Виж, Еви, това е майка ти като бебе, с нейната майка и я-я. Три красиви и специални жени.

Еви и Дафни наведоха глави, за да разгледат снимката. Там се виждаше Дафни в бебешката си люлка, я-я и мама надвесени над спящото бебе с широки горди усмивки. Снимката беше направена на същото място, където седяха сега. Беше точно както я беше описала я-я.

— Може ли да я взема, мамо? — Еви измъкна снимката от ръката на Попи и я размаха пред майка си. — Може ли да я взема, за да я

поставя в моята стая. Искам да я гледам всеки ден, за да си спомням за я-я. Може ли? — попита момиченцето.

— Да, разбира се — Дафни вдигна Еви и сложи детето на хълбока си. — Мисля, че това е много добра идея, страхотна идея. Така и двете ще си спомняме за я-я и за моята майка. Те бяха специални жени, точно каквато ще станеш и ти, когато пораснеш — Дафни прегърна Еви още по-силно.

— Точно като теб, мамо — Еви обви ръце още по-здраво около врата на майка си. Снимката потрепна под лекия бриз, който раздвижваше въздуха във вътрешния двор.

— А сега, миличка — заговори Дафни, пускайки дъщеря си на земята. — Върви да си събереш нещата; тази нощ ще останеш при *теа* Попи, за да мога да приготвя всичко за утре, нали?

— Добре, мамо — Еви потъна в къщата, за да си вземе нещата.

— Братовчедке, Стивън ще остане ли тук с теб? — попита Попи, сочейки Стивън, който отново говореше по телефона си в другия край на вътрешния двор.

— Не, той ще се върне в хотела. Искам да съм сама. Имам нужда да съм сама с я-я. За последен път.

— Разбира се, Дафни — Попи протегна ръце за прегръдка и сълзите потекоха сами. — Да, разбира се — Попи пусна Дафни, тъй като Еви се появи от къщата с куфар в ръка.

— Готова ли си, миличка? — попита Дафни, като целуна дъщеря си за лека нощ.

Попи и малкото момиче тръгнаха хванати за ръце през патиото. Когато стигнаха до портата, Еви протегна ръчичка да я отвори, но внезапно пусна бравата. Портата се затръшна, а Еви прекоси тичешком вътрешния двор и се хвърли в ръцете на майка си.

— Еви, миличка — Дафни прибра една къдрица зад ухото на дъщеря си. — Еви, какво има?

— Благодаря ти, мамо — Еви прегърна Дафни още по-силно. — Благодаря ти, че сподели я-я и нейния остров с мен, нищо че беше само за малко.

36.

Дафни придърпа един стол и го сложи до ковчега. Стаята беше окъпана в меката златна светлина от десетина свещи, запалени във всички ъгли. Когато погледна умиротвореното лице на я-я, Дафни забеляза топлата светлина, която хвърляха свещите върху кожата ѝ. Тя изглеждаше жива, здрава, заспала. Дафни се молеше озареното лице на баба ѝ да не беше просто оптическа илюзия. Но тя знаеше, че когато пламъците на свещите угаснеха, тя щеше да изгуби всяка заблуда, че кръвта във вените ѝ бе топла и че нейната любима я-я само си почиваше.

Тя седя така дълго време, без да сваля поглед от баба си, припомняйки си скъпоценните спомени за времето, което бяха прекарвали заедно, кой от кой по-прекрасни. Времето сякаш се изпаряваше в неясната светлина на пламъци, възпоминания и сълзи. Дафни не знаеше колко време беше седяла там, но тъкмо беше станала от стола и посягаше да си вземе нова кърпичка, когато ѝ се стори, че чу шум. Дафни замръзна, притихна и зачака. След няколко секунди го чу отново. Тихо чукане на вратата, сякаш някой искаше да потропа, но не събираше смелост да го направи. Дафни стана и тръгна към вратата. Още преди да отвори, знаеше кого щеше да види.

Тя се усмихна и отвори вратата, за да се изправи лице в лице с него.

— Яни.

— Не искам да се натрапвам — той свали моряшката си шапка. — Предполагам, че искаш да останеш насаме с нея. Искях само да се уверя, че си добре, да проверя дали имаш нужда от нещо — обясни той, като продължаваше да стои на прага. — Но сега виждам, че си добре, така че ще си вървя — заекна той, отстъпвайки плахо назад.

Дафни се пресегна и го улови за ръката.

— Не. Остани. Тук — тя пусна ръката му и му направи място да мине покрай нея. — Влез вътре.

— Не искам да те притеснявам, Дафни.

— Не ме притесняваш. Баба би искала да си тук. Моля те, влез — тя го въведе в стаята и затвори вратата зад него.

Отначало седяха мълчаливо, всеки потънал в своите мисли и любими спомени за я-я. След известно време Дафни заговори първа:

— В началото не знаех какво да мисля за теб, Яни. За мен ти беше някакъв заплашителен дивак с *каики* — тя се обърна към него и се засмя. — Но тогава те видях с я-я и открих нещо друго. Видях колко много държеше тя на теб. Видях колко много те обичаше баба — Дафни прехапа устни, за да не се разплаче отново. — Никога не съм казвала това. Но ти благодаря, благодаря ти, че си се грижил толкова добре за нея, дори когато аз не можех. Дори когато аз не го правех.

Яни извади дясната си ръка от джоба на сакото си и хвана ръба на ковчега, стисна го с такава сила, че пръстите му първо почервеняха, след това побеляха.

— Обичах я като моя баба, знаеш това. Аз разочаровах моето собствено семейство, Дафни. Бях прекалено себичен, прекалено увлечен в мечтите си, за да изпълня последното желание на моята баба — той кимна към ковчега и след това се обърна към Дафни. — Тя се тревожеше за теб, Дафни. Неведнъж е споделяла с мен колко се страхува, че ти си се изгубила в своята скръб. Че загубата на твоя младеж и родителите ти е смазала сърцето ти с прекалено тежък товар за младо момиче. Тя разбираше защо ти не можеше да се върнеш тук, дори когато аз не разбирах. Тя разбираше, че си затворник на мъката, която изсмукваше силите ти. Но тя знаеше, че ти ще се върнеш. И макар да беше болна, Дафни, тя знаеше, че трябва да те дочака да се върнеш тук.

— Тя ме е чакала?

— Тя ми каза веднъж, Дафни. Онази нощ, когато се почувства толкова слаба и толкова болна, че я отнесох на ръце до *каикито* и я заведох на лекар в Керкира посред нощ. Тя ми каза, че ангелите я викали, но тя отказала да тръгне. Казала им, че не е готова. Казала им, че няма да си тръгне, докато ти не се върнеш на острова. Нямало да напусне тази земя, докато не те види още веднъж... колкото и дълго да е трябвало да те чака.

— Какво говориш?

— Казвам, че тя знаеше, че умира. Но отказваше да си отиде, преди да прекара едно последно лято с теб. Лекарите изобщо не

очакваха, че тя ще изкара нощта, да не говорим да се съвземе дотолкова, че да се прибере у дома. Но тя успя. Дочака те.

Дафни се изправи. Доближи се до ковчегата. Подпря се на дървото и докосна скръстените ръце на баба си.

— Чакала си ме — тя погали студената буза на баба си. — Съжалявам, я-я. Много съжалявам, че се забавих толкова дълго.

Яни прокара пръсти нагоре-надолу през брадата си, без да знае какво да каже или да направи. Изглеждаше изгубен и откъснат от своята стихия, като риба, която се беше изплъзнала от неговата мрежа и сега се мятеше безпомощно на палубата на *каикито*. Дафни изпита внезапно желание да го предразположи, да го утеши, както беше направил той за нея.

— Яни, трябва да ти кажа нещо — тя затвори очи и вдиша дълбоко. — Чух го.

Тя се обърна да го погледне, но Яни вече си беше тръгнал. Беше минал през вратата и потънал в нощта.

37.

На другата сутрин целият остров се събра отново, този път, за да се сбогува с я-я. Малката църква беше претъпкана с хора. В старите гръцки православни църкви нямаше пейки, нито климатик. Но Дафни нямаше нищо против да стои в тягостната горещина, рамо до рамо с приятелите и близките, които бяха обичали я-я толкова много. Днес това беше чест.

Дафни стоеше най-отпред и държеше ръката на Еви, със Стивън до нея. Тя проследи как отчето разклати кадилницата над отворения ковчег и старата църква се изпълни с познатата миризма на тамян. Облечен в черното си расо, обгърнат от облак благоуханен дим от кадилницата, отец Николаос пееше традиционните погребални псалми с толкова страст и емоция, вживяваше се в молитвата, влагаше душата си в нея, а не просто четеше.

— *Еониа ой мноу ой-мнее мнее*. Да бъде вечна твоята памет. Вечная памет. Винаги в нашите спомени — Дафни почувства как сълзите ѝ потекоха отново, когато отвори уста да запее. Тя изливаше душата си. Изживяваше всяка дума. Въпреки физическата слабост и треперенето на краката ѝ гласът ѝ прозвуча силно и уверено.

Дафни се огледа и видя как всички хора в църквата, това море от черни рокли и проядени от молци, недобре ушити сака се поклащаше, пееше, плачеше и даваше обет никога да не забрави я-я. После тя погледна към Стивън. Той стоеше със сухи очи и непоклатим стоицизъм наред това нашествие от сълзи, овладян и премерен както обикновено. В този момент, в тази църква, потънала в тамян и печал, Дафни погледна Стивън и осъзна, че подобно на годеника си тя също не чувстваше нищо. Вгледа се по-дълбоко в очите на мъжа, за когото беше обещала да се омъжи, да прекара останалата част от живота си с него, да отгледа Еви с него — и не почувства нищо. И си даде сметка, че днес нямаше да изпрати в отвъдното само баба си.

Погребаха я-я в семейната гробница в обраслото гробище в съседство до църквата. Според обичая опечалените един по един

пристъпваха до спуснатия в земята ковчег и хвърляха цветя върху капака. Последното нещо, което видя Дафни от баба си, беше дървеният ковчег, покрит с покривало от червени карамфили, хвърлени за последно сбогом от хората, които обичаха старицата най-много.

След края на опелото опечалените тръгнаха един по един от гробището към хотела, където щеше да се състои обядът. Но Дафни изостана нарочно.

— Ти вземи Еви — пошушна тя на Попи. — Ще се видим в хотела.

Дафни остана сама до отворения гроб на я-я. Проследи как Попи се доближи до Еви, която стоеше сама пред портите на гробището, загледана в морето в далечината. Еви беше необичайно мълчалива и затворена цяла сутрин, дори не погали котето, което я беше последвало по прашния път от къщата до църквата. Попи се наведе и взе ръцете на момиченцето в своите. Доближи лице до нейното и прошепна нещо в ухото на Еви. Когато Попи я целуна по върха на нослето, Еви се усмихна за първи път този ден. Тогава Попи взе на ръце детето и го гушна. Еви уви ръце около врата на леля си и сгуши глава на рамото на Попи. Глезените на почернелите ѝ крачета се заключиха около кръста на Попи и тя понесе племенницата си по пътя към хотела.

Дафни остана сама, загледана в ковчега на я-я, с един червен карамфил в ръката. Искаше един последен миг на уединение с баба си, но не за да се сбогува. Беше излишно. Дафни понечи да хвърли последното цвете, но точно когато щеше да го пусне, тя спря.

Стисна карамфила и излезе пред портите на гробището. Намери го почти веднага. Коленичи и разчисти с голи ръце листата, които бяха паднали от маслиновото дърво върху простичкия камък. Накрая, когато разчисти листата, тя изрече една последна молитва, преди да остави последното цвете на гроба на Рахел.

38.

Въпреки че не беше яла нищо от предишния ден, когато беше хапнала само една от сладките на София, Дафни нямаше апетит, когато Ница постави пред нея традиционното траурно ястие, пържена риба със сос от розмарин и оцет.

— Яж, Дафни му. Трябва да имаш сила. Еви се нуждае от теб, не можеш да си позволиш да се разболееш.

— Благодаря ти, *теа* — загрижеността на Ница оказа лечебно въздействие върху Дафни. Тя веднага се почувства по-силна, по-стабилна. Както ѝ действаше самото присъствие на *я-я*.

— Ех, Дафни му. Кой би помислил? — Ница бръкна в джоба на престилката си и си извади цигара, после драсна клечка кибрит и я размахна. — Кой би помислил, че вместо на сватбено тържество ще се съберем за погребение? Без танци. Без радост. Само с покрусата от мисълта, че моята приятелка Евангелия вече не е сред нас — Ница се огледа наоколо. — Къде е Стивън? Рибата му ще изстине.

— Той се качи в стаята си, за да се обади по телефона.

— Още ли работи? Дори в ден като този? — Ница си дръпна дълбоко и издиша дима над главата на Дафни. — Ах, Дафни му. Твоят младеж някога спира ли да работи? Спира ли, за да се порадва на онова, което е съградил? На постигнатото?

Тя поклати глава, като забодя вилницата си в рибата.

— Ах, *кала*. Разбирам — Ница се изправи, но не пропусна да сподели с Дафни още нещо. — Познавах твоята *я-я* от много, много години, Дафни му. Ти идваш от род на силни, невероятни жени. Никога не забравяй това.

— Повярвай ми, Ница. Знам това — Дафни погледна Ница. — Знам го много, много добре.

— Добре тогава, ти стой тук, а аз ще сервирам на хората — Ница се обърна да влезе в кухнята, но изведнъж залитна и колената се подкосиха под тежестта на тялото ѝ.

— Ница — извика Дафни, като скочи да я подхване, преди възрастната жена да падне на земята. — Добре ли си?

— Ах, по дяволите. Коляното ме мъчи. Не сега — Ница удари коляното си с домакинската кърпа, сякаш така можеше да пропъди болката.

— Чакай, не мърдай. Ти седни. Аз ще сервирам — Дафни тутакси скочи на крака.

— Не, не, не — Ница се приведе и се опита да се изправи, но се тръшна обратно на стола. — *Гамото, путана...* — потокът от гръцки ругатни потече от устата ѝ и привлече вниманието на десетките опечалени, включително Яни.

— Ница му, какво става? — попита Яни. — Какво събори на земята могъщата Ница? — той коленичи до нея и взе ръката ѝ в своята.

— Нищо ми няма, нищо — тя се подпря на рамото на Яни и отново се опита да се изправи. Той я подхвана за опора, но напразно. В момента, когато Ница натовари коляното си, тя отново се сви на стола и изохка от болка. Последваха още ругатни. — *Гамото, пусти, малака, путана...*

Сега вече всички гости се скупчиха на терасата, за да видят какво става, включително отец Николаос, който макар да беше известен със своята сърдечност и чувство за хумор, не посрещна добре цветистите изрази на Ница.

— Стига, Ница. Такъв език в ден като днешния? — възмути се свещеникът.

— Отче, ти знаеш, че моята приятелка Евангелия сега ни гледа отгоре и се смее как не мога да си вдигна големия задник от стола — Ница си дръпна от цигарата и изпусна тънка струя дим към небето. — Ех, Евангелия, погледни. Старите колена вече не ме държат. Евангелия, сложи джезвето на огъня, може да дойда при теб по-скоро, отколкото си мислиш.

Всички се засмяха. Дафни се огледа, решена да запази в паметта си тази картина; овехтелите дрехи, обветрените лица, задебелите ръце, знаците, че това бяха обикновени хора, които водеха прост живот. Но като ги гледаше събрани на едно място, готови да се подкрепят, да си помогнат в най-голямата скръб и покруса с една проста прегръдка или пиперлива шега, Дафни разбра колко много държаха един на друг тези хора, как се поддържаха. Накрая тя осъзна

какво беше искала да ѝ каже я-я през всичките тези години. Въпреки бедността, изолацията и липсата на материални блага това всъщност беше най-богатото място на земята.

— Ница, седни. Стой тук. Аз ще довърша вместо теб. Ти трябва да се погрижиш за себе си, иначе ще отидеш при я-я — пошегува се Дафни, но с известна доза сериозност, която твърдоглавата Ница да чуе високо и ясно.

— А, *ентакси*. Добре. Щом настояваш — накрая тя се примири.

Когато Дафни стана и тръгна към кухнята, нечия ръка я хвана за китката.

— Аз ще ти помогна. В края на краищата рибата е моя и аз ще се изложа, ако не е приготвена както трябва — Яни говореше на Ница, но не пускаше ръката на Дафни. — Хайде, ела.

Двамата тръгнаха към кухнята мълчаливо. Минаха през претъпкания салон и влязоха в кухнята през летящите двойни врати. Там Яни застана пред Дафни и пусна ръката ѝ. Тя сведе очи да погледне ръката си, там, където Яни я беше държал, където все още усещаше отпечатъка от дланта му.

— Беше труден ден за теб, нали? — попита той.

— Да — тя го погледна в очите. — Беше ужасен, но не само за мен. За всички — замълча, прехапала устни. — За теб също.

Настъпи мълчание, никой не знаеше какво да каже или да направи. Той се извърна и отвори фурната, където Ница беше оставила голямото плато с пържена риба. Яни го извади и го сложи върху печката, готов да започне да сервира рибата, която се беше уловила в неговите мрежи вчера.

— Направих го — изрече едва чуто тя.

Яни се обърна отново, наклонил глава, сякаш не беше чул добре или не беше разбрал думите ѝ.

— Направих го — повтори тя. — Опитах се да ти кажа снощи, но ти беше излязъл. Тръгна си.

Той трепна, сякаш го беше уловила да лъже или да краде, а не просто да излезе през вратата и да се изгуби в нощта.

— Най-накрая се спрях и се вслушах, както ми беше поръчала я-я.

Той прехапа устата си отвътре, преди да направи три крачки към нея.

— И...

— И го чух — сега Дафни трепереше, без да знае дали беше от жегата, от глад, или защото той отново беше на няколко сантиметра от нея и сега тя можеше да почувства електричеството, което струеше от тялото му дори без да я докосва. — Чух я-я, Яни. Тя ми говореше. Чух я в шепота на кипарисите. Отначало беше съвсем слабо, но различавах гласа ѝ. Беше тя. Знам го.

Той я гледаше как плаче и мълчеше. Не отговори. Не понечи да я утеши или да избърше сълзите по бузите ѝ. Не помръдваше. Стоеше и я гледаше, сякаш краката му се бяха сраснали с пода, само на няколко сантиметра от нея, само на няколко сантиметра от мястото, където тя беше изрекла думите, които толкова отдавна чакаше да чуе. Но сега явно дори тези думи бяха безсилни да го притеглят по-близо.

— На твоето *каики* онази сутрин ти ме помоли да повярвам на я-я... и аз го направих. Накрая опитах — тя пристъпи по-близо до него. — Ти ме помоли да имам вяра и в теб — Дафни почти го докосна с тялото си, усети топлия му дъх върху лицето си, когато Яни я погледна в очите. — Готова съм. Искам. Готова съм да повярвам отново — той все така не помръдваше, но Дафни не можеше да чака повече. Тя го прегърна през кръста и положи глава на гърдите му. И чу препускащия бяг на сърцето му.

Яни вдигна ръце и ги постави върху стройните ѝ рамена. Останаха така едва няколко секунди, после той събра пръстите на дясната си ръка и улови брадичката на Дафни. Тя се учуди от това леко, деликатно докосване. Сега те виждаха лицата си ясно, лявата му ръка върху рамото ѝ, нейните ръце склучени около кръста му.

— Дафни, аз не... Но ти се омъжваш... — гърдите му се развълнуваха, когато той заговори, но преди да довърши, двойните врати се отвориха стремглаво.

— Ето къде си била. Виж, аз... — беше Стивън. Нахлу в кухнята и се закова на място, когато видя годеницата си да прегръща Яни. — Дафни?

Тя не знаеше как да му отговори или просто не я беше грижа.

Вместо това заговори Яни:

— Аз просто исках да се сбогувам с твоята годеница — той свали ръката си от нейното рамо и отстъпи две крачки назад.

Дафни почувства как кръвта ѝ се смрази, вълна от страх премина през тялото ѝ. *Сбогуване* — какво говореше той? И тя не беше годеница на Стивън. Е, вече не, просто още не беше намерила подходящия момент да му го съобщи.

Яни не погледна Дафни, а се обърна директно към Стивън.

— Прошепнах плановете си на *теа* Евангелия, преди да я положим в гроба, така че вече е време да ги кажа на другите хора.

— Заминаваш ли? — попита Стивън с принудена усмивка.

— Да. След смъртта на *теа* Евангелия вече нищо не ме задържа тук. Тя беше причината да остана. Без нея нищо не ме задържа тук — накрая той изви глава и погледна отново Дафни, която се беше подпряла на кухненския плот. — Нищо.

Но аз съм тук, аз не съм си отишла. Аз още съм тук. Думите кънтяха в главата ѝ. Но когато Дафни отвори уста, за да заговори, успя да каже единствено:

— Но къде ще отидеш?

— Може би ще се върна в Атина. Не знам. Може би в Оксфорд. Ще окача мрежите си да съхнат и ще се върна към работата си. Твърде дълго бягам без посока, време е да се насоча към нещо. Време е да разпаля моята страст. Тук видях много, научих много. Но този период завърши. Предполагам, че вие двамата имате към какво да се стремите. Сигурно ще направите сватбата в Ню Йорк.

Стивън вече стоеше до Дафни. Той постави ръка на талията ѝ, но тя се отдръпна. Той я изгледа косо, устните му се бяха свили на тънка линия, която пресичаше лицето му.

— Ами, тогава довиждане — Яни се извърна и протегна ръка на Стивън. — Желая ти късмет. Ти си щастливец.

— Знам — Стивън разтърси ръката на Яни с цялата сила, на която беше способен.

— Довиждане, Дафни — Яни се наведе и целуна Дафни по двете бузи. Тя не забеляза, че наболата му брада се заби в кожата ѝ като бодлите на стотици морски таралежи. Болката беше доказателство, че той все още беше тук.

— Довиждане, Яни — тя хвана ръцете му и се вгледа в лицето му, в отчаян опит да запомни всяка подробност. Вкопчи се с нокти в ризата му, докато Яни не се отдръпна от нея.

39.

Дафни прие предложението на Попи Еви да остане още една нощ при нея, така че двамата със Стивън да останат насаме. Всички си мислеха, че двойката има нужда от уединение и спокойствие след шеметните събития от последните дни. Всички си мислеха, че сватбата щеше да бъде отложена най-малко за 40 дни, колкото продължаваше официалният траур. Никой не подозираше, че Дафни възнамеряваше да я отмени.

— Тук, Дафни му, *елла ето* — повика я Ница от дивана в лобито, където тя се възстановяваше след падането следобед. Наближаваше 11 часа вечерта. Всички гости се бяха разотишли с пълни с храна и вино стомаси — и с глави, изпълнени с любимите им истории за я-я, които бяха разказвали и слушали.

— Ела, Дафни. Седни с мен за момент — Ница потупа малкото свободно място до себе си на дивана, което беше останало незаето от пищните ѝ форми. — Трябва да знаеш нещо. Дафни му, *твоята я-я* знаеше, че не ѝ остава много време на тази земя. Тя знаеше, че аз бих направила всичко за нея, но ме помоли да направя само едно нещо. Нещо, което ѝ обещах да направя, когато тя си отиде.

Дафни изправи гръб.

— Какво? Какво си ѝ обещала?

— Обещах ѝ да ти напомня да продължиш да живееш. Двете забелязахме каква разлика настъпи в теб след пристигането ти. Когато дойде тук, сякаш светлината ти беше угаснала. Но после забелязахме промяната. Само след няколко дни тук ти отново се изпълни с живот, с цвят и светлина. Сигурно мислиш, че ние не ги разбираме тези неща. Как може ние, старите вдовици облечени от главата до петите в черно, да знаем нещо за цветовете? Как бихме могли да знаем нещо за живота, щом никога не напускаме нашия малък остров? Но ние знаем тези неща, Дафни. Ние знаем колко ценно е всичко. Всеки момент е дар, Дафни му. Всеки момент, всяко дихание, дори всяка сълза е дар. Без нашите сълзи, как можем да оценим смеха? Жените като *твоята я-я*

и аз проливат много, много сълзи, Дафни. И цялата мъка, цялата печал, всичките белези и трудности — те направиха по-лек живота ни тук, обградени от онези, които обичаме. Твоята я-я и аз загубихме мъжете, които обичахме, но все пак имаме любов в живота си, Дафни. Успяхме да намерим щастие. И сега ти също трябва да намериш твоето щастие. Каквото и да означава това за теб.

Ница замълча и всмуква дълго и жадно от цигарата. Тя, която никога не страдаше от липса на думи, сега трябваше да издиша, преди да намери точните думи, с които да завърши мисълта си.

— Намери твоето щастие, Дафни. Дължиш го на себе си. Това е нещото, което трябва да внесеш в брака, а не да го получиш от брака. Твоето собствено щастие. Двете с твоята я-я научихме този урок и сега ти трябва да направиш същото. Дължиш го на себе си... и на моята приятелка.

Ница погледна нагоре и размаха късите си дебели пръсти към тавана, сякаш махаше за поздрав на Евангелия. Усмивката, тя се приведе и притегли Дафни към мощния си бюст.

— Дафни му, понякога най-самотните хора са онези, които не остават сами нито за миг, а най-честитите са онези, които стоят сами, но могат да кажат, че са ги обичали. Че поне веднъж в живота си те са разбрали какво е да те обичат наистина.

Това беше единственото сигурно нещо в живота на Дафни сега. Тя знаеше без капка съмнение, че наистина я бяха обичали. Тя прегърна Ница с цялата си сила.

— Благодаря ти, Ница. Благодаря — тя целуна Ница за лека нощ и тръгна към стаята, където я чакаше Стивън.

Влезе незабелязано, докато Стивън седеше на леглото и пишеше нещо на лаптопа си. Дафни не знаеше какво щеше да каже или как щеше да го каже. Знаеше само, че искаше свобода. Накрая той вдигна глава.

— Дафни. Откога стоиш тук? — той тръгна към нея. — Мила, знам колко ти е трудно. Знам колко много я обичаше. Ти преживя огромен стрес... а сега, и това...

Той направи още една крачка към нея, но Дафни не помръдна.

— Само трябва да се приберем у дома и всичко ще се върне към нормалното. Ще видиш, когато се приберем у дома. Всичкото това ще ти изглежда като далечен спомен. Ще отидем на Санторини, както

планирахме. Хайде да заминем, само аз и ти. Ще продължим напред, ще се оженим в Ню Йорк — и всичко ще бъде, както го бяхме планирали. Само трябва да се приберем у дома.

Но това е моят дом.

Гласът му беше загубил обезболяващото си действие. Този дълбок кадифен глас не можеше да притъпи спомена за задънения разговор на плажа. Не можеше да заглади раздразнението от неговото подигравателно отношение към вярата ѝ и към откритието, че той никога нямаше да разбере дълбочината на връзката ѝ с я-я, с този остров или с народа ѝ. И без това Дафни знаеше, че той никога нямаше да я разбере наистина или да я обикне заради истинската ѝ същност.

Той направи още две крачки към нея умолително.

— Искам да забравиш това. Хайде да забравим всичко това. Ще го оставим в миналото и просто ще се съсредоточим върху бъдещето.

— Стивън, няма бъдеще без моето минало.

— Какво означава това?

— Означава, че аз съм моето минало.

Докато изричаше тези думи, морският бриз нахлу в стаята през отворения прозорец. Сякаш оживели, белите пердета политнаха, изпълнени с въздух, започнаха да дишат и да се вълнуват. Дафни видя как двете дантелени пердета се понесоха в лудо сиртаки едно до друго, спускаха се, подскачаха и се завъртаха в унисон; красиви и грациозни като танца на Дафни и Попи в отрупаното с цветя патио на долния етаж.

Тя се изправи смело сега, знаейки, че вятърът също ѝ беше дарил своя подарък. Заговори с усмивка, целувката на зефира по бузата ѝ потвърди още веднъж онова, което тя вече знаеше.

— Аз съм моето минало.

Стивън седна на леглото и зарови лице в ръцете си.

Тя видя как годеникът ѝ седеше объркан, съкрушен и победен. Не искаше да го наранява. Но не искаше и да прекара остатъка от живота си с него.

Дафни беше подходила благородно и беше встъпила в тази връзка с най-добри намерения. Тя знаеше, че Стивън беше добър човек, но сега осъзнаваше, че той не беше нейният мъж. Той не беше виновен, че не я разбираше. Също като Дафни той не можеше да заличи своята същност или възпитанието си. Съществуваше

неписаното правило никога да не караш жена да избира между детето и любимия. Сега Дафни знаеше, че никога не биваше да я карат да избира между нейното минало и нейното бъдеще.

Хресваха ѝ техните разговори, неговата компания и идеята, че вече нямаше да бъде сама. Но Дафни не искаше само другар, бизнес партньор или някой, който да се грижи за нея. Тя искаше съпруг, приятел, любим. Тя искаше мъж, който беше готов да отвори сърцето си и да вярва, както тя беше вярвала едно време, че любовта може да победи човешките закони и че ангелите могат да бъдат призовани със силата на една целувка.

— Аз не съм влюбена в теб — каза тя. — Много съжалявам, Стивън. Но аз не съм влюбена в теб.

Тя свали пръстена от ръката си и го постави върху писалището, после се обърна и излезе от стаята.

40.

Гласът се понесе през тъмното лоби, сякаш от сенките.

— Значи всичко свърши.

— Ница?

— Да, Дафни му. Тук съм.

Дафни присви очи в мрака. Видя само светещото огънче на запалената цигара. Тя тръгна пипнешком покрай стената, докато напипа ключа за лампата. Светлините се включиха и осветиха Ница, там, където я беше оставила Дафни, легнала на дивана в средата на лобито.

— Какво правиш тук?

— Чакам те.

Дафни се приближи до Ница и отново седна на малкото място на ръба на дивана.

— Защо?

— Защото обещах на своята я-я, че ще те наглеждам. А когато ти се качи горе в стаята, аз знаех, че ще се върнеш тук, сама.

Дафни замълча. Имаше милион неща, които можеше да каже, милион неща, които можеше да попита, но сега я интересуваше само едно нещо.

— Как разбра?

— Също като Евангелия, аз си имах моите подозрения, когато го видях, Дафни. Той не е мъжът, от когото ти имаш нужда. А ти си много повече от онова, което той иска да бъдеш.

— Повече, отколкото той иска да бъде — Дафни повтори думите през смях.

— Но после те видях онази вечер, на вечерята. Сърцето ти беше натежало от загубата на я-я и никой не можеше да направи или да каже нищо, с което да вдигне траурния плащ от теб, Дафни. И тогава видях лицето ти. Вгледах се и за миг видях искрата, завръщането на живота в теб, точно както го видях онази сутрин, когато ти дотича тук мокра и

запъхтяна. Нещо или някой те беше променил, Дафни, беше събудил живеца в теб.

— Яни — името му се изтърколи от устата ѝ, преди да успее да прехапе езика си. Тя знаеше, че отговорът беше Яни.

Ница се усмихна и замълча за момент, за да позволи на Дафни да осмисли какво ставаше, какво казваше тя — какво най-накрая признаваше.

— Аз те видях, Дафни. Видях какво може да направи с теб докосването на един мъж, как те променя. Нямахте как да греша, дори с моите изморени стари очи. Молах се да прогледнеш и да не се принесеш в жертва, обричайки се на живот с мъж, чието докосване не буди в теб нищо.

На Дафни ѝ се стори, че ѝ изкараха въздуха. Никога не беше очаквала да чуе тези думи от Ница, никога. Как беше възможно я-я и Ница, две жени, които според нея не знаеха какво е страст, да са толкова прозорливи?

— Дафни му, чуй тази стара жена. Важните неща в живота не са много. Огледай се наоколо. Помисли си какво ти трябва в живота — то е тук, можеш да го пипнеш с ръка. Ти търсеше нещо, търсеше причина да се усмихваш, а то през цялото време беше тук, пред теб.

— Какво искаш да кажеш?

— Стига, Дафни — образована *американида* като теб — как може да си толкова глупава, а? — Ница отново погледна към небето. — Евангелия, какво е станало с нашето момиче? Прочела е твърде много книги, не мислиш ли? — тя пусна ръце в скута си и заговори директно на Дафни, напълно сериозно. — Време е да спреш да мислиш за живота си и да започнеш да го живееш. Не мисли — просто живей. Поне веднъж направи, каквото ти казва сърцето.

Дафни знаеше къде щеше да я отведе сърцето — право при мъжа, който с докосването си я беше накарал да се почувства жива, мъжът, с когото можеше да разговаря часове наред и никога да не ѝ доскучае. Мъжът, който за първи път от много дълго време я беше помолил да повярва, че магията наистина съществува.

Сякаш Ница умееше да чете мислите ѝ и сега Дафни си помисли, че вероятно тя правеше точно това.

— Върви при него, Дафни. Намери го и говори с него. Намери го, преди да е станало късно.

Дафни погледна Ница и разбра, че нейната стара приятелка имаше право. Яни бе казал, че напуска Ерикуса, че след смъртта на я-я нищо не го задържаше тук. Тя трябваше да му покаже, че той греши, че тя беше тук и че той трябваше да остане тук заради нея, заради тях, поне още малко време.

— Ница... — започна Дафни, но старата жена я спря с махване на ръката.

— Спести си думите, Дафни. Тръгвай — Ница я шляпна по дупето с опакото на ръката си, като я засили от дивана към новия ѝ живот.

— Благодаря ти, Ница. Благодаря.

Дафни тича през целия път до пристанището. Навън беше тъмно като в рог. Тя се спусна тичешком по бетонния кей, луната блещукаше върху гладката повърхност на морето и осветяваше пътя толкова, колкото да се ориентира. Дафни огледа лодките на пристанището и забеляза очуканото *каики* на Яни в другия край на дока. Тя скочи на борда и вдигна резето на вратата към каютата. Спусна се по стълбите, опитвайки се да измисли какво ще каже. *Стига си мислила, просто живея*.

Той вдигна поглед към нея.

— Дафни, какво правиш тук?

Тя не отговори. Сега не беше време за истории. Дафни се хвърли в ръцете му.

Той обхвана лицето ѝ с длани, точно както беше направил в кухнята.

— Ами Стивън? — попита той.

— Няма го. Забрави за Стивън — тя долепи устни до неговите и вдиша дъха му.

Яни отговори на целувката ѝ дълбоко и жадно. Бакенбардите му се забиха в бузите ѝ като бодлите на хиляди морски таралежи. Но ѝ харесваше как я боцкаха.

Любиха се на лодката цяла нощ. В тези любовни ласки нямаше нищо безопасно или кротко, каквито бяха нощите ѝ със Стивън. Сексът беше първичен и див — а тя беше ненаситна. Дафни беше забравила какво е да се отдадеш на страстта, да ѝ позволиш да те завладее и погълне. Тя беше забравила какво е да се водиш по емоциите и

удоволствието вместо от задължението и прагматизма. Беше прекрасно.

Дафни се събуди с първи петли. Лежеше по корем в леглото, под милувките на свежия утринен въздух. Лекият бриз целуна кожата ѝ. Тя не помръдна и дори не отвори очи, тъй като не искаше да го буди. Не искаше да говори, още не. Искаше само да лежи тихо, да вдишва покоя. Тя повдигна брадичката си съвсем леко и се заслуша, питайки се дали щеше да го чуе.

Беше тих и далечен, но Дафни го чуваше. Не можеше да сбърка този глас.

Той ще донесе толкова голяма радост и любов в живота ти. И ти ще вървиш до него до края на дните си.

41.

БРУКЛИН

Една година по-късно

Дафни знаеше, че трябваше да спи по това време. Беше 4 часът сутринта и будилникът беше настроен да я събуди в 6 часа. Но тя нехаеше. Колкото и да беше изморена, искаше да лежи в леглото и да го гледа как спи. Обичаше да гледа как гърдите му се надигаха и спускаха с всяко дихание, как черната му коса блестеше като коприна и как миглите му потрепваха насън. Но най-много обичаше да протяга ръка в леглото и да усеща как биеше сърцето му под пръстите ѝ.

Тя се примъкна по-близо до него. Сладкото му ухание върху възглавницата. Вдъхна аромата ѝ и сърцето ѝ се изпълни до пръсване с любов. Не издържаше повече. Трябваше да го докосне.

Дафни протегна ръце и го вдигна.

— Ела тук, любов моя — прошепна тя. Удивяваше се колко бързо растеше. Бяха минали само три месеца от раждането, но той вече наддаваше и растеше.

Дафни го зави с плетеното на една кука одеяло, което беше изпратила Ница, и го занесе в дневната, като спря само да види Еви, която спеше кротко в леглото си, и Попи, която хъркаше гръмко в нейното. Дафни знаеше, че Попи скоро щеше да стане, за да се пригответи за обедния наплив на клиенти в „Кукла“, докато Дафни заведе Еви на училище.

— Ние сме също като я-я и Дора, нали? — всяка вечер братовчедките се споглеждаха и се смееха как историята наистина се повтаряше. Те никога не си бяха представяли, че щяха да живеят заедно тук, в стара кооперация в Бруклин, да работят и да отглеждат децата заедно. Но Дафни знаеше, че Попи щеше да бъде идеалният бизнес партньор, както и идеалната помощник-майка за Еви и Джони. За Попи преместването в Ню Йорк беше онова ново начало, за което тя отдавна копнееше. Но преди всичко братовчедките знаеха, че те щяха

да се обичат, да се грижат една за друга и за децата, както никоой друг не би могъл.

Дафни се намести на удобното кресло до големия еркереен прозорец. Гушна Джони, целуна го по челото и се загледа в двора. Кипарисите се поклащаха съвсем леко в студения есенен въздух. Тя затвори очи и се вслуша, в очакване да долови приспивната песен на я-я.

*Обичам те тъй както никоой друг...
Не мога с дарове да те покрия
и нямам злато, перли и богатства,
но ще ти дам каквото имам,
а това, любима моя рожбо, е моята любов.
Едно ти обещавам,
че винаги ще те обичам.*

Когато засади кипарисите на двора, Дафни никога не си беше представяла, че те щяха да пеят за нея в Бруклин. Просто беше търсиха утехата да ги гледа как танцуват на вятъра в градината на новия им дом. Но после чу нежната песен на я-я и разбра, че всичко щеше да се нареди. Я-я продължаваше да бди над тях, дори тук.

Дафни погледна личицето на Джони, който продължаваше да спи в ръцете ѝ. Той беше копие на баща си, мургав и красив. Тя вдигна меките му мънички пръсти с нейните — и се запита дали някой ден щяха да загрубеят и да се покрият с мазоли от любовта му към морето като дланите на баща му.

— Може би един ден ще се срещнеш с него — прошепна Дафни на сина си. Запита се дали и тя щеше да го види отново.

Замисли се, както правеше често, за времето, което прекараха заедно на Ерикуса. След онази първа нощ на лодката те бяха неразделни седмици наред. Плуваха, ловяха риба и изследваха острова заедно с Еви, която най-сетне се научи да плува, като скачаше от *каиците* на Яни право в морето и в ръцете на Дафни, която я чакаше във водата. Всяка вечер те пируваха с прясно уловена риба от мрежите на Яни и стояха до късно, разговаряха дълго след като Еви беше заспала и огънят гаснеше и оставяше въглени, които щяха да се

разлетят между тях, понесени от вятъра. Къщата на я-я отново оживя с техния смях, нежен любовен шепот, който се смесваше с шепота на кипарисите, които шумоляха под ласките на бриза. За първи път от много време Дафни чувстваше, че когато говореше, мъжът до нея я чува, и когато я докосваше, тя беше жива.

И тогава нещо се случи.

Когато лятото започна да отстъпва пред есента, разликата във въздуха и в очите на Яни стана съвсем осезаема. Както Дафни се беше научила да усеща деликатните нюанси в смяната на сезоните, така тя умееше да долавя промените в него или може би този път промяната беше в нея, тя не беше сигурна. Забеляза как светлината озаряваше лицето му, когато тя влизаше в стаята, и как той се изправяше още по-снажен, когато тя беше наблизо. Дафни чувстваше как очите му се задържаха върху нея и я следваха неотклонно, когато тя се отдалечаваше. И тогава тя осъзна защо всичко ѝ се струваше толкова познато. По същия начин я беше гледал Алекс. По същия начин тя беше гледала Алекс.

Яни започна да говори за бъдещето, за ние и за нас, и за семейство. Попита я какво мисли за Лондон и Атина и каза, че е готов да се премести отново в Ню Йорк заради нея, заради тях. Използваше думата *завинаги*. Използваше думата *любов*.

Отначало тя го прие, отдаде се на това, което се случваше, на това, което предлагаше Яни. Но после започна да осъзнава, че всичко се развиваше прекалено бързо. Тя обичаше толкова много неща в Яни. Той сякаш я беше събудил от дълъг сън и беше отворил очите ѝ с ново прозрение, нова яснота. Но благодарение на тази яснота сега тя виждаше, че да обичаш някого, не е същото, като да си влюбен в него. Трябваше ѝ време.

Тя се опита да му го каже веднъж, докато лежаха в леглото и слушаха далечния тътен на прииждащия прилив.

— Трябва сериозно да се замислим за Лондон — каза той. — Там ще се впишеш прекрасно на кулинарната сцена, Еви ще ходи на училище, където се говори английски, а аз може би ще се пробвам в Оксфорд.

— Още не съм готова да мисля за това — тя се обърна с лице към него, но преди да може да продължи, той постави пръсти върху устните ѝ.

— Шшшт — каза той. — Дафни, ще те последвам, където и да отидеш — и после я целуна и тя не каза нищо повече.

Попи все ѝ повтаряше каква късметлийка е, колко прекрасно е, че всичките ѝ мечти се сбъдваха. Дафни все се съгласяваше и си казваше същото, но гложденето в стомаха ѝ нашепваше друго. А накрая ѝ го показва и чашата.

Това се случи един следобед, когато Яни беше коленичил под лимоновото дърво и кърпеше мрежите си, а Еви седеше наблизо и разиграваше котето с един канап. Попи и Дафни седяха до стената в градината и пиеха кафе, както бяха правили безчет пъти. Само че този път беше различно. Този път, когато обърнаха чашите си, смееха се в очакване на обичайните неразгадаеми черни утайки, които Дафни неизменно виждаше, тя се натъкна на нещо неочаквано. Фигурата по стените на чашата беше ясна и светла като безоблачното небе в този красив ранен септемврийски следобед.

— Какво виждаш? — попита Попи, като се наведе по-близо.

— Виждам две фигури — отговори Дафни, въртейки чашата ту на една, ту на друга страна. — Не мога да кажа дали са мъже или жени, но съвсем ясно виждам двама човека. Единият лети, носи се високо в небето с големи, широко разперени крила. Но другият, който е на земята, няма крила. Той сякаш е вдигнал двете си ръце към небето, за да посрещне онзи, който лети.

Попи се присламчи по-близо, за да вижда по-добре.

— Питам се какво означава това — каза тя, докато двете разглеждаха фигурите.

Дафни се облегна на стола. Тя погледна нагоре към лазурното синьо небе, после отново към Попи.

— Според мен означава, че когато много обичаш някого, ти се страхуваш да не го загубиш. Да не останеш сам.

Но както я слушаше от другия край на патиото, Яни осъзна, че Дафни греши. Той можеше да разгадае смисъла на фигурите, дори без да поглежда в чашата. Картината, която описа Дафни, му говореше точно толкова ясно, колкото шепотът на кипарисите говореше на Дафни и я-я. Това не беше образът на човек, когото държат в плен, беше образът на някого, когото пускаха на свобода.

На другата сутрин Дафни се събуди и придърпа едно одеяло, за да се предпази от утринния хлад, обърна се в леглото и откри, че него

го нямаше. Отново се беше измъкнал през вратата и беше потънал в нощта. В този момент Дафни осъзна, че Яни не беше останал сляп за нейното колебание и растяща несигурност. Онази сутрин, докато се завиваше по-плътно с одеялото, Дафни осъзна какво беше направил Яни, как се беше пожертвал, за да ѝ спести болката да си тръгне първа.

Той я обичаше достатъчно, за да я пусне на свобода.

Тогава, както и сега, тя беше почувствала благодарност. Благодарност, че двамата бяха изживели заедно едно красиво лято и че той я беше дарил със син. Дафни се беше опитала да го намери, първо, когато се върна в Ню Йорк и откри, че е бременна, и после отново, когато се роди Джони. Тя знаеше, че един ден щеше да опита отново, че той заслужава да знае, че има син и може би, че дори заслужаваха втори шанс заедно. Но Дафни все още не беше сигурна кога щеше да настъпи този ден. Все още имаше твърде много, което трябваше да осмисли, да приеме и разбере. Засега ѝ стигаше да знае, че Евангелия и Дора отново бяха заедно, този път завинаги, край сладкото момченце, което спеше в ръцете ѝ.

Тя целуна Джони по главата и вдъхна бебешкия му аромат.

— Искаш ли да ти разкажа история, млади момко — прошепна тя. — Отдавна, много отдавна живеела една млада горска нимфа, която се казвала Дафне. Тя живеела в гората и заедно с приятелките си, другите нимфи *дриади*, по цял ден се катерели по дърветата, пеели, плували в потоците и си играели. Тя обичала живота си сред дърветата и животните и другите горски нимфи. Всеки ден Дафне се молела на баща си, речния бог, да я закриля и пази. Един ден обаче бог Аполон се разхождал в гората и видял Дафне да си играе със своите приятелки. Той веднага се влюбил в младата нимфа и се зарекъл да се ожени за нея. Но Дафне не искала да се омъжва. Тя не искала да стане съпруга на някой бог, да стои на планината Олимп заедно с другите богове и богини. Искала да я оставят на мира, да живее там, където била щастлива, на полянките с приятелите си, които я разбирали и обичали. Но бог Аполон бил непреклонен. Той подгонил бедната Дафне. Преследвал ужасената млада нимфа през гори и потоци, през планини и долини. Накрая, уморена да бяга, Дафне се обърнала за помощ към своя баща — речния бог Пеней. Помолила го да я спаси от съдбата, която не ѝ била отредена, от живота, който не бил за нея. Изведнъж младата нимфа спряла да бяга. Точно когато Аполон я настигнал и

протегнал ръце да я сграбчи, краката ѝ се превърнали в корени, които се спуснали дълбоко в земята; краката ѝ потъмнели и се покрили с дървесна кора. Дафне протегнала ръце към небето и пръстите ѝ се превърнали в клони и листа. Аполон я прегръщал силно, но не получил каквото искал. Дафне вече не била красива горска нимфа. Нейният баща я бил превърнал в лаврово дърво. От този момент нататък Дафне останала вкоренена на мястото, което толкова обичала, заобиколена от онези, които я обичали най-много.

Дафни зарови лице в гушката на Джони и целуна пухкавата му розова бузка. Загледа се през прозореца към танцуващите под струите на вятъра кипариси, твърдите им листа потрепераха в тишината на часа преди разсъмване.

БЛАГОДАРНОСТИ

Бих искала да изкажа моята най-дълбока благодарност на всички в „HarperCollins“; и най-вече на Джонатан Бърнам, Бренда Сигъл, Каролин Бодкин, Хана Уд, Хедър Дръкър и Миранда Отеуел.

Няма да ми стигнат думите или страниците, за да благодаря както трябва на моята редакторка Клер Уочтъл. Нейните прозрения и деликатни напътствия преобразиха тази книга и мен по прекрасен начин.

Прекланям се пред моя гръцки партньор в това престъпление, богинята на общественото внимание Тина Андреадис. Сътрудничеството с нея беше сладката черешка върху тортата... а може би върху баклавата?

Моите агенти Жан Милър и Нена Мадония. Вярвам, че една невидима нишка ни събра и преплете в красива мрежа. Извадих голям късмет с вас двете. Нена, ти си моята скъпоценна и доверена приятелка и един от най-красивите хора, който познавам.

Нашата невидима нишка нямаше да бъде завършена без Лора Скроф. Вижте вълните от един-единствен акт на доброта. Благодаря ти, че сподели твоята нишка и твоето приятелство.

Благодаря на доктор Спирос Орфанос, който запълни празнотите. Също на Исак Достис, чийто документален филм „Сбогом на моя остров“ ми позволи да науча историите на оцелелите евреи на Корфу, разказани от първо лице. Много благодаря на Марсия Хадад Икономопулос от комплекса музей и синагога „Кехила Кедоса“ в Янина, за нейната подкрепа и неуморна отдаденост да ми разказва историите на гръцките евреи, загинали в холокоста.

Аз съм благословена с най-невероятния кръг от приятели и духовни сестри. Бони Бърнстейн, моя довереница и боен другар, на която никога няма да се изморя да благодаря. Джоан Рендъл, която ме тикаше да пиша, страница след страница. На Карен Кели, Кати Джакония и на „Ел Пи Да бълго Динър Клъб“; на семействата Уд, Уетън и Брайдленд — и на Келси. И, разбира се, благодаря на Адриана

Нионакис и Олга Какриас, която ме научиха в най-ранна възраст, че на човек не му трябва много приятели в живота, а само точните приятели.

Благодаря и на моето семейство в Екстра, най-добрите продуценти и най-талантливия екип в бизнеса. Специални благодарности на Лиса Грегориш, Тереза Кофино, Джереми Спигъл, Марио Лопес, Мария Менунос, Ей Джей Калоуей, Хилария Болдуин, Джери Пенаколи, Мерилин Ортис, Ники Фъртили... и на Мери Хики, разбира се, най-добрия шеф, приятел и читател, за когото човек може да си мечтае.

Всичко, което знам за вярата, семейството, силата и добротата, съм го научила от моето собствено семейство, по-точно от моите родители Кики и Тасо и от брат ми Емануел, известен още като Ноли. Моите две я-я и моите двама папу вдигнаха летвата много високо. До ден-дневен моята я-я Ламприни ми казва, че в този живот трябва да ми даде само своята благословия и наистина никога не ми е трябвало и не съм искала нещо друго.

Подобно на Дафни аз прекарвах вълшебни лета в Гърция, заобиколена от прелестна свита от лели, чичовци, братовчеди и братовчедки. Тази книга е за всеки един от вас, мои прекрасни луди роднини. Специални благодарности на Ефи Орфанос, моята Фруша, която отговаряше на безкрайните ми въпроси, и за свещите, които ми палеше в „Агиос Спиридон“. Той отново чу молитвите ни.

На Кристина и Нико, всеки ден вие ме вдъхновявате и ме изпълвате с гордост. Мама ви обича повече, отколкото си представяте. И на Дейв, разбира се. Без теб нямаше да го има Алекс. Без теб нямаше да я има и книгата... без теб нищо нямаше да го има.

Въпреки че сюжетът в тази книга е плод на художествена измислица, той е вдъхновен от родното място на моя баща, истинския райски остров Ерикуса. През Втората световна война местните жители се обединили, за да скрият от нацистите един евреин и двете му дъщери. Всички обединили усилия, за да спасят семейството, нито един човек не издал тайната на Савас и дъщерите му, въпреки че нацистите претърсвали от къща на къща. Местните хора делели оскъдния си зальк и рискували живота си без колебание, защото били добри хора и защото така е правилно. След войната нямало награди, нямало отличия или почести за хората от Ерикуса, еврейското

семе́йство оцеляло и животът на острова продължил. Надявам се, че
макар и скромно, тази книга ще отвори очите на другите за красотата и
смелостта на хората от Ерикуса. За мен е чест да разкажа тази история,
както е чест да принадлежа към род от Ерикуса.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.